

Алишер НАВОИЙ

Хазойин ул-маоний

БАДОЕЪ УЛ-ВАСАТ

АЛИФ ҲАРФИНИНГ ОФАТЛАРИНИНГ ИБТИДОСИ «БАДОЕЪ»ДИН

1

Эй навбахори оразинг субҳиға жонпарвар ҳаво,
Андин гулу булбул топиб юз барг бирла минг наво.

Тўбию шоҳи сидрадур кўюнг гиёҳи, негаким
Ушшоқ ашқу оҳидин ҳар дам топар сую ҳаво.

Заҳри фирокиндин қаю ошиқки бўлди талхком,
Нўши висолинг етмаса, Исо анга топмас даво.

Чун қозиюл ҳожот сен даъвои маҳринг қилғали,
Дарду фироқ андуҳидин келтурмишам икки гуво.

Қилмай қабул ижоднинг имкони йўқ, сўнгра яна
Мақбулини рад айламак лутфунгдин ўлғайму раво.

Зоҳид, кўнгулнинг хилватин матлуб ғайридин орит,
Сен сайр қилсанг кил, керак кўнглунгга бўлса инзиво.

Десанг Навоий жон аро маҳбуб бўлғай жилвагар,
Аввал кўнгул кўзгусидин маҳв айла нақши мосиво.

2

Не сунъунгдин ажаб юз минг жаҳон бўлмоқ яна пайдо,
Не мулкунгга халал юз минг жаҳондек бўлса нопаидо.

Не поёни жалолу кибриёдурким тафовут йўқ,
Агар юз минг жаҳондек бўлса нопаидо ва ё пайдо.

Азал ҳам сен, абад ҳам сен, не аввал бирла охирким,
Анга йўқ ибтидо пайдо, мунга йўқ интиҳо пайдо.

Ироданг бирла тақдирингдин ўлғай икки кавн ичра,
Агар бўлса фано зоҳир вагар бўлса бақо пайдо.

Фалак ҳам ожиз, ахтар ҳам забун, сайру сукун ичра
Ки, сендиндур, не бўлса анжуму афлок аро пайдо.

Баҳона уммоҳот ўлдию обо йўкса сунъунгдин,
Ато бирла аноға не атову не ано пайдо.

Нечаким баҳр ила кон бўлса, сендин тарбият етмай,
Эмастур мумкин ўлмоқ дурру лаъли бебаҳо пайдо.

Чу баҳри раҳматинг мавж урса, пайдо бўлмағай хасча,
Неча журм аҳлидинким бўлса юз кўҳи хато пайдо.

Навоийнинг тилин шукрунгға гўё айлаким, бўлғай
Анга ҳамдинг гулистонида ҳар дам юз наво пайдо.

3

Эй, қилиб лутфу ато бирла улус коми раво,
Эй, вужуду адам иккиси вужудингға гуво.

Сен солиб навъи башар хайли мизожи аро заъф,
Сендин афлок тибоида қави барча қуво.

Офариниш сипаҳида бир эмас юз мингдин
Меҳрим, чекти фалак буржида зарбафт ливо.

Етмаса гарди раҳинг кўҳли бўлуб Рухуллоҳ
Ожиз айлар чоғи хуффош амосиға даво.

Лутфунг оллида кириб равзаға аҳли исён,
Қаҳринг ўлғанда тушуб вайлға аҳли тақво.

Шарқдин ғарбни бир дам бориб аҳли талабинг
Ким, бўлуб ҳиммат аёғи била ул қавм раво.

Гулшани васлинга ҳар қушки ҳаво кўргузди,
Етмади лек агар етти қилиб эрди ҳаво.

Зотинга ғайрни кимса начук этгай ташбих,
Мосиваллоҳ чу саво келдию ул зот сиво.

Ё раб, ул барг насиб этки, Навоий топқай
Боғи тавҳид гулу булбулдек баргу наво.

4

Эй, жамолинг жилваси миръот инсу жон аро,
Лек ўлуб ул жилва комил мазҳари инсон аро.

Топмаған бўлса лабингнинг шарбатидин чошни,

Бас бу не жонбахшлиқдур чашмаи ҳайвон аро.

Нега олам ўртади, хуснунг ўтидин ламъае,
Тушмаган бўлса жамоли Юсуфи Канъон аро.

Тушмаган бўлса куёшингдин кўлиға партаве,
Бас не байзо эрди жайби Мусаи Умрон аро.

Эсмайин лутфунг риёзидин чаман сари насим,
Гулга булбул қайда вола бўлди бу бўстон аро.

Файз агар олмас вужудунг гулситони атридин,
Шаммаи накши вужуд имкон эмас имкон аро.

Тортибон солғил Навоийни карам дарёсиға
Ким, бўлубтур ғарқа баҳри бодаи исён аро.

5

Ё раб, ўлгон чоғда жоним жисми вайрондин жудо
Ул бўлуб мундин жудо, сен бўлмағил андин жудо,

Чун жудо бўлсам мени ғамнок йўқу бордин
Не ғамим, сен бўлмасанг мен зори ҳайрондин жудо.

Нақди жон чиққанда имон гавҳарин кўнглумга сол,
Айлагил жондин жудо, лек этма имондин жудо.

Хонумондин ойириб, қилғанда зиндон ичра ҳибс
Қилма лутфунг мен алохону аломондин жудо.

Ҳашр ғавғоси аро осийлиғимға раҳм қил,
Лутф ила илгим тутуб, қил аҳли исёндин жудо.

Гарчи ўлдум кофири ишқ аҳли ислом ичра қот,
Ул замонким бўлғуси кофир мусулмондин жудо.

Элга махлас истасанг, етти тамуғни айла кул,
Айлабон бир шуъла бу оҳи дурахшондин жудо.

Жаннат истаб айлаганларни ибодат қилмағил
Кавсару тўбию қасру хуру ризвондин жудо.

Барчадин айру Навоийға қилиб васлинг насиб,
Қилмағил, ё раб, ани мундин, муни андин жудо,

6

Эй гулшани рухсоринг ўлуб даҳрға оро,
Рухсор уза сочинг гул уза анбари соро.

Гунг этти Масихонию тор этти қуёшни,
Ул нутқи дилором ила ул ҳусни дилоро.

Гесуву юзунг сунбулию барги гулидин,
Девона мену шифта лайлан ва наҳоро.

Ул ердаки рахшинг қилибон жилваи парвоз,
Учмоққа фалак қушлариға анда не ёро.

Захм элдин ўлуб зоҳиру сендин бори марҳам,
Эл унф аён айлабу сен барча мадоро.

Лаълингға етиб хора агарчи ушатибдур,
Чун анда етиб лаъл бўлуб кадрда хоро.

Билди чу ҳадисингни Саҳиҳ эмди Навоий,
Маскан чу тилар бўлса не Батҳо, не Бухоро.

7

Эй, санга муқтадолик ики кавн аро,
Анта хайрул башар, анта хайрул варо.

Кимки фавқус сурайё эди манзили,
Тобеъинг бўлмағач кирди тахтас-саро.

Зотинга фаҳр этиб етмиш икки фарик,
Оразинг шамъидин ёруб икки саро.

Нафсинга раҳмати ҳақ била иқтирон,
Муъжиз отингға сихру фусун ифтиро.

Ҳашрға тегру меърожинг афсонаси,
Хайли хайл малойик аро можаро.

Ҳам рафъатингға арши баринда макон,
Ҳам Буроқингға хулди баринда чаро.

Ким касофат била қўйди юз наътингга,
Гар қуёш эрдиким, бўлди юзи қаро.

Ё набийаллох, аҳволима қил назар,
Журму исёну ожизлиғим мо таро.

То анинг бирла бўлғай, Навоий, сенинг
Наъту ҳамдинг баёниға достон саро.

8

Улки ишқ аҳлини ўлтурмак эрур одат анга,
Жон керак бўлса кўнгул айламагай рағбат анга.

Хажр муҳлик эканин мундоқ агар билсам эди,
Тутмагай эрдим агар ўлсам эди улфат анга.

Ул парий сувратиға телба кўнгул бўлди асир,
Ишқ аро, войки, юзланди ажаб суврат анга.

Юзи кўзни ёритур, лек қуёш хира қилур,
Билур улким кўзи борким, мунга йўқ нисбат анга.

Тош урарлар мени Мажнунғаки, қозмиш Фарход,
Ишқ аро менча қачон эрди экин шиддат анга.

Улди Мажнун кўрубон дилбарину мен кўрмай,
Менча йўқ эрди экин ўлганида ҳасрат анга.

Дийда побўсин аёғингга магар элтур ашқ,
Йўқ эса мунча югурмакда недурур суръат анга.

Мени саргаштада ҳижрон ўқидин минг пайкон,
Чархи гардонға мушобиҳ кўрунур ҳайъат анга.

Даҳрнинг гулшанидин бўйи вафо тутма тамаъ
Ким, сабо машшотаси сепмади бу накхат анга.

Эй хуш ул риндки, муғ дайрини қилди маскан,
Етса ҳам муғбачалар ишқида юз офат анга.

Эй кўнгул, қўйма Навоийники, хушёр ўлғай,
Кўп етардек эса даврон элидин меҳнат анга.

9

Килк эрур жисмимки, тил бўлмиш демакдин лол анга,
Ичда печу тоблиғ ноламни англа, нол анга.

Сунъ килкидин ёзилди гўйи, ул гўйи зақан,
Нукталар янглиғ занахдонингда икки хол анга.

Кокулунг элга жаҳонни тийра қилғон дуд эрур,
Ҳар сари зулфунг ики ёнида тушкан дол анга,

Кўйнда овора кўнглум хаста эрмиш, эй рафик,
Лутф этиб маълум қилсангким, не бўлмиш ҳол анга.

Эй мусаввир, топмасанг Лайлию Мажнун чехрасин,
Дилбаримни бил мунга ўхшаш, мени тимсол анга.

Соқие, кўнглумни даврон қилди кўптин-кўп малул,
Бўлғали фориф керак бир жоми молмомол анга.

Эй Навоий, кимки қилди ҳажр бедодин қабул,
Раҳбари сарманзили васл ўлди бу иқбол анга.

10

Лаъли лабингки, жоним эрур мубтало анга,
Махлас демонки, истарам ўлғай фидо анга.

Ҳажринг балосиға не илож айлағай Масих,
Ранжидур улки захр емақдур даво анга.

Васлинг қушики ашк ила оҳимдин этти рам,
Гўё ярашмади бу су бирла ҳаво анга.

Маръям кеби ано эди тукқонда ул Масих,
Тарсо эмон десамки, ким эрди ато анга.

Дашномим этса шод нечук бўлмайинки, мен
Андоқ ҳақирменки, дей олмон дуо анга.

Соқий майики ёр лабу орази кеби
Бўлғай назар ҳаримида рангу сафо анга.

То ичсам ани ул юзу лаб жилва айласа,
Жон кўзгусида рафъ бўлуб мосиво анга.

Улким замона аҳлидин истар вафову меҳр
Ким, нақши меҳр кўрди мунга ё вафо анга.

Айб этмангиз, Навоий агар бўлса бенаво,
Кўйдиму давр чархи муҳолиф наво анга.

11

Ҳажридин ҳар нечаким бўлди кўнгул зор манга,
Ҳеч раҳм этмади ул шўхи жафокор манга.

Ғунчадекдурким, очарлар куч ила баргларин,

Бўлғали ҳажрида қонлиғ кўнгул афгор манга.

Оташин лаълдек ахгар тўкадурлар ҳар дам,
Лаби ҳажрида ики дийдаи хунбор манга.

Зулфидин шиддати куфрум эрур ул ҳадғачаким,
Сабҳа торича эрур риштаи зуннор манга.

Яхшироқ равза саводидин, агар даст берур
Ул куёш кўйида бир сояи девор манга.

Чунки бу куббаи хазро аро жуз ходиса йўк,
Эй кўнгул, авло эрур кулбаи хаммор манга.

Эй Навоий, не маю мутрибу не ҳуону не ишқ
Хонақаҳ тарки эрур, англаки, ночор манга.

12

Лабларингдин гарчи қон ютмоқ дамо-дамдур манга,
Гар даме жоми висолинг йикса, не ғамдур манга?!

Панд эшитмай, кўруб ани, юз балоға учрадим,
Кўзларим чиксунки, юз мунча сазо камдур манга?!

Қофи шавқум шарҳини таҳрир қилдим, ваҳ, не суд
Ким, анга ирсол учун Семурғ маҳрамдур манга?!

Ёрким, мундоқ ниҳондур кўздину мен телбамен
Ким, дегайким, фитна бўлган насли одамдур манга,

Қора чирмаб ёш тўкуб, афғон қилурмен хомадек,
Эткали нолон кўнгул бу навъ мотамдур манга?!

Ўзга юзга бокма деб, бир-бир кўзумға бости муҳр,
Ийнак-ийнак ҳар қора бир нақши хотамдур манга?

Даҳр аро тушқан ҳаводис ўтидин монеъ эмас,
Кўз ёшимдин гарчи кўз тушкунча бир намдур манга?!

Соқиё, жоми жаҳонбин тутки, андин кашф этай
Ким, кўп иш бу корғаҳ вазъида мубҳамдур манга?!

Дилбари оллида Мажнун нақди жон сарф этмади,
Эй Навоий, ишқ атвори мусалламдур манга?!

13

То сенингдек қотили хунхорае бордур манга,
Биллах, ар ўлмакдин ўзга чорае бордур манга?!

Нўши жон ҳар бодаким аҳбоб ила нўш айладинг,
Гарчи ҳаргиз демадинг оворае бордур манга?!

Васли иқболию мен, ҳайҳот, басдур бу шараф
Ким, йирокдин давлати наззорае бордур манга?!

Деб эмиш ҳар кимда бор захме, отай марҳам бир ўк,
Шукр эрурким, ҳар саримў ёрае бордур манга?!

Борди ул хуршиду ашким оқти, ваҳ, толеъ кўрунг
Ким, не янглиғ ахтари сайёрае бордур манга?!

Сабр солдим кўнглума васлинг тилаб, ваҳ, бот келиб
Турфа кўрким, шиша ичра хорае бордур манга?!

Дема кўп, эй нафским, дунё арусин иқд қил,
Уйда баъзидек соғин маккорае бордур манга?!

Дев уруб ишқи мажозий ичра мажнун айлаган,
Ёва дер, буким парий рухсорае бордур манга?!

Эй Навоий, куймакимни қилмағайсен манъ, агар
Жон аро билсанг не оташпорае бордур манга?!

14

Лабинг сари токим назардур манга,
Ёш ўрнида хуни жигардур манга.

Дема мендин айрил, доғи умр сур
Ки, ул умр ўлумдин батардур манга.

Тугонлар дирам шаклидур зод учун,
Адам сари чунким сафардур манга.

Қилур айб ошиқлиғим барча халқ,
Улус айби, ваҳким, хунардур манга.

Табибо, яна сабрдин дема сўз
Ки, бу шарбатингдин зарардур манга.

Дема майни тарк этки, соқий юзи
Бу кўзгу аро жилвагардур манга.

Навоий, ул ой ҳажрида туну кун
Қотик шому тийра саҳардур манга.

15

Жавру зулмунг гарчи ўлмаклик нишонидур манга,
Чунки сендиндур ҳаёти жовидонидур манга.

Ул париваш ишқидин, носих, мени манъ этмаким,
Телбалик вақтию ошиқлик замонидур манга.

То ўқубмен ишқ ҳарфин дарсу такрору сабак
Вомиқу Фарҳоду Мажнун достонидур манга.

Музтарибмен чарх янглиғким, нужуми тийрадин
Танда ҳар кун юз туман доғи ниҳонидур манга.

Ҳеч ранже зохир ўлмай мен худ ўлдум, эй табиб,
Лек билким, қасди жон эткан фалонидур манга.

Эйки, дерсен ишқ аро ўлмак зиёндур, умр суд,
Ҳар не судидур санга, неким зиёнидур манга.

Кўрмишам вожиб бақосин равшан, андоқким қуёш
Токи имкон соя янглиғ кўзда фонидур манга.

Бу фано дайрин бақосиз эрканин то англадим,
Эл суруди ишрати мотам фиғонидур манга.

Эй Навоий, воизу фирдавси аъло зикриким,
Боғи хулд ул ҳури пайкар остонидур манга.

16

Қилди юз пора кўнгул бўлғали афғор санга,
Юз кўнгул бирла мени ишқ гирифтор санга.

Йўқ бадан бирла кўнгулдин манга юз меҳнату дард
Ким, бўлубтур бадан афғору кўнгул зор санга.

Ғам туни субҳ тиларсен, кўнгул уз, захминг кўп,
Воқиф ўлким, дамидин етмасун озор санга.

Эйки, дерсен манга ошиқмусен, аҳволима боқ,
Ваҳки, тил бирла нечук қилғамен изҳор санга.

Эйки, даврон ғамидин йўқ сенга бир лаҳза амон,
Билки, хуш маъман эрур кулбаи хаммор санга

Май ич, эи шайхки, матлуб юзи жилвасидин,
Қилмади манъ бажуз пардаи пиндор санга.

Васл кўйида, Навоий, турубон истама ёр,
Муддаи борида ул кўйда не бор санга.

17

Баҳона қатлимадур ишқдин фасона санга,
Қилурға қатл не хожатдурур баҳона санга.

Ўқи ўтунлари ичра сен ўтсен, эй кўнглум,
Бошоғлари учидан ҳар тараф забона санга.

Қурук таним ўқ учидин кўрунмас, эй чобук,
Яқин кетур, керак эрса сўнгах нишона санга.

Иҳота айладинг, эй баҳри ашк, ер куррасин,
Ажаб эмастур, агар йўқтурур карона санга,

Дам урма муғбачалар ишвасидин, эй зоҳид,
Вужуд нақшин оқизмай майи муғона санга.

Замона таркини ком айлабон халос ўлғил,
Десангки, солмаса нокомлиғ замона санга.

Навоиё, ғами чун жону кўнглунг олди, не суд,
Суруди дилкаш ила жонфизо тарона санга.

18

Меҳнат ўкидин қабакдек қолмишам афғон аро
Ким, букун чобуксуворим йўқтурур майдон аро.

Тийраликдин кўр этибтур кўзларим ҳар кунги гард
Ким, бор эрди тўтиё бу дийдаи гирён аро.

Сенки майдон ичра йўқсен, пайкаредур жони йўқ,
Ҳар пари пайкарки маркаб секретур жавлон аро.

Гарчи ҳар шўхе сураар майдонға ўқ янглиғ саманд,
Чун сенинг раҳшинг эмас, биллах, ўкидур жон аро.

Тер оқизған аблақингдектур сени келгайму деб,
Ҳар сари тушкан кўзум юз минг дури ғалтон аро.

Онсиз урмиш ҳалқа чобуклар, не янглиғ этмайин

Ким, кўрунмас зарра, хуршид ўлмаса даврон аро.

Меҳрдек гар тавсани гардунга мингилким, сипеҳр
Паст этарда фарқ йўқ хуршид ила Кайвон аро,

Гар қуёш зангин фалакрафторлиғ рахшингга ос
Ким, тузар ул занг навҳанг нағмасин афғон аро.

Эй Навоий, кет бу майдондин, гар ул хур ўлмаса,
Биллах, ўлсам турмағаймен равзаю ризвон аро.

19

Ваҳки, расвомен яна девонаву оқил аро,
Бул-ажаб ҳолим бўлуб афсона ҳар маҳфил аро.

Музтар эрдим ҳажрдин, ёр эткан эрмиш тарки меҳр,
Мушкуледур ишқдин ҳар дам манга мушкул аро.

Ақлу сабру ҳуш итиб, кўнглумда қолди доғлар,
Корвон кўчса, қолур ўтлар ери манзил аро.

Ўқларинг мужгон кеби гирён кўзум атрофида,
Рост бордур ул камишлиқким бутар соҳил аро.

Кирпикинг тушкан кўнгул ичра хаёлинг, эй парий,
Гўйиё Юсуф нузул этмиш чаҳи Бобил аро.

Қуллуғунг доғидин ўлсам, истамон озодлик
Ким, бу тамғадур нишони Мудбиру Муқбил аро.

Масканинг истар Навоий, нася жаннат аҳли зухд,
Мунча-ўқ бўлур тафовут олиму жоҳил аро.

20

Эй алифдек рост қаддинг ҳасрати жонлар аро,
Жисм ичинда жон кеби сен барча султонлар аро.

Қушқа ўхшарким, тикандур ошиёни, эй кўнгул,
Тийри борони ғамингдин қолди пайконлар аро.

Ғам топар ҳажрингда ашким ичра кўнглум порасин,
Иш куни топқан кеби эл ғойибин қонлар аро.

Чок кўнглум хўблар кўнгли аро топти шикаст,
Ваҳ, бутун қолғайму ёруқ шиша сандонлар аро.

Доғлар ичра алифлар зор жисмим мулкида,
Ғам сипоҳиға силичлар бўлди қолқонлар аро.

Элга кўюнгдур макон, мен қулни қавмоғлиғ недур,
Булбул ўлса, зоғ ҳам бўлур гулистонлар аро.

Иста йиртуқ жанда кийганларда маъни махзанин
Ким, бу янглиғ ганж ўлур ул навъ вайронлар аро.

Атласу зарбафт аро нодон анингдек ҳашв эрур
Ким, хатойи сафҳада сабт ўлди афшонлар аро.

Бу эшикни чун тилаб келди Навоий тенгридин,
Ул сабабдин гўйиёким қолди дарбонлар аро.

21

Демаки, кирди ўси қатл вақти қоним аро
Ким, ул алиф кеби кирди ўларда жоним аро.

Улуб эдим ғами ҳажрингда, бўлмаса эрди
Лабинг тахайюли жон жисми нотавоним аро.

Гар айласам ватан ул кўй аро, мени қовманг
Ки, ишқ шуъласи ўт солди хонумоним аро.

Кўзу кўнгул қурумиш, не тўкай аёғингға
Ки, қолмамиш дуру лаъли ушбу баҳру коним аро.

Ажаб йўқ, оқса эриб мағзи устихонимким,
Ўтун сўнгалар эрур шуълаи ниҳоним аро.

Сабухи истаю еткач саҳар очилди эшик,
Бу фатҳ дайрида ўтмас эди гумоним аро.

Навоий, истама жуз йиғламок, унумдинким
Нашот замзамаси йўқтурур фиғоним аро.

22

Сенингдек буте йўқтурур Чин аро,
Бути чин сенинг банданг ойин аро.

Магар оби хайвонға кириш Масих,
Каломинг лаби лаъли ширин аро.

Гуландомлар ичра, эй гулбузор,
Қизил гул кебисен раёҳин аро.

Қадингдек десам сарвни, қилма айб,
Агар тушмади рост тахмин аро.

Фироқ ичраким ваъда қилдинг висол,
Ажаб лутф қилдинг аён кин аро.

Кўнгулда сен ўлсанг, тафовут недур,
Йўлум бўлса гар куфр, агар дин аро.

Навоий дуо айлар ул хур учун,
Малойик, мадад айланг омин аро.

23

Бағир хунобидин заъф ўлди ғолиб хаста жонимға,
Оғир эрди ғизо, авд этти заҳмат нотавонимға.

Лабинг ҳажрида жисмим конидин бир пора лаъледур
Кўнгул захмида, яхши боқсалар ҳар қатра қонимға.

Адам дуржики оғзинг ҳуққасидур, марҳаме андин
Даводур ғунчадек кўнглумдаги доғи ниҳонимға.

Сариғ юзумдин эл йиғлар, магарким ўлмаким етти
Ки, мундоқ хосият баръакс бўлди заъфаронимға.

Салоҳим пардаси куйди ул ўтлуғ юз хаёлидин,
Фиғонким, ойни ёд этмак зарар қилди катонимға.

Ул ой кулбамға келди, жондуру хуноб ила оҳим,
Бу тортиғлар мураттаб айламишмен меҳмонимға.

Қарору ақлу хушум ишқинг ўти бирла чурканди,
Самум эсди бало даштида озған корвонимға.

Замон авроқию ишқим эди Фарҳоду Мажнундин,
Фалак бир-икки фасл этти изофат достонимға.

Навоий, Зухра удин мотамим тутқонда куйдурди
Фалак сари эришиб борған учқунлар фиғонимға.

24

Ўтға солғил сарвни, ул қадди мавзун бўлмаса,
Елга бергил гулни, ул рухсори гулгун бўлмаса.

Сарсари оҳим эсар ғам шоми ҳижрон тоғиға,

Яхшидур тонг откуча бу тоғ ҳомун бўлмаса.

Телбалиқдин, ваҳки, ҳар дам дардим афзундур, агар
Ул парий ишқида ҳар дам дардим афзун бўлмаса.

Гар кўнгул қатл истабон сен ваъда қилдинг тонгла деб,
Ушбу дам ўлтур, бу эҳсон бирла мамнун бўлмаса.

Хирқа жинсин раҳн учун, эй шайх, олмас пири дайр,
Бода бермас, токи ўзлук жинси марҳун бўлмаса.

Фоний ўл, васл истар ўлсанг, бенаволиғдин не ғам,
Бўлмасун харғиз матоъе дунёи дун бўлмаса.

Эй Навоий, тонма, гар дер ул парий мажнун сени,
Ошиқ ўлғайму парийға, улки мажнун бўлмаса?!

25

Хотирим вайронлиғин билгай биров хижронида,
Улки ҳар соат бировни йўқлағай вайронида.

Англағай бекаслигимни бир қуёш қилған гумон,
Тебранурда соя ҳам тебранса ногаҳ ёнида.

Тийра шомим шиддатин андин сўрунгим, бўлмағай
Нур бир шамъи шабистондин саро бўстонида.

Кулбам айвонин фалак йиққонни сўр ул зордин
Ким, аниси йўқ, йиқилғур кулбаси айвонида.

Ҳажр Канъонида шаънимда ўқир сабр оятин
Улки, ҳажр оятлари нозилдур анинг шонида.

Эйки, айтурсен фалак бедодидин кўрмай ситам,
Давр аёғин солмағил қўлдин фалак давронида.

Раҳм этиб аҳбобқа гардун, Навоий кўрди зулм,
Кўшмади гўё ани аҳли муҳаббат сониди.

26

Даҳрим, ёр йўқ манго анда,
Бор эса доғи йўқ вафо анда.

Тоза доғедурур кўзум қондин
Ким, бўлубтур нихон қоро анда.

Уйла зиндон дурур фироқки, йўқ
Мен кеби кимса мубтало анда.

Захми кўп кўнглум ўлди ғам тоғи,
Лолалар ҳар тараф яро анда.

Дардинга жону кўнглум ўлди ватан,
Истаган топти мунда ё анда.

Каъбадин дайр сари чек мениким,
Ринд ўлур кирса порсо анда.

Фурқат ичра Навоий ул гулсиз
Булбуледурки, йўқ наво анда.

27

Тушта кўрдум ёрни хандон рақибин ўтруда,
Рашкдин ҳар лаҳза тиш қирчиллатурмен уйқуда.

Ул парий васли аро ёдимға кирса фурқати,
Телбалар янглиғ тўкармен ашк айни кулгуда.

Кўзгу жаннат равзанидурким, тамошо қилғали
Ҳур келмиш гўйиё, аксинг эмастур кўзгуда.

Юлдуз иткандек куёш ёғдусида, итти куёш
Оразинг хуршиди чун қилди тулуъ ул ёғдуда.

Соқиё, бир журъа тут, шоядки юзлангай нашот,
Неча бўлғай ҳажрдин озурда кўнглум қайғуда.

Ўзлукумни ашк элтиб, ўздин андоқ ётмен
Ким, ўзумни тонимон, аксимни ҳам кўрсам суда.

Чун Навоий ёр сари юзланур, қайғу қолур,
Соя қолғандек кейин, хуршид бўлғач ўтруда.

28

Беҳи рангидек ўлмиш дарди ҳажрингдин манга сиймо,
Димоғим ичра ҳар бир тухми янглиғ донаи савдо.

Мазаллат туфроғи сариғ юзумда бордур андоқким,
Беҳида гард ўлтурғон масаллик тук бўлур пайдо.

Оқартиб ишқ бошимни, ннҳон бўлди сариғ чехрам,
Момуғ ичра беҳини чирмаған янглиғ киши амдо.

Юзумда тиғи ҳажринг захми ҳар сари эрур беважҳ,
Беҳини тиғ илан чун қатъ қилмоқ расм эмас қатъо.

Юзум туфроқдадур ҳар дам қуруғон жисм ранжидин,
Беҳига сарнигунлик шохи заъфидин бўлур гўё.

Бу гулшан ичра беҳбуд истаган доим беҳи янглиғ,
Кийиб пашмина, тоатқа қадин ҳам асрамоқ авло.

Навоий гар қуёш норанжидин беҳрак кўрар, тонг йўқ,
Беҳиким лутф қилмиш маҳди улё исмат уд-дунё.

29

Жисми беморимға бор ул наргиси шаҳло бало,
Жони хунхоримға ҳам ул лаъли руҳафзо бало.

Даҳр ичинда офият нетсунки, ичкач бир қадах,
Ёғдурур оламға ул шўхи қадах паймо бало.

Не балодурким, қутулмасмен балодин бир нафас
Ким, манга етмас даме ул шўхдин илло бало.

Войким, жонимға кўзу қошу хатту холидин,
Ё адамдур, ё малолат, ё суубат, ё бало.

Қасдима азм этти, ваҳ, ўлмактин ўзга чора не
Ким, эрур ҳам жилва офат, ҳам қади раъно бало.

Севгали ул шаҳни мен мунглуғ, бало ҳар дам ёғар,
Бор эмиш бўлмоқ гадонинг дилбари мирзо бало.

Ул балоға ўрганибмен, ўйлаким жоним чиқар,
Кўрмасам бошимда бир соат мени шайдо бало.

Жоми минойи иликдин қўйма, бу даврондаким,
Ёғдурур давр аҳли узра гунбади мино бало.

Эй Навоий, фарқ аро қил мосиваллоҳ дафъиким,
Келди солиқ бошиға дунёву мофиҳо бало.

30

Тиғи захр олудидин жисмимда сар-тосар яра,
Чашмаи захри ғамидин ичмакимға ҳар яра.

Найлай ўлмай, эй кўзи котилки, юз минг ярадии,

Жисми афгорим уза муҳликдурур аксар яра.

Итларинг меҳмоним ўлса, тўъма ярам қонидур,
Қотил ўлғач, турфа кўрким, бўлди жонпарвар яра.

Қон борурдин гарчи жисмим боғиға бўлмиш хазон,
Турфароқким, қондин очмиш юз гули аҳмар яра.

Яраға қўйған момуғлардин бўлуб бошимға тож,
Лаълу ёкут айламиш ул тожға зевар яра.

Ёғмаған бўлса танимға тийри борони фирок,
Бир баданда кимга бўлғай бу қадар бовар яра.

Яра гар маҳбубдин юз мунча етса бок эмас,
Чун етар аҳбобдин, айлар мени музтар яра.

Десанг, эй соқий, бадал бўлсун, қадах тут беҳисоб,
Ким тўкар қонимни беҳад, ким эрур бемар яра.

Эй Навоий, қайси бир яранг ўнғалғай, негаким,
Турғани бирла эрур бу нотавон пайкар яра.

31

Гулу гулзор сенинг боғи жамолингға фидо,
Сарву шамшод доғи тоза ниҳолингға фидо.

Бутубон меҳригияҳ донаси ҳам сочилса,
Оразинг гулшани ичра хату холингға фидо.

Йўқ менинг, балки Хизр бирла Масиҳо жони,
Чашмаи нўш аро жонбахш зулолингға фидо.

Янги ой, балки тўлун ой демайин, балки қуёш,
Тўлин ою қуёшинг узра ҳилолингға фидо.

Эй кўнгул, васли хаёлини қилурсен доим
Ки, менинг жону жаҳоним бу хаёлингға фидо.

Туттунг, эй ринди харобот, манга соғарким,
Рух бодангаву тан эски сафолингға фидо.

Эй Навоий, лабидин нукта сўрарсен, юз жон
Бўйла ширин сўзу жонбахш мақолингға фидо.

32

Мажнун бошини саждадин олмас эди асло,
Гар Лайли итининг жулидин топса мусалло.

Найлай қора наргисни, бошимға ураинму
Ким, бошима офат кетурур ул кўзи шахло.

Ёзғанда юзунг мусхафини котиби тақдир,
Ишқ оятини қилди менинг шаънима имло.

Ул муғбача гўёки чиқибтур яна усрук,
Йўкса не учун дайра бор элга алоло.

Дўзахни агар ишқ ўти бирла қизитурлар,
Дард аҳлиға учмоқдин эрур бас тамуғ авло.

Мақсадни йигитлар ғами ишқи аро иста,
Ёхуд қарилар ҳимматидин айла тавалло.

Васлиға етушкунг неча саъб эрса, Навоий,
Гар қилса карам тенгри таборак ва таоло.

33

Дарди ҳажримға ул икки лаъли хандондур даво
Ким, ўлар Исо дамию оби ҳайвондур даво.

Не даво Исо дамин фаҳм айла, не ҳайвон суйин,
Ҳажр жонин олғон элга васли жонондур даво.

Ишқ аро заъфим давоси шарбат эрмас, эй ҳақим,
Шарбати васл этмайин ҳосил, не имкондур даво.

Ҳажр аро дардим давосин ёр мушкул, деб эмиш,
Раҳм агар қилса, анинг оллида осондур даво.

Дарддин ғамгин кўнгулда хона қилмиш юз мавод,
Эй, қора кўз, дафъиға бир ниши мужгондур даво.

Зулфи зуннориға чирманған узорин очти ёр,
Зулмати куфр ичра элга нури имондур даво.

Гар менинг бедиллиғим дарди давосин истасанг,
Эй Навоий, бу маразға кўнглум олғандур даво.

34

Гулбарг уза қилмишсен то сабзаи тар пайдо,
Кун кўзгусида гўё занг этти асар пайдо.

Лаълинг ғамидин суда гул яфроғи келгандек,
Ашкимда келур ҳар дам парканди жигар пайдо.

Жисмимдин оқиб қони, пайкони аён бўлди,
Шох узра бўлур доим гул кетса, самар пайдо.

Жон риштасидек эрмас кўзларга белинг маръи,
Чобуклик учун қилдинг бағларға камар пайдо.

Ул зулф саводида ўлдум юзини кўрмай,
Ваҳким, йўқ эди муҳлик шомимға саҳар пайдо

Даврон ғамидин кўнглум мақбуз эрур, эй соқий,
Басти учун эткайсен ҳам бода магар пайдо.

Килкида Навоийнинг жон шираси музмардур,
Ҳар найда қачон бўлғай бу навъ шакар пайдо.

35

Қилур ишқ юз минг бало ошкоро,
Вале борин айлар манго ошкоро.

Бало, кўрки, ағёрға кўргузур ёр
Ниҳон меҳру бизга жафо ошкоро.

Дедим: ишқни ошкор этмай, аммо
Ёшурдум мен, этти қазо ошкоро.

Нетиб мен ниҳон асраин, айтинг охир,
Тилар бўлса дардим худо ошкоро.

Жунунум бу бўлса, ғамим бўлғусидур
Нечаким ёшурсам яно ошкоро.

Қилур юз жафо ошкораву бир ҳам
Вафо қилмас ул бевафо ошкоро.

Едим тийр борони ҳажрингда минг захм
Ки, бўлди не ўқу не ё ошкоро.

Неча бода махфий, чу фош ўлди ишқим,
Тут эмди қадах, соқиё, ошкоро

Ки, то маст ўлуб ишқ рамзида, тортай
Навоий кеби бир наво ошкоро.

36

Эй, санга қомати дилжў раъно,
Тавру тарзинг доғи асру раъно.

Пайкару қаддинга волиҳменким,
Ул бири нозук эрур, бу раъно.

Ул парий учқуси раънолиқдин,
Одами мунча бўлурму раъно.

Қоматинг нозуку тўби нозук,
Сарв раънову таронғу раъно.

Эй мусулмонлар, ўларменким, эрур
Асру ул сарви суманбў раъно.

Бевафодур бу чаман, кўп бўлманг,
Эй, сапидор ила ножў раъно.

Бил, Навоийки, ғизолингча эмас,
Чин гулистонида оху раъно.

37

Зиҳи лаълинг майидин жонға яғмо,
Кўзунгнунг куфридин имонға яғмо.

Бузуғ кўнглумга торожингни бас қил,
Киши солмайдурур вайронға яғмо.

Юзунг кўз мардумининг нурун олди,
Парий солған кеби инсонға яғмо.

Бўлур ҳар шўх яғмойи асири,
Чу ул чобук солур майдонға яғмо.

Ажаб ҳайрон қолибменким, не олғай,
Солиб ул кўз мени ҳайронға яғмо.

Юзунг кўргуз манга андин бурунким,
Хазондин еткай ул бўстонға яғмо.

Кўзидин зулф агар тўлғонди, тонг йўқ
Ки, солмиш турк Ҳиндистонға яғмо.

Жунун даштида не ахз айлагай ишқ,
Буким солғай мени урёнға яғмо.

Навоий, анда чекти давр аёғи
Ки, солди жоми май давронға яғмо.

38

Ёр жавлонгаҳидин келди сабо,
Пайкарим туфроғини қилди ҳабо.

Юз саманди аёғиға қўярим,
Мисли қаҳ баргдурур қаҳрабо.

Буки кўксумни ғаминг қилди шикоф,
Хилқатим кўнглакини қилди қабо.

Бўлди бағрим яраси ила афан
Ки, шамимидин эрур бийми вабо.

Бошима ёғса қилич ишқингда,
Бўлмасун бошим, агар қилсам ибо.

Ваҳки, жоним била ўйнар ул тифл,
Шўхлуғ лозимаси келди сабо.

Панжа пашминаға урдумки, эрур,
Эй Навоий, панаҳим олий або.

39

Эй, юзунг гулбаргига ошуфтаву хайрон сабо,
Телбалардек гулшани кўюнгда саргардон сабо.

Қўймоғи мумкин эмастур, балки тебранмаклиги,
Топмаса жонбахш лаълинг нуктасидин жон сабо.

Сунбули зулфин агар ошуфта қилмайдур, недур
Ким, шабистонға эсар ҳар дам абирафшон сабо.

Пора-пора жисм аро оҳим нетиб қолғай ниҳон,
Бўлмоғ имкон йўқ хасу хошок аро пинҳон сабо.

Ёрдин келди сабо кеч келмакин айларга фош,
Кўнглум ичра тез қилди шуълаи ҳижрон сабо.

Нотавонлар оҳи ул гул кўйида ҳар субҳидам,
Уйладурким, гулситон ичра эсар ҳар ён сабо.

Субҳ чун эсти сабо, ичкил қадаҳким, бўлмоғунг

Сену кўп эстургуси бу боғ аро даврон сабо.

Лоларухлар аҳдининг маҳкамлиги мумкин эмас,
Собит ўлмоқ лаҳзае бир ерда не имкон сабо.

Тонг эмас, солса Навоий оҳи кўюнгда ғирев,
Чун гулистон сайрида зоҳир қилур афғон сабо.

БЕ ХАРФИНИНГ БАЛОЛАРИНИНГ БИДОЯТИ «БАДОЕЪ»ДИН

40

Ҳақ ўзин қилди муҳиб, сен ойни маҳбуб, эй ҳабиб,
Ул муҳибқа сен кеби маҳбуб эрур хўб, эй ҳабиб.

Роғиб эрдинг ул муҳиб васлиға, чун шоми уруж
Топтинг, улким хотирингға эрди марғуб, эй ҳабиб.

Бир саримў олам аҳли бўғзидин парвойи йўқ,
Айлаган ўзн сенинг ҳуббунгға мансуб, эй ҳабиб.

Бўлсалар аҳли муҳаббат ҳар кишининг толиби,
Бизга сендурсен ики оламда матлуб, эй ҳабиб.

Ҳар киши аҳбобинг ичраким ўзин айлар ҳисоб,
Бермайин жон ул муҳибқа қайда маҳсуб, эй ҳабиб.

Чун шафоат дафтари сендин тутармен кўз, не ғам,
Ҳар қўлумға берсалар маҳшарда мактуб, эй ҳабиб.

Чун муҳаббат аҳлиға тоат ҳунардур, раҳм қил
Ким, Навоий келди ул хайл ичра маъюб, эй ҳабиб.

41

Ёр гулгун тўн енгинму юзга айлабтур ҳижоб,
Ё ёшурмиштур қуёш рухсорини гулгун саҳоб.

Йўкки, ишқ аҳлиға оламни қоронғу қилғали
Ул шафақдин ёпти хуршид узра гулнори ниқоб.

То қизил тўн ичра бўлди жилвагар моҳим менинг,
Меҳр этар ҳар тун шафақ хуноби ичра изтироб.

Қон ёшим аксиму ол этмиш фалак миръотини
Ким, бўлубтур лаьлгун атласда сойир офтоб.

Тўн кийиб гулранг, оламни гулистон айладинг,

Бизга қисм айлаб хазони ҳажр аро хори азоб.

Соқийи гулчеҳра, гулгун бода беандоза тут
Ким, бу гулшан ичрадур хори малолат беҳисоб.

Икки оламда, Навоий, сурхрӯлуғ истасанг,
Ҳам наби, ҳам олий хуббиға дуруст эт интисоб.

42

Ваҳки, ул муғбача, ҳар дамки чекар бодаи ноб,
Кўзғалур арбадасидин бу кўҳан дайри хароб.

Ёқа чоку, ўзи бебоку белида зуннор,
Бир иликида пичок, бир қўлида жоми шароб.

Кўзи ислом элининг жонин олурға қотил,
Зулфи тақво элининг бўғзидин осмоққа таноб.

Юзида куфр ўтининг шуъласидин юз минг нур,
Сочида дин халалидин тушубон юз минг тоб.

Ўлтуруб дайр эшики оллида туфроғ узра,
Дурди жомики томиб, руҳ топиб аҳли туроб,

Жонларидин юб илик барча харобот аҳли,
Ўзни қутқарғали ҳар қайсиға бир сари шитоб.

Буйла ҳолатда кўзи тушти мангаву кулибон
Юз туман лутфу карам бирла бу навъ этти хитоб:

«Ким аё ринди вафо пешаву меҳр андиша,
Келиб ич бир қадаху чекма хумор ичра азоб».

Югуруб туштум аёғиғаву туфроғ ўптум,
Берди май илгима ҳайвон суйи оллида сароб.

Чектиму хуш юзин кўрмадим, андин сўнгра
Тушмишам кўйи харобот ичида масти хароб.

Эй Навоий, ангаким бор эса бу роҳ насиб,
Рухуллоҳу таоло валаҳу ҳусни маоб.

43

Парийдек улки эрур хўблар аро махжуб,
Ҳижоб сизу мен улдур бу телбага матлуб.

Ҳаёси бирла ҳижобида гарчи воламен,
Қилибтурур мени оллида ноладин мажхуб.

Муҳаббат аҳлиға ноз эткучидин эрмиш саъб,
Тариқи ҳилму адаб зоҳир эткучи махбуб.

Чу ишқ ғолиб эрур, эҳтиёж эмас Лайли
Қилурға ишваки, Мажнунни айлағай мағлуб.

Кишики, даъвои ишқ ичра ўздин олди ҳисоб,
Бу муддаода агар ўлмағай, эмас махсуб.

Фано йўлида сабукбор истасанг ўзни,
Ўзунгдин айла бурун ўзлукунг юкин маслуб.

Навоий, асру муаддабдур ул маҳи мактаб,
Адаб тариқи била ёзғасен анга мактуб.

44

Лабингдин хаста жонким бўлди бетоб,
Эмас бетоб, анга эрур шакархоб.

Ёшимдин обрўюм борди, билдим
Ки, равнаксиз қилур олтунни сиймоб.

Қошинг ҳажрида ҳар наълики кессам,
Келур пайваста, жоно, шакли меҳроб.

Қилич боғи белинг қучқон ҳасаддин
Кўзумга аждаредур шакли қуллоб.

Кўзум оллидадур лаълинг хаёли,
Эмас кирпичларим остида хуноб.

Фироқ илги фиғон жон риштасидин
Чиқарур, тордин андоқки мизроб.

Фалак бошингға қоплаб ит терисин,
Сен ани жаҳлдин деб кишу санжоб.

Ажаб йўқ, одамилиғни унутсанг,
Ўзунгни буйла ит чармида асроб.

Навоий, ранж кўрма, оғзин истаб
Ким, ул бир жавҳаредур — асру ноёб.

45

Шаҳд аро оғушта гулбаргедурур ул икки лаб,
Ҳар сўз андинким чиқар, ширин эса, йўқтур ажаб.

Жоним ичра кирпиги ниши тешук қилган кеби
Билгурур оғзи, табассум айлагач ул икки лаб.

Ишқини жон риштаси бирла муқайяд айладим,
Эй хирад, кетким, сени қайд эткали йўқтур сабаб.

Хоксорин ул куёш юзлик парий малшун демиш,
Тенгри бизга осмондин нозил этмиш бу лақаб.

Кўйида мақбул улус ҳажрида билмас куймаким,
Дўзах аҳлидин не оғаҳ равзада аҳли тараб.

Топти Лайли ноқаси Мажнун фиғонидин ҳуди,
Мумкин эрмас пўядин таскини анинг, эй араб.

Дайр аро ҳар дам йиқилма важд этиб, эй шайхким,
Пири дайр оллида мустаҳсан эмас ҳар беадаб.

Кўп ачиғланма, агар бўлсанг улустин талхком,
Улча қисмингдур қазодин, кимга айларсен ғазаб.

Эй Навоий, олма ёр оллида юз туфроғдин
Ким, бу шаръ ичра муҳаббат саждасидур мустаҳаб.

46

Бўлмаин хусн кўнгул топмади ишқ ичра тараб,
Анга ҳақдин талаби ишқдурур хусн талаб.

Даҳр бўстонида бир хусн гули очилмас,
Булбули ишқ агар бўлса навосиз, не ажаб.

Оташин юзга етиб, қайда кўнгул ўртангай,
Бўлмаса зулф каманди анга бу ишда сабаб.

Талхлик бирла берурму киши ширин жонин,
Ноз ила талх ҳадис айламаса ширин лаб.

Бир куёш машғалидин жонима ур ишқ ўти,
Йўқ эса шамъи ҳаётимни ўчиргил, ё раб.

Соқиё, ишқ ўти гар йўқ, май ўтин равшан қил
Ки, кул ўлсун нафаси хору хас, ранжу тааб.

Кўргач-ўқ ахтари хусн, ўлса Навоий, тонг йўқ
Ким, ўтуб умр, тулуъ этти бу фаррух кавкаб.

47

Жамолин айла улус кўзидин ниҳон, ё раб,
Ниҳон ўтумни анинг кўнглиға аён, ё раб.

Аёғи чунки етар остони туфроғиға,
Бошимни айлагил ул хоки остон, ё раб.

Агарчи эмин эмон бир замон жафосидин,
Чекардин ани манга бермагил амон, ё раб.

Демонки, лутфини, жаврини доғи мендин ўгун
Биров хаёлиға ўткарма, ногаҳон, ё раб.

Замон-замон чекибон ишқ ўти шуъласини,
Ёрут кўнгулни ул ўт бирла ҳар замон, ё раб.

Агарчи айламасанг яхши, яхши кўргузгил
Мени анга нечаким бор эсам ёмон, ё раб.

Навоий оҳини еткур анга, вале кўйма
Анинг жамолида бу дуддин нишон, ё раб.

48

Эй, жамолинг гулшани хўбу висолинг боғи хўб,
Элга лутфунг хўб эса, жонимға зулмунг доғи хўб.

Майдин ул рухсора гул-гул, бас мулойимдурки, бор
Соф су узраки бир-бир тушса гул яфроғи, хўб.

Лаъли кўнглум холини сўрғоч, тирилдим ҳажр аро,
Не бало бор эрмиш анинг лаълининг сўрмоғи хўб.

Дема бу оламда ул ой хўб ё жаннатда хур,
Кўрмамишмен андағин, бори эрур мундоғи хўб.

Меҳриға кўкта шафақ хўб эрмас андоқким манга.
Мовий терлик узра ул ойнинг қизил ширдоғи хўб.

Тут йигитликни ғаниматким, қарифач англадим
Ким, йигитлар ишқи бор эрмиш, йигитлик чоғи хўб.

Зоҳидо, сен бўл риё авжи уза маснаднишин
Ким, Навоийға эрур фақру фано туфроғи хўб.

49

Эй, фироқингдин манга ғам рўзию меҳнат насиб,
Оҳким, хажрингда ўз шаҳримда бўлмишмен ғариб.

То ғариб эрдим, насибим ғам емак эрдию бас,
Шаҳрим ичра доғи ғам бўлса насибим ё насиб.

Ғурбат ичра истар эрдим кезибон ёру диёр,
Чунки топтим, истамак ғурбат эрур беҳад ғариб.

Ўз диёримда бузуғ кўнглум не янглиғ тўқтасун
Ким, эрур бегона ҳам аҳбоб мендин, ҳам ҳабиб.

Ким рақибим бўлса, баским, ёр айлар илтифот,
Олам аҳлин соғинурменким, менга бўлмиш рақиб.

Даҳр аро, эйким, дединг: айлаб вафо, кўрдум жафо,
Ким вафо аҳлидурур, бу сўз анга бордур ажиб.

Эй Навоий, ёр васлин топмасанг, йўқтур ажаб,
Нўш йўқ, лекин кўрар юз ниш гулдин андалиб.

50

Юзунгда киронинг эрур бас ажойиб
Ки, ой даврида ҳалқа урмиш кавокиб.

Ажаб сафҳадур оразингким, эсиркаб,
Ани хат била қилмади тийра котиб.

Юзунг оллида ҳар нафас тутма кўзгу,
Қуёшни қамар ёпмоқ эрмас муносиб.

Эрур сувратинг зеби андоқки, бўлғай
Рақам айлаган суврат ўпмакка роғиб.

Киши суҳбатидин қоч, эй лўъбати Чин
Ки, лўъбатларинг-ўқ санга бас мусоҳиб.

Йигитлар иши пардадарлиғдир, эмди
Бўладур кўнгул пардадарлиғларға роғиб.

Навоий, йигитликни қўй, чун қаридинг,
Қилиб тавба, бўл зухду таквоға толиб.

51

Ишқинг ихфосига не янглиғ бўлайин муртакиб
Ким, бўлурмен, ҳар киши отингни тутғоч музтариб.

Эйки, дерсен: бормасун ул юз сари кўнглунг қуши,
Ким кўрубтур шамьдин парвона бўлмоғ мужтаниб.

Кўрмаган мушкин саҳоб ичра паёпай соиқа,
Дуди охимдин дамо-дам шуълалар кўр мултахиб.

Гаҳ кўзидин ўлтурур, гоҳи лабидин жон берур,
Шўхлиғдиндур анга ҳар дам бурайи мунқалиб.

Риндлар, ифлосдин ғам йўқ, тўкилган бодадин
Айш этарсиз, чунки муғ дайриға кирди мухтасиб.

Итларингга нисбатимни рост қилсам, қаҳф ити
Одамиларға ўзин қилган кебидур мунтасиб.

Маркабинг жавлонида бошин Навоий қилди гўй,
Ишқ аро бўлди ажаб саргашталиқка муртакиб.

52

Куйди кўнглум, шуъла ўтлуғ достонидин тушуб,
Рост ул кушдекки куйгай, ўт фиғонидин тушуб.

Борурам урэн тушуб тан захмидин, нолон кўнгул
Ул қаландардекки, қолғай занг ёнидин тушуб.

Кўйидин тушган йироқ кўнглум эрур оворае,
Ким эрур девона, айру хонумонидин тушуб.

Тиғи бедодинг била борғон шаҳиди ишқнинг,
Рустахези даҳр аро ҳар қатра копидин тушуб.

Ғунчаси рангин бўлуб лаъли майидин, уйлаким,
Ўт туташқай ошиқи кўнглига жонидин тушуб.

Руҳи исён туфроғидин авж топмас, уйлаким,
Бир малак журм айлабон олий маконидин тушуб.

Холи ҳажридин Навоий кўнгли оғрир, негаким,
Оғриғай элнинг қора доғи ниҳонидин тушуб.

53

Ишқ нобуд этти бизни волаю шайдо қилиб,
Қатл учун ҳар лаҳза муҳлик боисе пайдо қилиб.

Эккали ғам тухми хайли дард ашким сайлидин
Айлабон вайрон чу кўнглум кишварин, яғмо қилиб.

Хушу ақлу ному нангим шишасин синдурғали
Нозанин сийминбарим кўнглин қазо хоро қилиб.

Ишқ кимни кўрмасун деб одамилиғдин нишон,
Дилбарин анинг парий пайкар, малаксиймо қилиб.

Ибтидо айлаб алифдин, муҳр айлаб доғдин,
Ишқ маншурун чу даврон отима иншо қилиб.

Топибон Фарҳод ила Мажнун тариқи офият,
Ишқ бедоди аро ерда мени расво қилиб.

Соқиё, тут жоми руҳафзоки, муҳлик ҳажрдин
Ким, бўлуб маҳзун иложин соғари саҳбо қилиб.

Эй, хуш ул ринди хароботики, маст ўлғон замон
Даҳрға ҳукмин суруб, гардунға истиғно қилиб.

Ишқи кофир, чун Навоий телбани дин мулкидин
Хориж айлаб, мойили дайру муғу тарсо қилиб.

54

Ваҳ, не бало экинким, ул чиқти самандин ўйнатиб,
Қошлари ёсини чекиб, ғамзаси ўқларин отиб.

Фитна қилурға отланиб, гоҳ чопиб, гаҳи ёниб,
Ҳар тарафеким айланиб, ўзгача лаъб кўрсатиб.

Тизгиниб, уйлаким қуюн, айланиб уйлаким тутун,
Раҳши солиб чу дубдурун, хайли балони қўзғатиб.

Элга очиб узорини, гул кеби юз баҳорини,
Дарду фироқ хорини кўкрагим ичра ўрнатиб.

Ишқи чу элга ўт ёкиб, икки кўзум суйи оқиб,
Ҳар сариким кула боқиб, дард ила бизни йиғлатиб.

Муғбача ишқида мени тезрак итти пири дайр,
Нечаки маст ташлади, кўйи бошиға судратиб.

Итти Навоий оҳ ила, нолаи умри коҳ ила,
Чунки шаҳу сипоҳ ила сиррини элга англариб.

55

Ул мени сурмакка ҳар дам ханжари ҳижрон чекиб,
Мен аёғидин бошим олмай, йўлинда жон чекиб.

Ул ичиб эл бирла руҳафзо қадахлар ошкор,
Мен бало жомида заҳри ғуссани пинҳон чекиб.

Васл не мумкинки, то ошиқмен, ул қатлим учун
Ўқ чекиб қош ёйиға, мен захмдин пайкон чекиб.

Мен чекиб кўз қонидин юз узра хатлар бирга юз,
Нилдин хатким баногўши аро жонон чекиб.

Зикрида оҳим дамо-дам уйладурким, аҳли зуҳд
Ҳар замон бир мад ўқурда ояти Қуръон чекиб.

Давр базмида не майким халқ нўш айлар, мени
Қон ютарға ул арода соқийи даврон чекиб.

Ул парий борғач, Навоий дашт сари қўйди юз,
Телбалар янглиғ яқосин чок этиб, афғон чекиб.

56

Ишқ ўти ичра ҳар дам кул бўлурмен ўртаниб,
Гаҳ-гаҳи ҳам телба итлардек чиқармен чурканиб.

Тоблиғ гисусиға чирмар мени саргаштани,
Кўрмадук икки куюн бир тор бирла чирманиб.

Маст бўлсам, остонинг бас манга бош қўйғали,
Не ҳадимким, така қилғаймен, тизингни ёстаниб.

Ишқдин кўп маърифат харж айлади Мажнун манга,
Бўлмаса мажнун, қилурму харж, мендин ўрганиб.

Мен киму густох ўпмак илгинг, эй султони ҳусн,
Итларингнинг чун кафи пойин ўпармен ийманиб.

Ёрдин бўлмас жудо, жонға бало бўлган кўнгул,
Қуш болосидекки, айрилмас кичикдин ўрганиб.

Ҳажр аро саргаштамен андоқки, то тутқум қарор:
Иш йиқилмоқдур, бори олам бошимға айланиб.

Бевафодур чун жаҳон гулзори, эй кўнглум қуши,
Бўлма бир гул волеҳи, булбулға ногоҳ ўтканиб.

Ёриға борса, юз иш бўлса, Навоий тарк этиб,
Лек қайтур вақти ҳар соат бир ишга куйманиб.

57

Ул парий кўнглум қушин сайд этти, зулфин дом этиб,
Юзи бирла холи су донасидин ром этиб.

Солди ўт кўнглумғаву ором тутти ғайр ила,
Шуъла янглиғ сўзлуғ кўнглумни беором этиб.

Кофиреким диним олди, доғи кирди қаср аро,
Қалъаи Хайбарға кирди, ғорати ислом этиб.

Базм аро мен ўлсам, ул жон топса, тонг йўқким, манга
Тутти заҳри ҳажр, ўзи нўши тараб ошом этиб.

Эй кабутар, чун дамим ўртар малак болу парим,
Сендин ўлмас ишқим ўтин ёрға пайғом этиб.

Ул қуёш ҳажринда, эй соқий, шафакгун май манга
Тут лаболаб, лек даври чарх зарфин жом этиб.

Яхши от бадномлиғ бирла чиқарғил ўлгуча,
Эй Навоий, ўзни яхши от била бадном этиб.

58

Ичсангиз май суйидин, ишрат уйин обод этиб,
Журъае ҳам куйғасиз туфроққа, бизни ёд этиб.

Соз этинг аввал ғамимдин нағмаким, бир усл эрур
Уй иморат айламак, хоро била бунёд этиб.

То ҳавоиймен ул ой ҳажрида андоқким, булут
Токқа ҳар дам юзланурмен, ёш тўкуб, фарёд этиб.

Ваъдаи васл этса ул Ширин санам, ғам тоғини
Қозғамен, тирноғларимни тешаи Фарҳод этиб.

Ул қуюндурмен фано даштидаким, бўлдум адам,
Ҳар не боримни бошимдин чуюриб, озод этиб.

Ҳар замон кўнглум қотиғ эрмас дема, эй сиймбар,

Ёшурун қолмас биллур ичра ниҳон пўлод этиб.

Воқиф ўлким, даҳр деҳқони сенинг қасдингдадур,
Исмим анинг гул қилиб, отин мунунг шамшод этиб.

Майға тарғиб этмакинг кофидурур, эй пири дайр,
Мундин ўзга ишни найларсен манга иршод этиб.

Истама лаълин, Навоийким, маразда эмганур,
Табъини сихҳатлик эл шарбат била муътод этиб.

59

Вафони қилди кўп озурда ул ой, чун жафо айлаб,
Адам даштида кўнглумни ватан қилмиш, жало айлаб

Вафо андоқки қочти ул жафогардин, агар мен ҳам
Қоча олсам, яна ишқин ҳавас қилмай, хато айлаб.

Демон даврон аро йўқтур вафо айлаб вафо кўрган
Ки, йўқтур минг жафо тортиб, қутулган, бир вафо айлаб

Йиқилган ишқ аро, сихҳат тамаъ қилма Масиходин
Ки, бу беморлиғдин кимса кўпқон йўқ, даво айлаб.

Сафоли фақр ол, жону жаҳон накдин бериб, гарчи
Киши Жамшид жомин сотқин олмайдур, баҳо айлаб.

Қутулсанг бевафовашлар ғамидин, эй кўнгул, шукр эт,
Яна чекма бало, ўзни бировга ошно айлаб.

Бизинг афсонамиздин нукта сўрманг, эй хирад аҳли,
Нединким, бу жунун фасли туганмас, можаро айлаб.

Манга йўқ, ўзгага бори вафо қилғанни гар топсам,
Бошиға эврулай, оллида жонимни фидо айлаб.

Кўнгулким, рўзгоримни қорартиб бўлди овора,
Топилса, кездурай даврон аро, юзун қора айлаб.

Гадоларға гаҳе лутф эт, шаҳо, бу шукр учунким, ҳақ
Сени лутф айлабон шоҳ айлади, бизни гадо айлаб.

Навоий, кимса йўқким, чарх зулмидин забун эрмас,
Наво жовид кимга берди, бизни бенаво айлаб.

60

Ун чекармен ишқ аро, бир наргиси жоду кўруб,
Бағлаған итдекки, фарёд айлағай, оху кўруб,

Вах, нетиб машшотани оллинда кўргайменки, ёр
Аксидин ғайрат қилурмен, оллида кўзгу кўруб.

Оразу холинг хаёл эткач, етишти новакинг,
Қилди ул қуш майл, гўё дона бирла су кўруб.

Чекти бош хаттинг лабу холинг қошида, вах, не тонг,
Гар мулойим бўлса тўти шаккару ҳинду кўруб.

Лаблари хандон бўлур, кўргач кўзумда йиғламоқ,
Кўзларим йиғлар, лаби жонбахшида кулгу кўруб.

Носихо, не навъ майи жомини оғзимдин олай
Ким, ичармен, майда соқий оразин ўтру кўруб.

Гар Навоий муфрит афғон этса, жоно, қилма айб,
Сен ҳалок этган кўнгул сўнгида йиғлар ўкуруб.

61

Ўртанурмен, кўнглига андин асар бўлғайму деб,
Бўлса таъсир, анга ҳолимдин хабар бўлғайму деб.

Телмурурмен мунграйиб ул бевафоға муттасил,
Бир ҳам андин дарди ҳолимға назар бўлғайму деб.

Ўртанур, эй воиз, оҳимнинг шароридин сипеҳр,
Не сўрай, дўзахқа мундоқ бир шарар бўлғайму деб.

Сурса майдон ичра ҳар чобук, югурмоқдур ишим
Кейинича, ул чобуки заррин камар бўлғайму деб.

Телбалик кўрким, қучармен боғ аро ҳар сарвни,
Бириси ул сарв қадди сиймбар бўлғайму деб.

Даҳр бўстони аро сўр боғбондин, эй рафик,
Жуз балият меҳр нахлиға самар бўлғайму деб.

Эй Навоий, нечаким қилдим гадолиғ, сўрмади,
Ё раб, ул мажнуни зор дарбадар бўлғайму деб.

62

Ул парий ишқида йўқким мени девона куюб,

Ясағанлар ҳам ўзин, оқилу фарзона куюб.

Ишқ ўтидин киши бир қатла куюб бўлса халос,
Чун яна қайтибон ул шуъла сари, ёна куюб.

Ишқ кўксумга чу ўт солди, кўнгул ҳам куйди,
Чуғз ҳам ўртаниб, ул ўтқаки вайрона куюб.

Юзидин ўртанибон талпинур оллида кўнгул,
Шамъ аёғида урунған кеби, парвона куюб.

Эйки сўрдунгки, қачон куйди бузуғ кўнглунг уйи,
Оразинг барқи чақилғонда, бу кошона куюб.

Ўртаниб ақлу кўнгул, ишқ чу айлаб тугён,
Андаким барқ тушуб, оқилу фарзона куюб.

Чун Навоий чекиб ул ой ғамидин шуълаи ох,
Ошно кул бўлуб ул ўтдину бегона куюб.

63

Хорлар бир гул ғамидинким кўнгулга бутрашиб,
Ҳар бири мужгонининг бир захми ичра ўрнашиб.

Ё раб, андин саъброқ ҳолат бўла олғаймуким,
Икки ҳамдам бир-биридин айрилурда йиғлашиб?

Бу укубатқа талофий ҳажр дафъ ўлғоч будур
Ким, кучушқойлар алар бир-бирга ногаҳ учрашиб.

Истагайму ҳури жаннат ёнида кавсар суйин,
Кимки ёри бирла бир кун бода ичти ёндашиб?

Сарв қаддим ишқидин кўп тўлғаниб, мен кўргали
Боғ ароким чиқти сарву ишқи печон чирмашиб.

Ўлса ўлдумму дегай, улким севар ёри била
Қолсалар хилват аро, ағёр ҳар ён тарқашиб.

Соқиё, май бирла сол жонимға андоқ шуълаким,
Ранжу меҳнат дуди чикқайлар бошимдин тўлғашиб.

Ғам хазонида тўкармен ашқлар, тортиб ғирев,
Навбахор андоқки ёғқайлар булутлар кукрашиб.

Эй Навоий, бевафо давр аҳлиға индурма бош
Ким, алар қошида бош индурган эл бўйнин қашиб.

64

Куйсалар Фарҳоду Мажнун ишқдин афсона деб,
Зоҳир этмаслар манга ул нуктани, девона деб.

Ишқ ичинда мунгларим деб, эйки, йиғлаттинг мени,
Жон фидонг айлай, яна бир лаҳза йиғлат, ёна деб.

Бир йўли ишқ аҳли орименки, қўймаслар мени
Жам аро бир йўли, ақлу ҳушдин бегона деб.

Сўнги уйқум шиддатин нақл этма, рови, зинҳор,
Келтурур бўлсанг анга уйқу кеча афсона деб.

Мен ҳамулменким, қовар мажнун деб эмди тифллар
Ким, тилар эрди улуғлар оқилу фарзона деб.

Тушти зулфи домиға кўнглум қуши майл айлагач,
Ул тараф рухсори кўзгусин су, холин дона деб.

Тонгла барча яхшилар бўлғуси кавсар даврида,
Мен ёмонни маҳрам этманг сокини майхона деб.

Найлаб ул товус пайкарни тилай кулбамғаким,
Чуғз қўнмас, дам-бадам емулгудек вайрона деб.

Шоҳлиғдин ор этар, чунким Навоий кирса маст
Дайр кўйига, суруду нағмаи мастона деб.

65

Май қуёшиму ичимда уёқиб,
Ё фалак меҳр ўти кўнглумда ёқиб.

Ҳажр аро васли доғи ҳар ишин
Айтиб аҳбобу менинг ашким оқиб.

Телбалик хуштур, агар судрасалар
Зулфи занжирини бўйнуғма тоқиб.

Тушубон юз тубан эл кўз ёшидек
Кўз учи бирла чу ҳар сари боқиб.

Ҳажр тошию салосил темури
Телбалик ўтини кўнглумга чоқиб.

Май бати дайрда учмоқ тилабон,
Мастлар анда овуч, баски, қоқиб.

Дебки, мархам ёқайин захмингға,
Ул неким деса, Навоийға ёқиб.

66

Қотил кўзунгки ўлтурур элни боқиб туруб,
Бокмас манга, кўзум нечаким турса телмуруб.

Ҳар қатла ит кеби тушарам ўзга рахнадин,
Ҳар лаҳза чун мени чиқарур кўйидин суруб.

Сингон қадах кебики, оқар ҳар тараф майи,
Қонлар оқиб, чу ғам тоши бошимни синдуруб.

Ҳар бир бўлуб бир ахтари наҳсе чу шоми ҳажр,
Чун дуди оҳим учқунини кўкка еткуруб.

Ишқинг бош урса зор танимдин, эмас ажаб,
Хошок ичинда шуълани бўлғайму ёшуруб.

Андоқ латифдур таниким, ичса жоми май,
Борур танида курсоғиға тегру билгуруб.

Булбул парин не гулки совурди бу боғ аро,
Дай сарсари анинг доғи баргини совуруб.

Даврон элига кимки вафо нўши арз этиб,
Ул ҳам муқобилида жафо ниши еткуруб.

Буким қовар жафо била, эй кош, кўйида
Итларга тўма қилса, Навоийни ўлтуруб.

ПЕ ҲАРФИНИНГ ПАРИВАШЛАРИНИНГ ПАРВОЗИ «БАДОЕЪ»ДИН

67

Нечаким кўнглумда бор ул дилрабонинг ёди кўп,
Бор анинг ёд этмаки озроқ, вале бедоди кўп.

Лайлию Ширинвашимнинг ишқ дашту тоғида
Менча бир йўк, гарчи бор Мажнун ила Фарҳоди кўп.

Хўблар водийсида топилмас эл кўнгли қуши,
Не учунким, бордуруб бу бешанинг сайёди кўп.

Топмағай нахли қадингдек бир ниҳоли хуш хиром,
Гарчи бўлғай боғбоннинг сарв ила шамшоди кўп.

Телба кўнглумдин эмон розики, ҳар тун кўйида
Итларининг оғритур бошин анинг фарёди кўп.

Кирпигингга қатл таълимин ажал бермиш, валеқ
Ўзидин устодроқ этмиш анинг устои кўп.

Шайх ила аҳли риёву дайр пири бирла ринд
Ким, фано ичра керактур пирнинг иршоиди кўп.

Умр қасрин неча кун тутқил ғаниматким, дариф
Хуш бинодур — пойдор эрмас вале бунёди кўп.

Давр аёғидур иложи, кимки даврон аҳлининг
Жавридин озурда бўлмиш хоџири ношоиди кўп.

Тарқанг, эй ушшоқким, сайд этти бизни муғбача,
Дайр аро сиз ҳам кезинг, куфр аҳлининг авлоиди кўп.

Тифллар ўйнар Навоий бирла мажнун деб, магар
Тифл эканда ул доғи бу қавм ила ўйноиди кўп.

68

Жавр ўқин хоки танимға урма кўп,
Кўкка бу туфроғни совурма кўп.

Ишқдин бастур манга ўртанмаким,
Ҳажр барқи бирла ҳам куйдурма кўп.

Юзига, эй кўз, чу йўқ тоби назар,
Бас, анинг сари боқиб, телмурма кўп.

Нўши лаълингдин агар жон истадим,
Бу гуноҳ учун мени ўлтурма кўп.

Доимо расми муҳаббат бор эмиш,
Бизни ушбу журм чун ёзғурма кўп.

Васлға чун йўқ ниҳоят жуз фироқ,
Бас, вафо аҳлин қошингдин сурма кўп.

Ҳеч иш ўлмас айру холиқ амридин,
Илтижо махлукқа келтурма кўп.

Эй гадо, чун шайалиллоҳ дединг, ўт,
Айлабон ибром боқиб турма кўп.

Тут гадолиғни, Навоий, муғтанам,
Шоҳлар оллинда бош индурма кўп.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТОРОЖГАРЛАРИНИНГ ТАМОШОСИ «БАДОЕЪ»ДИН

69

Тахту жоҳинг кишвари мулки Скандар бўлди, тут,
Хизр умри ҳам бу мулк узра муяссар бўлди, тут.

Буйла мулку умрдин сўнг жину инсу ваҳшу тайр
Хукму амрингға Сулаймондек мусаххар бўлди, тут.

Мунча ҳашмат топмоғингдин сўнгра бировни кулунг
Жоҳ ила мукнатда Қорунча тавонгар бўлди, тут.

Поя етти зиналиғ тахтингға, етти чарх ўлуб,
Тахтпўшунг зинати тарсиё ахтар бўлди тут.

Буйла тахт узра бўлуб бошинг уза хуршиди тож,
Мундоқ олтун тож уза Биржис гавҳар бўлди, тут.

Базми ишқинг бодасин кавсар дейин ё салсабил,
Жоми Жам ул жонфизо саҳбоға соғар бўлди, тут.

Ҳар неким зикр ўлди, охир чун солиб кеткунгдурур,
Тенгдурур, гар бўлмади тут, барчани гар бўлди тут.

Умрға чун йўқ вафо, тенгри неча бу даҳрча
Ёна халқ айлаб, санга ҳукме муқаррар бўлди, тут.

Чун борурсен, авло улким, йўл яроғин айласанг,
Қолибон аксар гуноҳинг, доғи аксар бўлди, тут.

Суст ҳимматлиғ била учмоғ не мумкин, эй ҳаким,
Ҳикмат авроқи ики эгнинг уза пар бўлди, тут.

Деб эдинг, соқийки, вақт ўлғоч, тутай бир жоми май,
Даврдин миръоти авқотим мукаддар бўлди, тут.

Ўлса деб эрдинг Навоий, тиргузай васлим била
Билтур ўлганлар била ани баробар бўлди, тут.

70

Тутти кўк ферузагун жомини шингарфи булут,
Соқие, нилуфари жом ичра гулгун бода тут.

Чарх даври чун малолат боисидур, неча кун
Чархдек жому шафакгун май била ўзни овут.

Топса кундуз кавн шуғлидин замиринг тийралик,
Кеча бори май қуёшидин замирингни ёрут.

Чун унуткунгдур сен элни, эл сени, бори чекиб
Айш жомин, бу унутмоғларни бир соат унут.

Носихо, чун умр ўтар, қўйким, бўлай ишрат била,
Айш таркин ким буюрдунг, ўктадур бу навъ ўгут.

Гар зулоли васл, эй солик, қилурсен орзу,
Хотирингни орзулар ўтидин аввал совут.

Эй Навоий, чиқти чун рангин булут, рангин май ич
Ким, сен ўлмай қилғуси кўп жилва бу рангин булут.

71

Жон фараҳ топти, лабинг жавҳари бўлғач анга кут,
Оллоҳ-Оллоҳ, не муфаррих бўлур эрмиш ёкут.

Нола манъин қиласен, холами лаъл оғзима қўй,
Бу нигин нақши била қўйғил анга муҳри сукут.

Майи лаълинг не ажаб бодаки, кайфиятидин
Рух лояъкилу андин хирад ўлмиш мабхут.

Ханжаринг тиғида юз кўрдунгу ашким ёғди,
Ёмгур эрмас ажаб, ўлғонда қуёш манзили Хут.

Хусн мулки уза, оё, не парий эркинсен
Ки, бўлур садқа санга чарх уза хайли малакут.

Ўзлуки боқию зоҳид урадур лофи вусул,
Фоний ўлмай киши топқайму бу даъвоға субут.

Жон ҳалок ўлди Навоийғаву тан зору наҳиф,
Ул ўлукка ясамиш ушбу сўнгақдин тобут.

72

Ваҳки, лаълинг қилди бағрим таҳ-батаҳ қон оқибат,
Қатра-қатра кўздин ул қон бўлди ғалтон оқибат.

Бордингу оғзимға қўйдунг муҳр, афғон чекма деб,
Бу ишингнинг муҳри бўлди доғи ҳижрон оқибат.

Фурқатинг тиғи бузуғ кўнглумни йиқти, оҳким,
Сайли офат бирла емрулди бу вайрон оқибат.

Кўнглума қошинг хаёли бўлди танвин нунидек,
Уйла нунга нукта бўлди доғи пинҳон оқибат.

Ўлмиш эрдим ғам туни, лаълинг хаёли берди жон,
Зулмат ичра бўлди пайдо оби ҳайвон оқибат.

Соқиё, жом айла доирким, ғаниматдур хаёт,
Тутқусидур чун ажал косини даврон оқибат.

Эй Навоий, ёр васли гарчи бас душвор эди,
Фоний ўлғач, буйла душвор ўлди осон оқибат.

73

Кўздин учти ул парий, ваҳким, анга етмакка бот,
Кош анингдек чиқса дермен икки эғнимдан қанот.

Новакинг кўнглумда гар итти ҳамул андоз ила,
Ани топмоқ истасанг, жоно, яна бир новак от.

Кош сенсиз ўлсам эрди, эй париваш, қилма таън
Ким, мени мажнунга ортуқтур ўлумдин бу уёт.

Соқиё, беҳудмен андоқким, қилурмен касби ҳуш,
Имтиҳонга доруйи беҳуш агар жомимға қот.

Хонақаҳ шайхи ушатти соғарин, эй пири дайр,
Сен каромат кўргузуб, рағмиға тавбамни ушот.

Эй тани хоки, ул ой оллида ҳукми бирдурур,
Гарддек чиқ кўкка ё туфроғдек йўлинда ёт.

Бир дирамким қалб бўлғай, арзимассен, эй кўнгул,
Ҳар неча мехру вафо бозорида ўзунгни сот.

Телбалар юз пора кўнглидек ясабсен болу пар,
Гарчи ғайбатда парийға ҳожат эрмастур қанот.

Чун Навоий жониға офат эрур лўливаше,
Соғинур ғули биёбон, кўрса кўнғроту қиёт.

74

Бошим чу гарду кўзум кўр сенсиз ўлмади бот,
Қошингда бош кўтариб, кўз очарға қўймас уёт.

Эрур малойикаи раҳмат ўқларинг жонға,
Малак танида, ажаб йўқ, агар уч ўлса қанот.

Хизр суйики эрур зулмат ичра, тенгму бўлур
Лабинг билаки куёшдин чиқарди оби ҳаёт.

Ҳабиб ишқи аро буки ўлмадинг, эй Хизр,
Ичиб ҳаёт суйи, зойеъ айладинг авқот.

Қуёшқа кимки юзунг борида қилур сажда,
Парастииш айламак англа илоҳ оллида Лот.

Кириб куёш кеби қўйма вужуд ғайрға ҳеч
Ки, кўнглум ичра хавотирдур уйлаким заррот.

Навоий ўлди ўқунг ҳасратидин, эй чобук,
Иноят айла бир ўқ, секретиб анинг сари от.

75

Ғаминг қаттиғлигин қилсам ҳикоят,
Эшитса тош, анга айлар сироят.

Кўнгул ғам шомидин чиқмоққа бўлди,
Бошоғлиғ новакинг шамъи ҳидоят.

Не навъ оллингда шавқумни қилай шарҳ
Ки, ҳуснунгдек анга йўқтур наҳоят.

Хаёлинг кўнглум ичра музтарибдур
Ким, ул вайрона иссиғдур бағоят.

Кўзунг қонимни ичмакка не ҳаддим
Эрур, ани итинг ичса, кифоят.

Дема бир йўлдурур ишқ ичра, эй шайх
Ки, мунда мухталиф келди ривоят.

Навоий қонин ул кўз бирла тўктунг,
Тирик бўлким, будур айни иноят.

76

Танимни қилса ғамзанг юз жароҳат,

Ётар ҳар захмдин жонимға роҳат.

Ҳаловат топмайин жоним лабингдин,
Солур захмим аро туз ул малоҳат.

Жамолинг субҳи очиб эрди юз гул,
Куёш сарғарди, кўргач ул сабоҳат.

Супурдум кўз била кўюнг физосин
Ки, жонлар жилвагоҳидур бу соҳат.

Бўлур зоҳир лабингдин қатл этар чоғ,
Ўлукни тиргузурдек юз фасоҳат.

Чу сендин айру эрмас ёр, недур
Уйин истаб жаҳон қилмоқ масоҳат.

Қабиҳ этти Навоий ҳақ жаҳонни,
Элидин тутмағил кўз жуз қабоҳат.

77

Бошиға май чиқибон, бўлди ул ситамгар маст,
Йўқ аҳли ҳусн аро бир уйла қотили сармаст.

Начукки сарв ниҳоли насимдин эгилур,
Хиром вақтида ул наҳли моҳи пайкар маст.

Кабутар ўйнамоғидин кўнгул қуши беҳуд,
Хуруж этар бўлубон уйлаким кабутар маст.

Не масти арбада гар сенки, чиқса базмингдин,
Бузар замонани бадмастлиғ била ҳар маст.

Лабинг ҳалоки агар боданўш, агар тоиб,
Кўзунг хароби агар ҳушёр эрур, гар маст.

Лабинг хаёлидан ар мастмен, не тонгки, эрур
Бу май хаёли била олам аҳли аксар маст.

Навоий усрук агар қилса арбада, тонг йўқ
Ки, шайн ўлур иши, мажнунни гар қилурлар маст.

78

Ё раб, ул ой ҳуснининг идрокин элга мубҳам эт,
Кўз била кўнглумни ул сирри-хафиға маҳрам эт.

Кўйию қадду лаби ёдин манга қОилғил фузун,
Жаннату тўби била кавсар таманносин кам эт.

Дийда кўрмак истаса анинг юзидин ўзга юз,
Қийрлар бирла бу икки сукба жавфин маҳкам эт.

Гар кўнгул васлидин ўзга васл сурун истаса,
Қисм анга ҳижрон сияҳ чолида доим мотам эт.

Хотири савдои ар ул зулфдин ўзга ҳавас
Қилса, ани зулфдек ошуфтаҳолу дарҳам эт.

Рух ул қад жилвасидин ўзга қилса орзу,
Ҳажр ўти ичра анга дўзах азобин ҳар дам эт.

Кўнглум ўлди ҳажр ўтидин реш, эй соқий, манга
Бодаи кофургун дурдидин олиб марҳам эт.

Йўқ чу олам боғида бўйи вафо, эй пири ишқ,
Жилвагаҳ бир жом ила кўнглумга ўзга олам эт.

Ишқ журмиға Навоийни қоварсен, эй парий,
Қовма, жавру зулм қил, девонаву расво ҳам эт.

79

Ҳарфи ишқ ўлди азалдин сафҳаи жонимда сабт,
Ҳар не андин ўзга барча лавҳи нисёнимда сабт.

Дедим: эй кўнглумга ўқ урғон, недур оттинг, дегил,
Деди: боқким, айламишлар ани пайконимда сабт.

Қайси шаҳлар боши қасринг даврида бормиш десам,
Дерки: боққилким, эрур ул тоқи айвонимда сабт.

Бўлса тобеъ Вомику Мажнун, не тонгким, айламиш
Ишқ туғросин қазо қилки менинг шонимда сабт.

Ишқ авроқида, эйким, ўқидинг юз минг бало,
Юз туман онча эрур авроқ ҳижронимда сабт.

Дарди ганжи шарҳини, эйким, тиларсен, қилмишам,
Ғусса ниши нўғи бирла кунжи вайронимда сабт.

Не ўқирсен қиссада Яъқуб ҳузниким, эрур
Онча юз бир ой ғамидин байтул-эхзонимда сабт.

Жузв-жузвимни айирибким паришон айладинг,

Бордур анинг шарҳи ажзойи паришонимда сабт.

Ишқ тиғи ярасидин ўлганим тарихини,
Эй Навоий, назм айлаб, айла девонимда сабт.

80

Ваҳки чикди отланиб бир маст лояқил йигит,
Сарвдек елдин от узра ҳар тараф мойил йигит.

Лаъли нўши бирла юз йиллиғ ўлукка руҳ бахш,
Ғамзае нишидин Масиҳу Хизирға қотил йигит.

Тиғи хунрези ажалдек қатли ом айлаб валеқ,
Сўрса ҳар жониб нечукким умр мустаъжил йигит.

Англамонким хурму эркин, малакму ё парий
Ким, башар жинсида андоқ кўрмадук ҳосил йигит.

Кўнгли қотиғликдин элни ўлтурур, раҳм айламас,
Оллоҳ-Оллоҳ ким кўрубтур буйла сангин дил йигит.

Заҳри чашму тиғи қотил ғамзайи хунрез ила,
Килғучи элга тириклик расмини мушкил йигит.

Ғорати дин қилдию кофирлиғ иршод айлабон,
Аҳли куфр алфози бирла ҳар замон қойил йигит.

Қарибон қилма йигитлар суҳбатин ҳар дам ҳавас
Ким, қарини истамас базм аҳлиға дохил йигит.

Эй Навоий, нега бўлдунг телба деб кўп сўрмаким,
Ақлу хушум қолмади чиққач бу лояқил йигит.

81

Ваҳ қаён борди бузук кўнглумни зор этган йигит,
Жавр тиғи бирла кўксумни фиғор этган йигит.

Оразин очқанда кўнглумни очиб гул-гул валеқ,
Кирпикидин онда юзминг хор-хор этган йигит.

Неча кўнглум тоату таквоким айлаб ихтиёр,
Жилва қилғач маст ани беихтиёр этган йигит.

Бизни ишқ ойинида расвойи олам айлабон,
Офият аҳли қошида шармисор этган йигит.

Ишқ таркидаки юз тадбир этиб кўнглум ниҳон,
Дафъиға юз лабу афсун ошкор этган йигит.

Мени салоҳу офият ишқингда тарк этган қари,
Сен жафою зулм қатлимға шиор этган йигит.

Тавба айлаб эрдим, эй зоҳид, нетай тутти манга,
Лолагун май бер, узорин лолазор этган йигит.

Билки не ажзу ниёз ойину расм этган қари,
Қолғуси не нозу истиғною сор этган йигит.

Носиҳо тарки жунун қилмас Навоий келмайин,
Ишқ даштида ани девонавор этган йигит.

82

Олами ишқ ичра дардинг ўтдурур, ҳажринг ҳам ўт,
Дарди ҳажринг сўзидин кўнглумда олам-олам ўт.

Доғи ишқинг уйладурким ҳирқатин ўксуткали,
Ёқса бўлғай устига анинг начукким марҳам ўт.

Не ҳароратдур, майи ишқингда токим ичмишам,
Кўкка дудимни чекар, кўнглумга солиб ҳар дам ўт.

Шуълае тушмиш фироқингдин ҳазин кўнглумдаким,
Ашқдин тўқтим ети дарё суйин, бўлмас кам ўт.

Ваҳ, не муҳлик ҳол эрур жонимға лаълинг ҳажрида
Ким, солур дафъиға анфоси Масиҳи Марьям ўт.

Бу кеча воқиф бўлунг эвлардин, эй ҳамсоялар
Ким, манга тушмиш фироқ оташгаҳидин маҳкам ўт.

Ҳажр кўнглум кишварин бир ўт била куйдурдиким,
Килди ишқ аҳлиға дудидин саводи аъзам ўт.

Даҳр бўстони аро сунбул била гул демаким,
Чарх зулми солмиш анда дуд бирла дарҳам ўт.

Эй қуёш, найлаб Навоий куймасинким, бор анга
Ишқинг ўт, ҳуснунг ҳам ўт, лутфунг ҳам ўт, қаҳринг ҳам ўт.

83

Ёр бўлмоқ тонг эмас мен зори расво бирла дўст
Ким, парий гоҳи бўлур мажнуни шайдо бирла дўсх.

Лаълини севдум, кўзининг қатлидин қайғурмоғум,
Не ғам ўлмактин, киши бўлса Масихо бирла дўст.

Зулфи савдоси, бу савдойи бошинда кўптурур,
Бўлса савдо аҳли, тонг йўқ, аҳли савдо бирла дўст.

Сарв қадлиқ, гулжабинлик дўстнинг хижронида
Бўлмоғум не гул била, не сарви раъно бирла дўст.

Ҳажрдин олам қоронғудур вале, ғам йўқ, гаҳе
Жилва қилса ул жамоли оламоро бирла дўст.

Хизр юз меҳр ила тутқан жоми Жамдин яхшироқ,
Тутса май дурдини юз торожу яғмо бирла дўст.

Бўлма дунё дўст, гар истар эсанг осудалиқ,
Лек ҳар не қилсалар, бўл аҳли дунё бирла дўст.

Эй Навоий, неча душман бўлса, ёнма дўстдин,
Чун санга бўлмиштур ул юз минг таманно бирла дўст.

84

Чу қилди жилвагар ул шўхи нўшлаб суврат,
Мени заифқа кўргузди юз ажаб суврат.

Жамоли сувратини сафҳада кўруб, итгим,
Тушуб жаҳонни кезарга қилиб талаб суврат.

Не навъ сувратидин кўз олайки, маънидин
Бўлурға бир хабар ўлмиш манга сабаб суврат.

Нишот сувратидин топқамен дедим, ваҳким,
Муяссар ўлмаин ул берди юз тааб суврат.

Фироқ андуҳида, соқиё, қадаҳ тутким,
Бу кўзгу ичра манга кўргузур тараб суврат.

Ул ой жамоли аро зулфидин ажаб қолдим
Ки, ой аросида қилмиш аён занаб суврат.

Навоий осо дарду фиғон илан менким,
Булардурур манга зотию муктасиб суврат.

85

Кўйи гардидин кўзумни аввал, эй ҳамдам, ёрут,

Сўнгра. марҳам айлабон кўксум шикофин доғи тут

Гар унутти ёр бу маҳзунни, ваҳким, кўнглума,
Бор ани ҳар дам соғнндирмоқ десам, сен ҳам унут.

Қадду рухсоридин айру дуду ўтдур, эй рафик,
Дема сарву гул била бир лаҳза кўнглунгни овут.

Заҳри ҳажринг бирла чун юз қатла қилдинг талхком
Нўши лаълинг бирла ҳам бир қатла оғзимни чучут.

Зулфи занжири жунунум чорасидур, эй ҳақим,
Ақлдинму эрди бу девонаға бермак ўгут.

Ваъдаи васл айлади ул ой, ҳамоно келгуси,
Тиғи ҳажридин шикоф ўлғон кўнгул бу сўзга бут.

Асру ваҳшийдур менинг мушкин ғизолим, эй кўнгул,
Чин кийиги гўйиё бермиш анга тукқонда сут.

Эй кўнгул, даврон элининг тарки тут ё ҳар нафас
Бағринга бир ханжари бедод еб, хуноба ют.

Олам аҳли, демангиз эмди Навоийким, мени
Бир қуёш ҳажри ҳавони қилмиш андоқким булут..

86

Баҳор эл гулга мойил, бағрима юз хор ҳар соат,
Етиб ҳар хоридин кўнглумга минг озор ҳар соат.

Бу ақшом нотавон кўнглумдин, эй аҳбоб, ўлунг воқиф
Ки, ҳолидин борур заъф айлаб ул бемор ҳар соат.

Бўлурмен уйлаким, кўрган замон вайрон бўлуб кўнгли
Бошимда йиғлағай ҳам ёру ҳам ағёр ҳар соат.

Эмас вайронада ҳар дам ўлардек ҳолатим, ваҳким,
Турубтур бошима емрулгали девор ҳар соат.

Дамо-дам заъфим андиндурки, мужгонинг хаёлидин
Жароҳатлиғ кўнгулга санчилур бир хор ҳар соат.

Жунунум ҳар дам афзун бўлса, эй ҳуш аҳли, тонг йўқким,
Кўзумга жилва айлар ул парий рухсор ҳар соат.

Майи лаълингға не кайфият эрдиким, насимидин
Бўлурлар масту бехуд юз туман ҳушёр ҳар соат.

Бу базм ичра не амну айшким, ҳар давр аёгинда
Йиқар бир нотавонни гунбади даввор ҳар соат.

Фано дайрида гар май важҳи йўқ, бас хирқаву дафтар,
Мени майхонадин судратма, эй хаммор, ҳар соат.

Агар бошимға ёғса тош гардундин, тонг эрмаским,
Борурмен ул парий кўйига Мажнунвор ҳар соат.

Навоий, то жаҳон аҳлиға сен вобаста, кўнгронма,
Алар жавридин ўлса хотиринг афгор ҳар соат.

87

Танимға берди жон ул нахли қомат,
Дема қомат ани, дегил қиёмат.

Вафоға майл қилмас нахли қаддннг
Ки, топмиш жавр аро кўп истиқомат.

Юз очма, гарчи тутқай кўрса маъзур,
Мени ишқингда арбоби маломат.

Не ғам гар юз менингдек ўлса, ё раб
Ки, бўлсун ул масиҳодам саломат.

Абад умрича бор оллида ўлмак,
Буюрма, эй насиҳатгў, надомат.

Недур, эй шайх, ушатмоқ соғаримни,
Бутун қил, бор эсанг аҳли каромат.

Навоийни дединг кўюмдин ўтма,
Саломат бўл, десанг айлай иқомат.

88

Эй қошинг фитнаву ул наргиси шахло офат,
Йўқтур ул иккида жуз фитнаву илло офат,

Не қаду, не кўзу не ғамзаки, ҳар дам андин
Ё балодур манга, ё фитнадурур, ё офат.

Дема раъно қад ила жилвасидин холингни,
Жилва жонимға бало, ул қади раъно офат.

Манга не офият ўлғайки, хаёл этсам, эрур

Юзини юз саридин жонима пайдо офат.

Мунча офатки эрур даҳрда, сендин тушмиш,
Йўкса оламда бурун йўк эди мунча офат.

Соқиё, бодаки, тақвою риё офатидин
Яхширок, бўлса манга соғару саҳбо офат.

Ваҳки, кирпичларининг офати кўнглумга кириб,
Солмиш ул кулба аро бу кеча ғавғо офат.

Фоний ўлғил, тиласанг васлки, бу йўлда эрур
Хирқаву дафтари тасбиҳу мусалло офат.

Асл улдурки, санамлар сори кўз солмағасен,
Эй Навоий, тиласанг кўрмамак асло офат.

СЕ ҲАРФИНИНГ САМИН ГАВҲАРЛАРИНИНГ САМАРАСИ «БАДОЕЪ»ДИН

89

Агар жаҳонга фалакдин ғаме бўлур ҳодис,
Эрур бу хастани ғамнок айламак боис.

Магар ўлар куни Фарҳод бирла Мажнуннинг
Балову дардиға ишқ айлади мени ворис.

Фироқ хирмани йиғдим, висол тухмин экиб,
Замона мазраида борму мен кеби ҳорис.

Иёдатимдин ул ой гар қўпар, чиқар жоним,
Тирикмен ар бўлур ул умр бир замон моқис.

Тариқи ишқу муҳаббат мангаю Мажнунға
Анингдек ўлдике, топмас сипеҳр анга солис.

Сен иста файзи фано дайр гунгу лолидин
Ки, ишқ дарсини билмас мужодилу боҳис.

Эрур Навоию ишқ ичра минг бало, гўё
Фалак ҳаводиси барча анга бўлур ҳодис.

90

Менинг мажнунлуғумға ишқу савдо гар эрур боис,
Ва лекин бу иккига бир пари пайкар эрур боис.

Дема боис недурким, талпинурсен ҳар кеча то субҳ,

Тикилган кирпикингдин жонга юз ништар эрур боис.

Кўнгулда оташин лаълинг ғами, айб этма куйсамким,
Туташмоққа таним хошоки ул ахгар эрур боис.

Ўқунгдин пар чиқардим, кўюнга қилсам ҳаво, тонг йўқ
Ки, учмоқ майли қилмоққа бу болу пар эрур боис.

Фироқинг биймидин юз қатла жон бергай эдим, лекин
Ҳаётимга умиди лаъли жонпарвар эрур боис.

Чу мендин юз эвурдунг, тонг эмас, бошингга эврулсам,
Бу саргардонлиғимга гардиши ахтар эрур боис.

Агар раҳн ўлди тасбиҳу ридо майхонада, эй шайх,
Ичарга дайр пири илгидин соғар эрур боис.

Фано баҳрига чўммоқдин ғараз толибқа васл ўлди
Ки, ғаввос ўлмакига ғарқ ўлуб, гавҳар эрур боис.

Навоий жисмининг заъфиға боис бўлди бедиллик,
Вале бедиллигин сўрсанг, анга дилбар эрур боис.

91

Ваъдаи васлидин этса ул сўзи ширин ҳадис,
Гарчи ёлғон айтур, ани соғинурмен чин ҳадис.

Истасам васлини, дер ғам тоғи қоз тирноғ ила,
Буйла ҳаргиз қилмади Фарҳод ила Ширин ҳадис.

Чунки ҳар бир нукта дерсен, сочилур ёқуту лаъл,
Оллоҳ-Оллоҳ, ким деб эркин бу сифат рангин ҳадис.

Базми айшида ҳадисимни деманг, эй дўстлар
Ким, эрур ғам мужиби неким қилур, ғамгин ҳадис.

Гар такаллумдин ўлукни тиргузурлар хўблар,
Барчасиға маҳвашим гўё қилур талқин ҳадис.

Ишқ сиррин шарҳ қилмоқдин чу қосирдур баён,
Бас керак ошиқ демакни қилмаса ойин ҳадис.

Дарси ишқингни, Навоий, уйла дер ушшоқ аро
Ким, дегай илм аҳлиға Сайид Жамолиддин ҳадис.

ЖИМ ХАРФИНИНГ ЖАМИЛАЛАРИНИНГ ЖИЛВАСИ «БАДОЕЪ»ДИН

Эй жаҳон мулки хирожи санга бир гавҳари тож,
Мулклар шоҳи қўюб дарғаҳинга тожу хирож.

Тузубон адл, кўнгул мулкани обод эттинг,
Мулк маъмур бўлур, адлга шаҳ берса ривож.

Тенгрига гавҳари зотинг эди кулли максуд,
Сунъ дарёсин азал субҳи қилурдин маввож.

Эҳтиёж айлабон изҳор қуёш раъйингга,
Халқ андоққи қуёш нурига бўлғай муҳтож.

Пайкаринг туфроғиға хайли малойик ҳомил,
Тахти иззу шарафингга тўқуз афлок даввож.

Чун чиқиб тахти хилофат уза ҳақдин, бўлубон
Ҳукми гарданкашига мулкдин амри ихрож.

Буйла мардуд ҳадисин нега қилдинг мақбул
Ким, таназулға бадал бўлди санга ул меърож.

Не тағофул эдиким, уйла адув макр била
Хоксор этти сени, мулкунга солиб торож.

Рўзгоринг қорариб зулмати исён ичра,
Зор эдинг, афв илки тутмаса оллингга сирож.

Эътироз этма, Навоию фузул ўлмаки, ҳақ
Халқ этиб севди, яна дард бериб қилди илож.

Эл не билсун не эди ҳаққа бу ишда ҳикмат,
Меҳр нурин не билур шаппараки тийра мизож.

Телба кўнглум пўясиға анбарин бандинг илож,
Хаста жоним заъфиға лаъли шакархандинг илож.

Солиб эрди чоклар бағримға тиғинг ҳар тараф,
Бўлди мужгон ўқиднн ҳар сори пайвандинг илож.

Муҳлик ўлди шавқ, ё сур тиғ, ё қил жилваким,
Бу икидин ўзга топмас орзумандинг илож.

Ҳажр қатлидин мени тиргузди лаъли, эй Масих,
Ожиз эрдинг, сен нафас асра, гар ўргандинг илож.

Юзу лаъли ҳажридин бемор ўлубмен, эй ҳаким,
Умр зоеъ қилма, қилмас чунки гулқандинг илож.

Дарди ҳажрим саъб эрур — кел, эй ажал, бошимғаким,
Васлдин айру эмас маълум монандинг илож.

Кўнглунг, эй булбулки, юз парканд эрур, гар келса гул,
Барг-баргидин топар парканд-паркандинг илож.

Муршидесен бас ажаб, эй ишқким, матлубнинг
Васлидин ҳам истамас меҳнатқа хурсандинг илож.

Ул парий ҳижронида бўлгон Навоий носихе,
Айлай олғайму жунун мағлубиға пандинг илож.

94

Эй, сочинг ошуфтаси юз хайли савдой мизож,
Кўрмадук занжир ҳам савдоға боис, ҳам илож.

Васл ишида асру нозуклук тушубтур, эй кўнгул,
Ким эрур ҳам нозук ул гулчехра, ҳам нозук мизож.

Дарди ҳажрим арз қилсам, дерки, сабр эт, войким,
Заҳр ила муҳлик маразға кўрмадук ҳаргиз илож.

Тиғ тортиб тожварлар, бошиға чун чопти раҳш,
Тандин учти, ваҳки, ҳар ён бошу боштин учти тож.

Зулмунга бўлсам забун юз важҳ ила, не айбким,
Сен ғанисен — мен гадо, сен шаҳ — мен аҳли эҳтиёж.

Туз бўюнғ оқу қоралик, долу гул тундин эрур,
Уйла ўқким, обнўс ўлғай анга пайванд ож.

Кишвари ишқ ичра золим шаҳдур ул султони ҳусн
Ким, кўнгуллар мулкидин жон нақдини олур ҳирож.

Арш қандили гумон қил шишадек софий кўнгул,
Урмағил дамким, топар елдин халал равшан зужож..

Оҳи муҳликдур, Навоий кўнгли захми исланиб,
Эл ўлар, топса ҳавоға чун уфунат имтизож.

95

Эмас лаблинг қатили жонға муҳтож,

Кўзунгнунг кофири имонға муҳтож.

Лабинг муҳтожидур кўнглум, начукким,
Скандар чашмаи ҳайвонға муҳтож.

Чу майдон ичра сурдунг, бас бу офат,
Эмас наззора гар жавлонға муҳтож.

Тилар кўнглум ўзин ишқинг шаҳиди
Ки, бор ул ғамзаи фаттонға муҳтож.

Қочар кўнглум қуши тан кулбасидин,
Агарчи чуғз эрур вайронға муҳтож.

Юзунг курси қамар, муҳтож анга мен,
Гадо андоқки бўлғай нонға муҳтож.

Фано майхонасида қил гадолиғ,
Десангким, бўлмайин султонға муҳтож.

Анга муҳтожроқ менмен, агарчи
Эрур кўп гар боқар ҳар ёнга муҳтож.

Навоий жонға муҳтож эрмас, аммо
Эрур юз жон била жононға муҳтож.

ЧИМ ҲАРФИНИНГ ЧОБУКЛАРИНИНГ ЧЕҲРАКУШОЙЛИҒИ «БАДОЕЪ»ДИН

96

Кўзи қатл этти, кўнглум ичра зулфи мубтало бўлғач
Ки, қуш бисмил учундур, бастаи доми бало бўлғач.

Етиб мунглуғ кўнгул васлиға ҳеч ўз ҳолини билмас,
Ажаб эрмас гадо ўзни итурса, подшо кўргач.

Не сўрдунг бир йўли ногаҳ қорарған рўзгоримни,
Бу ҳол ўлди бир ой ҳижронидин шомим қора бўлғач.

Қачон бўлдунг деманг бегона ақлу, ҳушу такводин,
Муни сўрмоғ не ҳожат, ул париға ошно бўлғач,

Малойик хайли жонидин тўла бўлди фалак жавфи
Жаҳонда ул пари васлиға жон нақди баҳо бўлғач.

Улусқа тийри борони балият ёғди, ул ойнинг
Сипоҳи ҳусн аро мужғони новак, қоши ё бўлғач.

Хижолатлар келур Фарҳоду Мажнун руҳиға ҳар дам,
Менинг ишқим сўзидин халқ ичинда можаро бўлғач.

Замон аҳли вафосизлик била гар қилдилар қатлим,
Фараҳ топқай магар руҳум, алар даъби вафо бўлғач.

Чу кетти баргу гул, булбул наводин қолдн, кўргилким
Навоийдек эмиш ул доғи беваргу наво бўлғач.

97

Турра марғулин очиб рухсори маҳ сиймоға соч,
Тун саводи анбарин меҳри жаҳон ороға соч.

Сарви гулрўйим қилур гулгашти гулзор, эй насим,
Дам-бадам сариғ, қизил гул, ул гули раъноға соч.

Йиғлама, эй кўзким, ул ой бўлғусидур меҳмон,
Гар сочарсен юз гуҳар, ул гавҳари яктоға соч.

Ёрдур шамъи шабистоним бу ақшом, эй сипехр,
Ахтарингнинг дурларин бу базми меҳросоға соч.

Ташнаға бер файз, эй абри карамким, йўқ осиг,
Гар суни юз қатла дарёдин олиб, дарёға соч.

Дайр аро дин аҳлининг кўнглига зулфи бўлди қайд,
Булажаб зуннордур, ул дилбари тарсоға соч.

Зухд элин май бирла расво айладинг, эй муғбача,
Журъае ҳам нетти раҳм айлаб мени расвоға соч.

Йўқ у дунёда вафо, эй сарсари дашти фано,
Гарди нисён совуруб, дунёву мофиҳоға соч.

Эй Навоий, умри жовид айлар эрсанг орзу,
Бас ҳаётинг нақдини ул лаъли руҳафзоға соч.

98

Тўлғади сабрим, кўлин зоҳир қилиб дилдор куч,
Гарчи нозукдур ва лекин бор анга бисёр куч.

Ишқ уйларни йикар, ошиққа кин қилмоқ недур,
Мўр хайлиға қачон пил айламиш изҳор куч.

Қош агар будур, сенинг ёйингни чекмак саъб эрур,
Кимса илгида чу мақдур эрмас ул миқдор куч.

Кўзларинг бедоди жон бирла кўнгулга тонг эмас,
Не ажаб, дин аҳлиға гар кўргузур куффор куч.

Заъф аро ул кўйдин судрар қўлум тортиб рақиб,
Банддин ойирғудекдур қилса ноҳанжор куч.

Соқие, мен хастадин бадмастлиғ эрмас ажаб,
Кўргузур кўпрак заиф элга майи хаммор куч.

Ишқ аро андоқ забундурменки, айларлар манга
Ҳам гадо, ҳам шоҳ куч, ҳам ёру ҳам ағёр куч.

Соғ эканда ҳажр аро куч бирла ўзни асрарам,
Лек май ичканда айлар йиғламоқ бисёр куч.

Куч била ўлтурди ул золим Навоий хастани,
Неча торта олғай охир бир заифи зор куч.

99

Чикти боғлаб яна ул кофири хунрез қилич,
Маст ҳар сари сураб раҳш, чекиб тез қилич.

Қиличин кўрдуму жонимға тараб юзланди,
Турфадур кон тўқуб ўлмоқ, тарабангез қилич.

Қатра қонларки, томар тиғидин, учмоқ гулидур
Ки, шаҳидин қилур ул ғамзаға хунрез қилич.

Ҳар қаён тиғ солур, кўнглум осиглиғдур анга,
Буйла қатл аҳлида ким кўрди диловез қилич.

Ламъайи тиғи дема, барқ чоқилған кебиким,
Гўйие кескали илгидин этар хез қилич.

Ишқ аро ажзини кўргилки, ўларга Фарҳод
Хасми фартут тилин айлади Парвез қилич.

Шаҳ Навоий тилидек тиғ ила кўп мулк очти,
Тортмиш очқали Бағдод ила Табриз қилич.

100

Чикти жон, қошима жонон киргач,
Ким ҳалок ўлғон экин жон киргач?

Келурингга ясадим кўнглум уйин,

Ясалур кулба, чу меҳмон киргач.

Ўзни асармену кўнглум чекар оҳ,
Ногаҳ ул сарви хиромон киргач.

Оҳдин шуъла етишкандек эрур,
Ўқидин кўнглума пайкон киргач.

Юз жунун шуъбаси айлар пайдо,
Ул парий кўнглума пинҳон киргач.

Даҳр уйи ичра иқомат тилама,
Чикмамоқ анда не имкон, киргач.

Борма кўйига, Навоийки, қочар
Ёр, сен телбаи урэн киргач.

ҲЕ ҲАРФИНИНГ ҲАРОМИЙЛАРИНИНГ ҲУСН ОРОЙЛИҒИ «БАДОЕЪ»ДИН

101

Зиҳи тақаддумунг одамға бас ҳадиси саҳиҳ,
Бу нукта кунту набиян ишоратида сарих.

Азалда васлингу ҳажринг магар насиб ўлди
Ки, жон топарни Хизир олди, жон берурни Масих.

Сўзунгни хони нубувватқа тенгри туз ясади,
Зиҳи камоли малоҳат, зиҳи каломи малиҳ.

Чу сеп чекиб «ана афсах» таронасин қочириб,
Аларки даъво ила сўз очиб, деб ўзни фасих.

Демак шариати байзони меҳрга рожих,
Қуёшни зарраға қилган кебидурур таржих.

Юзунг сабуҳи азал бодасидин андоққим,
Не субҳға бу сабоҳат, не меҳр мунча сабиҳ.

Навоий ўлди ниҳон ишқинг ичра, тиргуз ани,
Неча ниҳон тутайин, айладим ўлуб тасриҳ.

102

Бу кўҳан дайрда ич шому сабоҳ,
Рохати руҳ тилар бўлсанг, роҳ.

Чун қуёш лоласи тонг гулшанидин

Чиқти, тут лола масаллик ақдох.

Анга тегруки шабистони сипехр,
Еткирур рух димоғиға риёх.

Яна ул вақтқачаким, хуршид
Кўк биёбонида бўлғай сайёх.

Қўйма муғ дайрида жом илгингдин,
Дайр пири чун ани қилди мубоҳ.

Рўзгоринг бузуғ эткан эса чарх,
Сен киму айламак ани ислоҳ.

Кўп гирих тушти Навоий ишига,
Сен кушоде бер анга, ё фаттоҳ.

103

Эй, хату жонбахш лаълингдин нишон Хизру Масих,
Балки бу икки уётидин ниҳон Хизру Масих.

Хат лабинг узра, лабинг юз узрадур қилғон кеби
Оби ҳайвону қуёш узра макон Хизру Масих.

Ул ёшунғой зулмат ичра, бу фалакдин ёнмағай,
Кўрсалар хатту лабингни ногаҳон Хизру Масих.

Гар Масиху Хизр кўздин ғойиб ўлмишлар, не тонг,
Сабзаву оби ҳаётингдур ҳамон Хизру Масих.

Гўйиё Рухул қудс яъни дамингдин етти файз
Ким, муаббад топти умру берди жон Хизру Масих.

Йўқ дамнинг, балким насими гулшанинг айлар саҳи
Бўлсалар муҳлик мараздин нотавон Хизру Масих.

Хаттидин лаълиға етгим, лаълидин топтим ҳаёт,
Ул икав бўлди манга, эй хаста жон, Хизру Масих.

Солики фоний таважжухдин тараддуд айламас,
Ётсалар маҳвий шухуд бўлган замон Хизру Масих.

Дайр пири қўлдабон, тиргузди майдин муғбача,
Эй Навоий, бу икавни қил гумон Хизру Масих.

104

Бода келтур, чун қуёштин чекти махфий жом субҳ
Ким, эрур жоми нишот ичмакка хуш ҳангом субҳ.

Ошкоро бодаи гулранг ичмак хуштурур,
Чун ниҳон айлар кавокиб гулларин гулфом субҳ.

Сиймбарларким, сабоҳат бирла тутқайлар қадах,
Не бало хуштур тулуъ этканда сийм андом субҳ.

Сарғариб ашкин тўқуб, мендек яко чок айламиш,
Бир ниҳони меҳр ила то бўлди беором субҳ.

Ваҳки, ул субҳ узору шоми зулф андуҳидин
Йиғларам то субҳ шом, афғон тузуб то шом, субҳ.

Даҳр гулзорида ҳар тун чеккали жоми сабуҳ,
Еткурур тонг булбули фарёдидин пайғом субҳ.

Субҳи васл уммидидин ўлдн, Навоий шоми ҳажр,
Анга не суд, ўзгаларга ҳосил этса ком субҳ.

105

Истамон май бўлса хуршиди жаҳоноро қадах,
Тутмаса базм ичра ул шўҳи қадахпаймо қадах.

Ёр чун тутти қадах, ичмон демак бўлмас, валек
То не ҳол ўлғум яна ичкач мени шайдо қадах.

Ҳажр андуҳида оз май тутмас, эй соқий, мени
Базм аҳлидин тўлароқ тут манга амдо қадах.

Бир қуёш ҳажридин андоқ менки ичқум сипқариб,
Тутсалар, солиб шафақгун май, сипехросо қадах.

Ҳажр дафъин чун табиби ишқдин сўрдум, деди:
Ким эрур ё васл, ё жон тарки қилмоқ, ё қадах.

Бу фано дайрида зоҳир бўлди анфоси Масих
Ким, ичиб тутти манга ул дилбари тарсо қадах.

Чун хумор илгимни қилди раъша, жоно, оғзима
Нетти ўз илгинг била тутсанг солиб саҳбо қадах.

Су хумор аҳли ичарлар, ул ҳам ўлғандин зарур,
Ичмагум ҳайвон суйин, эй Хизр, топқум то қадах.

Чун харобот ичра маст ўлдум ичиб, эй майфуруш,
Риндлар бирла солиб ғавго мени расво қадах.

Шаҳна базмиға не ҳосил, гар кириб ошуб ила,
Чекмасам шоҳид била мутриб, қилиб яғмо қадах.

Чексалар, тонгла тутуб Боғи жаҳоноро сари,
Дайр аро топиб суроҳи, айлабон пайдо қадах.

Ваҳ, не ҳол ўлғай аларғаким, Навоийдур дебон,
Танибон чорлаб, манга лутф айласа мирзо қадах.

Хусрави Ғозийки, жоми Жам анга бўлсун насиб,
То куёштин кўргузур бу торами аъло қадах.

106

Эй сенинг кўюнг ҳарими туфроғи юз пок руҳ,
Солқинидин соврулуб ул навъким хошок руҳ.

Руҳ агар юз важҳ ила туфроғинг ўлса, не ажаб,
Лутф аро жисминг била чун тенг эмас юз пок руҳ.

Хилқатим боғида ул гул ҳайфким, бордур манга
Зор тан, мажруҳ жон, маҳзун кўнгул, ғамнок руҳ.

Ул куёш қасриға майл айлар танимдин чиқса жон,
Кимса ўлгандекки, бўлғай озими афлок руҳ.

Жон фидо бўлсун сангаву руҳ садқангким, эмас
Жон чучук лаълингдегу қаддинг кеби чолок руҳ.

Мўмин ўл ажсод ҳашриғаву даъво қилма кўп
Ким, азобу неъматин тонгла қилур идрок руҳ.

Тиғи ишқидин Навоийға не даҳшат, негаким
Телбадур жону фидоидур кўнгул, бебок руҳ.

ХЕ ҲАРФИНИНГ ХЎБЛАРИНИНГ ХИРОМИ «БАДОЕЪ»ДИН

107

Жафо тариқида андин эрур жаҳонға русух
Ки, килди меҳру вафо расму ройини мансух.

Жаҳонға чунки вафо бўлмаса, ажаб эрмас
Ки, бўлса аҳли жаҳонға доғи жафода русух.

Соғинма барча пишиғ сўзни таъб этар ошом,
Бўлур муқайнию ҳозим чу иккиси матбух.

Камолдин неки ўтти, яна топар нуқсон
Ки, кўп яшаб, кирар атфол чергасига шуюх.

Дурушт хўй қилур элни чирк дунёлик,
Нечукки, қилғай ирик жамъ бўлса узвида шўх

Чу сифла ганж топар, мужиби ҳалоки эрур
Ки, ҳайзадур мушук илгига чун тушар маслух.

Навоиё, тила факру риёе элдин қоч
Ки, одамилар эрур ўзга, доғи ўзга масух.

108

Қотилеким, анга эрмас киши асло густох,
Тўлди қонимки, бўлубмен мени шайдо густох.

Эй кўнгул, ўзни ёстлаб маст тилармен ҳар кун,
Айласам лаълидин ўпмакни таманно густох.

Бу маҳол амредурур, чунки тахайюл бирла
Қила олмон ики лаълини тамошо густох.

Мен сияхрўз киму васлики, ҳаргиз кундуз
Бўла олмасмен анинг кўйида пайдо густох.

Хатти давриға, не тонг, эврела гар олмас Хизр
Ким, бу журъатда эмас гунбади хазро густох.

Ул пари даҳшати ишқидин эта олмон анга
Телбалик бирла ҳам ўзни, мени расво густох.

Хонақоҳ ичра тутуб савм, су ичмак бўлмас,
Бўл хароботию чек соғари саҳбо густох.

Файзи кудсий тиласанг кўнглунгга бўлғай зоҳир,
Аҳли ботин қошида сўз дема асло густох.

Эътидол иста, Навоийки, фано дайри аро
Улки йўл топмади, ё қоҳил эрур, ё густох.

109

Дилраболар гар кўнгул олмоқда дурлар асру шўя,
Лек дилдорим эрур бу шўхлардин айру шўх.

Шўхлардин баъзи олса жону баъзи берса жон,
Сен қилурсен иккисин, ваҳ, сен кеби бўлғайму шўх

Шўхлуктин ҳар дам ул тифл айлар ўзга навъ ноз,
Кўнгли истар не қилур хўбеки, бўлса тифл шўх.

Гаҳ кирар кўздин кўнгулга, гаҳ кўнгулдин жон аро,
Тутмаса ором, тонг йўк, нозанин, бўлди чу шўх.

Шўхлар ичра бири кўнглум олибдур войким,
Десалар, де қайси шўх олмиш, дей олмонким, бу шўх.

Гар намозим саҳв бўлса ҳар дам, эй зоҳид, не тонг
Ким, эрур моҳимки, анг ўлтурубтур ўтру шўх.

Эй Навоий, бир замон кўнглунг эмас осуда, кош
Кўнглунг олган бўлмағай эрди бу янглиғ асру шўх

110

Гарчи ул ширинлаб ичган май эрур бисёр талх,
Лек мен ичган майи ҳажри юз онча бор талх.

Май неча талх эрса, ҳижрон шарбатича талх эмас,
Заҳри қотил, онгламон, бўлғайму ул микдор талх.

Аччиғ-аччиғ дам-бадам шўробам этманг айбким,
Қилди айшим ҳажр ила бир шўхи ширинкор талх.

Ҳажри заҳри ичканимдинму экин, оё буким,
Набиз соқит бўлмишу оғзим эрур бисёр талх.

Найлай ўлмайким, ҳаётим шарбатин мен телбага
Қилди ҳижрон заҳри бирла ул пари рухсор талх.

Кўп чучуклуктин очиглиқ анфаъ ўлди ишқ аро,
Шарбати аттор эрур ширин, майи хаммор талх.

Талх май бирла мени маст айла, эй соқийки, бор
Ҳажр аро умрум, гар ўлсам лаҳзае хушёр, талх.

Диним аҳволиға очиг йиғларамким, муғбача
Нўш этар дайр ичра ҳар дам жоми муғкирдор талх,

Ёр ширин лаълидин ҳар лаҳза айлар нўшханд,
Ишқидин ҳар дам Навоий гарчи йиғлар зор талх.

111

Мени ҳавосида девона айлади ул шўх,
Жунуну ишқ ила афсона айлади ул шўх.

Парин кеби чиқибон ҳушу ақл ғорат этиб,
Ниҳон ўлуб, мени девона айлади ул шўх.

Ушатти шишаву, жому қадахни базм ичра,
Ўюн тариқини тифлона айлади ул шўх.

Қулоқ солингки, харобот ичра ғавғодур,
Магар азимати манхона айлади ул шўх.

Қадахға хирқам этиб раҳи, ваҳки, субҳамни
Қимор айлагали дона айлади ул шўх.

Чу олди ўйнағали нақди ҳушу сабримни,
Яна топилмадилар — то не айлади ул шўх.

Қилиб Навоийи оворани жалои ватан,
Балову дардға ҳамхона айлади ул шўх.

112

Ҳар нечаким санга жафода русух,
Мен жафокашгадур вафода русух.

Банди зулфунгни кимки қилса ҳавас,
Анга вожибдур ибтилода русух.

Юзи миръотин орзу қилган
Керак этса аён сафода русух.

Соқиё, бер қадахки, ҳижрондин
Жонғадур дард ила анода русух.

Сидқ аро пири дайр росихдур,
Лек зоҳидғадур риёда русух.

Қилма ишқ ичра даъво, ар қилсанг,
Зоҳир эткил бу можарода русух.

Эй Навоий вусул агар тиласанг,
Ишқ аро фош қил фанода русух.

113

Сочингки, юр чоғида борди ҳар тараф бир шох,
Су ичра сунбули тардур анга мукаррар шох.

Деманки сунбули тарким, суда эрур акси
Ки, суда сунбули тар кўргузур муанбар шох.

Магарки сунбулунга чирмашур тахайюли бор
Ки, зоҳир этти тароғ сандали саросар шох.

Чаманда қилғуси гулгашт гўйиё ул сарв
Ки, очти соя учун ҳар тараф санавбар шох.

Ёшил енгингки сариғ дакладин кўрунди, не тонг,
Хазон дарахти бўлур ҳам бирорта ахзар шох.

Карам қил, эл панаҳинг ичра кирсаким, хуштур
Чаманда мева доғи берса соягустар шох.

Навоий, онгла яқинким, ҳаёт риштасидур,
Кўлунгға кирса анинг иқди зулфидин ҳар шох.

ДОЛ ҲАРФИНИНГ ДИЛОРОМЛАРИНИНГ ДАВРОНИ «БАДОЕЪ»ДИН

114

Қани сенинг кеби маҳбуби оқибат маҳмуд
Ки, зилли отифатинг бўлсун эл уза мамдуд.

Жамол аро мутажалли юзунгда партави зот,
Камол аро муталоло ўзунгда нуру жуд.

Вужудунг икки жаҳон хилқатидин ўлди мурод,
Начукки зотинг ўлуб икки кавидин максуд.

Не жуд эрур, не вужуд элга зотинг оллинда,
Санга чу келди мусаллам вужуд бирлан жуд.

Нубувват авжида кўп толеъ ўлди кавкаби саъд,
Бири сен ойдек эмас эрди ахтари масъуд.

Чу сен мушоҳада шоми шухуд қозғондек,
Киши не билдики, шохид ким эрди — ким машхуд.

Навоий, ўлса гунаҳ дуди бирла нома сиёҳ,
Ғами йўқ, ўттин эрур чун шафоатинг мавъуд.

115

Хўблар базмида жамъ ўлмокқа бор ул ой мужид,
Хуснин изҳор айламакка истар атрофида зид.

Гар жамол аҳли жафо бобида бор аҳли камол,
Лек ижоди жафо қилмокқа сенсен мужтахид.

Эрни шавқида совуғ оху исиг кўнглумдин ашк
Гоҳ қон янглиғ равон, гаҳ лаъл янглиғ мунжамид.

Қаҳр ё лутф улча андин келса миннат жонима,
Менким ўлдум бўлғали мункир анга ё муътақид.

Остониғ такагоҳимдурки, тахти жоҳ эрур,
Лек дарбониғ мадоросиға эрмон мустанид.

Дилбарим андоқки келди хусн мулки ичра фард,
Шукрим, мен доғи аҳли ишқ аромен мунфарид.

Ишқи комил гулшани ичра гули раъно недур,
Билхақиқат бўлмаса маъшуқу ошиқ муттахид.

Дўстлуғ ким қилса, душманлиқ топардин даҳр аро,
Бўлмамиш гўё муҳаббат аҳли ҳарғиз мунъақид.

Истарам, кўргач ани, афғонлар айлаб ўлгамен,
Соқие, бир жом ила бўлғил Навоийға мумид.

116

Ўзин шаккар деса лаълингга монанд,
Килай тишлаб ани парканд-парканд.

Лабинг ўпмакка ҳаддим йўқ, бўлубмен
Тахайюл бирла ўпмакликка хурсанд.

Мени чун ул париваш телбаратти,
Не суд, эй носих, эмди телбага панд.

Магар тенгрига одам хилқатидин
Мурод эрди сенигдек турфа фарзанд.

Лабингнинг шаккари айлаб табассум,
Гули хандонға кўргузди шакарханд.

Жаҳон раъносиға берма кўнгулким,
Анга олдурмамиш кўнглин хирадманд.

Навоий найлабон сендин узулгай,
Чу топтинг риштаи жониға пайванд.

117

Кўнгулнинг хонумонин берди барбод
Ғами ишқингки, хонумони обод.

Мени ёд айламакни чун унуттунг,
Унутуб, нетти гоҳе анласанг ёд.

Фироқинг кунжида тун-кун эрурмен
Ғамингдин шоду мендин ҳам ғаминг шод.

Сенга сайд ўлғали урён бўлубмен,
Қачон юлди тириклай кушни санёд.

Кўнгул жинси башардин асраб охир,
Мени девона қилди бир паризод.

Сен ич махсуслар васлида майким,
Мени ҳажр этти қон ютмоққа муътод.

Вафолиғ туз бу гулшан ичра йўқтур,
Агар насрину гул ё сарву шамшод.

Не шайхи хонақаҳ майдин қилур манъ
Ки, қилмиш дайр пири бизга иршод.

Навоий, ёр фарёдингға етмас,
Анинг фориғлиғидин айла фарёд.

118

Ёр васлидин узуб эрдим мени шайдо умид.
Шоҳ лутфи қўймади шайдо кўнгулни ноумид.

Ўртар эрди ҳажр навмид эрканимда, войким,
Шавқ ўти кул қилғудекдур бўлғали пайдо умид.

Бир назардин гар бўлур жоним гаҳе осуда, бас,
Мундин ортуқ васлидин йўқтур манга қатъо умид.

Ҳайрат айларлар менинг ҳолим кўруб аҳли жунун,
Ақлдин, ваҳ, қайда тутғаймен мени расво умид.

Йўқ ажаб, гар одамийлиғдин чиқиб девонамен,
Чун манга бор ул пари пайкар, малаксиймо умид.

Ҳажр навмид эрканимда ўртар уммидимда шавк,
Ваҳки, ё навмидлиғ айлар ҳалоким, ё умид.

Ҳам жафо, ҳам жавр умиди бордуру ҳам лутфу меҳр,
Ҳар жиҳатдин йўқтурур андин манга илло умид.

Ҳажр дардиға даво беҳудлуғ эрмиш, сокиё,
Бу бало ичра тутармен соғарн сахбо умид.

Эй Навоий, ғарқи баҳри ваҳдат ўлсам, не ажаб,
Менки кўз дарёсидин туттум дури якто умид.

119

Доми зулфу донаи холидин этса ёр сайд,
Йўқ халойикким, малойик бўлғуси бисёр сайд.

Ул кўзи сайёд агар жон қасди айлар сайдға,
Оллида ўлгай бўлуб жон бирла миннатдор сайд.

Оллоҳ-Оллоҳ, не бало ул ҳусн эрур мардум фириб
Ким, ани кўргач бўлур ҳам ёру ҳам ағёр сайд.

Сайдғаҳда қочмас андин сайдким, жон бергалн
Секребу ўйнаб, нишоту завқ этар изҳор сайд.

Сайди гулранг олди хирман-хирман ул гул хирмани,
Лолазори даҳраро ким кўрди бу миқдор сайд.

Хуштур ўлсам итларига тўъма, не имкони бор,
Шоҳ фитрокига етмак бир заифи зор сайд.

Ҳар киши нафс итлигидин айласа ўзни халос,
Ваҳш хайлин айлар ул дашт узра Мажнунвор сайд.

Жоми заррин тутки, бўлмас меҳр кўргузмак била,
Кимсага заррин ғизоли чархи кажрафтор сайд.

Эй Навоий, гар десанг минг зулм бирла ўлмайин,
Бевафолар макри бирла бўлмағил зинҳор сайд.

120

Буки ҳар ёндин кўкартибдур юзумни кожи дард,
Жисм уйи тоқини олтун бирла қилдим ложувард.

Май юзунгда гуллар очти, қилма фарёдимни манъ,

Булбул афғони не тонг, очилди чун гулшанда вард.

Бул-ажаблиғлардурур ишқ ичраким, зоҳир қилур,
Меҳрдек ўтлуқ кўнгулдин дай елидек оҳи сард.

Ғам тоши хоки танимдин ҳар сари элтур ғубор
Бошима туфроғ совурмоғдин эмас теграмда гард,

Ул қуёш зулфи хамидин чикса оҳим тўлғаниб,
Бир қуюн бил аниким, даври эрур гардун навард

Эйки, истарсен ўзунгни фард ул ой ишқида,
Аввал анинг ғайри ёдидин ўзунгни айла фард.

Эй Навоий, дардлиғ назмингни дард аҳли билур,
Дардсиз доғи бўлур, ани ўқуғоч, аҳли дард.

121

Эй жамолинг қошида лол хирад,
Ишқинг ошубиға помол хирад.

Андаким сен қилибон жилваи хусн,
Хуш ўлуб зойилу бадҳол хирад.

Ишқ Масих айлади, гарчи бор эди
Илм ашколиға ҳаллол хирад.

Чикмади туз йўлидин ишқ аҳли,
Нечаким айлади излол хирад.

Ишққа ақл залил ўлмаса, кўр,
Не қолур, чунки кетар дол хирад.

Ич майи ишқу Навоий, маст ўл,
Келтурур бўлса кўп ашкол хирад.

122

Унла ҳижрон тошларин ёғдурди чархи тезгард
Ким сипеҳр авжиғача хоки танимдин чикти гард.

Ёр ила аҳбоб мендин анрую мен барчадин,
Йўқ ажаб, гар барчанинг дардича бўлса менда дард.

Ҳажр тошидин кўкарди пайкарим ёхуд бу ранг
Айлади урён танимни, баски чектим оҳи сард.

Қаҳқашоидин чекма саф анжум сипоҳин шоми ҳажр,
Мен ўлубмен, эй фалак, ҳожат эмас қилмоқ набард.

Ашқу оҳимдии натижа бўлди қонлиғ тоза доғ,
Гўйи ул сую ҳаводин очилур бу навъ вард.

Эй кўнгул, гар худ хазон фасли эмас, ҳижрон куни,
Нега боғ аҳлиғадурут титратмаву рухсори зард.

Халқнинг қайди Навоийни паришои айлади,
Кимки жамъият тилар, қилмоқ керактур ўзни фард.

123

Қадинг деб сарвни жон бўлса хурсанд,
Ажаб ёлғондур, аммо ростмонанд.

Шакар чун қилди ширинликни даъво,
Эшиткач лабларинг қилди шакарханд

Кўнгул жонимға етмиш эрди, юз шукр
Ки, қилди итларинг парканд-парканд.

Ити бағрим егандин ўлса, айланг,
Кесиб бағрин, кесук бағримға пайванд.

Бу навъ ар зулфи савдоси олур хуш,
Эрур саъб, эй ҳаким, ўлмоқ хирадманд.

Талаб йўлинда аввал фоний ўлғил
Ки, йўқ бу йўлда ўзлукдин оғир банд.

Навоийға яна кўп панд берма,
Кел, эй носих, эшит сен доғи бир панд.

124

Ишқ ўзлук нафйи айлар, зухд ила тақво не суд,
Чун вужудунг манфи ўлди, кибру истиғно не суд.

Суду сармоянг нечун нобуд қилди бир йўли,
Сен пишурмак ҳар замон бир ўзгача савдо не суд.

Телбараб элдин чиқиб, йўлинда жон бердинг валеқ
Раҳм қилмас ул пари панкар малаксиймо, не суд.

Ошиқ ўлдунг васлидин суд истабон, оё фироқ
Қўймади нақши вужудунгдин асар пайдо, не суд.

Ишқ дарёсиға суд уммидидин кирдинг валеқ
Бўлмади охир насибинг ул дурри якто, не суд.

Ёр эрур жон ичра, сен ғофил вале истаб ани,
Кеча-кундуз ел кеби бўлмоқ жаҳонпаймо не суд.

Суд қилди улки ичти васл базми ичра май,
Бизга соқий тутмади бу соғари саҳбо, не суд.

Истасанг фақр, ўрта олам суд ила сармоясин,
Кўнглунга то эзурулур дунёву мофиҳо, не суд.

То Навоий ишқ бозорида савдой эрур.
Жуз зиён не топти бир сармоя ул расво, не суд.

125

Гарчи ёр этмади ҳаргиз мени ношодни ёд,
Лек анинг ёди била кўнглум эрур ҳар дам шод.

Зулфидин сурди кўнгулларни кўзи арбадаси,
Домдин кўрмадн эл сайдни сурмак сайёд.

Қоматинг бандасидур сарв вале хидмат аро
Кўрубон ростлиғин ани қилибсен озод.

Қатлима чикти этак белга уруб, тиг чекиб,
Қон тегардин аяб эркин этагин ул жаллод?

Чунки Ширин кўзи беҳад қорадур, бас неча мил
Тошни сурма недин айлади оё Фарҳод.

Ўзгаларга ичур, эй соқийи даврон, майи васл
Ким, манга заҳри фироқ ичмак ўлубтур муътод.

Мунча фарёд Навоийдин эмас ҳажр туни
Ким, қилур ҳар кеча фарёдидин эл ҳам фарёд.

126

Рухсори жонибида ул холи анбаролуд,
Ўт гўшасида гўё анбар тушуб қилур дуд.

Баҳри ғам ичра ашким кўнглига раҳм солди,
Дарё мусофиримен — гардундин айлаган суд.

Базми ғамида шаҳмен, сариғ юзумда қон ёш,

Бу лаълранг бода, ул соғари зарандуд.

Кўнглум гадолиғ айлар, оғзингни гарчи топмас,
Йўқ ваъда бирла ани қилсанг не бўлди хушнуд.

Келким, йўлунгда туфроқ, бошингга садқа бўлсун
Ҳам жисми дардпарвар, ҳам жони ранж фарсуд.

Нобуду буд фикрин маҳв эт замирдинким,
Не буд қолғусидур охир санга, не нобуд.

Сархуш таронагустар бўлмишсен, эй Навоий,
Соқий, сен эмди тут май, мутриб, сен эмди туз уд.

127

Тўш-тўшумдин душману йўқ дўстдин қатъо умид,
Килма, ё раб, дўстдин душманни мендек ноумид.

Ушбу муҳлик варта ичра гарчи элдин қолмаиш
Ҳеч умидим, қатъ қилмон дўстдин аммо умид.

Ула гирдоби бало ичра тушубтурменки, бор
Неча дерсен бийм, аммо йўқтурур пайдо умид.

Жон фидо қилдим — мени навмид қилди васлидин,
Лаълидин жон истар элга йўқтурур илло умид.

Соқиё, муҳлик ғамимга шодлиғ имкони йўқ,
Не тутай сендин яна жоми нишот афзо умид.

Ёр васлидин вафо кўз тутмасам, айб этмаким,
Умру давлатдин вафо тутмайдурур доно умид.

Не висолу не умиди васл, ваҳ, ўлмай нетай,
Эй Навоий, кошки ё васл бўлса ё умид.

128

Ҳам аёғида ўтук, ҳам бошида дастори тунд,
Ошиқ ўлтурмак учун боштин аёғи бори тунд.

Тундлик манъин не навъ айлай ангаким, ўзганинг
Бир иши бор эрса, бор анинг бари атвори тунд.

Даҳрни рахши агар зеру забар истар, не тонг
Ким, эрур ҳам ўйнамоғи тунду ҳам рафтори тунд.

Ул киши ҳар лаҳза билгай ўлмаким кайфиятин
Ким, бўлур ҳар дам анга бир кофири хунхори тунд.

Эй сабо, тунд эрди бадмастим кеча бўстон аро,
Субҳидам уйқуға бормиш — эсагил ул сори тунд.

Дайр пирин тунд агар қилмиш хумор, эй муғбача,
Жомини қуйгил тўло, анда майи хаммори тунд.

Эй Навоий, даҳр коми йўқ эса, тунд ўтмағил,
Анда юз ком арзимас бир дам бўлурға бори тунд.

ЗОЛ ҲАРФИНИНГ ЗАВИЛ ҲАЁТЛАРИНИНГ ЗУФУНУНЛУҒИ «БАДОЕЪ»ДИН

129

Жунун дафъиға қилдим юзда қон ёштин аён таъвиз
Ки, ёзғонда керак шингарф бирла заъфарон таъвиз.

Бўлубтур тоза қонлиғ доғу тирноғ хатлари бирла
Таним ул навъким, кўрган киши қилғай гумон таъвиз.

Дема таъвизким, афсуни савдо эрди кўнглумга
Ки, ошти шуълаи ишқу жунун ёзган замон таъвиз.

Манга ёзинг дуоқим, ул парини кўргамен ногаҳ,
Ёзарлар чун парий кўзга аён бўлган замон таъвиз.

Жунунумдин парирўйумға ҳам савдо асар қилса,
Битидиклар кўзи кўнглум қушидин тўкса қон таъвиз.

Мени ишқ айламиш девона, эй роқий, не суд эткай,
Неча қилсанг баён афсун, неча қилсанг аён таъвиз.

Навоий ишқ асрорин ёзнб, бўйниға осибдур,
Тасаввур қилмағайсен, эй рафиқи меҳрибон, таъвиз.

130

Лабинг хукми эрур қонимға нофиз,
Демай қонимғақим, жонимға нофиз.

Неким кофир кўзунг фармони бўлғай,
Эрур ул дину имонимға нофиз.

Эрур, ҳар зулмким амр айлагунгдур,
Ўқунгдек жисми уренимға нофиз.

Кўнгул маҳкуми амрингдурки, ҳукмунг
Эрур бу мулки вайронимға нофиз.

Шаҳ ўлсам, бандамен оллида ҳошо
Ки, бўлғай ҳукм жононимға нофиз.

Кўнгул иттики, зулмунг бор эди ул
Алохону аломонимға нофиз.

Навоийни лабинг қатл этса, тонг йўқ
Ки, анинг ҳукмидур қонимға нофиз.

131

Эй, лабинг бодасиға руху равон ичра нуфуз,
Қайси руху не равон, жавҳари жон ичра нуфуз.

Майи ишқ уйладурур тезки, ичканга қилур
Жузви-жузви аро ҳар қатраи қон ичра нуфуз.

Кўйди ўлмакка кўнгул жисм ила жоним, гўё
Заҳри ҳажр айлади пайдову ниҳон ичра нуфуз.

Даҳр боғидин эсар ройиҳаи ишқ, магар
Айлади оҳим ўти табъ замон ичра нуфуз.

Оташин невчун эрур лаълу муфарриҳ ёкут,
Бодаи ишқ агар қилмади қон ичра нуфуз.

Ичтилар кўп маю фош айламади, қилғандек
Мени овораи беному нишон ичра нуфуз.

Гар Навоийға эрур руху равон маст, не тонг
Ки, майи ишқ қилур руху равон ичра нуфуз.

РЕ ҲАРФИНИНГ РАЪНОЛАРИНИНГ РУСТАҲЕЗИ «БАДОЕЪ»ДИН

132

Сипеҳр осебидин солим қутулмоғлиқ не имқондур
Ки, меҳре дашту тиғу кулгуси барқи дурахшондур.

Мунунгдек меҳр кўргач, шод ўлуб кулган зихи ғофил,
Бу янглиғ кулгу сари меҳр солған асру нодондур.

Тенгиз кўнглида андоқ меҳрдин юз шуъладур пайдо,
Қиё бағрида мундоқ кулгудин минг дашна пинҳондур.

Ҳижоридин қиёдур анга юз минг тиғ ила ожиз,
Хубобидин тенгиз юз минг кўз илан анга ҳайрондур.

Чекиб қавси қузахдин ё кўнгуллар қасдиға, анинг
Ёғин ҳадди хадангу қатра сулар анда пайкандур.

Бу ёй бирла анингдек ўкни ёғдурғоч, халойиқнинг
Ҳаёти қасрида ҳар сари қилмоқ раҳна осондур.

Ҳаёт ичра бақо чун мумкин эрмас Нуҳ бўлсинким,
Ўлар ҳолатда туғмай ўлган ўғли бирла яксондур.

Бақо сарчашмаси зулматда дерлар, йўқки, ул зулмат
Скандар охи ўтидин йиғилғон дуди ҳирмондур.

Навоий, ўртабон ўзлук қадам бу йўлга қўй, яъни
Ки, ҳар ҳамроҳким бўлғай тажарруд мониъи ёндур.

133

Менки ҳижрон даштиға кирдим қуюндек беқарор,
Оҳу вовайлоки, ҳам саргаштамен, ҳам хоксор.

Санчилик урён танимға ҳар тараф юз минг тикан,
Ҳар тиканни куйдуруб кўнглум ўтидин бир шарор.

Қайдадур Мажнунки, бергай панду чун фаҳм этмасам,
Йиғлағай ҳолимға бағри оғриғандин зор-зор.

Ё қани Фарҳодким, ғам тоғини тирноғ ила
Қозғанимдин, тешаву тоғидин ўлғай шармисор.

Билсам эрди бир замонлиғ ҳажр дарди шиддатин,
Юз йил ўлса васл даври, қилмас эрдим ихтиёр.

Дўстлар, меҳру муҳаббатнинг ниҳолин экмангиз
Ким, бўлур эрмиш анга андуҳи ҳижрон баргу бор.

Эй сабо, келмиш Навоий хаста жонидин батанг,
Элтибон ёр итларининг оллида қилғил нисор.

134

Ҳар кишиким, ер юзинда бир сенингдек моҳи бор,
Тонг эмас, ер-кўкни гар туткунча ашқу оҳи бор.

Не ажаб, кўнглум адам кўйи сари азм айласа,
Хоссаким оғзинг хаёлидек анинг ҳамроҳи бор.

Поку огаҳ бўлса кўнглум халқ жавриднн, не ғам,
Ёрнинг чун таъби поку хотири огоҳи бор.

Ёрни кўнглумда жон янглиғ ниҳон қилғай эдим,
Айби кўнглумнинг будурким, нолаи жонкоҳи бор.

Ишқ кўйида қора туфроқча йўқ жон қиймати,
Йўл яроғин доғи топмас, улки молу жоҳи бор.

Мен кеби хижронда жон бермактин ўзга найлағай,
Дилбаримдек кимки бир бегонаваш дилхоҳи бор.

Ишқ водийсидин анруким эрур мўр аждаҳо,
Кўрмадук шахким, гадо оллинда шайаллоҳи бор.

Эй мусулмонлар, эрур кўнглумда бир кофир ғами
Ким, эрур боиски, тақво жониби икроҳи бор.

Эй Навоий, ҳажр бедоду жафосидин не ғам,
Ҳар гадоким, хусрави Ғозийдек анинг шоҳи бор.

135

Буким, кўнгулнинг ул ойсиз не саъб ҳолати бор,
Ул англағайки, бирав ҳажридин малолати бор.

Қуйига тушмиш анинг зулми тиғидин бошим,
Ҳануз тиғи юзидин магар хижолати бор.

Қулоқ дурию юзи икки ахтар этти қирон
Ки, олам ичра баса фитнаға далолати бор.

Сабо дебон хабар ул гулдин, элни тиргузди,
Масиҳча деса бўлғай анинг рисолати бор.

Кўнгулни зулм ила буздунг, бале бўлур маъмур
Шаҳеки, мулкида эҳсон билан адолати бор.

Қадаҳ қуёши била равшан айла хотирни,
Чу англасангки, фалак зулмидин залолати бор.

Навоий истамас эл ишқин англағай, буким
Ўз-ўзи бирла жунун аҳлидек мақолати бор.

136

Бу тийраи қотилки, оти ҳажр тунидур,

Оҳим тутунидур дема, доғим тутунидур.

Жисм ичра юзунг ҳажрида минг дард хаданги,
Гўё кўнгул оташкадасининг ўтунидур.

Сўнгакдин эмас риштаи жисмимда бўғунлар
Ул торда ранжим ададининг тугунидур.

Ул шўх симоё ичра учурмоққа кўнгулдин
Ҳушу хираду сабрни офат куюнидур.

Уйку кетурур су уни, лек уйқуни олгон
Элнинг кўзидин сайли сиришкимнинг унидур.

Ўйнай-ўйнай тўкса ул ой қоним, эмас тонг
Ким, барча булар чархи мулоиб ўюнидур.

Юз пора бошимни ити рад қилди, Навоий
Билмаски, сўнгакларда борининг бутунидур.

137

Ул қуёшким, кўнглум ичра ҳажрининг озоридур,
Жоним олса ҳам, кўнгул жон бирла миннатдоридур.

Найлаб ул қотилдин ўлғаймен халос, эй ишқким,
Жоним афгори, таним бемори, кўнглум зоридур.

Ҳажр ўти пайкони захмин мен кеби билмас киши
Ким, ичим боштин-аёқ ул нишнинг афгоридур.

Ҳажраро жонинг олай дер, кўр не бўлғай жаврким,
Бу манга ул шўхдин меҳру вафо изҳоридур.

Қоф агар юздур ададда, Қоф тоғи меҳнатим
Шиддати аъдодининг юздин бири миқдоридур.

Телба кўнглум истаса Фарҳоду Мажнун сиҳҳатин,
Оқил эл рағми анга ҳушу хирад осоридур.

Кир харобот ичра, эй зоҳид, тилар бўлсанг биҳишт
Ким, майи кавсар зулоли кулбаи хамморидур.

Не ажаб гулшан эрур давронки, дуди оҳдин
Сунбулию ашк қони сайлидин гулзоридур.

Гар Навоийдек сўзунг фаҳм этмадим, эй порсо,
Афв қил, бир дам хаёлим боданўшум соридур.

138

Ишқдин, ваҳким, манга ҳар лаҳза ҳоле юзланур
Ким, бузулғон кўнглума андин малоле юзланур.

Ёрга ўзни тахайюл бирла махсус айлабон,
Ул хусусият аро ҳар дам хаёле юзланур.

Чун хаёл илгида бўлди нотавон кўнглум асир,
Бошиға ҳар лаҳза савдои муҳоле юзланур.

Васл савдосидин ўткарсам эмас мумкин дебон,
Хотири ичра анинг ҳам эҳтимоле юзланур.

Маҳвашимни сўзга тортармен тахайюл кунжида,
Ҳар сўзумга ким жавоб айтур, саволе юзланур.

Истамон анинг хаёлин доғи қилгаймен малул,
Бас қилурмен, гарчи ҳар дам қилу қоле юзланур.

Васлини анинг хаёли бирла қилмасмен бадал,
Гарчи ҳар соат манга соҳиб жамоле юзланур.

Чиқ бу гулшандинки, паст истар бошингни ер кеби,
Онда ҳар дамким санга саркаш ниҳоле юзланур.

Эй Навоий, ёр зулфу қоматидин бўлғуси,
Гар паришон хотирингға эътидоле юзланур.

139

Заъфлик жисмим қачон нозук белингга чирманур,
Зулфунг икки тори гўё бир-бирига тўлғанур.

Қоматингға сарв тақлид айлабон топти шикаст,
Бу сазодур, гар гияҳ сарви сиҳиға ўтканур.

Зулфунга ҳамсарлик этмак ўзда топмас, нечаким
Сунбули мушкин қуюндек ўз-ўзига айланур.

Воқиф эркин ишқ ўтининг сўзидин хусн аҳликим,
Шамъ агар парвонани ўртар, ўзи ҳам ўртанур.

Ўйнамоқ бирла солур давронға раҳши кўзғалон,
Ҳар қачонким базмдин ул шўх сархуш отланур.

Бу чаманда тортибон булбул тонг отқунча фиғон,
Ишқ дарсин гўйиё гул дафтаридин ўрганур.

Дема сарғарди Навоийнинг юзи ишқ ичраким,
Буйла олтуни қилурға поймолинг қозғанур.

140

Ёрдин хижрон чекар ушшоқи зор, эй дўстлар,
Неча тортай ҳажр, чун йўқ менда ёр, эй дўстлар.

Ёр ишқин асрағил пинҳон, дебон саъй этмангиз,
Ваҳ, не навъ этгум йўқ ншни ошкор, эй дўстлар,

Ишқ бирла гар биров лофи вафову аҳд урар,
Ишвагарлар аҳдиға йўқ эътибор, эй дўстлар.

Айламанг бекаслигимни таън, бир кун бор эди
Менда ҳам бир нозанин чобуксувор, эй дўстлар.

Ёрсиз вайронда қон йиғлармен охир, сиз қилинг
Ёр бирла гашти боғу лолазор, эй дўстлар.

Ёрсиз ифрот ила гар йиғласам, айб этмангиз
Ким, эрур бу иш манга беихтиёр, эй дўстлар.

Дўстлук айлаб тутунг гаҳ-гаҳ лаболаб жомким,
Қасди жон қилмиш манга дарди хумор, эй дўстлар.

Май ичингим, даҳр эли ичра кўп истаб топмадук
Аҳду паймонида бўлгон устувор, эй дўстлар.

Ёрингиз васлин ғанимат англабон шукр айлангиз
Ким, Навоий ўлди бекасликда зор, эй дўстлар.

141

Васлдин, ваҳким, дамо-дам элга жоминўш баҳр,
Бизга соғар-соғар анинг фурқати базмида заҳр.

Ул кўзу қошдин агар кўзғолса олам, тонг эмас
Ким, биридур офати даврон, бири ошуби даҳр.

Ваҳ, нетиб сабру шикибим мулки вайрон бўлмасун,
Икки кўздин Дажлаю Жайхундек оқиб икки наҳр.

Хосларға лутфунг ўлди ом, юз афғонки, мен
Омдинменким, менинг жонимға қилдинг хос қаҳр.

Отланиб чиқти магар ул маст золимким, яна

Тушти олам кишвариға фитнаву қўзғолди шаҳр.

Меҳрдин юз қилсаким, гардун аруси Золдур,
Рустам ани ақд қилса, нақди жон бергуси маҳр.

Эй Навоий, ёр ёдинда малак маҳрам эмас,
Фақр одоби аро тажвиз қилма зикри жаҳр.

142

Ваҳки, золим ишқ жонимға яна бедод этар,
Қатл умиди бирла ғамгин хотиримни шод этар.

Зухду тақво бузди обод айламак бирла мени,
Шукрким, ишқу жунун бузмоқ била обод этар.

Базми айши ичра ғавғо уйладурким, ташқари
Ким, кулоқ солур агар, девонае фарёд этар.

Неча тартиб айласам сабру салоҳ авроқини,
Сарсари ишқу жунун еткач, борин барбод этар.

Ишқ кўйида кўнгул ҳоли паришонроқ бўлур,
Офият мулкидаги жамъиятин чун ёд этар.

Ул қуёш хижронида бу зарраи саргаштаға
Ишқ зулми бас эмаским, чарҳ ҳам имдод этар.

Ишқ аро ёлғуз менинг ҳолим кўруб ҳар дам сипехр,
Вомиқу Фарҳоду Мажнун ҳолин истишҳод этар.

Ваҳ, нетиб, эй хонақаҳ шайхи, тутай зухду риё,
Дайр пири чун манга фақру фано иршод этар.

Эй Навоий, ани бил озода олам аҳлидин
Ким, ўзин олам эли ғавғосидин озод этар.

143

Лабки хандон қилибон қошу кўзин ўйнатадур,
Ўйнай-ўйнай мени бечорани қон йиғлатадур.

Кўргач ул ойни, яқиндурки фиғонлар қилғай,
Лек беҳудлуғ ила кўнглум ўзин тўхтатадур.

Тортмоқ мумкин эмас ўқини кўнглумдинким,
Яна ўқ ҳар нафас анинг ёниға ўрнатадур.

Бахтим уйғонмас агарчи фазаъим дард аҳлин
Ўлум уйқусиға борғонлар эса уйғотадур.

Кўзум ашкин бу жихатдин деса бўлғай хуноб
Ким, бу су оқса, бағир ҳам анга қонин қотадур.

Сабру ором сипоҳин нечаким йиғсам, ишқ
Гаҳ ани синдирадур, гоҳ муни бутратадур.

Ғарази буки, ҳабибимға қул ўлғай Юсуф,
Хусн бозорида ҳар нечаки ўзин сотадур.

Ўхшамайдур менинг оллимда, агарчи дехқон
Сарви гулрўюма сарву гулини ўхшатадур.

Ишқ ани келтурадур хаста Навоий тарафи,
Новаки ғамзани ул шўх қаёнким отадур.

144

Чиқиб ишқ ўти кўксум чокидин, бошимдин ошибдур,
Бу эскирган ёғочқа ўз ичидин ўт тутошибдур.

Жунун аҳлиға ул ой тори зулфи орзусидин
Басе, сарриштаи савдоки бир-бирга улошибдур.

Қамар юзинда мушту кочдин кўрдум асар ҳар ён,
Ҳамоно ул куёш бадмаст бўлғонда талошибдур.

Қўнгул чокига ғам тухмин хатинг фикри тўла қилмиш,
Захира, кўрки, хайли мўр маскан ичра тошибдур.

Сабо машшотаси, лутф айлабон гулгун тўнин кийдур
Ки, раъно сарвиға гулбаргдин хилъат ярошибдур.

Фалакнинг пардаи зайлин буқим қилди шафақ гулранг,
Магарким ер юзидин кўз ёшим хуноби тошибдур.

Мени Мажнун танин тирноғларнинг захмидин кўрган
Дегай Лайли ити ҳар ён қўтур жисмини қошибдур.

Қўнгулким, асру тавсан эрди зуҳд ойинида, кўргил
Ки, ишқинг роизидин не забунлардек ювошибдур.

Навоий туркларнинг тарки тутса, айб қилмангким,
Анга бир туркмон маҳваш ғами маҳкам дўлошибдур.

145

Кимки олам боғида бир сарви гулрухсори бор,
Боғ сайридин фароғи, сарву гулдин ори бор.

Гул била майни нетар девонаеким, кўнглида
Бир париваш лаълидин май, хуснидин гулзори бор.

Гул насиму атридин мумкин эмас топмоқ илож,
Кимки бир гулчеҳра хори хажридин озори бор.

Жон етиб оғзимға ўлгум, бир нафас тенгри учун,
Эй Масиҳим, кел бери, эй муддаи, сен нори бор.

Кўзларига хори меҳнатдур гул, улким гул чоғи
Гулжабинлар кўзлари янглиғ ики бемори бор.

Дема булбул зулмиға гул боғламиш бел, гўйиё
Чарх зулмидин анинг ҳам боғлаган зуннори бор.

Қолди хуррамлик фалакдин ташқари, кўр, эй рафик
Ким, қазо наққошининг не гардиши паргори бор.

Фақр йўлинда оғирроқ юк эрур вобасталик,
Эй кўнгул, тарки тааллуқ айлабон ул сори бор.

Эй Навоий, ўзни мақбул истасанг, туфроқ бўл
Ким, эрур мардуд, улким бошида пиндори бор.

146

Туррангки, тоби юзда ўтумға василадур,
Ул шамъ шуъласи аро мушкин фатиладур.

Олса кўзунг ҳиял била кўнглумни, айб эмас,
Бор ул фусунгареки, иши макру хийладур.

Ашҳабларингки, риштаға тортилди даҳр аро,
Солмоққа рустахез ажойиб тавиладур.

Лайли қабиласи ўти қайдин кўрунса шом,
Мажнунни куйдурур, бу не ўтлуқ қабиладур.

Кирсанг фано тариқиға, девонавор кир,
Ул важҳдинки, ақл бу йўлда ақиладур.

Эйким, жаҳон салитасини айладинг никоҳ,
Билгилки, хасмкушдур, агарчи жамиладур.

Лаълингга жонин этса Навоий фидо, не тонг
Андин олурға ком бу ишлар василадур.

147

Бинафша атри била эл тарабни ёд этадур,
Қадах кетурки, эгиб қадни хайрбод этадур.

Чаман саҳифасида сабза демаким, гардун
Тараб сўзини яшил хат била савод этадур.

Кишики ғунча аро жола кўрса ишратдин,
Ҳабиб оғзида кулмакни эътиқод этадур.

Сабух май чекиб олтун пиёлада, наргис
Кўзининг уйқусиға мужиби кушод этадур.

Хуш улки, лола кеби лаълу жом аро манни
Зиёда куймоқ ила ишратин зиёд этадур.

Замона боиси ғамдур, замоне аҳли хирад
Қадах кучи била ғамгин кўнгулни шод этадур,

Пиёла даврини хуш тутки, жуз надомат эмас
Анга натижаки, давронға эътимод этадур.

Не келса оллингга, тут саҳлким, жафо кўрар ул,
Биравки даҳр инодин кўруб инод этадур.

Анинг муроди муродимдурур, агарчи мурод
Анга будурки, Навоийни номурод этадур.

148

Ғамзанг ул сайёдким, гулшан аро ороми бор,
Хол бирла зулфдин ҳам донаси, ҳам доми бор.

Хаттининг навраста жаннат сабзасидек ҳолати,
Қаддининг наврас ниҳоли умрдек андоми бор.

Сарв уза гул бутмади ҳаргиз, қани ул шўхким,
Сарви раънодек қад узра орази гулфоми бор.

Пора-пора бағрим узра тинмаса, тонг йўқ, кўнгул,
Шуъланинг аҳгар уза бир дам қачон ороми бор.

Васл субҳин то абад кўз тутмасун ушшоқ аро,
Кимки ҳижроним тунидек бир қоронғу шоми бор.

Шукрлар қилдик, манга боқиб бировким ёридин
Кунда бир қатла назар солғунча чоғлиқ коми бор.

Қатл қилса, йўқ ажаб, дин аҳлини кофир кўзунг,
Мунча ислом олибон элдин қачон исломи бор.

Субҳ ичарга бода ранги уйлаким тожи хурус,
Ғафлат аҳлиға хурус афғонидин пайғоми бор.

Итларинг синғон сафолидин Навоий ичса дурд,
Ўлдурур Жамшиду илгинда жаҳонбин жоми бор.

149

Улки солғай шуъла аъзосиға ўтлуғ оҳлар,
Қайда билгай куймакин зарбафт кийган шоҳлар.

Бағридин қон томғучи ушшоқ захмин билмагай,
Тиғидин қон томғучи бераҳм олий жоҳлар.

Шиддатин Фарҳод қилгай фаҳм, йўқ Парвезким,
Дардни хокилар англа, йўқ фалак даргоҳлар.

Жону кўнглум кирдилар ғам даштиға гум бўлғали,
Мен ҳам этгим азм, чун азм эттилар ҳамроҳлар.

Бўлсалар огаҳки, бир ғамгинни ҳижрон ўлтурур,
Фикр этар ҳолиға ҳижрон дардидин огоҳлар.

Ваҳ, не билгай ҳажр занжирида дилхоҳим недур,
Ҳалқа урғон базм айши даврида дилхоҳлар.

Эй Навоий, шоҳларға чун гадолар фикри йўқ,
Элткил ҳам тенгри даргоҳига шайаллоҳлар.

150

Хатти то бош чекти, кўнглин май била хушҳол этар,
Хусни хат истаб, юз авроқин ҳамоно ол этар.

Лекин эл ўтни аёғ бирла ўчургондек босиб,
Хаттиннинг хайли юзининг шуъласин помол этар.

Хат чиқарди ул парий юзига йўқким эгнига,
Ваҳ, не пардур буки, андин элни фориғбол этар.

Хат эмаским, қилди хусни кишварин зеру забар

Ким, бу янглиғ юзни машқ авроқидин тимсол этар.

Хусни хаттин сабзи пўш ўлмоққа норози эдим,
Кўр: не ҳол ўлғайки, ул кисватни эмди шол этар.

Хусни зоҳирдин не ҳосил, эй хуш улким, ҳар нафас
Шоҳиди маъни юзидин ўзни фаррухфол этар.

То саводи хаттини кўрмиш Навоий, заъфдин
Жисмини килк анда меҳнат ўқларидин нол этар.

151

Шоми ҳижроним аро жисми чу нолим чирмашур,
Зулфи савдосида андоқким хаёлим чирмашур.

Ишқ дарси ичра сурсам нукта савдо аҳлидин,
Турраси тобиға чун есам, саволим чирмашур.

Чирмашай деб зулфиға юз печ урармен ҳар кеча,
Чун димоғ ичра бу савдои муҳолим чирмашур.

Мен қуюн мисли эмон саргашта савдо даштида,
Балки тақлидимни айлай деб мисолим чирмашур.

Зулфию қаддини кўр, эй боғбон, кўп демаким,
Ишқи печоним била раъно ниҳолим чирмашур.

Мушкул ар қолғай асар меҳру муҳаббат аҳлидин,
Буйлаким, ул хайлға бу чархи золим чирмашур.

Эй Навоий, кўнглум истар зулфи торин, зулфидек
Ҳар дам ул савдоийи ошуфта ҳолим чирмашур.

152

Ўлмасам бу кеча, ранжу дарди ғавғоси недур!
Итларингнинг ҳам бошим узра алолоси недур!

Ҳажр шоми тийралик бирла мени девонани
Чун ҳалок этти, яна бошинда савдоси недур!

Ғам туни жоним укубатлар била гар олмаса,
Ўрнидин тебранмай анжумнинг тамошоси недур!

Жисм уйи вайрон бўлуб, сабру қарору ақлу хуш
Қолмади бир, эмди аҳли ишқ яғмоси недур!

Телба кўнглим иттингу жонимни барбод айладинг,
Ёна келдинг, эй маломат, дашти расвоси недур!

Хилқатимни ишқ нобуд эттию чекмас илик,
Эмди билмонким, анинг оё таманноси недур!

Савту ҳарф ичра чу сиғмас ишқ сирри, эй фақих,
Қилу қол аҳлининг оё лову иллоси недур!

Чун азалда ҳар не қисмат бўлди, кўрмай чора йўқ,
Халқ ўз комин ўзидекдин таваллоси недур!

Эй Навоий, ишқ аро чун йўқтур имкони висол,
Телба кўнглум хотирида мунча васвоси недур!

153

Ҳар қачонким хотиримға ул кўзу қош эврулур,
Ҳам қошимға чин тушар, ҳам кўзума ёш эврулур.

Ул ой отқон тошни кўксумга солдим, чокидин
Суртсам ҳар ён илик, кўксумга ул тош эврулур.

Мен ниҳонмен, заъф бирла ваҳмдин ўлтурди рашк,
Гулшани кўйидаким боди сабо фош эврулур.

Эй жунун арбоби, саргардонлиғим афсонасин
Гўш қилмангким, эшиткандин ани бош эврулур.

Бас улуғ тоатдур ул бут сувратин қилмоқ назар,
Чун анинг нақшин кўруб, хотирға наққош эврулур.

Келки, бу дайри кўҳан вазъиға ҳайрондур баса
Ким, тун анда сиймгун юз нақш хуффош эврулур.

Нақди жон бирла Навоий азм этар майхонаға,
Ҳар қачонким кўнглига ул шўхи қаллош эврулур.

154

Шиканжи туррасидинким гириҳ ёзилмайдур,
Бинафшаедурур, аммо хануз очилмайдур.

Кўзунг жафо аро андоқдурурки, билмас ўзин,
Ғариб усрук эрурким, ўзини билмайдур.

Чу ҳур ҳуснин этар васф ҳозини жаннат,
Сенинг жамолинга гўё наззора қилмайдур.

Дамим баҳори булутида дард кожидин
Кўзумга ҳеч нафас йўқки, ўт чоқилмайдур.

Эрур мулк аро ишқим сўзи, тутунг маъзур
Ки, бу фасона хануз эл аро ёйилмайдур.

Такаббур айлама, деҳқон, деким, бу гулшанда
Қачон гуле очилибтурким, ул сочилмайдур.

Ўлар Навоийи бедилки, халқнинг кўнгли
Топилди, лек анинг овораси топилмайдур.

155

Бу кеча шамъу субҳ ёқо чок қилдилар,
Гўёки ўлмакимни фироқингда билдилар.

Ишқим зуҳури Вомику Мажнунға урди хат,
Гар ишқ дафтарида бурунроқ битилдилар.

Кўйида иттилар яна жону кўнгул қочиб,
Ҳар қатлаким кўп истаб аларни топилдилар.

Ушшоқи ҳажр чоҳидин ўлғон замон халос,
Кўйида мўр хайли масаллик ёйилдилар.

Тавҳид нуктасида хамуш ўлди пири дайр,
Жамъики шарҳ қилдилар ани, ёнгилдилар.

Шаҳдур гадойи майкада, йўқ-йўқ, ғалат дедим,
Шаҳни гадолар анда қачон кўзга илдилар.

Туз кўй, Навоийе, оёғинг ишқ кўйида
Ким, анда ашқ суйидин эл кўп тойилдилар.

156

Ўн сакиз минг олам ошуби агар бошиндадур,
Не ажаб, чун сарвинозим ўн сакиз ёшиндадур.

Деса бўлғайким, яна ҳам ўн сакиз йил ҳусни бор,
Ўн сакиз ёшинда мунча фитнаким бошиндадур.

Ўн сакиз йил дема, юз саксон йил ўлса, улдурур
Ҳусн шоҳи, ул балоларким кўзу кошиндадур.

Ҳайрат этмон ҳусни нақшидаки, ҳар хайратки бор,

Барчаси эзид таоло сунъ наққошиндадур.

Тан анга сийму ичинда тош музмар кўнглидин,
Ақлга юз ҳайрат ул ойнинг ичу тошиндадур.

Май кетур, эй муғки, юз ҳайрат аро қолмиш
Масих, Бул-ажабларким, бу эски дайр хуффошиндадур.

То Навоий тўкти ул ой фурқатидин баҳри ашк,
Ҳар қачон боқсанг, қуёш акси анинг ёшиндадур.

157

Неча тортай васл учун мен зори маҳзун интизор,
Ваҳки, кўздин тўкти селоби жигаргун интизор.

Демаким, ул ойға кўп муштоксен ё мунтазир,
Иштиёқим бениҳоят, андин афзун интизор.

Эл мушаввашдур сени кўзларда андоқким вухуш,
Дашт аро тортар замон Лайлиға Мажнун интизор.

Ё қуёшимни етур бошимға, ёхуд жоним ол,
Кўп манга еткурма, эй бемехр гардун, интизор.

Эй саҳоби ҳажр, қилма субҳи умрум тийраким,
Ул қуёштин айру тортибмен узун тун интизор.

Бошима бир қатла ет, гар худ эрур ўлтургали,
Ўлди тортардин чу бу зори жигархун интизор.

Ишқ шаҳри мунтазирдурлар Навоий қатлиға,
Ул икига тортқондек тоғу ҳомун интизор.

158

Дўстлар, мен телба аҳволиға йиғланг зор-зор,
Ким соладур гаҳ-гаҳ ўт кўнглумга тушкан хор-хор.

Истамас бўлса сабо бир-бир кўнгул жамъ айламак,
Нега зулфунгни паришонлиғдин айлар тор-тор.

Сен қуёш бирла муносибсен ўюнда, хўблар
Икки-икки чунки киргайлар, отошиб ёр-ёр.

Қўрқарамким, бўлмағай озурда нозук қоматинг,
Эгнинга хуш-хушки солмиш чуғди анбарбор бор.

Ҳалқа-ҳалқа бўйнума солмиш таноби зулфини,
Журми ишқимға магар ҳукм айлади дилдор дор.

Ишқ эрур андоқ мураббийким, қилур еткач асар,
Булбул ўлғай, очса юз бир сарви гулрухсор-сор.

Эй Навоий, бўлди ул бут кофири оташпараст,
Не ажаб, ваҳ-ваҳ, гар урса жонинга зуннор нор.

159

Ул не раъно қомату рухсори фаррухфолдур
Ким, ҳавас идрокидин лолу хирад бехолдур.

Жон ўлардин, доғи ғамзанг ўлтурурдин тўймади,
Оллоҳ-Оллоҳ, ул не мақтулу бу не қаттолдур.

Ақл пириким малак хайлиға эрди муқтадо,
Ул пари ишқи аро бозичаи атфолдур.

Ҳуру тўби келмаса оллингға, эрмас айбким,
Не бу ҳам қаддингдурур, не ул санга тимсолдур.

Чун нишиман қилди ҳуснунг боғида кўнглум қуши,
Ўзга гулшанға қилурдин майл форнғболдур.

Ваҳки, чиқти шаҳсуворим секретиб майдонға маст,
То не динлар нақди раҳши оллида помолдур.

Бас манга мунча шарафким, бергамен нисбат анга
Ҳолима андин агар идбор, агар иқболдур.

Кир харобот ичра, эй ҳамдамки, даврон аҳлидин
Ранжи гуногун давоси жоми молломолдур.

Дединг, ўлтургум Навоийнию айларсан ҳиял,
Ул худ ўлди интизор ичра, бу не ихмолдур.

160

Яна бу оқшом бузуғ кўнглум, баче, бадҳолдур,
Тан бузуғ зиндонида жон ҳам хароб аҳволдур.

Рўзгорим тийраликдин юзу холинг ҳажрида,
Рўзгори хиракаш рухсори узра холдур.

Ахтари идборим анинг барча наҳсият била
Толиъимнинг авжи узра кавкаби иқболдур.

Пири ақлимким, манга манъи жунун айлар эди,
Бир париваш кўйида бозичаи атфолдур.

Нотавон жисмим жунун даштидаким бўлмиш хаёл,
Дема Мажнун жисмидинким, руҳидин тимсолдур.

Жаннати кўюнга тан сойирдурур, кўнглум итиб,
Шукр, ул учмоғда жисмим эмди фориғболдур.

Кўнглум олди ишқу итти ақлу сабру дин, бу дам
Ул бузуғ мулк ичра золим шахға истиклолдур.

Бевафолар ўт, вафо аҳли эрур туфроғким.
Чархдин ул саркаш ўлди, бу доғи помолдур.

Эй Навоий, ёр ҳажри дардида ўлмакдур иш,
Чун тирилгунг йўктур, истарга бу не ихмолдур.

161

Тушумга кирди жаннат ичра хуру тўбию кавсар,
Магар кўйида топқум оразу, қадду лабидин бар.

Мен эттим ишқи таркин ҳам ул этти васлиднн ваъда,
Не андиндур манга бовар, не мендиндур анга бовар.

Юзи кўзгуга, хатти юзга зийнат берди ким кўрмиш
Қамарға субҳдин равнак, қуёшқа шомдин зевар.

Юзинда хаймудур ё манглайидин қатра, ваҳ, кўргил
Ки, гулдинму оқар шабнам, қуёшдинму томар ахтар?!

Лабиди нутку нутқида латофат кўрки, не янглиғ
Судур ёкут аро мудғам, ҳаёт ул су аро музмар.

Юзинда партаву ул партав ичра лаълини кўрким,
Ўт узра шуъла кўргузди ва лекин шуълада ахгар.

Хумори ҳажру дарди ишқдин музтармен, эй соқий,
Карам айлаб, ўтумға су қуй, аммо жонима озар.

Замондин аҳли ё аҳли замондин истаган эҳсон,
Ёнар ўтдин тиларким су чиқарғай, хордин гавҳар.

Тилар Лайлини Мажнун, дилбарин мискин Навоий, ваҳ,
Керак булбулға гул, девонаға ёри парий пайкар.

162

Ваҳки, мен бедилға не ул номусулмондин хабар,
Ул мусулмонким хабарға борди, не андин хабар.

Қосиду жононадин йўқким хабарсизмен букун
Ким, не қосиддин, не жонон, балки не жондин хабар.

Йўқ манга андин хабар, доим сўруб аҳволини,
Қайда бир сўрмай анга мен зори ҳайрондин хабар.

Масти ноз ул, нотавонменким кетургай, элткай
Ё анга мендин хабар, ёхуд манга андин хабар.

Ваҳ, не кун бўлғайки, ул ғойиб сафардин келди деб,
Истабон мендин севинчи, етса ҳар ёндин хабар.

Ҳажр агарчи жондин итти беҳабар, коши ўлғамен
Беҳудеки, бўлмағай жонимға ҳижрондин хабар.

Давр аёғин, соқиё, андоқ тўла тутким манга,
Қолмағай не аҳли даврондин, не даврондин хабар.

Эй хуш улким, келди андоқ мастур борди мастким,
Топмади мутлоқ не келгандин, не борғондин хабар.

Эй Навоий, ким сўрар бўлса мени оворани,
Дашт уза сўрғай магар ғули биёбондин хабар.

163

Эй фалак, ҳижрон ғамидин хотирим ношод эрур,
Ғайри васл ар салтанат берсанг, манга бедод эрур.

Бас неча мужримға бир жаллоди ғамзанг хайлидин,
Бир ёзуғлуқ зор кўнглумга неча жаллод эрур.

Ноз ила гулшанға чун кирдинг — ниҳоли қаддинга
Банда бўлғон сарвинозу савсани озод эрур.

Дам-бадам етмайдур эрса ишқ зулми кўнглума,
Ҳар дам ул мазлуми меҳнаткашка не фарёд эрур.

Неча йиғсам сабр авроқию тоат хирманин,
Сарсари ишқинг етишкач, сарбасар барбод эрур.

Нўш этиб жоми фано, қўйсам риё, айб этмаким,
Дайр пиридин манга, эй шайх, бу иршод эрур.

Дард мулки, ғам сипоҳи ғусса нақдин арз этиб,
Эй Навоий, ишқ элига арз истиъдод эрур.

164

Оҳим ғамингда гунбади ахзарни куйдурур,
Ҳар учқуни фалакда бир ахтарни куйдурур.

Оташкада ўтида самандар топар ҳаёт,
Кўнглум ўти валек самандарни куйдурур.

То қоматингга не учун ўхшатти боғбон,
Оҳим самуми сарву сановбарни куйдурур.

Бир ўтдурур танимдаким, анинг ҳарорати
Кўнглакни кул қилур, доғи бистарни куйдурур.

Дерларки, оғиз ўт деса куймас, вале бу оҳ
Чун сабт бўлса, хомаю дафтарни куйдурур.

Лаълинг хаёли кўнглума ўт солди, ваҳ, кўрунг,
Не тез эрур бу бодаки, соғарни куйдурур.

Соқий, ғам ичра ўлди Навоий — пиёла тут
Ким, ғуссалардин ушбу ўт аксарни куйдурур.

165

Кўнглум ўтин зоҳир этсам, барча олам ўртанур,
Шуъласин гар тортсам, тўққуз фалак ҳам ўртанур.

Момуғ узра ёйибон кофур қўйманг доғима
Ким, момуғ доғи тутошур ҳам бу марҳам ўртанур.

Гар ғаминг сўзокидин куяр кўнгул, эрмас ажаб,
Ҳар кўнгул ичраки тушти шуълаи ғам, ўртанур.

Айб эмас, ҳар лаҳза оҳим шуъла чексаким, кўнгул
Бир юзи ўтлук фироқи ичра ҳар дам ўртанур.

Ишқинг ўти учқунидин жисмим андоқ куйдиким,
Барқ хошок узра тушса, бу сифат кам ўртанур.

Қайнабон кўз чашмасидин ашк, жисмим ўртади,
Етса жўшон су қаю узв узра, маҳкам ўрнатур.

Эй Навоий, кўнглум ўти узра су қуй бодадин
Ким, кўнгул ул ўтка етмас бўлса бу нам, ўртанур.

166

Зулфунг очилиб, орази дилжў била ўйнар,
Ҳинду бачае шўхдурур, су била ўйнар.

Ул шўх кўнгул лавҳин этиб тийра нафасдин,
Бир тифлдур алқиссаки, кўзгу била ўйнар.

Ўйнай-ўйнай боғлади уйқумни фусундин,
То ғамзаси ул наргиси жоду била ўйнар.

Тонг йўқки, кўзунг бўлса кўнгул бирла мулоиб,
Мажнунға ажаб йўқ, агар оху била ўйнар.

Бир лўлийи бозигар эрур чамбар ичинда,
Холингки, ўшул ҳалқаи гесу била ўйнар.

Зоҳид била нафс этса тамасхур, не ажабким,
Ит сайд қилур вақтда тулку била ўйнар.

Муғ дайрида маст ўлса Навоийни кўрунгим,
Бир олма кеби гунбади мину била ўйнар.

167

Тилаб юзунгни кўнгул ҳажрдин фароғ истар,
Қоронғу тунда начукким киши чароғ истар.

Биҳишт борида дўзах сори қилур оҳанг,
Ҳабиб кўйи туруб, улки гашти боғ истар.

Салоҳ кўнглакини йиртиб, оҳ ўтин ёрутуб,
Кўнгул фироқим аро кўксум узра доғ истар.

Сочингни ислабон ошуфтамен, зиҳи савдо,
Бировки мушқдин осойиши димоғ истар.

Ҳаёт бодасидин нашъа доғи ҳайф анга
Ки, лабларинг майи даврида ўзни соғ истар.

Бу нақд жаннат ародур, бировки дайр ичида
Май ичса, муғбачалар илгидин аёғ истар.

Кўюнғ Навоийи бедилни, қилса кўйига азм
Ки, кўнгли итмиш анинг — айламак сўроғ истар.

Не тонг, агар ўқи вайрон кўнгулга роғибдур:
Қуруғ ниҳол бузуғ боғ аро муносибдур.

Сиришк қатралари тийра кулбам ичра, магар
Бало сипехри аро наҳсваш кавокибдур.

Қошингдағи гириҳ ул юзни кўргали кўймас,
Жамол мулкида султон улу бу ҳожибдур.

Кўнгул уйи чу санамлардин ўлди бутхона,
Магарки, ишк бу бутхона ичра роҳибдур.

Талабда шевану ғавғо эрур менинг айбим,
Йўқ эрса барча улус хўбларға толибдур.

Не ихтиёр улус бози ерга мундоқким,
Нужум луббати бирла фалак мулоибдур.

Навоий иттию кўйида кимса демадиким,
Бу кўй итлари ичра бириси ғойибдур.

169

Фориғу озода бйлмас мубталолардин хабар,
Шоҳ кўнглида қачон бўлғай гадолардин хабар.

Ҳажр водийсинда ким топқай мени оворани,
Дам-бадам сўрғай магар дарду балолардин хабар.

Ул вафосиз олди кўнглумнию юз кўргузмади,
Истасам ани, сўрармен бевафолардин хабар.

Ғунчадек қонлиғ кўнгул гум бўлди ул гул кўйида,
Эй сабо, тут гоҳ-гоҳе ул аролардин хабар.

Чун хабар йўқтур қорарған рўзгоримдин манга,
Қайда топқаймен кўзу қоши қоралардин хабар.

Улки масту беҳабар дер, ишқи жомидин мени,
Гўйиёким, англамайдур порсолардин хабар.

Тут Навоий ҳолидин гоҳе хабарким, айб эмас,
Гар навозиш аҳли тутса бенаволардин хабар.

170

Шоми ҳижрон субҳидек бағримни чок этти сипехр,
Субҳға еткунча жонимни ҳалок этти сипехр.

Субҳдек бир чок йўқ, кўнглумни балким ғунчадек
Ишқи муҳлик тиғи бирла чок-чок этти сипеҳр.

Ғам туни ҳар кавкабинким жилвагар қилди, мени
Маҳвашим ҳижронидин андуҳнок этти сипеҳр.

Гарчи куйдурди мени, хуштурки, кўнглум кўзгусин
Ғайр нақшидин ҳамул кул бирла пок этти сипеҳр.

То бало тошини ёғдурди манга ҳажр илгидин,
Демайинким, хоксор эттики, хок этти сипеҳр.

Шукрким, жонимни ҳам муҳтож қилди зулмиға,
Қотилимни нечаким бевахму бок этти сипеҳр.

Ғам захира қўйғали эрди магар ишқ аҳлиға
Ким, Навоий кўнглини юз минг мағок этти сипеҳр.

171

Кеча куймак расмини парвона мендин ўрганур,
Шамъ куйдурмак ишида маҳвашимға ўтканур.

Ул парий ҳажринда мен девона чексам ўтлуқ ох,
Эй малак, гар бўлмасанг воқиф, қанотинг чурканур.

Анжум эрмас, катралар кўк сақфида айлар аён,
Дуди оҳимким, фалак тоқиға ҳар тун чирманур.

Салтанат тахти уза ётқон уюмас рашкдин,
Кўрса бошимники, ҳар тун остонинг ястанур.

Бахтим уйкудин кўз очмас, йўқса чун чексам фиғон,
Сўнгги уйку масти бўлғонлар ул ундин уйғанур.

Ўз-ўзумга тўлғанурмен, қадду зулфин ёд этиб,
Сарвға гулшанда сунбул шохи чунким тўлғанур.

Деввашлардин қочиб тутти Навоий бодия,
Бу жиҳатдин теграсига дашти ваҳший айланур.

172

Кўзда су — кўнгул аро ўт, не кўрарсен, охир?!
Яна аҳволин аларнинг не сўрарсен охир?!

Риштаи васл ила бир захмини тик, раҳм айлаб,

Ҳажр тиғи неча бағриға урарсен охир.

Ул ой ошuftаларин айлар эмиш дилжўлик,
Мунда, эй шефта кўнглум, не турарсен охир.

Тушта ҳажрини кўруб мен санга шарҳин айттай,
Эй ҳаким, ани агар акс йўрарсен охир.

Тийри боронки, отар чархи муқаввас — басдур,
Неча қош ёсини қасдимға қурарсен охир.

Мазраи даҳр аро соч лутф ила эҳсон тухми,
Ҳар не эксанг, ани-ўқ чунки ўрарсен охир.

Гар Навоийға даводур унунг, эй ёр ити,
Ҳординг эркинки, тонг откунча ҳурарсен охир.

173

Қасрнинг ҳар кунгури узра бало тошимудур?
Йўқса ботил ишқ даъво қилган эл бошимудур?

Ғам туни, билмон, шафакдур ё фалак миръотида,
Акс кўргузган кўзумнинг лаългун ёшимудур?

Кофирему қатл айлар Каъба тоқи ичра маст,
Йўқса ул хунрезнинг усрук кўзу қошимудур?

Бир ҳумоюн қуш кеча садқанг бўлур, эй муғбача,
Қоф анқосимудур ё дайр хуффошимудур?

Боғбонким сарв узра айламиш пайванд гул,
Сарв бўйлуқ гулрухумдур, йўқса бўйдошимудур?

Илгида жому кўрар май ичра олам ҳолини,
Ё раб, ул Жамшид ё майхона қаллошимудур?

Тонглоғи кавсар учун, дерсен, букун май ичмагил,
Тек тур, эй зоҳид, Навоий сен кеби ношимудур.

174

Кеча ҳар кавкаб кўрунғач, ёдима ойим келур,
Ой чу толеъ бўлди — меҳри оламоройим келур.

Зухду тақво, бутрашингим, бу кеча май ичкали
Байтул эҳзонимға шўхи бода паймоним келур.

Бу сариғ юзунгни кўрмаски, Килгай кўнгли раҳм,
Баски, юзга қонлиғ ашки чехра олойим келур.

Вах, не хижрондур буким, айлай десам зикри висол,
Дам-бадам оғзимга охи меҳнатафзойим келур.

Шайху ибрику ридосин чун кўрармен — ёдима
Дайр аро паймона бирла бодаполойим келур.

Озими дашти фано бўлдум, келур Мажнун доғи,
Гар қадам тез урмон андиндурки, ҳампойим келур.

Кўзлару, жону кўнгулда манзил эт ораста,
Эй Навоийким, букун маҳбуби худройим келур.

175

Музтариб кўнглум аро ул юз хаёли айланур,
Мавжлуқ суда куёш акси начукким чайқанур.

То узори жилва айлар — жилвагардур зулфи ҳам,
Меҳр то айлар таҳаррук — соя доғи тебранур.

Чун улусқа ишки ўт солди ажаб йўқ куймаким,
Бешаға чун тушти ҳар ён шуъла, хас ҳам ўртанур.

Эгма қад бирла мени саргаштадурмен музтариб,
Токи чавгон азмиға, билдимки, ул шўх отланур.

Шўхлиқ расмин анга таслим этарлар хўблар,
Секрамакта уйлаким учкун чақинға ўтканур.

Айлай олмас оразингдин ўзга ён кўнглум ҳаво,
Қуш ўзин машғалға чун урди — қаноти чурканур.

Соқиё, бер майки, ғам шоми хумори ҳажрдин
Бир паришон туш кўруб, бу хаста ҳар дам сесканур.

Кимки жон айлаб фидо, қозғонса даҳр аҳлида дўст,
Англағил, эй дўстким, ул душмани жон қозғанур.

Эй хуш улким, бошининг остидадур дилбар қўли
Ким, Навоий кечалар бори ўз илгин ёстанур.

176

Май лабингға етса, жонимға ҳарорат еткурур,
Ўт агар Исо дами бирла ёрурким, куйдурур.

Дарди хижрон мендадурким, умр ўтуб кўрмон юзин,
Васл комилдур, буким Лайлиға Мажнун телмурур.

Ҳар қўлумни тоза қонлиғ доғ ила узган итинг
Ул кишидекдурки, гул бирла ёғочни синдирур.

Келтирур кўз боғидин ашким бағир парголасин,
Бўстондин уйлаким гул яфроғин су келтирур.

Ер юзин баҳр этти ашким, эйки, айтурсен мени,
Тоғлар узра недин аҳли жунун янглиғ юрур.

Ўйгай эрдим кўзни тирноғ бирла, билсам эрдиким,
Бир назардин бошима мунча балолар келтирур.

Соқиё, соғарни айландурки, ҳар соат хумор
Заъфдин бошимни соғар давридек айландурур.

Қўй тараддудким, фано дайриға кирсанг, муғбача
Икки соғар бирла кўнглунгни ўзунгдин тиндирур.

Эй Навоий, олам аҳлидин қироқ тут зинҳор
Ким, мулоқоти аларнинг кўп малолат еткурур.

177

Не ажаб, ҳар ён мени мажнун бошида ёралар,
Баски, ёғди устига атфол элидин хоралар.

Оразинг атрофида гулдур кўрунган, эй парий,
Ё қамар даврида саф тортибдурур сайёралар.

Ҳар қуюн гўёки бир саргашта ошиқ гардидур,
Баски, туфроғ ўлди ишқинг даштида оворалар.

Англаким, аҳбобни кўнглумда меҳмон этмишам,
Итлари оғзида гар кўрсанг бағирдин поралар.

Анда Мажнун — мен, буён Лайли — сен эткач ижтимоъ,
Бир тараф девоналар, бир ён парий рухсоралар.

Хонақаҳ вақфи суйин ичмаслар, эй шайх, англағил,
Гар хумор ўлса фано дайридағи майхоралар.

Эй Навоий, ишқ аро ўлмактин ўзга чора йўқ,
Бас, ғалат бўлғай, демак ушшокни бечоралар.

178

Турфа кўрким, фурқатидин юз малол оллимдадур,
Гарчи кўз ҳар сари солсам, ул жамол оллимдадур.

Ул Масиҳодинки бир дам айру туштум, ўлмадим,
Оҳким, ўлгунча ушбу инфиол оллимдадур.

Тузгамен, ҳар неча бўлса тийра ҳижрон тунлари,
Гар яқин билсамки, айёми висол оллимдадур.

Англамон: оллимдадур лаълинг хаёли мутгасил,
Ё анинг шавқидин оққан ашки ол оллимдадур.

Жон бериб, лаълин бир ўпмакни таманно айладим,
Эй кўнгул, билким, ажаб фикри маҳол оллимдадур.

Давр жавридин тинармен, эй кўнгул, ҳар лаҳзаким,
Соқийи маҳваш била жоми зилол оллимдадур.

Эй Навоий, деб эди васлимға етсанг — жон олай,
Бўлмоғум навмид, то ул эҳтимол оллимдадур.

179

Мену ғариблиғу ҳажру бенаволиғлар,
Диёру ёр фироқиға мубталолиғлар.

Шикибу сабр ила бегоналиғлар айлаб кўп,
Балову дард била беҳад ошнолиғлар.

Не кўзгу тутмоқ эрур дам-бадамки, ҳожат эмас
Сенинг жамолинга бу навъ худнамолиғлар.

Сени кўнгул била жон кишварида шоҳ айлаб,
Хаёл бирла қилурмен ажаб гадолиғлар.

Қадаҳ кетурки, неча даҳр элига кўргузсанг
Вафо, натижа эмас ғайри бевафолиғлар.

Салоҳ сувратида юз фасоду воқиф ёр,
Бошимға то не кетургай бу беҳаёлиғлар.

Навоий, эмдики муғ дайри ичра сен қадаҳ ич
Ки, кўп совуғ кўрунур мунда порсолиғлар.

180

Осилмамиш кулоғингдин юз узра гавҳарлар
Ки, айрилибтур ул ўт шуъласидин ахгарлар.

Отинг аёғини ўпмакка наълу миҳ эрмас,
Сипеҳр раҳшидин инмиш ҳилолу ахтарлар.

Юзунгда хўй эмас, оби ҳаёт қатрасидин
Қуёш жамолиға сунъ илги тақти зеварлар.

Бошоғларинг учи эрмаски, чиқти жисмимдин,
Чиқармишам учубон еткали сенга парлар.

Узор сафҳасида хўблар хати демаким,
Туз этти ишқ мени ўлтурурга махзарлар.

Баҳор фаслида махмур бўлма, даштқа чик
Ки, лола тутти базе лаълранг соғарлар.

Навоий олдирибон кўнглини агар топмас,
Бировдурурки, қулидур жаҳонда дилбарлар.

181

Холу хаттидинки, ҳар бирининг бир ўзга ҳоли бор,
Хат юзинда нуктадек мушкин хат узра холи бор.

Чарх уза заррин ғазол ўлди шафақдин жилвагар,
Ё менинг мушкин ғазолимнинг ҳарири оли бор.

Баҳри ашким ичраким топмас зарар кўз мардуми,
Гўйиё кирпич найистонидин анинг соли бор.

Гарчи ҳинду бўлса, маскан айлағай хуршид уза,
Холдек улким жамолингдин ҳумоюн фоли бор.

Не учун ўлмайки, эл қатлиға айлаб эҳтимом,
Қотилимнинг чун манга навбат етар ихмоли бор.

Кон ила дарё матоин найласун ул кимсаким,
Дайр аро лаъли равондин жоми молмоли бор.

Ўзни маст истар харобот ичра важду ҳол ила,
Гар Навоийнинг бу дам дарс ичра қийлу қоли бор.

182

Кofireким, сен кеби рухсори оташноки бор,

Ўт солурдин лашкари ислом аро не боки бор.

Ишқ ўтин кўнглум ёрутмоқ истаса, йўқтур ажиб
Ким, чурук бўлгон сўнгаклардин курук хошоки бор.

Кўнглаким чокин тикарга майл қилдинг, эй рафик,
Билмадинг гўёки, кўнглак ичра кўксум чоки бор.

Эйки, дерсен пок ҳуснумдек жамол аҳлида йўқ,
Мен кеби ишқ аҳлининг ҳам қайда ишқи поки бор.

Қатра-қатра ашқу дафъа-дафъа оҳим дудидия
Ишқ мулкининг ажойиб анжуму афлоки бор.

Сол янги ой заврақиға атласинг, эй чархким,
Оҳдин бу шом ашқим баҳрининг кўлоки бор.

Эй Навоий, қўйма бошим шўхлар гўй эткали
Ким, ани осмоққа бўлсун чобуқим фитроки бор.

183

Ҳар гадоеким, жаҳонда бир мувофиқ ёри бор,
Хизр умрию Скандар ҳашматидин ори бор.

Кимки ул бир кўнгли севган нахл қаддин бар еди,
Оллоҳ-Оллоҳ, умридин не бахти бархўрдори бор.

Билса кўнглум ҳолатин, шоядки келгай сўрғали
Улки, кўнгли ичра бир бадхўйдин озори бор.

Кўзларидин кеча тонг отқунча уйқум йўқтурур,
Кеча найлар анда уйқуқим, ики бемори бор.

Шуълалиқ юз пора кўнглум хайли мужгонинг аро
Оташин гулдурки, атрофида ҳадсиз хори бор.

Истасанг даврон жафосидин қутулмоқ, эй кўнгул,
Хонақаҳ таркин қилиб, майхона кўйи сори бор.

Ҳеч янглиғ топмасанг дайр ичра май олмоққа важҳ,
Раҳн учун бўлсун Навоий хирқаву дастори бор.

184

Икки гул вақтидуру икки қуёш давронидур
Ким, кўнгулда ул ики ораз ғами ҳижронидур.

То латофатдин лабинг шавқи тушубтур жон аро,
Гўйиёким ул мунга тандур, бу анинг жонидур.

Кўзда ҳар сари қизил раглар демаким, мардумин
Ғамзанг урди, захмлар ҳар ён югурган конидур.

Мултафит бўл ҳолатим шарҳиғаким, бу дoston
Шаҳр аро ҳар кўйнинг бошида эл достонидур.

Ҳар қуюн ғам дашти ичра кўрса Лайли соғинур
Ким, хасу туфроғ аро Мажнуни саргардонидур.

Улки то мумкиндурур, кўрмиш фалакдин эътибор,
Бас, мазаллат ҳам керак, кўз тутса то имконидур.

Асрангиз ўзни Навоий шуълаи афғонидин
Ким, бу ақшом фурқати ошубининг туғенидур.

185

Лўливашимдин айруки, қабримда лоладур,
Ул ўйнагон кеби ёғоч узра пиёладур.

Гулзор ораму лўли этар лаъб тўлғаниб,
Ё гул кеби узоида мушкин кулоладур.

Ул турфа чехра доиранинг чамбари аро,
Хуршид даврасида анингдекки холадур.

Таблу нафир маъракаси ичра демангиз
Ким, ишқида улус иши фарёду ноладур.

Борму ўюн ҳароратидин чехрасида тер
Ё равза гулистонида ҳар сари жоладур.

Гулшанда ғунчадур демаким, чарх чирмаған,
Булбул ғизоси ҳар сари қонлиғ наволадур.

Пинҳону ошкор Навоийдин ўлмоғи
Гоҳе жафо қилиб, яна гоҳе уёладур.

186

Сарв уза гул бутмаса, қад узра рухсори недур?
Жон агар ширин эмас — лаъли шакар бори недур?

Номан ҳажрим кабутар парларин гар ўртамас,
Ул қора хатлар қаноти узра ҳар сори недур?

Оразу зулфунгда кўнглум кофири ишқ ўлмаса,
Бас, анинг бир сари бут, бир сари зуннори недур?

Риштайи зулфиға боғлиқдур кўнгул ул шўхнинг,
Тифл куш судрар кеби ҳар сари рафтори недур?

Ишқ даштида кўрунган ерда тушмиш эрди ўт,
Билдим — анда ўтдур, андин билмадим нори недур?'

Сабз хатлар васли ҳоло муғтанамдур, эй кўнгул
Ким, билурким, иқтизои чархи зангори недур?

Гар итинг дебдур Навоий қилмади меҳмонлиғим,
Кеча тишлаб-тишлаб олғон жисми афгори недур?!

187

Мен кеби парвона ишқ ўтида беоромдур,
Ким, ани ҳам ўртаган бир сарви сийм андомдур.

Ком ила исломсиз ўлмак, муслмонлар, не тонг,
Мендек улким қотили бир кофири худкомдур.

Туну кун оқу қорасин найлайин менким, манга
Орзу бир хатти сабзу орази гулфомдур.

Холу зулфунг сайди бўлмоққа магар ҳам жон қуши»
Ким, анингдек қушқа лойиқ дона бирла домдур.

Айшдиндур, анда наргисдек ул олғай баҳраким,
Оллида беш курси кофур ичра олтун жомдур.

Чун замон аҳли замона ранги тутмоқдур зарур,
Даҳр нофаржом учун эл ҳоли нофаржомдур.

Эй Навоий, чун замона аҳлида йўқтур вафо,
Ҳар неким йўқтур, тамаъ тутсанг, хаёли хомдур.

188

Париваше, дедилар, пардаи ҳижобдадур,
Кўрарга телба кўнгул ани изтиробдадур.

Ити учун тилар эшқай таноб ул чобук
Ки, элга риштаи жон барча печу тобдадур.

Ҳамул таноб, не тонг, чекса ит кеби мени ҳам,

Менинг чу риштаи жоним ҳамул танобдадур.

Хиром вақтида ул ганжи хусн эрур ғофил
Ки, иштиёки не чоғлиқ мени харобдадур.

Манга вафо қилур эрсанг, шитоб қил, эй умр,
Нединки, умр деган бевафо шитобдадур.

Фасона хар киши ул хусндин деди, лекин
Жамоли шоҳиди мақсуднинг никобдадур.

Ҳисоб айлама умрунгниким, неча ўтмиш
Ки, умр ғафлат ила ўтса, не ҳисобдадур.

Парию ёр Навоийға қилдилар жилва,
Бу бирга роғибу ул бирдин ижтинобдадур.

189

Кулбамға, баски, гардун ғам тоши ёғдурубтур,
Сабрим уйидек ул ҳам емрулгали турубтур.

Не лоладур, не жолаким, умр уйин бузарға
Кўк раъдлар қазонин тоғ устидин қурубтур.

Фурқат туни эмаским, ҳижронда куйган элнинг
Куйган кулини даврони гардунга совурубтур.

Мен оҳ ўқию гардун зулм ўқи ёғдурур, ваҳ
Ким, ул ўкин урарни бу ўқтин ошурубтур.

Гардун қуёшни ўртабким, ерга кўмди гўё
Ким, меҳр журми бирла бу навъ ёзғурубтур.

Соқий, қадаҳ суйидин шуъламни паст қилким,
Бу корғаҳда ҳайрат жонимни куйдурубтур.

Синғон сафол аро май ичсам, не тонгки, даврон
Ғам тошидин нишотим жомини синдурубтур.

Муғ дайрию маю бут, хушвақт ўлки, кўнглин
Майдин чу маст ўлубтур — бир бутқа олдурубтур.

Дунёдин ўт, Навоий, осойиш истар эрсанг
Ким, шуғл, хар неча кўп юз онча ғам турубтур.

190

Йўлида кош мени пора-пора қилғайлар
Ки, халқ ҳолима бир-бир наззора қилғайлар.

Бу ҳолатимни кўруб бори ишқ асирлари
Вафосиз элни севардин канора қилғайлар.

Васиятим буки, кўнглумни кўргач-ўқ аҳбоб,
Тутуб юзини ҳамул лаҳза қора қилғайлар.

Бу дард илаки ўлармен, мараз чу зоҳир эмас,
Табиблар бу балога не чора қилғайлар.

Тамуғни равза соғинғайлар аҳли ҳашр ул кун
Ки, телба кўнглум ўтин ошқора қилғайлар.

Май ички, англамағайлар бу дайрдин рамзе,
Гар аҳли зуҳд юз ил истихора қилғайлар.

Сабо, дегилки, Навоийға тортсунлар хат,
Аларки аҳли вафони шумора қилғайлар.

191

Холи хижронида кўнглум дарди беандозадур,
Доғдин борғач қора ташвиши анинг тозадур.

Тушта Юсуф ҳайъатин кўрдум ҳабибим ёдидин
Гўйи ул қолип, бу руҳи маҳз учун андозадур.

Захмим оғзи бутмасидин уйқум ўчмиш, эй рафик,
Гўйиё бу ўзга уйқу келтурур ҳамёзадур.

Ғамзаси жаллодида ҳолин кўнгулнинг билмадим,
Эй сабо, тенгри учун кўйида не овозадур.

Лаъли васфин ёзмишам жон сафҳасидин дафтаре,
Ҳар тараф жон риштаси бирла анга шерозадур.

Захмидин қон кўп оқиб ёхуд жунундиндур буқим,
Ул парий кўйида ҳар дам телба кўнглим озадур.

Итлари қут этсун ўлтургач Навоий қонини,
Барча гар ҳар қатра бир жаннат гулига ғозадур.

Воқиф ўлким, бешаи жаҳл ичра жисминг ҳужраси
Нафс сайёди ҳаво сайдин тутарға козадур.

192

Лолагун тўн ичра, ё раб, ул ғазоли Чин эрур
Ё кўзумнинг мардуми қон ёш ила рангин эрур.

Билмон оёким шафақ ичра эрур заррин ғазол,
Лолагун тўн ичра ёхуд ул ғазоли Чин эрур.

Айламиш гулдаста банди сунъ тўну жисмидин,
Санъатеким арғувон барги аро насрин эрур.

Қадмудур бу ё эрур шингарф ила ёзгон алиф,
Белму ё тореки, лаъл ичра анга таскин эрур.

Кўнглум ичра солди ул тўн акс ёхуд бўлди қон,
Халқ кўнглин қон этарга, ваҳ, бу не ойин эрур.

Бир қадах гулгун май, эй соқий, тўла тутким, кўнгул
Ул бути гулгун қабо бедодидин ғамгин эрур.

Эй Навоий, қатл учун гар худ қизил тўн кийди ёр,
Басдур ул тўн ранги не муҳтожи қатлу кин эрур.

Дема тоғу лола даҳр ичра — ажал қаплони бил
Ким, кийиклар қонидин боштин аёғ рангин эрур.

193

Борди улким, сендин айрилғай кўнгул то жони бор,
Жавринга кўйдум кўнгул, қил ончаким, имкони бор.

Эй Масиҳим, мен қатили ишқмен, тиргуз мени,
Бир нафас, дедим, қабул этким, нафаснинг жони бор.

Новакинг еткач, ики нов очти ашким суйидин,
Гўйи ул новакнинг икки новлик пайкони бор.

Хозини жаннат сену учмоғ гули бастур манга,
Буки ҳар ён тиғининг жисмимда томған қони бор.

Ёрса кўксумни, фиғон зоҳир қилур жон риштаси,
Кўнглак ўлса чок, узулган торнинг афғони бор.

Жон куши учқоч, тузатти жисм уйин сайли фано,
Эй ҳумоюнфол, ўшул чуғзики, бир вайрони бор.

Шайху, бир бодому қон ютмоқки, пири дайрнинг
Нуқл ила майдин фано аҳлиға кўп эҳсони бор.

Даҳр шўхи макриға берма кўнгул — йўл баргин эт,
Сен кеби ҳар гўшада невчунки бир меҳмони бор.

Лаъли ҳажрида Навоий қони қайнар демангиз,
Янги майдек рухидурким, нолаи пинҳони бор.

194

Оташин гул баргидин хилъатки жононимдадур,
Хилъат эрмас, ул бир ўтдурким, менинг жонимдадур.

Оташин лаълидурурким, анда музмар бўлди жон,
Оташин гулбаргидан хилъатки жононимдадур.

Жон қуши хунобидин тутмиш малоҳат нахли ранг,
Ё либоси лолагун сарви хиромонимдадур.

Қатл биймидур, тарахҳумнинг доғи уммиди бор.
Бу либоси олким ул номусулмонимдадур.

Васл шомии куймаган парвона шояд қолмағай,
Бу шафакгун хуллаким шамъи шабистонимдадур.

Тутмасун гул суҳбатидин сарв ўзин кўп сарфароз,
Эй сабоким, ул тўни гулгун менинг ёнимдадур.

Соқие, гулранг май солиб кетур паймонаким,
Зухд биймидин халал ишқ ичра паймонимдадур.

Эй Навоий, истама жон булбулин ҳар гулдаким,
Ул тўни гулгун, лаби гулбарги хандонимдадур.

195

Ҳаёт боғида то сарву лола бўлғусидур,
Менинг муммиди ҳаётим пиёла бўлғусидур.

Суроҳи ўлғусидур манга сиймтан маҳбуб,
Бошида қил анга мушкин кулола бўлғусидур.

Ҳаёт гулшани, муғ кулбасию, муғбачанинг
Юзию қадди манга сарву лола бўлғусидур.

Не айб базмим ичинда ҳазин фиғонки, суруд,
Ангаки қон ютар, албатта, нола бўлғусидур.

Қадаҳки холима қон йиғлар, эмди оҳимдин

Сиришки қатраси гулранг жола бўлғусидур.

Қачон май ичра юзунг акси тушса, эй соқий,
Пиёла даври ўшул ойға хола бўлғусидур.

Дединг, фано недурур, мухтасар дейин ўлмак
Ки, шарҳини тиласанг, юз рисола бўлғусидур.

Навоий, истама кавсар майини зуҳд била
Ки, бода ичкучи элга ҳавола бўлғусидур.

196

Юзи гулчехра соқийнинг тараб ҳукмиға туғродур,
Юзинда май гули ул ёрлиғ узра оли тамғодур.

Лаби лаъли ҳалокимен агарчи жон физиолиғда
Масихо бирла ул гўё ўлук бирла Масиходур.

Дамим дуди хирад аҳлин қилур ҳар лаҳза савдои,
Димоғимда, кўрунғ, ул зулф мушкидин не савдодур.

Синонин кўксума то чекти ул чобук, бу хам қаддим
Ҳамоно ғам сипоҳи қалбида ул ўқ учун ёдур.

Лабинг акси кўзум шўробаси баҳрида гўёким,
Чучук судурки, атрофида анинг талх дарёдур.

Жаҳонни чун кўзумга ҳажр шоми айламиш тийра,
Не суд андин мангаким, васл субҳи оламородур.

Бошим қуш ошиёни, тан жунун торожидин урён,
Не тонг, ёшлар югурмак ҳар тарафдинким, тамошодур.

Фидоси нақд исломимки, муғ дайридаги соқий
Улус қонин тўкардин ваҳм қилмас, гарчи тарсодур.

Навоий дайр пири гўйиёким шаҳр шайхиға
Фано жомин ичурдиким, харобот ичра ғавғодур.

197

Кўнгул уйига ғаму ғусса сайлидин не қусур
Ки, бода лойи била қилмишам ани маъмур,

Бировни мумкин эмас тийра айламак қайғу
Ки, солмиш ўлғай анга жоми бода ламъаси нур.

Хуш ул майеки, эмастур сафову лавн ичра
Тамуғ ўти била жаннат суйиға ул макдур.

Десам бу ўт кул этар ғусса хирманин, не ажаб,
Десам бу су тузатур фикр қасрини, не қусур.

Жаҳон ғамию узум бодаси гумон қилманг
Ки, зоҳир аҳлиға бу маъни этти буйла зухур.

Ва лек аҳли ҳақиқатқа май эрур ваҳдат,
Ғам ушбу қасрат эрурким, қилур кўнгулға хутур.

Ичилса соқийи тавфиқ илгидин ул май,
Кўнгул бу ғамдин эмас шубҳаким, бўлур маҳжур.

Манга бу май била бир жом келтур, эй соқий
Ки, кўнглум ул ғам аро бўлмиш асру кўп ранжур.

Маломат аҳлиға, эй пири дайр, аёғ тутсанг,
Бу навъ қўйма Навоийни бир йўли мастур.

198

Висол аҳли, сизу, жоми муроду комронлиғлар,
Бизу ғам кунжию хуноби ҳажру нотавонлиғлар.

Танимда ҳар тараф қонлиғ яра, гўёки қилди ишқ
Қасосим ҳукминиким, туттилар теграмни қонлиғлар.

Эрур Фарҳоду Мажнун хонумони тоғ ила водий,
Халос этмиш мени ул қайддин бехонумонлиғлар.

Басе диққат эди кўнглумда қилғач ул парий жилва,
Жунун бирла мубаддал бўлди барча хурдадонлиғлар.

Асар йўқ кўнглида ул шўхнинг ному нишонимдин,
Натижа акс берди бизга беному нишонлиғлар.

Мен ўлдум меҳридин, юз мендек ўлса, йўқ анинг раҳми,
Бўлур эрмиш бировга мунча ҳам номехрибонлиғлар.

Кўхан пире йўлингда ўлди, бир ҳам бокмадинг, ё раб
Ки, ўткай хайр бирла бу ғурури навжувонлиғлар.

Яна зухдум тариқин афв қил, эй пири дайр, охир
Ки, сендин яхшилиқдур, неча биз қилсақ ёмонлиғлар.

Навоийни деб эрмишсенки, мендии ўзгани севмиш,
Кам ўлмас, Оллоҳ-Оллоҳ, сендин ушбу бадгумонлиғлар.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗЕБОЛАРИНИНГ ЗИЙНАТИ «БАДОЕЪ»ДИН

199

Замона боғики, гулбаргидур нишотангез,
Не барги гулки, туташмиш тиканга шуълаи тез.

Тааммул эткурубон ранг-ранг гулларни
Ки, очти қатлиға булбулнинг ушбу рангомез.

Чу нўши васли аро захри ҳажр эзилмишдур,
Анинг бу шарбатидин авло айламак парҳез.

Не барги гулки, анга шахд қилди оғушта,
Санамлар эрни кеби қилди ани шўрангез.

Замона аҳлиға ўт солғали эрур ҳар тун
Сипехриким, қилур анжум шароридин гулрез.

Агарчи тиғи жафоси қатилидур Фарҳод,
Бу тиғ қотилидин ҳам қутулмади Парвез.

Фано йўлиға қадам қўй, бошингни овучлаб
Ки, йўқ бу йўлда кишига бу навъ дастовез.

Муроди субҳи висолингни тийра қилмоқ эрур
Ки, ҳажр шомин этар мушкпошу анбарбез.

Навоий истаса тардоман элдин ўлмоқ фард,
Фигондин ўт сочибон барқ янглиғ эткай хез.

200

Истаганлар бизни, сахрои балода истангиз,
Водийи ҳижрон ила дашти анода истангиз.

Вомиқу Фарҳоду Мажнундеклар ул водий аро
Бўлсалар пайдо, мени ҳам ул арода истангиз.

Юз аларнинг ишқича дарду балову ғуссаға
Толиб эл бошиға келган можарода истангиз.

Эйки, истарсиз саводул важҳ фиддорайиндин,
Бохабар бўлмоқ мени юзи қорода истангиз.

Қўнглум ул зулф ичрадур, зинҳор ишқим шарҳини
Истаманг мен телбада, ул мубталода истангиз.

Нукта янглиғким, вафо узра қилур котиб рақам,
Ишқ ўтининг доғини аҳли вафода истангиз.

Оғзи шавқидин Навоий итти, ани истар эл
Ё адам даштида, ё мулки фанода истангиз.

201

Жонима қасд айлару бор уйлаким жоним азиз,
Мен анга хору манга ул моҳи Канъоним азиз.

Қон ютармен, лаъли гулбаргига эсса тонг ели,
Тонг эмас, эй дўстлар, бўлса менга жоним азиз.

Келди кўнглумга хаёли жону кўнглум нақдини,
Айладим исорким, бор эрди меҳмоним азиз.

Кўргач-ўқ ушшоқ аро жонимға сурди тиғи қатл,
Эл аро бу хор қулни қилди султоним азиз.

Гарчи хор эттинг мени дайри фано аҳли аро,
Бўл мусулмонлар аро, эй номусулмоним, азиз.

Бодаи лаълинг учун азми харобот эттали
Риндлар ичра эрур қадрим бийик, шоним азиз.

Дема ҳар соат Навоийғаки, тарк эт ишқини
Ким, менга беҳад эрур ул кўнглум олғоним азиз.

202

Гар ўлмасам эди ул ойға ошно ҳаргиз,
Бошимға ёғмас эди чархдин бало ҳаргиз.

Тариқи ишқ аро безътидол эсам, йўқ айб
Нединки, тушмамиш эрди бу иш манго ҳаргиз.

Жафосидин, демаким, ишқ таркини тутқил,
Бу иш бўлурму вафо аҳлидин раво ҳаргиз.

Балои ишқиға мен мубталою истамагай
Қутулмақ ила балодин бу мубтало ҳаргиз.

Даво чу мумкин эмас ишқ дардиға, ваҳким,
Илож топмади бу дарди бедаво ҳаргиз.

Ёйилди Вомику Фарҳод ишқи, йўқ эди лек
Менинг ишим кеби ҳар ён бу можаро ҳаргиз.

Кўнгулни даҳрдин ошуфта қилмаким, хуштур
Ки, тийра бўлмаса жоми жаҳоннамо ҳаргиз.

Санга замон элидин етса кўп жафо мунӣ дей
Ки, ким кўруб эди бу хайлдин вафо ҳаргиз.

Не келса, хуш тут ўзунгники, халқ кўнгли учун
Рақам ҳақ айламади котиби қазо ҳаргиз.

Десангки, хом тамаъ бирла бўлмайин ранжур,
Висол айлама ишқ ичра муддао ҳаргиз.

Навоий, истама кўп ишқ аро наво, негаким
Бу боғ булбулиға етмади наво ҳаргиз.

203

Ўтинг, ишрат аҳлики, биз зорларбиз,
Туман минг балоға гирифторларбиз.

Кўнгулни қилиб юз яра ишқ ўқи,
Тарахҳум қилингким, дилафгорларбиз.

Тиларбиз шифо бир Масиҳо нафасдин
Ки, бу кўҳна дайр ичра беморларбиз.

Ёрутқой дебон кўзни бир саъд кавкаб,
Ҳар ақшом тонг отқунча бедорларбиз.

Сабукруҳ соқий, фано жоми тутқил
Ки, ўзлук юкидин гаронборларбиз,

Муяссар эса дўстнинг васли бир дам,
Бериб икки олам, харидорларбиз.

Навоий кеби ичғали ишқ жомин
Харобот кўйида хумморларбиз.

204

Маозаллоҳ сиз, эй ишқу муҳаббат, не балодурсиз
Ки, кўнглумдин олиб сабру шикеб, ўтлар солодурсиз.

Сени кўр айлаб, эй кўз, эй кўнгул, солсам сени ўтқа,

Муҳикменким, манга сиз боиси дарду балодурсиз.

Гар аҳбоб этсалар гулгашт, эй жону кўнгул, борманг,
Нединким, сиз бирав ҳажри ғамиға мубталодурсиз.

Насихат аҳли, ўлтурманг дамо-дам ишқу дард аҳлин,
Демай бедардсиз, биллаҳки, дарди бедаводурсиз.

Ишингиз жону дин олмоқдур, эй муғ дайри атфоли,
Агар куффори хайбарсиз ва гар турки хитодурсиз.

Мени бир жом ила ўзлук хуморидин халос айланг,
Гуруҳи риндларким, сокини дайри фанодурсиз.

Танаъум аҳлию базми висол, эй дарди ҳажр аҳли,
Навоийдин сиз айрилмангкн, зору бенаводурсиз.

205

Не айб, ишққа бу мўри мубтало ожиз
Ки, ишқ агар будурур, бўлғай аждаҳо ожиз.

Рафиқлар бошима йиғлашурлар, ўлди магар
Табиб қилғали бу дардима даво ожиз.

Риёға ажз кетурсам тонгирғама, эй шайх,
Ул ишда чун ёратибдур мени худо ожиз.

Нечаки тавсану тунд эрса халқ кўнгли бўлур,
Чу бўлди ишқу муҳаббатқа мубтало ожиз.

Фироқ илгида ожизмен, эй кўнгул, не ажаб,
Кишини айласа минг меҳнату бало ожиз.

Жамол мулкида сен ҳусн шоҳи, мен мунглуғ,
Шаҳ этса раҳм не тонг, чун эрур гадо ожиз.

Навоий ар қила олмас гадолиғ, эткил раҳм
Ки, бўлди бир йўли ул зори бенаво ожиз.

206

Тўкти қонимни — менинг сари чу очти ёр кўз,
Тўкмайин қон найласун ул қотили хунхор кўз.

Кўзу кўнглумдин балоларға йўлуқтум, кошки
Итса бесомон кўнгул, кўр ўлса йиғлаб зор кўз.

Ҳажр тиғи бирла урма ончаким, кўрсун сени,
Ҳар не қилсанг қил, чу топти давлати дийдор кўз.

Вах, нелар бўлғай яна тушса кўзум ул кўзгаким
Ул бири хунрез кўздур, бу бири хунбор кўз.

Кўз учидин ваъдаи васл айлаб имо олди жон,
Гўйиё бози бериб жон олди ул айёр кўз.

Бир юз очиб, чок этиб кўнглумни, кўзунг урди ниш,
Бўлди бу иштин кўнгул мамнуну миннатдор кўз.

Истасангким, сурмаи максуд ила кўз ёруғай,
Сурма кун тунларда ҳижрон шоми тут бедор кўз.

Кўзу кўнглунга десанг ул еткач офат етмасун,
Саъй этиб тўхтат кўнгулни, асрағил зинҳор кўз.

Эй Навоий, тўтиёйи васлға қобил бўлур,
Ғам ема, гар бўлса ҳижрон хоридин афгор кўз.

207

Ишқ журмиға мени, эй дўстлар, ёзғурмангиз,
Беғунаҳ мен худ куярмен, сиз дағи куйдурмангиз.

Ҳар замон чун ёғдурур бедод ўкин жонимға дўст,
Сиз дағи таъну маломат тошини ёғдурмангиз.

Мен чу ўлдум ёшуруб ишқин, гар эмди сўрса ёр,
Ҳолатимни сиз не билганни денгиз, ёшурмангиз.

Сўрманг, эй ушшоқ, мендин найлоли деб ишқ ора,
Гар қила олурсиз, аввалдин кўнгул олдурмангиз.

Ишқ оташгоҳида кул бўлмишам, эй дўстлар,
Кўкка ҳар соат кулумни сиз дағи совурмангиз.

Чунки ишқ ошубидин ҳар дам ишим ўлмакдурур,
Сиз ҳам, эй аҳли насихат, таън ила ўлтурмангиз.

Ишқ оламидин суруб солди Навоийдек мени,
Кўйига, эй ашқ хайли, сиз ҳам андин сурмангиз.

208

Кўксумни тиғи меҳнат ила яра айлангиз,
Тортиб узунг кўнгулнию юз пора айлангиз.

Ҳар порасини куйдурубон кул қилиб сочиб,
Ҳар заррасини бир сори овора айлангиз.

Ул кулдин айлабон фалак оҳим шарорасин,
Ҳар жонибида кавкаби сайёра айлангиз.

Ҳар навъ мумкин ўлса, ани фоний айлабон,
Бедодидин бу шефтаға чора айлангиз.

Ул шўх ишқин истаган эл, солмангиз назар
Анинг сорики, кўнглума наззора айлангиз.

Чарх ўлди золи ҳийлагар — анинг тариқи макр,
Тажрид эли, талоқи бу маккора айлангиз.

Овора кўнглин келса Навоийнинг озибон,
Эй хайли дуди оқ юзин қора айлангиз.

209

Киши кўрмайдурур икш ичра зоре мен кеби ҳаргиз,
Ғами ҳижронда бесабру қароре мен кеби ҳаргиз.

Ҳаданги ғамзаву ошуфта зулфунгдин йўқ эркандур
Дил афгоре, паришон рўзгоре мен кеби ҳаргиз.

Десанг ушшоқнинг хоки тани узра сурай маркаб,
Кўп истаб топмоғунгдур хоксоре мен кеби ҳаргиз.

Сенингдек сушт паймон даҳр аро ҳаргиз йўқ эркандек,
Вафоға ҳам йўқ эрмиш устуворе мен кеби ҳаргиз.

Жафогарликда йўқ эрмиш сенингдек, дерга йўқ ҳаддим,
Йўқ эркандур жафокашликда боре мен кеби ҳаргиз.

Дедимким: даҳр боғида йўқ эрмиш мен кеби булбул,
Дедиким: борму эрмиш гул узоре мен кеби ҳаргиз.

Магарким ёр сокий бўлса, дафъ ўлғайки, етмайдур
Кишига васли жомидин хуморе мен кеби ҳаргиз.

Фироқи жаврида навмид ҳам йўқ мен кеби, гарчи
Йўқ эрди васлдин уммидворе мен кеби ҳаргиз.

Навоий, демаким, ҳижронида сабр ихтиёр этгил,
Бу ишда йўқ эмиш беихтиёре мен кеби ҳаргиз.

210

Васл уммидидин бошимға ёрни келтурдунгуз,
Оқибат юз хажр тоши бошима ёғдурдунгуз.

Синди бошим косаси андоқки кўнглум шишаси,
Муҳтасибдек ишратим асбобини синдурдунгуз.

Юз тамуғча ўт не ҳожат эрди, эй хажру фирок
Ким, ёқарда эмганиб хасдек таним куйдурдунгуз.

Тинмағур ағёр зоҳир айлабон кўп изтироб,
Дажр аро қатлим учун мендин кўнгул тиндурдунгуз.

Майға афюн солиб, эй дарду бало соқийлари,
Турфа буқим, маст бўлдунг деб мени ёзғурдунгуз.

Чун вафо йўқ даҳр гулзорида, эй тонг қушлари,
Саҳвдорким, бесамар ашжорида ўлтурдунгуз.

Сизга ҳам, эй ишрат аҳли, қолмағай жовиди васл,
Буки зулм айлаб, Навоийни ародин сурдунгуз.

211

Йўқ ҳадим қўймоққа анинг раҳши туйноғиға юз,
Басдурур, гар сурта олсам йўли туфроғиға юз.

Тўнунгга юз сурта гар олмон, чаманда ҳар шажар
Ўхшаса қаддингға, суртай барча яфроғиға юз.

Раҳшининг доғиға мумкин бўлмаса юз суртарим,
Суртайин жисмимда ишқи ўтининг доғиға юз.

Кўйига йўл топмасам, дўзах сари борғанча бор,
Кому осойиш учун қўймоқ Эрам боғиға юз.

Дўстлар, қатлимға андоқ келди ул султони ҳусн
Ким, салотин қўймағайлар қатл учун ёғиға юз.

Ишқдин Фарҳод ила Мажнунча мен қўймоқ била
Гаҳ жунун даштиға гому гаҳ бало тоғиға юз.

Эй Навоий, васл осон эрдию ҳижрон қотиғ,
Кўрки, осонлиқ тилаб, қўйдум қатикроғиға юз.

212

Кўзу кўнглумга то бўлди аён ул зулф бирлан юз,
Кўзумдин уйқу учти тун, кўнгулдин сабр ҳам кундуз

Югурмактин сиришким ҳажр шоми юзда хатлардур,
Тулуъ эткач югурмак одат эрмиш ғам туни юлдуз.

Хаёлинг бирла мен то бодаи ишқинг била сархуш,
Эмасмен ишқинг икболидин, эй жон, бир нафас ёлғуз.

Янги ой ботти, наргис итти, барбод ўлди сарву гул,
Таололлоҳ, не қошу кўз экин, ё раб, не қадду юз.

Тонг эрмас, соядек оллингда сарви рост бош қўйса,
Тушар чун ҳар кишининг қадди туздур, сояси ҳам туз.

Чаманда сарву гулнинг ишваси кўнглумга ёкмайдур,
Фидо жоним санга, қаддингга бергил жилва, юз кўргуз.

Келурмен хонақаҳдин дайр сари, базм туз, эй муғ,
Муғона тут суруд, эй мутрибу эй муғбача, май суз.

Чу муғ дайрида зикрим дўст оти бўлди, эй соқий,
Манга-ўқ тут қадахни, гар эрур тўксону гар тўкқуз.

Санамлар хуснидин мақсуд ёр ўлмиш Навоийга,
Агар барлос, агар тархон, агар арлот, агар сулдуз.

213

Қачон бўлғай манга васлида имкони тараб ҳаргиз,
Хаёлинда чу айлай олмадим тарки адаб ҳаргиз.

Агарчи халқ жон топмиш лаби оби ҳаётининг,
Манга жуз ҳажр захми бермади ул нўшлаб ҳаргиз.

Висол аҳли сизу ишратким, анинг завқини билмас,
Биравким кўрмади умрида жуз ранжу тааб ҳаргиз.

Табибо, қилса кўнглум ўтин афзун шарбатинг, тонг йўк,
Су бирла шуъла таъбидин кетарму тобу тоб ҳаргиз.

Чу Лайли қилди Мажнун кўнглининг сарманзилин хилват,
Не суд ар қўймаса Ҳай гирдида ани араб ҳаргиз.

Ялинсам ўлтурур, қилсам ниёз, оғози ноз айлар,
Киши кўрганму эркин буйла хўйи бул-ажаб ҳаргиз.

Қачон равшан кўнгулни нафс ўти дуди қилур тийра,
Нубувват шамъини не навъ ўчургай Булахаб ҳаргиз.

Нечаким саъй бирла топмаса матлубини солик
Керакким, жонидин кам бўлмаса ранжу талаб ҳаргиз.

Навоийдин киши ошиқлик отин маҳв эта олмас,
Қачон кетгай, киши салб айламак бирла лақаб ҳаргиз.

214

Эмди ғами йўқ, солди чу кўнглум ар минг сўз,
Оҳим ўтидин ўчса ҳамул шамъи дилафрўз.

Кўнглум яросин тикти ва лекин ўқи бирла,
Жонимға алифдек дурур ул новаки дилдўз.

Васли аро, кўрдум, тенг эмиш бўйию сочи,
Тун-кун тенг экан зоҳир ўлур бўлди чу наврўз.

Ишқ айлади расво мени, эмди бошинг ол, кет
Юз хижлат ила, эй, хиради маслаҳатомуз.

Жоним эвида онча ғаминг нақдини йиғдим
Ким, бўлди кўнгул маҳзани бу жони ғамандўз.

Бир субҳ ангаким толеъ ўлур бода куёши,
Хуш бахти ҳумоюн била хуш толеи феруз.

Дерларки, Навоийму экин дашти фанода,
Чун сарсари ҳижрон совурур бир соридин тўз.

215

Эй юзунг боғи насимида ҳавойи наврўз,
Лаъли тожинг бўлуб ул боғда бўстонафрўз.

Зулфу рухсор ила комимға мени еткурсанг,
Ҳар тунунг қадр ўлубон, ҳар кунунг ўлсун наврўз.

Кўнглум ул луъбат илигида гирифтор ўлмиш,
Қушни ул навъики лаъб аҳли қилур дастомуз.

Дарди ҳажрингда куяр кўнглуму ўз ҳолимға
Кишисизликдин ўзумдурмен ўзумга дилсўз.

Даҳр золиға кўнгул бермаки, Рустамларни
Макр ила айлади ожиз бу ситамгора ажуз.

Кўк жафосидин ўлур хобгахинг бўз туфроғ,
Бўлса остингда сипеҳр ашҳаби янглиғ кўк бўз.

Эй Навоий, сену Хусрав била Жомий таври
Санъату рангни кўй, сўзда керак дард ила сўз.

216

Дўстлар, маҳрам деб элга роз ифшо қилмангиз,
Бошингизга юз бало куч бирла пайдо қилмангиз.

Фош қилманг роз, чунким асрай олмай қилдингиз
Ўзгалардин асрамоқ боре таманно қилмангиз.

Ишқ асрориға тил маҳрам эмастур зинҳор
Ким, кўнгулдин тилга ани ошкора қилмангиз.

Чун кўнгулдур қалбу тил ғаммоз, махфий розни
Жон ҳаримидин бу иккига хувайдо қилмангиз.

Чун кўнгул тил бирла маҳрам бўлмади, ҳожат эмас
Айтмоқким, элга андин нукта имло қилмангиз.

Саҳв этиб, чун роз дуррин сочтингиз, нозим бўлуб,
Оҳнинг дудин саҳобу кўзни дарё қилмангиз.

Чок-чок айлаб кўнгулни, тилни айлаб юз тилим,
Ташлаб итларга аларнинг ёди қатъо қилмангиз.

Менда ҳижрон дардию йўқ сабр, бори дўстлар,
Чорае гар қилсангиз, жуз жоми саҳбо қилмангиз.

Чун Навоий ишқ розин асрай олмай қилди фош,
Отини роз аҳли туморинда инжо қилмангиз.

217

Нозанинлар, бенаволарға тараҳҳум айлангиз,
Лутф агар йўқтур, ғазаб бирла такаллум айлангиз.

Гаҳ бийик, гаҳ паст гирён кўрсангиз ушшоқни,
Фош кулмассиз, ниҳон боре табассум айлангиз.

Ҳажр зулмидин қотик ҳолимни, эй жону кўнгул,
Билдингиз, ёр оллида бориб тазаллум айлангиз.

Эй балову дард, ўтлар худ солибсиз жонима,

Лек сиз ҳам гаҳ-гаҳ ул ўттин таваҳхум айлангиз.

Қон агар ютсам қарориб ахтарим, эй хатту хол,
Сиз майи лаъли била боре танаъум айлангиз.

Биз фано туфроғи бўлдук дайр аро, эй аҳли зухд,
Хонақаҳ сахнида сиз баҳси тақаддум айлангиз.

Эй муғаннийлар, Навоий маст эди — кеч уйғонур,
Ани уйғотмоққа бир дилкаш тараннум айлангиз.

218

Мени бир нома бирла дилбарим ёд этмади ҳаргиз,
Қулин қайғудин ул хат бирла озод этмади ҳаргиз.

Сиришким сайли йикмай қўймади худ сабр бунёдин,
Бузуғ кўнглумда тарҳи васл бунёд этмади ҳаргиз.

Балолар тоғини ҳажринда тирноғим била қоздим,
Мен эткан ишни ошиқликда Фарҳод этмади ҳаргиз.

Чу нақди сабр торож айладинг, кўнглумга ўт солдинг,
Бу навъ ўз кишварига шоҳ бедод этмади ҳаргиз.

Фироқ айёмида кўп нафъ еткурди буким, кўнглум
Ўзин ул шўхнинг васлиға муътод этмади ҳаргиз.

Не тонг девона кўнглум итларингга таън қилмоқким,
Ебон юз дарду меҳнат тоши, фарёд этмади ҳаргиз.

Эрур, ишқ оллида жоним фидо қилсам, ҳануз озким,
Ул ойдин ўзгани қатлимға жаллод этмади ҳаргиз.

Не тонг, эй муғбача, ишқингда маст ўлсамки, пири дайр
Бу икки ишдин ўзга бизга иршод этмади ҳаргиз.

Агар бузди Навоий кўнглини ул бевафо, тонг йўқ,
Вафо аҳли уйин чун ишқ обод этмади ҳаргиз.

219

Бор анингдекким керак ул кўзу қошу қадду юз,
Оллоҳ-Оллоҳ, ким кўрубтур ҳусн бу янглиғ тўкуз.

Зулфунг эгрилик, қадинг тузлуктадурлар уйлаким,
Сунбул эрмас мунча эгри, сарв эрмас онча туз.

Сен эрусен хусн шоҳи, меҳри сойир тожири
Ким, чекибтур оллинг афлок жинсидин тўқуз.

Ҳажр заъфидинки жон бир риштаға боғлиқдурур,
Жонға раҳм эт, эй ажал, бу риштани ҳам тортиб уз.

Неча кўнглум кишваридин сабр тарҳин бузғасен,
Бир доғи бу хатгидин зулму ситам тарҳини буз.

Кўз аёгингга етар уммид бирландур буким,
Оллинг юз қатла ҳар соат қўярмен ерга юз.

Сокиё, даврон ишида йўқтурур жуз тийралик,
Дафъиға анларға доир давр аёгин бода сўз.

Факр кўйи туфроғиким, улдур иксири ҳаёт,
Жон бериб кўз ёритурча олсанг — олмишсен учуз.

Эй қаландарваш муғанний, гар Навоий кўнглини
Истасанг ҳар лаҳза беҳол айламак, тузгил қўбуз.

220

Эй муғанний, чун ниҳон розим билурсен — соз туз,
Тортибон мунглуғ наво созинг била, овоз туз.

Навҳа оҳанги тузуб, оғоз қил маҳзун суруд,
Ул суруд ичра ҳазин кўнглумга махфий роз туз.

Тузма оғоз айлабон Фарҳоду Мажнун қиссасин,
Десанг эл куйсун, менинг дардим қилиб оғоз туз.

Истасангким, нағманг ичра кўп халойиқ ўлмагай,
Ул икавдин кўп, вале мендин тарона оз туз.

Гар менинг ҳолим десанг туз барча достони ниёз,
Дилбаримдин нағмасоз этсанг, сурудди ноз туз.

Чун бу гулшанда нишиман қилғали қўймас ҳазон,
Гул фироқи савтин, эй булбул, қилиб парвоз туз.

Базм аро ўртар Навоийни ниҳон мунглуғ суруд,
Эй муғанний, чун ниҳон розим билурсен — соз туз.

221

Бормаким, бир дам ўзумни била олмон сенсиз,
Келки, бир лаҳза таҳаммул қила олмон сенсиз.

Чикма кўнглумдин, ўлар вақтким ул ғурбатда,
Жону тан кишваридин айрила олмон сенсиз.

Бода базмида нишотим тиласенг, соқий бўл
Ки, майи кавсар ичиб, очила олмон сенсиз.

Майи ишқинг била беҳудмен, агар ҳуш манга
Истасанг, кел бериким, ойила олмон сенсиз.

Гулу булбулдек отим сенсиз эмас эл тилида,
Шукрким, сўзда доғи айтила олмон сенсиз.

Не ғам оворалиғим, жоним аро чун сенсен,
Истаган элга доғи топила олмон сенсиз.

Чун Навоий сени кўрмай нафасе билмас ўзин,
Бормаким, бир дам ўзумни била олмон сенсиз.

222

Йигитлигинда қилур қадни бенаволар кўж,
Магарки фоқа юкидин бўлур гадолар кўж.

Не рост қад била мағрурсиз, йигитларким,
Сипехр айлар ул ўқларни мисли ёлар кўж.

Ҳавас қорилиғ этиб, гўйиёки айларлар
Кўнгул камини учун қадни дилраболар кўж.

Не шўх туз қад ила жилва қилдиким, қилди
Ғаму бало юкидин қадни порсолар кўж.

Асо тутуб не илож айлағай гадоки, бўлур
Чу вақти етти — фалакқадр подшолар кўж.

Аларки кўж қадим бирла ҳазл этарлар, хайф
Ки, бўлмағумдурур ул дамки, бўлғайолар кўж.

Навоий итти йигитлик, магар вафосизлик
Қилдилар қарибон қадни бенаволар кўж.

СИН ҲАРФИНИНГ СИЙМИНБАРЛАРИНИНГ САВДОСИ «БАДОЕЪ»ДИН

223

Даврон гулию гулшани хориға арзимас,

Гулгун майи балойи хумориға арзимас.

Минг йил киши жаҳон элига қилса шоҳлик,
Бир дам алар ихонату ориға арзимас.

Манқалда уду сандал агар айласанг ўтун,
Бир лаҳза дуд бирла шарориға арзимас.

Офоқ мулки фатҳи учун тортмоқ сипах
Билким, сипоҳ гарду ғубориға арзимас,

Юз қари олам аҳли аро айламак нашот,
Бир дам алар нифоқу никориға арзимас.

Йиллар ҳабиб васли муяссар эса, гаҳе
Майли рақиб жониби бориға арзимас.

Киргил фано йўлиға, Навоийки, даҳри дун
Бу умри бесаботу мадориға арзимас.

224

Эй, куёшдек оламоро хуснунга ҳайрон улус,
Зарра янглиғ ул куёш даврида саргардон улус.

Уйла расвоменки, борсам ҳар тараф беихтиёр,
Торгар ийнак, келди ул девона деб, афғон улус.

Жилвагоҳи хуснида бир дам тамошо истарам,
Нетти бир дам бўлса олам даштидин пинҳон улус.

Дўзах ўтидин улус тенгрига элтурлар паноҳ,
Не учунким, кўрмамишлар шуълаи ҳижрон улус.

Ҳажрдин юз саъб ҳолат ичрамен, эрмас ажаб,
Гар тамошоға қилурлар бошима туғён улус.

Гар улус изҳори ишқ айларлар, аммо чекса тиғ,
Мен қолурмен тиғ остида, қочиб ҳар ён улус.

Тийр боронким ғаминг қилди, туганмас қарнлар,
Терсалар анда бошоқ терган кеби пайкон улус.

Чун фалак жавфин қазо қилмиш ҳаводис ҳукқаси,
Буйла ерда фитнадин қочмоқ зиҳи нодон улус.

Гар улус аҳду вафосида Навоий ўлди, лек
Йўқтурур бу аҳд аро қилмоқ вафо имкон улус.

225

Ҳар ниёз этсам аён, жуз ноз ойин айламас,
Неча аччиғ йиғласам, бир лабни ширин айламас.

Истаса ҳар кимни ўлтурмак учун жаллоди даҳр,
Ваҳки, мендин ўзгани ул ғамза таъйин айламас.

Кимгаким бир оразу рухсору хатту зулфнинг
Шавқи бўлса, хотири майли раёҳин айламас.

Жилваким қонлиғ кўнгулда айлар ул қад бирла юз,
Соҳати гулзор аро шамшоду насрин айламас.

Ашқ ўткунча юзумдин қаҳрабо ранги тутар,
Суни ҳаргиз заъфарон бу навъ рангин айламас.

Ваҳ, не ҳолатдурки, ул ҳусн айласа ҳар кимни шод,
Ишқ мендин ўзгани бу ишда ғамгин айламас.

Эй Навоий, сўз деким, давронни гардундек қазо
Жуз бу дурри кавкаб ойин бирла тазйин айламас.

226

Йўқ дамеким, фурқати жонимға бедод айламас,
Ғайрни шод эткали кўнглумни ношод айламас.

Ўлмакимни билмайин гўё дер эрмиш ул парий
Ким, неча тундурким, ул девона фарёд айламас.

Улча бағримға қилур ғам нишидин ҳижрон ғами,
Тоғнинг бағриға метин бирла Фарҳод айламас.

Солди кўнглум ўтиға пайконларин ҳижрон, ажаб
Ким, манинг қатлимға боштин тиғи пўлод айламас.

Қайси бир дамдурки солмон сабр авроқиға кўз
Ким, борин оҳим ели бир дамда барбод айламас.

Бевафолар рағмиға севдим парини, эй кўнгул
Ким, вафо изҳори жинси одамизод айламас.

Оқибат чун айрулуқдур, ул киши айлар ғалат,
Ким висол ичра ўзин ҳижронға муътод айламас.

Муғбача қурбони бўлсак йўқ ажабким, пири дайр
Бизга ойини фанодин ўзга иршод айламас.

Эй Навоий, бўлма анинг ёдидин ғофил даме,
Сен ким ўлдунг дегаликим, ул мени ёд айламас.

227

Йўқ манга ҳад айламак бошингга эвоулмак ҳавас,
Итларики бошига эврулмак муяссар бўлса бас.

Чун ҳаддим йўқ эткали жавру жафосин илтимос,
Қайда мумкнн айламак меҳру вафосин мултамас.

Эй Масиҳим, чун ўлармен — бир васият айлагум,
Халқдин махфий кулоқ оғзимга қўйғил бир нафас.

Кечалар ҳажрингда фарёдим ўтар афлокдин,
Маҳвашим, фарёдим, бўлмас манга фарёдрас.

Гулмудур қўйғон қафас устида, эй булбул, санга
Ёхуд афғонинг ўтидинму туташибтур қафас.

Гулшани ишқ ила олийшон эрурким, анда бор
Сидра шохи бирла тўби бир-ики хошоку хас

Гар Навоий ёрнинг васлин таманно қилса бор,
Уйлаким, бўлғай гадо кўнглида шоҳ ўлмоқ ҳавас.

228

Менга, соғинмаким, ул дилрабо эрур мунис
Ки, дарди ҳажрида юз минг бало эрур мунис.

Ниезу ажзидин ар ўлса дам-бадам, не ажаб,
Гадовашеки, анга подшо эрур мунис.

Чу ишқ бодияси келди дашти истиғно,
Шаҳ ўлди зор анга, гар гадо эрур мунис.

Вафосиз англаса ўз умри-ўқ гумон қилдик,
Ангаки умрида бир бевафо эрур мунис.

Хаёл бўлди таним заъфдин таносиб учун,
Бу дамки ёр хаёли манга эрур мунис.

Бу дашт қатъида ҳамроҳ эрур қадам урмай,
Ангаки сокини дайри фано эрур мунис.

Навоий унски булбул била тутар, тонг йўқ,
Бу бенавоға гар ул бенаво эрур мунис.

229

Бир ойни тилаб, хаста кўнгул зорму эрмас,
Ҳажри ғамидин юз туман афгорму эрмас.

Сўрмастин анга қатл тилар, йўқ эса кўнглум
Ошиқму эмас, бекасу беморму эрмас.

Ишқида ситамлар била ўлсам, ке ажаб, ёр
Қотилиму эмас, шўху ситамкорму эрмас.

Диним бошиға титрар эсам, тонг эмас, ул кўз
Кифирму эмас, масту дилозорму эрмас.

Чун сурди самандин нега ўлдунг дема, эй шўх,
Сархушму эмас, чобуку айёрму эрмас.

Гар даҳр арусига дедим берма кўнгул, боқ:
Мухтоламу пурҳийламу маккорму эрмас.

Гар бўлса харошида Навоий уни, тонг йўқ
Бир гул ғамидин кўнглида юз хорму эрмас.

230

Айлаган қадду юзунг боринда сарву гул ҳавас,
Даҳр бўстонида андоқ бўлмағай бир булҳавас.

Нозанин қаддинг ниҳоли бирла рухсоринг гулин
Кўргали не сарв қилдим орзу, не гул ҳавас.

Сарвинозим бошида то кўрди мушкин кокилин,
Шамъ айлабтур муанбар дудидин кокил ҳавас.

Кўрди то сарв қаду гулдек юзунгни боғбон,
Гулшан ичра қилмади шамшод ила сунбул ҳавас.

Куллию жузвий йўку борим санга бўлди фидо,
Сен керак бўлсанг, манга йўқ эмди жузву кул ҳавас.

Шоми савм ифториға, эй шайх, шарбатни нетай,
Айласам бир шўх илгидин сабуҳий мул ҳавас.

Айлади бир холи ҳинду рўзгоримни қора,
Эй Навоий, тонг йўқ, этсам Ҳинд ила Кобул ҳавас.

231

Кимгаким бўлса насиб ул офати жондек анис,
Бебаҳо бўлғай қошинда моҳи Канъондек анис.

Қайда бу гулшанда унс ўлғай мангаким, истарам
Орази гул, қомати сарви хиромондек анис.

Кofireким накди диним олдию ёшурди юз,
Топмоғум юз саъй ила ул номусулмондек анис.

Унс тутқоч, ваъдаи васл эттию қилди хилоф,
Ҳеч кимга бўлмасун ул аҳди ёлғондек анис.

Ул пари мен телба бирла унс агар тутмас, не тонг,
Дашт аро Мажнунға бас ғули биёбондек анис.

Не ажаб даврон аро ошуб тушмак ҳар замон,
Менки истар бўлсам ул ошуби даврондек анис.

Қилғай инсоният ар кўз мардумиға тутса унс,
Эй Навоий, яхшидур инсонға инсондек анис.

232

Қилса бўлғай меҳрни нуринда ёшунган қиёс,
Жилва қилган чоғда ул хуршиди кофури либос.

Йўқ кўнгул султони ҳифзиғаким, ул ой йўлида
Уйқусиз кўзлар тонг откунча тутар ҳар кеча пос.

Ул қуёш чикмай солур чарх узра юз тарҳи жафо,
Ваҳ, бор эрмиш ҳусн шоҳи, не бало олий асос.

Пойбўсунг ваъдасиға жон олиб, дерсен манга,
Ҳожатингни илтимос эт, ваҳ, не ҳожат илтимос.

Кирпикимдин реш бўлғай деб таҳайюл ичра ҳам,
Кўзни қилмон барги гул янглиғ табонингға мумос.

Эй висол аҳли, сизу иқбол ташрифики, чарх
Тикти қаддимға менинг идбор торидин палос.

Халқдин навмидлик еткурди роҳат кўнглума,
Эй Навоий, билдим ихдар-роҳатайн эрканни яъс.

233

Мен киму меҳру вафо — зулму итоб айласа бас,
Жаврини лутфча жонимға ҳисоб айласа бас.

Қайда ул ҳад мангаким, лутфидин обод ўлсам,
Зулм ила кишвари жонимни хароб айласа бас.

Эмон ул итки, рикобин тамаъ этсам ўпмоқ,
Қатл учун зулфини бўйнуғма таноб айласа бас.

Ўн қуёшча юзида нуру анга тўрт ниқоб,
Етти гардунча жамолиға ниқоб айласа бас.

Минг болокашни қилиб қатл гунаҳ қозғонди,
Мени тиргузгуча умрида савоб айласа бас.

Мен киму лаъли умидики, хаёл ичра гадо
Шаҳ била майли нишоти майи ноб айласа бас.

Чарх зулм этса, Навоий тиламас дод андин,
Азм даргоҳи шаҳи арши жаноб айласа бас.

234

Уйла бўлмиш нотавон кўнглумга жонон бирла унс
Ким, баданға ҳаргиз андоқ бўлмағай жон бирла унс.

Кўнглума киргач анисим бўлди, тутқонму экин
Бир замонда ҳеч ким бу навъ меҳмон бирла унс.

Одамийлардин чу кўп ваҳшатқа қолдим, истарам
Тутмоқ элни тарк этиб, ваҳши биёбон бирла унс.

Кўздин учқунг, унс тут бир дам бу шайдо бирлаким,
Йўқ ажаб, тутмоқ парий мажнуни ҳайрон бирла унс.

Лаъли жонбахшингға маънус ўлса рухсоринг, не тонг
Ким, Масиҳоға бўлур хуршиди рахшон бирла унс.

Дайр аро бўлмиш анисим пири дайру муғбача,
Тутмишам ҳоло бир-икки номусулмон бирла унс.

Нотавон кўнглунгга мунис кимни истарсен, деманг
Ким, мени шайдоға йўқ жуз кўнглум олғон бирла унс.

Даҳр боғи гулларида йўқ вафо, эй андалиб,
Зийрак эрсанг, тутмағил бу турфа бўстон бирла унс.

Чун итимен, итлари хайли била хўй этмишам,
Эй Навоий, не ажаб ҳайвонға ҳайвон бирла унс.

235

Гар манга бор эрса ул дилдори зебо бирла унс,
Ул мухикдур, тутмаса мен зори шайдо бирла унс.

Олам аҳли муттафикдурлар мени ўлтургали,
То тутубмен ул жамоли оламоро бирла унс.

Лаъли маънусумдурур, ўлтурса ўлтурсун кўзи,
Не ғами жаллоддин тутқай Масихо бирла унс.

Мен киму ул хўблар шоҳи била улфат, магар
Вахш тутқай дашт аро Мажнуни шайдо бирла унс.

Тўлғаниб зулфунг бу мажнунға не саркашлик қилур,
Чунки савдо аҳлиға бор аҳли савдо бирла унс.

Эй мусулмонлар, чу бир кофир асиримен, не тонг,
Бор эса кўнглумга зуннору чалипо бирла унс.

Сарви нозим кийгали сарик, қизил бўлмиш манга
Ҳам гули раъно била, ҳам сарви зебо бирла унс.

Гар десанг дунёда ҳар дам юз балият кўрмайин,
Эй кўнгул, зинҳор тутма аҳли дунё бирла унс.

Эй Навоий, гар десанг соқийлиғ этсун муғбача,
Тут кириб муғ дайри ичра жоми саҳбо бирла унс.

236

Йўқ тамаъ ағёрдин, гар душман зрмас ёр, бас,
Ёрдин нўш истамон, ниш урмаса ағёр бас.

Васли боғидин, демонким, муддаи гул термасун,
Терса терсун, урмаса бағримға юз минг хор бас.

Кимга қилдим бир вафоким, кўрмадим юз минг жафо?!
Эй кўнгул, гар худ ҳавасдур ишқ бу миқдор бас.

Бўлмаса оғзимда май ёхуд кўз ул гулдин қизил,
Оҳи оташнок бирла дийдаи хунбор бас.

Қасдима чекма ҳалокинг тиғини кўп, эй сипеҳр
Ким, ул ойнинг тиғи зулмидин кўнгул афгор бас.

Даҳр бўстонида гулгун хона Қилсанг орзу,
Бодаи гулранг куйғон кулбаи хаммор бас.

Эй Навоий, сўзда маъни йўқтурур, маънийда сўз,
Дурри маъни истар ўлсанг, айлагил гуфтор бас.

237

Гамингдин, эй парий, девоиа бўлмас,
Кишиким хуш топқоч, ёна бўлмас.

Жамолинг шамъиға кўнглум кушидек
Малойик хайли ҳам парвона бўлмас.

Анга йўқ ишқ бирла ошнолик
Ки, ақлу хуштин бегона бўлмас.

Кишига васл иқболи не мумкин,
Агар ҳижрон аро мардона бўлмас.

Керакмас май, агар худ жон бағишлар,
Манга соқий агар жонона бўлмас.

Хирад муғ дайри сари истамангким,
Бу йўлда оқилу фарзона бўлмас.

Навоийға бузук, булбулға гулшан
Ки, хузну айш эли ҳамхона бўлмас.

238

Мени мен истаган ўз суҳбатиға аржуманд этмас,
Мени истар кишининг суҳбатин кўнглум пнсанд этмас

Не баҳра топқамен андинки, мендин истагай баҳра,
Чу улким, баҳраи андин тилармен, баҳраманд этмас.

Нетай ҳуру пари базминки, қатлим ё ҳаётимға
Аён ул заҳр чашм айлаб, ниҳон бу нўшханд этмас.

Керакмас ой ила кун шакликим, хусну малоҳатдин
Ичим ул чок-чок этмас, таним бу банд-банд этмас.

Керак ўз чобуки қотилваши мажнун шиоримким,
Бузуғ кўнглумдин ўзга ерда жавлони саманд этмас.

Кўнгул уз чархи золидин, фирибин емаким, охир

Ажал сарриштасидин ўзга бўйнунигга каманд этмас.

Ул ой ўтлуғ юзин очса, Навоий, тегмасин деб кўз,
Муҳаббат тухмидин ўзга ул ўт узра сипанд этмас.

239

Лабингдин айру бағир лахт-лахт қонму эмас,
Бу қон назар йўлидин дам-бадам равонму эмас.

Юзунгни пардада десам, парий, тонгирғомоғил,
Мениму қилмади мажнун, ўзи ниҳонму эмас.

Жаҳону жон ҳазар этса, не айб ғамзангдин,
Балойи жонму эмас, офати жаҳонму эмас.

Кўнгулга кўйунг аро раҳм невчун айламадинг,
Ғариб телбаму ё зори нотавонму эмас.

Не айб, лаъли лабинг ҳасратида жон берсам,
Ҳаёт чашмаси ё умри жовидонму эмас.

Қадахни яхши тўла айламайсен, эй соқий,
Хумор меҳнатидин ҳолатим ёмонму эмас.

Қадам Навоий маҳзун бошиға кўймас ёр,
Ғубори раҳму эмас, хоки остонму эмас.

240

Олам ичра манга ул ҳури малак снимо бас,
Ул қачон бўлса муяссар, қадаҳи саҳбо бас.

Ғар шабистон ичида ҳожат эса шамъ ила нуқл,
Ҳам ўшул маҳжабину лаби шаккархо бас.

Нақди жон берсаму лаъли лабидин қут олсам,
Умр бозорида мен хастаға бу савдо бас.

Кимга бу даст берибтурки, санга бергай даст,
Айла бу фикри муҳолотни, эй шайдо, бас.

Ғар будур ҳодисаи давр харобот ичра,
Хирқайи чок била дурди қадахполо бас.

Ҳашмат аҳли хазу хорода ёшунсунки, манга
Нотавон жисм фано гардида нопаёдо бас.

Эй Навоий, етаринг ёрға эрмас мумкин,
Қилмасанг қўнглунг аро ғайри хаёлин то бас.

241

Биров анинг лаби жонбахшидин нишон бермас
Ки, ҳар кишики қилур истимоъ, жон бермас.

Адам тарикаға туштум, тилаб анинг оғзин,
Сўруб киши манга ул роздин нишон бермас.

Абад ҳаёти кеби васлиға етишкунча,
Фирок маҳлакаси ичра умр омон бермас.

Лабингдин ўлди таним риштае табиби хирад
Иложин эткали шарбат бағир қон бермас.

Ғанимат англа кўзу қўнглум ашк ила қонин
Ки, мунча инжую лаъл элга баҳру қон бермас.

Замона қилди мени гоҳ масту, гаҳ махмур
Ки, бир замон май агар берса, бир замон бермас.

Навоиё, ғами жоним олурда саъй этти,
Соғиндиким, тилагач ушбу нотавон, бермас.

ШИН ҲАРФИНИНГ ШЎҲЛАРИНИНГ ШАМОИЛИ «БАДОЕЪ»ДИН

242

Зиҳи отинг била хайли малойик ичра хуруш,
Фалак сенга янги ой наъли бирла ҳалқабағўш.

Гаҳики фикрати зотингни ақли кул айлаб,
Бурунги жомда ҳайрат ани қилиб беҳуш.

Сипеҳр жомида қаҳринг ҳароратидин захр,
Қуёш замирида меҳринг ҳароратидин жўш.

Ҳам этти нофаи мушкунг камарни мушки давож,
Ҳам этти гулшани лутфунг шафақни гулгунпўш.

Не қаҳринг ўтидин эмин фақиҳи сойими даҳр,
Не раҳматингдин новмид ринди дурднўш.

Навои ҳамдинга булбул тили бўлуб гўё
Ва лек ҳайрати васфингда ғунча оғзи хамуш.

Навоий ўзни сотар қуллуғунг била, юз шукр
Ки, худфуруш эмастур, йўқ эрса зухдфуруш.

243

Келки, ҳижронинг мени маҳзунни бадҳол айламиш,
Юз туман дарду бало хайлиға помол айламиш.

Оразингдин ўзга юз кўрмактин айлаб кўзни кўр,
Дарди ишқинг элга айтурдин тилим лол айламиш.

Ҳам бошимни гард ила манкуби ҳижрон айлабон,
Ҳам танимни бош ила мажруҳи атфол айламиш.

Сен гули раъно фироқидин сариф чехрамни ашк —
Қатра-қатра қон ила тим-тим томиб ол айламиш.

Хотирим озурда айлаб ёр ила ағёрдин,
Ёру ағёримни мендин фориғулбол айламиш.

Фироқингдин ўлмаган бўлсам, эмас мендин гунаҳ,
Чарх ани комим кўруб саъйида ихмол айламиш.

Тушканим Мажнун била Фарҳод аёғиға кўруб,
Гаҳ танимни нун қилиб, гоҳе қадим дол айламиш.

Эй кўнгул, дин аҳли зарқидин малул эрсанг, сипеҳр
Дайр пирин буйла мушқилларга ҳаллол айламиш.

Ҳажр аро маст ўл, Навоийким, фараҳ касбига ишқ
Майни ёқути музобу лаъли сайёл айламиш.

244

Қайси ишрат меваси нахли ҳаётим қилди фош
Ким, париваш тифллар ёғдурғай ул ён мунча тош.

Олам ичра ул қуёш зоҳир вале мендин ниҳон,
Эй ибодат аҳли, қўйсам, тонг эмас, оламға бош.

Оқ уқор ўтоғаси чобуксуворим бошида,
Уйлаким, хатти шиои айлағай зоҳир қуёш.

Ғам туни саргашта бошим, ҳам сипеҳредурмудир,
Анда кавкаб зоҳир ўлғон юз уза ҳар қатра ёш.

Кўз ани кўргач, кўнгул севди, бу иш бўлган замон
Кўзларим кўру кўнгул нобуд бўлғай эрди кош.

Гар десанг қаттиқ балоға қолмағайсен чархдин,
Олам аҳли бирла юмшоғлиғ била қилғил маош.

Чун Навоий ўлди, итлар дардпарвар жисмини
Тўъма қилмоқ йўқки, рад айларда айларлар талош

245

Авжи ҳусн узра юзунг хуршиди фарруҳбол эмиш,
Холинг ул ҳиндуи мукбил, кавкаби иқбол эмиш.

Дедим: айтай ҳусни васфи бирла ишқим ҳирқатин,
Билмадимким, тил булар васфин демакта лол эмиш,

Ҳусн хатгин пар чиқариб учмоғи эрмиш сазо,
Ишқ ила дард аҳлидин хўбеки фориғбол эмиш.

Манъи ишқ айлар эдим кўнглумга, кўрдум холини,
Шиддати шавқ изтиробидин баса бадҳол эмиш.

Кўз юмуб очқунча юз қон айлар эрмиш ғамзаси,
Мен ёмон бахтига етканда иши ихмол эмиш.

Ул париваш сувратин сизғач мусаввир, англадим
Ким, хирадни айлаган девона бу тимсол эмиш.

Хонақаҳ шайхи қошинда қолди кўп мубҳам ишим,
Буйла мушқилларга пири майкада ҳаллол эмиш.

Соқиё, жоми висолинг нўшидин тиргуз мени
Ким, хумори соғари ҳижрон ажаб қаттол эмиш.

Гар Навоий пирларға муршид эрди, киргали
Ишқу савдо кўйига бозичаи атфол эмиш.

246

Шамъ учини олмоғ учун, эй маҳваши фаррош,
Парвона қанотларидин эт сифраи минқош.

Йўқ-йўқки, юзунг шамъиға парвонадур анжум,
Ким, бир-бир алар шоми висолингда бўлар фош.

Ой шамъиға минқош муносиб янги ойдур,
Андоғки, юзунг шамъиға минқошдур ул қош.

Бошимдур аёғингға фидо, ҳар не керак — қил,

Тўқмоққа муносибдур, агар истар эсанг бош.

Ул ой агар илгига супургу олур, эй чарх,
Хуршид шиои хатидин қилсанг ани кош.

Ҳар тун чу фалак боргаҳи вазъи нигундур,
Гардун кўзи гўё бу жиҳатдин тўкадур ёш.

Кўнгли уйидин сабр матоъини супурди
Бечора Навоийким, эрур дилбари фаррош.

247

Мен гадоға ҳар неча кўйи сари бормоқдур иш,
Тўъма солмоқ итгаю дарбонға ёлбормоқдур иш.

Қон бўлуб итган кўнгулни истаю ул равзада
Гунчалар хайлини гулбунларда ахтармоқдур иш.

Ул сари борурда жон бирла кўнгулни рашкдин
Ҳар бирисин юз баҳона бирла қайтармоқдур иш.

Тийра кўнглумда хаёлиға малолат ваҳмидин
Нотавон жисмимни ҳар ёндин тутуб ёрмоқдур иш.

Тушса илгимга ити, азбас ниёзу меҳрдин,
Ани мен Мажнун қўлидин элга қутқармоқдур иш.

Май тағорин тут десам, соқий, тожонмаким, санга
Иш ани тутмоқ ва лекин бизга сипқармоқдур иш.

Телбараб ҳар дам бўлур ғойиб Навоин, нечаким,
Бизга ани ақл кўйи сари бошқармоқдур иш.

248

Оҳким, ул шўх эрур ҳам моҳваш, ҳам шоҳваш,
Балки ҳам қулдур анга юз шоҳваш, минг моҳваш.

Гар қуёш эрмас юзунг, невчун нишотим мазранн
Тобидин айлаб қурук, рангимни қилди қоҳваш.

Кўнглум олиб будурур мақсуд ангаким ўртагай,
Буким ўзни дилситоним кўргузур дилхоҳваш.

Васл аро ўзни хаёл айлаб нишотим бордур,
Сойил андоқким ясағай ўзни аҳли жоҳваш.

Эй қуёш, оҳим не тонг оламға солса рустахез,
Ҳар дамим гардунға чунким шуъла торгар оҳваш.

Ўздин оғаҳ эрмон, огоҳе керак сарвақтима,
То ул оғаҳ давлатидин бўлғамен огоҳваш.

Эй Навоий, гар ҳидоят етса йўлға киргамен,
Гарчи муғ дайрида ҳоло бор эсам гумроҳваш.

249

Базми васл ичра манга тутти қадах ул маҳваш,
Бода хуш, базм хуш — ул иккисидин соқий хуш.

Бир-бир офоқ элин ўлтурди, не бир-бир — минг-минг,
Оллоҳ-Оллоҳ, не бало қотил эмиш ул маҳваш.

Лаъли кўнглумни чекиб, ғамзаси қоним ичти,
Нечаким бу бири хунхор эрур, ул дилкаш.

Тавсани чарх уза гўёки қуёшдур сойир,
Шаҳсуворим чу қилур жилва, миниб кўк абраш.

Лаби ҳайвон суйидин гар мени қилди фориг,
Не ажаб, бода эрур хору қилур дафъи аташ.

Хусн чун жилва қилур, оқу қорада нўқ фарқ,
Кишига келса бало — хоҳи хито, хоҳи ҳабаш.

Сарви нозим қошида келди Навоий тўби
Ламским, суврати хатти ўқидим ани ламаш.

250

Қадинг ниҳолики боғи ҳаёт тарфини тутмиш,
Магарки Хизру Масиҳо сую ҳавосида бутмиш.

Кўнгулни гавҳари ишқингки равшан айлади, гардун
Магар бу упни дурри шабчароғ бирла ёрутмиш.

Кўнгулни қон ёшу гоҳи юзум била овутурмен.
Сариғ-қизил била андоқки халқ тифлин овутмиш.

Дедингки, ҳажр аро бер ишқ сўзу тобиға таскин,
Киши тамуғда қачон кўнглининг ўтини совутмиш.

Кўнгулга ҳар неча сабру қарор панди берурмен,
Бирини, войки, бишқармайин, бирини унутмиш.

Умнд нахлини ашким била не тоза қилайким,
Самуми ҳажр ани кул айламиш деманки, қурутмиш.

Навоий, эмгак ила дема тарки ишқим этибдур,
Қачон замири уйи гирдиға бу ишни ёвутмиш.

251

Неким килур, кўрунур ул бути ситамгар хуш,
Чу нозу ишза била базмдин чиқар сархуш.

Юзунгда хуш кўрунур жоми лаълинг, ул янглиғ
Ки, тоза гулшан аро лаълранг соғар хуш.

Қамарнинг икки ёнида Сухайлу Зухра кеби.
Кўрунди ики қулоғинда дурру гавҳар хуш.

Кўзунгки ораз уза ётти — хуш кўрундики, бор
Ғазола ётмоқ учун лола барги бистар хуш.

Не навъ жинси башар суҳбатини хуш кўргай,
Биравга бўлса паризоди хур пайкар хуш.

Мену жамолин анинг бир кўрарга бермак жон,
Агар бу нохуш эрур аҳли давр аро, гар хуш.

Навоиё, санга гар ёрдин ғараздур, ёр
Жафову лутфини кўрсанг керак баробар хуш.

252

Юзу энгида мунча латофат бўлур эрмиш,
Қошу кўзида мунча ҳам офат бўлур эрмиш.

Хуснидин анинг хур итиб қочди, парий ҳам,
Бир одамида мунча латофат бўлур эрмиш.

Моҳим юзини чунки куёш кўрди — тутулди,
Мунча фалаки элда касофат бўлур эрмиш.

Лаълинг майиға чашмаи ҳайвонни қилиб зам,
Усрукрак эрур мунча сарофат бўлур эрмиш.

Жавр этганида ўлмас эдим, гар анга сўнгра,
Билсам эдиким, лутфи изофат бўлур эрмиш.

Кирганда бало даштиға фикр эткай эдим гар,

Юздин бири, билсамки, маҳофат бўлур эрмиш.

Дебтурки: Навоий сўзининг бандасидурмен,
Бу лутф ила ул шаҳда зарофат бўлур эрмиш.

253

Эй мусаввир, лутф этиб сизгил мени жононга тўш,
Уйлаким, тушкай юзи бу дийдаи ҳайронга тўш.

Юзи бўлсун юзума тўш, қадди ҳам тўш қаддима,
Лек жонпарвар лаби лаълини тарҳ эт жонга тўш.

Рўбарў ҳар узви ҳар узвумга тўшдек тушмагай,
Юзи кўзгуси вале бу дудлиғ афғонга тўш.

Кўксини кўксумга тўш сизгил демонким, тушмагай
Нозанин жисми анинг бағримдағи пайконга тўш.

Оллоҳ-Оллоҳ, телбалик солди хаёлоту муҳол
Кўнглума, йўкса не лойикдур гадо султонга тўш.

Қайси ёнким итларин тарҳ айлағунгдур базм аро,
Сиз мени туфрокқа юз қўйғон вале ул ёнга тўш.

Чекти чун ҳар кимсани бир ишга тўш килки қазо,
Оҳким, бу телбани қилди рақам ҳижронга тўш.

Айш жомин тутманг, эй даври тараб соқийлари,
Бизгаким, чарх этти бизни меҳнати давронга тўш.

Эй Навоий, телба кўнглум зор танға келмади,
Токи эл мажнунни бир кўрсатсалар вайронга тўш.

254

Чекиб жон риштасин чобуксуворимким, каманд этмиш,
Кўнгул сайдин ҳамоно ул каманди бирла банд этмиш.

Фироқ ичра ажал захрин тут, эй соқийки, ишқ андоқ
Ачиғ шарбатни бу котик маразға судманд этмиш.

Тўкулмак қонингиз кўйида, ушшоқ, орзу қилманг
Ки тиғи ишқ бу давлатқа бизни аржуманд этмиш.

Бул оҳимдин фалакка етсанг охир ишқи Мажнунким,
Бу ел имдод ила ул шуълани андоқ баланд этмиш.

Бу ҳам хуштурки, моний бўлғай эл наззора айларга,
Буким майдонида хоки таним гарди саманд этмиш.

Аниким севдиму юз минг балоға учрадим, йўқким
Манга ёлғузки, юз минг мен кеби бедилға панд этмиш.

Ризо берким, қазоға йўқ тафовут, кимса юз қатла
Не келса оллиға хурсанд ёхуд бад писанд этмиш.

Сиёсат айларам мужгон синони бирла мундоқким,
Кўзум ул юзга густохона боқиб баҳраманд этмиш.

Навоий тарки зухду илм қилди, токи дилдори
Ичиб май туну кун худройлик бирла лаванд этмиш.

255

Нечаким қатл била ноз эрур ёрға иш,
Ўлмаку арзи ниёз ўлди мени зорға иш.

Хаста кўнглум тиласа васли шифосин, не ажаб,
Гайри сихҳат не ҳавас бўлғуси беморға иш.

Банди зулфида тилар кўнглум ўзин маҳкамроқ,
Гарчи махлас талаби бўлди гирифторға иш.

Қони тўлған неча дин аҳлин асир этти кўзи,
Бўлди пайдо яна ул кофири хунхорға иш.

Марҳам ўрниға кўнгул захмини тирмар ул шўх,
Дўстлар, саъб тушубтур бу дили афгорға иш.

Ўлтурур ўткану қолған бошоғи кўнглумда,
Эй фалак, қатлим эрур собиту сайёрға иш.

Жуз зафо аҳлиға саргашталик этмак ойин,
Гўйиё қисмат эмас гунбади давворға иш.

Олам аҳлида чу йўқ ёрки, меҳр ўлғай иши,
Сен қиёс айлаки, не бўлғуси ағёрға иш.

Эй Навоий, ўзунгга олам ишин осон тут,
Гар десанг торгмасун эл буйла душворға иш.

256

Ул ой гар айни усруклуктин уйқу майлиға ётмиш,
Вале бир кўз юмуб очкунча юз минг фитна уйғотмиш.

Висолинг байъида суд этмиш ул тожирки, Юсуфдек
Агар минг бандаси бўлса, барин бу важҳ учун сотмиш,

Тўла гавҳар ақиқинг ҳуққасидин баҳри ашким кўр
Ки, кўк анжум била дурлуқ садафдек қаърига ботмиш.

Сочинг савдосидин хайли малак мажнунваш ўлмиш бил,
Магарким олами арвоҳқа атрини бутратмиш.

Чаманда нақш банди номия кўп сарву гул нақшин
Чиқармиш, қайси бирни сарви гулрўюмға ўхшатмиш.

Ўқидин пар чиқармишменким, ул турки хаданг афган,
Қаёнким ғамзасининг новакин чекмиш, манга отмиш.

Қадахдин жон топибмен, гўйиёким нўшлаб соқий
Ани мамзуж этарда оби хайвонднн анга қотмиш.

Замон аҳли замона ранги бирла бевафодурлар,
Замона аҳлиға гўё замон ўз феълин ўргатмиш.

Навоий хасталиғдин дам урарға қуввати йўқтур,
Ани гўё вафосизлар жафоси асру эмгатмиш.

257

Эй жамолингнннг хаёли хотири вайронда нақш,
Шамсадин қолған асар янглиғ бузуғ айвонда нақш.

Тегди бир новакки, саҳмидин ўлуб эрдим, валеқ
Янги жон топтим анинг отин қўруб панконда нақш.

Кеча ул гул фурқатидин, кундуз атфол илгидин
Хору хора заҳмини кўр бу тани урэнда нақш.

Оразинг нақшики чиқмас тийра кўнглумдин даме,
Қилдилар гўёки Юсуф сувратин зиндонда нақш.

Эй мусаввир, сизмағил Мажнуну Лайли сувратин,
Бас мену ёрим ҳадиси сафҳаи давронда нақш.

Нақш судин чун бўлур зойил, ажабдурким, эрур
Йиғлаган сойи хаёлинг дийдаи гирёнда нақш.

Даҳр элидин гар вафо Қилдинг тамаъ, эй соддадил,
Истадинг амреки, тутмас, хайнизи имконда нақш.

Қилди кўп девонни эл нақши нигор, аммо эмас
Уйлаким, қилдим нигорим васфини девонда нақш.

Боғламас нақш улки бўлғай сендин ўзга ёр учун,
Базми дард ичра Навоий боғласа ҳижронда нақш.

258

Шафақ жинсин куёш зарриштасидин чорқаб қилмиш,
Шафақгун қилғали меҳр аҳлининг ашкин сабаб қилмиш.

Санга тақлид қилмиш гулки, осиб кўза бўйнидин,
Тикан устига ани турғузуб гардун адаб қилмиш.

Фалак жавфи тўла захр ўлса, мунча қатл эмас мумкин
Ки, анфоси Масих ойин била ул нўшлаб қилмиш.

Замонда бул-ажаб осеблар солмиш, фалак токим
Бу янглиғ ул замон ошуби таврин бул-ажаб қилмиш.

Не умр ўлғай мангаким, маст бебоким мени ногаҳ
Тирик кўрганда ўлтурмиш ва гар ўлсам, ғазаб қилмиш.

Жамол авроқида ҳар нукта бор ул юзда зоҳирдур,
Магар ул сафҳани даврон боридин мунтахаб қилмиш.

Мени девонаға юз шиква бор ўз қавму хайлимдин
Ки, Мажнунға не турлик зулмким қилмиш, араб қилмиш.

Сен ани истамақдин тинмағил бир лаҳзаким, солик
Агар матлуб топмиш, андин эрмишким, талаб қилмиш.

Висол аҳли, сизу айшу фароғатким, Навоийға
Азал қассоми рўзи ишқ аро ранжу тааб қилмиш.

259

Менга номехрибон ёр ўзгаларга меҳрибон эрмиш,
Менинг жоним олиб, ағёрға оромижон эрмиш.

Тан узра эмди фаҳм эттим ададсиз тоза доғимни
Ки, ҳар бир-бир қорарған шоми ҳажримдин нишон эрмиш.

Бузулған кўнглум атрофиндағи захм ичра новаклар
Балият қушларию захм аларға ошён эрмиш.

Рақиб синдуруб кўнглину мен йиғлаб анга, лекин

Су келтирмак ҳамону кўза синдурмоқ ҳамон эрмиш.

Балият даштида зоре кўруб Мажнун соғингайлар,
Кўнгул отлиғ бизинг овораи бехонумон эрмиш.

Хаёлинг хайли кўнглум даштида чун қилдилар манзил,
Хар ўт ёкқан ер ул манзилда бир доғи ниҳон эрмиш.

Замон ошубидин кўнглумга юз шиддат етар эрди,
Чу фаҳм эттим — мунга боис ул ошуби замон эрмиш.

Агарчи мен ёмонмен, яхшидурким муътарифдурмен,
Ўзин яхши тасаввур айлаган мендин ёмон эрмиш.

Навоий назмини кўрдум куёш лавҳиға сабт эткан,
Буюрған ани олий кадр шоҳи хурдадон эрмиш.

260

Лабинг бу хастаға невчун такаллум этмади иш
Ки, бир сукунж била ҳосил этса юз олқиш.

Отар ҳамиша қоши ёси бирла ғамза ўқин,
Агарчи бўлмас ўқ отмоқ, йўқ эрса ёда кериш.

Бошоғларингму экин бағрим ичра ё қолди
Итинг чу туъма учун анда маҳкам айлади тиш.

Тариқи ишқ аро комилдурур кўнгул, не ажаб,
Камол топмоқ этиб ишни ишқ ила варзиш.

Заиф жисмни то тиғи ёрди — нолонмен,
Нечаки чиқмас уни, неча чок бўлса қамиш.

Чекар гул оллида булбул фиғон, магар билди
Ки, ўтса васл баҳори, хазони фурқат эмиш.

Навоий, асра ниҳон ишқ нуктасин зинҳор
Ки, ишқ пири манга ёшурун бу нукта демиш.

261

Манга бор ул санами раъно хуш,
Кўрунур ўзга санамлар нохуш.

Ёлғуз ани севарамким, манга бор
Ул хуш, ўзга киши йўқ асло хуш.

Халқ нохушлиғидин қайда ғамим,
Бор эса ул санами зебо хуш.

Юзунгга юз қўяйин хат ораким,
Сабзада келди гули раъно хуш.

Кеча ҳижронида май тортар эдим,
Кирди гул гулрухи маҳ сиймо хуш.

Менда юз биймки, тутқач олибон,
Чекти ул шўхи қадахпаймо хуш.

Дайр аро ўзни, Навоий, хуш тут,
Чун келибтур санга ул тарсо хуш.

262

Невчун юзида қаҳр ила чин зоҳир айламиш,
Хуршид чашмасида киши мавж кўрмамиш.

Васлинг сўзин эшиткач этар кўнглум изтироб,
Соғинмағил аники, фироқингда тўхтамиш.

Лаълингни истамонки оғиздин чиқарғамен,
Бир хастадекки, жонини оғзинда асрамиш.

Бўлдим ҳалок—чун белига боғлади камар,
Қатлимға гўйиё белин ул шўх боғламиш.

Беморлиғда жон итига қилмишам нисор,
Кўйи сари келибки сўнгакимни судрамиш.

Соқий, кетур қадахки, чу ғам айламиш ҳужум,
Бу етмайин кўнгулдин алар барча бутрамиш.

Юз пора кўнглиники Навоий йиғиб эди,
Ул шўх кирмишу яна борини қўзғамиш.

263

Не хам қошлардурурким, ҳасрати қаддимни ё қилмиш,
Не кирпиклар ўқиким, рўзгоримни қора қилмиш.

Не печу тоби ҳадсиз доми зулф эркинким, очилғач,
Демай кўнглум кушиким, уйла юзни мубтало қилмиш.

Не кўзлардурки, олмиш кўз юмуб очқунча кўнглумни,
Қилиб ҳар гўшада бемору қисми юз бало қилмиш.

Не ораз лоласидурким, кўнгулни қон этиб дарди,
Тугон қўйған била дафъиға ул қоннинг даво қилмиш.

Не нозук хўй эрурким, айламиш ўтруда юз дашном,
Гадоеким анинг зулфу кўзу қаддин дуо қилмиш.

Биравким, жаннату дўзах сўзин шарх айламиш, гўё,
Киноят важҳи бирла васлу хижронни адо қилмиш.

Ажаб кўр ишқ ароким, мўр этарга аждаҳоларни,
Фусундин мўрхатлар қайди зулфин аждаҳо қилмиш.

Қазодиндур манга ишқ ўйнамоқ, эй носихи нодон,
Кўрубсенму киши ҳаргизки, тағйири қазо қилмиш.

Навоийдек халосим йўқ эди ул ғамза куфридин,
Хусусан зулфи зуннори доғи бўйнуғга тоқилмиш.

264

Латофатда юзунг ҳам гул эмиш, ҳам гулситон эрмиш,
Ҳаловатда лабинг ҳам жону ҳам оромижон эрмиш.

Бу маънидинки доим чун ниҳондур ул парий кўздин,
Иши жону кўнгулга ўртамак доғи ниҳон эрмиш.

Ити бағримни ер чоғда аёғи қонға булғанди,
Кўзум боғида гул анинг табонидин нишон эрмиш.

Шарарлар бирла оҳим дудини саҳрои ишқ ичра
Киши кўрса, гумон қилғай: минг ўтлуғ корвон эрмиш.

Чаманда ҳар сари қилдим гули раъно гумон, ул худ
Сариғ гул жомида гулгун сиришким бирла қон эрмиш.

Соғиндим кўйида ҳар кеча итлар ноласи, лекин
Начукким телба ит ушшоқ кўнглидин фиғон эрмиш.

Тўкуб май муҳтасиб, мен йиғладим, лекин ул усрукка
Су келтирмақ ҳамону кўза синдурмоқ ҳамон эрмиш.

Фано дайрики гардун ҳиснидин маҳкамдурур, билдим
Ки, гардун зулмидин фақр аҳлиға доруламон эрмиш.

Навоийни дедим ишқ ичра сомоне топиб эркин,
Вале кўрдум — ҳамул девонаи бехонумон эрмиш.

265

Ишқ кўнглунга солиб дард, ани қон этмиш,
Ол кисват била кофирни мусулмон этмиш.

Кўзларинг шўхлуғидинки эл эрди гирён,
Ани бир шўх кўзи ишваси гирён этмиш.

Эмди аҳволима шоядки ичинг куйгайким,
Шарари кўнглунг аро ишқ ўти пинҳон этмиш.

Билгасен тиғи фироқинг била кўнглум чокин,
Эмдиким ҳажр санга чоки гирибон этмиш.

Хори ҳижрон танига чун тикилур англағасен,
Улча жонимға менинг ханжари ҳижрон этмиш.

Сенча кимдур боқибон кўзгуга ошиқлик қил,
Кўнглунг ар чошни ишқ ила туғён этмиш.

Эй Навоий, магар оҳинг ани тутмишки, кеча
Нечаким сен чекибон оҳ, ул афғон этмиш.

266

Септи тун мушкига сийми судадин кофур қиш,
Айш учун оқу қорани айлади масрур қиш.

Гарчи Ҳиндистонда қор ўлмас, вале оқ рахтини
Ёйди Ҳиндистон кеби бу тунда номақдур қиш.

Гар эрур занг аҳли зулмони ва лекин қор ила
Қилди тун зангисини аҳли сафову нур қиш.

Бода оқ уй ичра ичмак расм эрур қиш бўлғали,
Ҳақ юзин оқ айласунким, қўйди хуш дастур қиш.

Базмни ўтдин қизитти, базм аҳлин бодадин,
Сахв эмишким, бўлди совуғлуғ била машҳур қиш.

Қиш эмиш май боиси, зоти бурудатдин бирав
Зухд этиб совуққа гар тўнгса, эрур маъзур қиш.

Уйи вайронларға қаттиғдур, вале бил муғтанам,
Бўлса кулбанг май била асбобидин маъмур қиш.

Мулки Жам истар эсанг, албатта чек жоми сабоҳ,
Кечаги майдин сени субҳ айласа махмур қиш.

Эй Навоий, дўзах эрмиш гард ила иссиғ булут,
Қору муз бирла совуғдин бор эса маҳжур қиш.

267

Хуши йўқ кўнглум жунун даштида бир шайдо эмиш
Ким, анинг қошида Мажнун асру-кўп доно эмиш.

Тутти сариғ лолалар рухсори ашким бирла ранг,
Дема, эй раънои гулрухким, гули раъно эмиш.

Ҳар бир оҳим дудининг мадду саводин кўрган эл
Зулфи ҳажринда, соғинғайларки, бир ялдо эмиш.

Телба кўнглум холини билмак таманно айладим,
Йиллар эрмишким, жунун даштида нопаддо эмиш.

Дедим: ислай анбарин зулфунгни ол, бошим эваз,
Дедиким: сен телба бошинда ажаб савдо эмиш.

Эй ғаний, ушшоқдин мустағний ўлдунг, билмадинг
Ким, фано аҳлиға султонлиғдин истиғно эмиш.

Англамас эрдим Навоий ҳолин ул ой кўйида,
Ҳар кеча то субҳ иши фарёду вовайло эмиш.

268

Жавзо кунидин доғи ул чехра жамил эрмиш,
Ялдо тунидин доғи ул зулф тавил эрмиш.

Ҳар қатра кўнгул кони жон берди ўлук танға,
Ҳосиятини сўрдуқ— лаълингға қатил эрмиш.

Гулзор аро нилуфар очилди, гумон эттим —
Хол ўрниға ҳар юзда бир нуқтаи нил эрмиш.

Ҳижрон туни дафъ ўлғач, билдимки, юз очибсен,
Хуршид вужудиға тонг нури далил эрмиш.

Овора кўнгул истаб жон тандин олур ишқинг,
Ул телбагаким итмиш гўё бу кафил эрмиш.

Ойини қаноат тут, иззат тилар эрсангким,
Эрмиш тамаъ аҳлидин ҳар кимки залил эрмиш.

Кўнглини Навоийнинг олсанг, назар айлаб кўр
Ким, дард ила доғ ичра жони не қатил эрмиш.

269

Сувратингдур уйла кўнглум байтулэхсониди нақш,
Ким, парий тимсоли шаҳнинг қасри айвонида нақш.

Анга ёндошмоқ менинг ҳаддим йўқ, эй суврат нигор,
Чексанг анинг нақшини, қилма мени ёнида нақш.

Гўй қилганда бошимни юкти ҳар ёнига қон,
Лайлию шингарф ила соғинма чавғонида нақш.

Жисми урёнимки, кўп толпинди тоғу дашт аро,
Хору хородин, тамошо айла, ҳар ёнида нақш.

Зор кўнглум ё мусаввир бўлди, ё сувратпараст,
Ҳар тарафким сувратингни қилди вайронида нақш.

Зухд аро йўқ жуз малолат, негаким, килки қазо
Айш тарҳин қилди жоми бода давронида нақш.

Ул парийким, ҳажридин ўлди Навоий, эй рафиқ,
Сувратин қилдурғасен зинҳор девонида нақш.

270

Сарви раъно қаддин раъно қадинг чолок эмиш,
Оташин гулдин гули рухсоринг оташнок эмиш.

Улки айтур кўнглакинг ул гул ғамидин чок эмас,
Англамайдур беғами ғофилки, кўксум чок эмиш.

Базмдин усрук чиқиб тўкти улуснинг қонини,
Аҳли дин, қочингим, ул кофир ажаб бебок эмиш.

Ишқим ўтин шохаи тўби уруб паст истаган,
Билмадинг, ул шох бу ўт оллида хошок эмиш.

Тушта Мажнунни ҳазину зор кўрдум, англадим
Ким, бир ой ҳажридин ул ҳам мен кеби ғамнок эмиш.

Бир қуёш ҳажри мени ҳолимға қўймас заррае,
Демангиз бу ишга боис анжуму афлок эмиш.

Воиз айтур ҳур уммиди бирла ул ой таркин эт,
Эй Навоий, кўрки, ул пургўйи беидрок эмиш.

СОД ҲАРФИНИНГ САНАМЛАРИНИНГ СИЙТИ «БАДОЕЪ»ДИН

271

Бир киши ўзни қилур аҳли фано базмида хос
Ким, қилур ўзлуки бирла ўзидин ўзни халос.

Дарду ғам хосларидинмену ўлмакдур ишим,
Бўлур эрмиш ғам ила дардға бу навъ хавос.

Бўлмайн ғарқи фано, истамағил гавҳари васл,
Дур топилмас, киши то баҳрда бўлмас ғаввос.

Қилмай ул Зухра жабин базмда бир даври симоъ,
Не учун бўлди экин шефта кўнглум раққос.

Менки кўз қонин оқиздим, оқизур ҳажр доғи,
Қоним ул қон учун ийнак қилиб изҳор қасос.

Фатҳ толибға етишмас, агар эрмас мухлис
Ким, ўшул фотиҳанинг лозимасидур ихлос.

Файзи ом истар эсанг, айла Навоий ўзни
Бу фано дайри аро муғбачалар базмиға хос.

272

Эй кўнгул, зоҳир этиб ишқинг ўти доғиға хирс,
Булбул ул навъки гулшан гули яфроғиға хирс.

Уйлаким, кўр гадо куҳли басират тилагай,
Кўзума раҳшинг аёғи изи туфроғиға хирс.

Бўлди Фарҳод ила Мажнунча кўнгул мундоққим,
Кўргузур дашти жунун бирла бало тоғиға хирс.

Ёр бедиллариға қайда кўнгул берсунким,
Иш анга бўлди улустин кўнгул олмоғиға хирс.

Гар ҳарис ўлсам анинг кўйи тавофиға не айб,
Бўлур эл табъида фирдавси жинон боғиға хирс.

Даҳр аро маст ила хушёр тамаъ зоридурур,
Негаким ғолиб эрур усрук ила соғиға хирс.

Қуллуғи доғидин озодалиғ иқболи етар,
Не ажаб, бўлса Навоийда ғаминг доғиға хирс.

273

Гар этти ишқини аҳли жаҳон учун тахсис
Валек ҳажрини бу нотавон учун тахсис.

Висол айшини махсусларға қилди рақам,
Нечукки, ҳажр ғамин мен ёмон учун тахсис.

Демангки, қатлиға махсуспенки, айлабдур
Қиличи кесмакида имтиҳон учун тахсис.

Чу боғ эрур ватанинг, шодмон бўл, эй булбул
Ки, ғамғадур мени бехонумон учун тахсис.

Бошимни туфроғ эт, эй муддаию ташламағил
Ки, ани қилмишам ул остон учун тахсис.

Агарчи даҳр элида меҳр йўқ, сипеҳр этмиш
Бу ишни ул маҳи номехрибон учун тахсис.

Хуш улки, ёр Навоийни қилмайин мазкур
Деди, жафони қилибмен фалон учун тахсис.

274

Эй доғи меҳнатингға мени мубталоға ҳирс,
Ул навъким, дирам сари бўлғай гадоға ҳирс.

Ҳажрида васлин истабон айлармен изтироб,
Кўргузган эл кеби мараз ичра давоға ҳирс.

Мен даври рўзгор қоралиғин истарам,
Қатлимға тонг йўқ ул кўзи қоши короға ҳирс.

Маҳруммен висолидин, ушбу эмиш асар,
Ҳар кимки зоҳир айласа бир муддаоға ҳирс.

Атфол ғунча узгали онча ҳарис эмас
Ким, бор кўнгуллар олғали ул дилрабоға ҳирс.

Мен чеккали жафосини ҳирс айларам аён,
Не тонг, агар ул айласа зоҳир жафоға ҳирс.

Солиққа ҳеч мазҳаб аро ҳирс хўб эмас,
Илло бу эски дайрда жоми фаноға ҳирс.

Маҳрумлуқ хариска ойин эрур валек
Васли ишида кирмайин ўтмас ароға ҳирс.

Дарду ғамин кўп истаю бўлди Навоийга
Мунча керакмас эрди бизинг бенавоға хирс.

275

Эрур ишқинг мени маҳзунға махсус
Ки, Лайли дардидур Мажнунға махсус.

Кўюнг, эй сарву савсан, жилваким, бор
Бу иш ул қомати мавзунға махсус.

Кўруб маст айламак лофин кўй, эй май
Ки, бу бор ул лаби майгунға махсус.

Кўй, эй ой, тунни ёрутмоғниким, бор
Бу иш ул ҳусни рўзафзунға махсус.

Кўзум гирдоби жисмимни чўмурди,
Эмас бу Дажлаву Жайхунға махсус.

Манга бемехр сенсен ҳам, фалак ҳам,
Бу иш бор ой ила гардунға махсус.

Навоий, оташин гул ғунчасидек
Эрур куймак сени дилхунға махсус.

ЗОД ҲАРФИНИНГ ЗАМИРОН БЎЙЛАРИНИНГ ЗИЁСИ «БАДОЕЪ»ДИН

276

Файз тақвида чу нўқ бил ким эрур, эй муртоз,
Мабдаи файз кўпу майкада пири файёз.

Ботину зоҳиринг аҳволини кўр ким қилмиш
Зойиъ ул бирни хавотир, бу бирисин ағроз.

Пир нутки кетарур ужбу риё бирла ҳасад,
Исо ўлди чу муолиж, нетар этмай амроз.

Фард бўл динию уқбодин, агар васл керак,
Истаган ёрни кавнайидин этсун эъроз.

Кирғовул қорда ёшунған кебидур айбларинг,
Элга бас зоҳир, агарчи сен этарсен иғмоз.

Кўзунг оллида хатинг мушки чу кофур ўлди,
Кўр ани, гар кўзунга кирмади эрса бу баёз.

Кимки иллаллоҳ ила кўнглига истар пайванд,
Нафъи лосидурур элдин кесилурга миқроз.

Қилма кўнглунгни савол аҳли каду кажкули,
Солма бир зарфқа юз навъ муҳолиф ағроз.

Дўст ёди тирик асрар чу Навоий кўнглин
Ғайр зикри била доим нега бўлғай ҳамроз.

277

Баслиға жон истар ул хури малаксиймо эваз,
Мунча билмаским, эмас юз жон анга асло эваз.

Ул парий побўсин айлар ваъда, ваҳким, топмағум
Бўлса юз минг жон мени девонаи шайдо эваз.

Жон лабиға бердиму еткурса басдур қатрае,
Лаъли теккан майдин ул шўхи қадах паймо эваз.

Тўбию кавсар санга, эй воизу бўлсун, манга
Ул лаби гўё била ул қомати раъно эваз.

Риштаи динимни узди, лек басдур қилса лутф,
Риштаи зунноридин ул маҳваши тарсо эваз.

Ғофил ўлма ёрдинким, бир нафаслиқ ёдиға,
Солик оллинда эмас дунёю мофиҳо эваз.

Йўлида ўлсанг, Навоий, еткура олур санга
Юз туман жон раҳши гардидин бизинг мирзо эваз.

278

Қилған эрмиш нотавон сарвиравонимни мараз,
Зор ўларменким, қилибтур зор жонимни мараз.

Чу топар озор жононим мараздин, йўқ ажаб,
Айласа озурда жони нотавонимни мараз.

Ғар маразнинг лозими дард ўлди, билмон, эй кўнгул,
Дардманд этгайму, оё дилситонимни мараз.

Садқаси айланг мени мардудни, эй дўстлар
Ким, заиф этмиш улустин тонлағонимни мараз.

Дардлиғ кўнглум ҳалокин истарамким кўйида,

Йиқмиш ул овораи бехонумонимни мараз.

Юз туман мендек куҳан пир ўлса анинг садқаси,
Қилмасун озурда, ё раб, навжувонимни мараз.

То мариз ўлмиш нигорим — қон тўқар гирён кўзум,
Эй Навоий, дей олурмен — тўкти қонимни мараз.

279

Эй, куёш васфин демактин, моҳи рухсоринг ғараз,
Оби ҳайвон зикридин лаъли шакарборинг ғараз.

Улки, дебтурлар бадан бўстонида руҳу равон,
Аҳли маъни оллида қад бирла рафторинг ғараз.

Жилвагар кавсар зулолида куёшнинг ламъаси,
Кўзгу ичра чеҳра аксидин намудоринг ғараз.

Сайл мавжидин рақиби хона пардозинг мурод,
Абр сайридин саманди барққирдоринг ғараз.

Эй кўнгул, Фарҳод тоғи бирла метин захмидин
Дарду меҳнат шиддатидин жисми афгоринг ғараз.

Ул куёшқа, эй фалак, ҳар заррани зор этмакинг,
Зарраи мақсуд йўқ жуз бизга озоринг ғараз.

Эй Навоий, умр бобида вафосизлиқ сўзи
Ким, бўлур мазкур, эрур шўҳи жафокоринг ғараз.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТАННОЗЛАРИНИНГ ТАРОВАТИ «БАДОЕЪ»ДИН

280

Дайр пири хидматида қилса ҳар хаммор шарт,
Ким белин руст айлағай, аввал эрур зуннор шарт.

Шарт қилдимким, вафосизларни эмди севмайин,
Ишқ зўр эткач вале ботил бўлур бисёр шарт.

Тавба қилмоқ истар эрсанг, қилма даъво ошкор,
Тенгрига топшур ўзунгни, қилмағил изҳор шарт.

Ишқни жабборлар фаҳм айламаслар, негаким,
Бордур анда жон решу хотири афгор шарт.

Бўлмағил озурдаву озурда қилма кимсани,

Фақр ойинида невчунким эмас озор шарт.

Шарт ила даъво фано ичра эмас шарти адаб,
Бедаблиғдиндур, этса шайхи даъвивор шарт.

Солик эрсанг, ишга машғул ўл, вале дам урмағил,
Ким, бу йўлда шарт эрур кирдор, эмас гуфтор шарт.

Истар эрсанг тенгрини, бутларни синдурким, эрур
Ушбу йўлда динию укбодин истиғфор шарт.

Эй Навоий, чархдин жуз эгрилик кўз тутмаким,
Ҳожат эрмас қилмоқ ани чархи кашрафтор шарт.

281

Гул уза анбар ёйилди, зоҳир эткач ёр хат,
Орази гулнор уза ким кўрди анбарбор хат.

Хаттини кўрдик лаб узра, гар зумуррат хат киши
Кўрмади лаъл узра ё шингарф уза зангор хат.

Демаким, хат ёзмадинг ҳажримдаким, элтур киши
Йўктурур, лекин ётур ҳужрамда юз тумор хат.

Ул парий қасрида хомам нўгидин, оҳ, ўк келур,
Оҳ ўқи бирла ёзар ҳолатда мажнунвор хат.

Қонима ҳижрон агар хат олмамиш, не важҳдин
Ашки гулгундин аён қилмиш сариғ рухсор хат.

Ул қуёштин айру сариғ чехрам устурлобдек,
Кўргузур тирноғ ила беҳад рақам, бисёр хат.

Жоми Жам даврида шавкат аҳлининг тарихидур
Ким, аён айлабтурур ул соғари заркор хат.

Даври гардун сайридин тузлук тавакқуъ қилмаким,
Мумкин эрмас мустақим этмак рақам паргор хат.

Ёр хаттидин Навоий хаста кўнгли заъф этар,
Заъфка мужиб бўлур, чун кўп ўқур бемор хат.

282

Хат чиқардинг, қилма ҳусну ноз аро эмди ғалат
Ким, яна бедод қилман деб юзунг кўргузди хат.

Қўйки, мовий ёғлиғингни юздин олмай бир замон,
Не учунким, хуш кўрунур зарварақ узра шамат.

Боқмади холимға айни ноздин усрук кўзунг,
Нечаким оллинда ёлбордим, боқардим ҳар намат.

Хомадек гарчи курубмен қатл учун шақ қилғали,
Кўксум ул шўх истамайдур тифким, истар миқат.

Асру беандом эрур тўбию шамшод асру паст,
Қоматингдур муътадил, мен толиби ҳадди васат.

Шоми ҳижримға агар йўқ субҳ, хуштур интиқом
Ким, фалак бўлди фироқим тоғи оллинда сақат.

Эй Навоий, ул паридин одамилиғ кўрмадинг,
Улки соғиндинг парини одами қилдинг ғалат.

283

Юзу лаълингдин топар ҳар лаҳза кўнглум инбисот,
Уйлаким, хотирға юзлангай гулу мулдин нишот.

Оразингни ой десам йўқ айб, чун кўргузмадинг,
Эй куёш, чехрангни очким, яхши айлай эҳтиёт.

Айласам зоҳир анинг меҳрин маҳалли рашк эмас,
Зарраға не бўлғуси хуршид бирла ихтилот.

Дилбаро, базминг бисоти нотавон ушшоқдин
Чун тўлубтур, ғофил ўлмаким, эмас холи бисот.

Ҳажрдин етмак висол ичра не мумкин сабрсиз
Ким, тамуғднн ўтти учмоғ сари қатъ этмай сирот.

Боғлама кўнглунгни бу манзилға, невчунким, эрур
Бир янги меҳмон ери ҳар лаҳза бу эски работ.

Эй Навоий, даҳр аро не келса, бўлғил мунбасит,
Гарчи лаззатсиз бўлур куч бирла қилмоқ инбисот.

3Е ҲАРФИНИНГ ЗАРИФЛАРИНИНГ ЗУҲУРИ «БАДОЕЪ»ДИН

284

Уйла қилдим дафтари ишқингда ҳар дастонни ҳифз
Ким, қилур атфол сура-сураи куръонни ҳифз.

Телбаликдин гарчи йўқтур хотиримда ҳеч ҳарф,
Лек бас ҳўб этмишам афсонаи ҳижронни ҳифз.

Оразу кўюнгни васф айларни қилган орзу,
Айламак авло баҳористон билан бўстонни ҳифз.

Юз балоға учраса жоним ғамидин, ғам емон,
Ҳар балиятдин керак ҳақ айласа жононни ҳифз.

Ёр дерлар айламиш кулбамға келмак ихтиёр,
Ваҳки, айлай олмоғум беихтиёр афғонни ҳифз.

Шоми зулфи кайдию меҳри узорин кўргали
Айламишмен сураи валлайлу вал-рахмонни ҳифз.

Эй Навоий, ишқ атворини ҳифз айлай деган,
Барча ишни тарк этиб, қилсун бизинг девонни ҳифз.

285

Эй, ўлукни тиргузур чоғда суруб дурбор лафз,
Дам-бадам зоҳир қилиб лутфунг Масих осор лафз,

Қаддинг ул нахлики, бори гавҳари алфоз эрур,
Оллоҳ-Оллоҳ, не қад раънову гавҳарбор лафз.

Лаъли ҳар лафзида маъни кўптурур, йўқ тифлдек,
Бир адое маъни айларда дегай бисёр лафз.

Оразинг васфида кўп сўрсам қуёш лафзин, не тонг,
Ажз эса маъни адосида топар такрор лафз.

Ҳажр аро андоқ топибдур ноладин бўғзум хирош
Ким, бўлур дарди дилим айтур замон афгор лафз.

Бемалоҳат ҳўбким дебо киёр бор уйлаким,
Маъни ўлғай чошнисизлик анга паргор лафз.

Эй Навоий, кўнглунгга берсанг сафо, ёр оллида
Фош ўлур сирринг, не ҳожат айламак изҳор лафз.

286

Тонг эмастур, тоби ишқингдин кўнгул гар топса ҳаз,
Не ажаб, ўт шуъласи бирла самандар топса ҳаз.

Хаста кўнглум бир лабинг қандидин, эй оби ҳаёт,
Топти ҳаз, шарбат ичиб нетти мукаррар топса ҳаз.

Жоми лаълингдин кўнгул маҳзуз бўлди, ваҳ, не тонг,
Тушса махмур илгига бу навъ соғар, топса ҳаз.

Тун-кун ул бебок май ичкандин ар ғамгин эсам,
Бок йўқ, майдин керакким ул ситамгар топса ҳаз.

Мен ютуб қон йиғларам, лаълинг ичиб соғар кулар,
Тенг қадах ичкан керак эрди баробар топса ҳаз.

Ишқи комил кўрки, юз минг зухд бирла бодадин,
Гўйиё мен ҳаз топармен, ул саманбар топса ҳаз.

Не ажаб, аҳли хирад хушдил Навоий назмидин,
Жавҳари топқанда, тонг йўқ, яхши гавҳар топса ҳаз.

287

Кўнгулки ишқини жон ичра айлади маҳфуз,
Гухарни нақди ниҳон ичра айлади маҳфуз.

Кўнгулки кўйида эрди ғариб, дарду ғамин
Не бас, ғариби макон ичра айлади маҳфуз.

Начукки руҳу равон тандадур ниҳон, ишқин
Кўрингки, руҳу равон ичра айлади маҳфуз.

Юзию оғзида асраб кўнгул била жонни,
Яқинда доғи гумон ичра айлади маҳфуз.

Ёшурди доғини қонлиғ кўнгулда, ваҳ, кўрким,
Тугонни лоласитон ичра айлади маҳфуз.

Лабиди асради жонимни, ишқи жон фарсой
Қурутти қонину қон ичра айлади маҳфуз.

Навоий ўлди фиғондин, бу турфароқки, анинг
Чу жонин олди, фиғон ичра айлади маҳфуз.

АЙН ҲАРФИНИНГ ИЁРЛАРИНИНГ АЛОМАТИ «БАДОЕЪ»ДИН

288

Ҳақдин азизлиқ тиласанг, элдин уз тамаъ,
Ким халқнинг ааззи деди азда манқанаъ.

Мазмумдур қаноатидин қонёъ этса фахр,
Томёъ хисолидин киши не айлағай тамаъ.

Ким тўйма топмас эткали ифтору рўзадур,
Эрмас вараъ бир очка ғизо базлидур вараъ.

Мотам ўзунгга тутки, ўларсен гуноҳ ила,
Бе журм тифлинг ўлганига недурур жазаъ.

Бир дардманд кўнглида кўрсанг важаъ, анга
Гар кўнглинг оғримас, ул эмас, будурур важаъ.

Нафс ўлса тобиъинг кишисен, йўқса бўлмағунг
Ҳаргиз киши, бўлуб санга юз минг киши табаъ.

Қоққил, Навоий, ушбу эшикни лажож ила
Ким, собит ўлди фақрда мазмуни манқанаъ.

289

Улки, айлармен ғами ҳажринда жон бирлан видоъ,
Қош жондек айласа бу нотавон бирлан видоъ.

Гар жаҳону жон ила қилмоқ видоъ осон эрур,
Лек бас мушкулдур ул жону жаҳон бирлан видоъ.

Гар видоъ этсам замону юз минг ошуби била,
Найлаб эткаймен ул ошуби замон бирлан видоъ.

Хонумонимға видоъ эттим ғамидин, ваҳ, анга
Ким, дей олғайким, қил ул бехонумон бирлан видоъ.

Мен ўлуб ул яхшилар султонининг ҳижронида,
Ул топиб жон айлаганда мен ёмон бирлан видоъ.

Айладим кўп меҳрибон бирла видою ўлмадим,
Ваҳ, ўлармен, қилсам ул номехрибон бирлан видоъ.

Даҳр бўстониға мағрур ўлма кўп, эй боғбон,
Охир эткунг, чун гулу сарви равон бирлан видоъ.

Гар видоъинг вақти ўлсам бориб ўздин, не ажаб
Ким, эрур кўп саъб сендек дилситон бирлан видоъ.

Эй Навоий, хайрбоди вақти хилват истаким,
Айлагунг ошубу фарёду фиғон бирлан видоъ.

290

Қилур қайғу кўнглумга ул нозанин жамъ,

Жароҳатқа андоқки бўлғай чибин жамъ.

Лабингда ҳаловат бўлур муфрит андоқ
Ки, гул яфроғида бўлур ангубин жамъ.

Йиғар қатл учун элни ул кофир, аммо
Дуосиға анинг бўлур аҳли дин жамъ.

Иши дашт уза ғайри расволиғ эрмас,
Неча бўлса кўюнда хилватнишин жамъ.

Танингча эмас, кўнглакинг ичра қилса
Киши ҳулла ичра гулу ёсмин жамъ.

Юзинг даврида зулфу машшоталар кўр
Ки, гул хирманида эрур хўшачин жамъ.

Гирифторлар уйладур зулфунг ичра
Ки, ҳижрон туни бўлса хайли ҳазин жамъ.

Сўзунг номабарқуш йиғар айлагандек
Наби нуктасин Жабраили амин жамъ.

Навоий хаёли не махзанки, йўқтур
Басе баҳр аро онча дурри самин жамъ.

291

Минг жавр ила биравки қилур ишқдин ружуъ,
Қилмоқ ружуъдур иш аро қилмайин шуруъ.

Берганда пири дайр май илгимга деб эди,
Оллимға ҳар не муғбачалардин топар вукуъ.

Қутқарғай эрди куфрдин ўлса ҳақ оллида,
Бут саждасида мунчаки мен айладим хушуъ.

Ишқ эрмиш асли илм фано дарсгоҳида,
Аҳли усул ҳар неки дер сар-басар фуруъ.

Айлар хумор шомида юз тийралиши дафъ,
Соғар куёши қилди чу кўп чархидин тулуъ.

Ишқ ичра сурхрў бўла олманг, чу сепмасанг
Рухсори заъфарони уза лолагун думуъ.

Гар ишқдин ружуъ Навоий қилур эди,
Эмди ружуъ қилганидин айлади ружуъ.

292

Ул парий ҳар дам қилур мажнунларин шод ўзга навъ,
Лек этар мен телбага ҳар лаҳза бедод ўзга вавъ.

Ёрни мен кўрмай ўлдум, ул кўруб ҳам ўлмади,
Ишқ аро мен бормен ўзга навъу Фарҳод ўзга навъ.

Зикр этар базм ичра лутфу меҳр ила ошиқларин,
Лек мен бадрўз расвони қилур ёд ўзга навъ.

Ишқ аро ўзни манга ўхшатма, эй булбулки, бор
Лахну оҳанг ўзга навъу оҳу фарёд ўзга навъ.

Шайху талқини риёким, солики дайри фано
Бизга қилмиш дарду ишқ ойинин иршод ўзга навъ.

Сиз чекинг нўши висол, эй аҳли айшу нозким,
Биз бўлуббиз заҳри ҳажр ичмакка муътод ўзга навъ.

Кўнглидек сўрма Навоийники, қилмағлиғ эрур
Қушни озод ўзга навъу қулни озод ўзга навъ.

293

Ул қуёштин топти бу ақшом бизинг кошона шамъ,
Қилмасун бу уйни дудидин қоронғу ёна шамъ.

Банд аёғида лагандин, бошида соч дудидин,
Ул парий ҳажринда мендекдур магар девона шамъ.

Йўл шабистон ичра топмас, ҳар кеча келтурмаса,
Ул қуёш девони хуснидин неча парвона шамъ.

Иста гоҳи бизни доғи, эй маҳи хиргаҳнишин
Ким, бўлур фонус аро парвонаға ҳамхона шамъ.

Нола қилмас тил чекибким, уйқу истаб ёрға,
Саргузаштидин кеча дер гўйиё афсона шамъ.

Нетти бир кун ёруса сендин йиқилган кулбамиз,
Чун топар ой партавидин доимо вайрона шамъ.

Тонг эмастур, ҳар бири гар бўлса дурри шабчароғ,
Оразинг ҳажрида тўкса ашкидин ҳар дона шамъ.

Бу шабистон ичра келди фарқиға тиғ узра тиғ,
Боши узра чунки қўйди тожи зар шоҳона шамъ.

Эй Навоий, ўртагил жону кўнгул парвонасин
Ким, бу ақшом оразидин айлади жонона шамъ.

294

Истамассен хогири ушшоқи ҳайронингни жамъ,
Йўкса невчун қилмадинг зулфи паришонингни жамъ.

Ишқинг ўтиға кўнгул ичра дедим таскин берай,
Буки қилдим зор жисмим ичра пайконингни жамъ.

Асрамоққа ер ики кўздин муносиб топмадим,
Оритиб юзники, қилдим гарди майдонингни жамъ.

Яхши эрди, эй кўнгул, қатлинг худ анинг тиғидин,
Итларига берсалар кош, айлабон қонингни жамъ.

Ул парий мажнунлариға садъяк ўлғай, эй куёш,
Чунки қилсанг зарраи беҳадду поёнингни жамъ.

Гар табассум вақтида кўрсанг лабин, эй боғбон,
Елга бергайсен, қилиб гулбарги хандонингни жамъ.

Эй Навоий, назминг эл кўнглин паришон айлади,
Қилдинг эл кўнгли учун гўёки девонингни жамъ.

ҒАЙН ҲАРФИНИНГ ҒАЗОЛАЛАРИНИНГ ҒАВҒОСИ «БАДОЕЪ»ДИН

295

Ул ой равшан қилур кўзларни меҳри ховари янглиғ,
Негиб девона бўлмадим, қочар мендин парий янглиғ.

Саодатлиғ биравким, ғам туни нахсияти дафъин
Қилурға чиқса оллидин жамолинг Муштарий янглиғ.

Нечук такрорида то субҳ булбулдек наво чекмай,
Юзунгим, сабзаи хатдин эрур гул дафтари янглиғ.

Жабинингдурмуким, икки муамбар токи кенидин
Чиқибдур ярими субҳи саодат ахтари янглиғ.

Не янглиғ турфа қушсен, ваҳки, товусу тазарв эрмас
Жамолингча, начук жилвангни дей кабки дари янглиғ.

Ул ўтлуғ чехра давринда муанбар зулф эрур ҳар ён,
Тажалли барқидин куйган малойик шаҳпари янглиғ.

Хушо, дайри фаноким, муғбача атрофидин чикқай,
Қилурға нақди дин торож Хайбар кофири янглиғ.

Киши ҳижронда ўлман васл отин тутмоқ эрур андоқ
Ки, ғофил равза туш кўргай риё танпарвари янглиғ.

Навоий, айш учун дайру риёзат чеккали Каъба
Гар истарсен, бу икки ишга йўқтур ер Ҳири янглиғ.

296

Келди ёру бўлмас оллинда муяссар фошлиғ,
Ул қуёштин топтуқ охир мансаби хуффошлиғ.

Англамас булбул ичим пайконларинким, гул эмас,
Новакосо тез мужгонлиғ, муқаввас қошлиғ.

Кўздур ул тифл ўрнию истар югурмак ашк ила,
Гўйиёким бор анга боис, бу ишга ёшлиғ.

Ишқ даштида ёғар оворалар бошиға тош,
Бу жиҳатдин бўлмиш ул саҳро ҳамоно тошлиғ.

Оразинг нақшида Чин сувратгари бўлди забун,
Чин будурким, килки сунъ этмиш ани наққошлиғ.

Шўх майнўшимға Қорун ганжи тўксам қадри йўқ,
Бизни майхона гадойи қилди ул қаллошлиғ.

Бошларидин кечтилар ишқ аҳли ҳижрон даштида,
Вомиқу Фарҳод ила Мажнун Навоий бошлиғ.

297

Ярақондин манга гар бор эса рухсор сариғ,
Турфа кўнгилки, эрур дийдаи хунбор сариғ.

Кўзки, қон ёш оқибон бўлмаса сариғлиғи дафъ,
Ранги гўёки сариғ лола кеби бор сариғ.

Хилъатин дема сариғ рангки, рухсору кўзум
Айлади ойинагун тўнида изҳор сариғ.

Ярақон дафъи сариғ жинс қилур, турфа кўрунг
Ким, бўлур тегса юзум тўниға бисёр сариғ.

Ўзга суфрат манга юз қўйди, йўқ эрса тонг эмас,

Заъфарон рангича ўн бор эса бемор сариғ.

Мен кеби субҳу куёш ошиқинг ўлмиш, негаким
Сидку меҳр аҳли юзи қилди намудор сариғ.

Хас кеби бўлса Навоийға сариғ юз, кулма,
Кўргузур гулни доғи боғда гулзор сариғ.

298

Онча ёр алтофидин ҳар кун етар шармандалиғ
Ким, эрур кам, ҳар бирига юз йил этсам бандалиғ.

Ҳам жунун, ҳам хасталиғ кўюнга чун ниқти мени,
Сарбаланд ўлмоқдин ортуқдур манга афкандалиғ.

Зулмунг идбори аро туфроғ ила тонг бўлганим
Яхшироқким, ўзгаларнинг лутфидин фархундалиғ.

Қадду оғзинг ҳажрида гулшанға майл этмонки, йўк
Сарв дилкаш жилвалиғ ё гунча шаккархандалиғ.

Не фаришта покликда ҳуснунга келди шабих,
Не парийға одамилиғда санга монандалиғ.

Ишқ кўйининг гадойименким, анда тенгдурур
Шоҳ эса зарбафтлиғ ё сойил ўлса жандалиғ.

Дема менсиз ўлмадинг, васлимда кўп ер ўпмагил
Ким, қуйи солмиш Навоий бошин — ул шармандалиғ.

299

Бил ани дайрда масти мудом мен янглиғ
Ки, май гадолиғ этар субҳу шом мен янглиғ.

Биравни ринди харобот англаким, бўлғай
Бир илгида кадую бирда жом мен янглиғ.

Анга ҳалол маю ишқ дайр аро билким,
Ўзига зуҳдни қилмиш ҳаром мен янглиғ.

Банақди жаннат аро нўш этар майи кавсар,
Ангаки, майкада бўлмиш мақом мен янглиғ.

Ҳаёт софини нокомдин бирав ичкай
Ки, дайр дурди била топса ком мен янглиғ.

Абири жаннат исин айламас писанд улким,
Муаттар айласа майдин машом мен янглиғ.

Ёмон эмас эди Мажнунда ишқ таври валеқ
Сумурса май бўлур эрди тамом, мен янглиғ.

Биравки жон бериб, элдин вафо тамаъ тутти,
Пишурди кўнглида савдои хом мен янглиғ.

Навоий ўзлукидин тинди, улки дайр ичра
Ушатти шишаи номусу ном мен янглиғ.

300

Шўхи чароғчи ёқибон ҳуснидин чароғ,
Машғал фатиласи била кўксумга кўйди доғ.

Базм аҳлин ўртамакка ёқар кеча зулм ўтин,
Эл базмини ёрутғали эрмастур ул чароғ.

Кўнглумдурур фатила эмас машғал ичраким,
Ул шўх ўт солиб, қуяр анинг ўтиға ёғ.

Бўлди қуруқ ёғоч кеби жисму бошимда ўт,
То бўлғай анга машғаланинг харжидин фароғ.

Машғални кош тутмаса, ўтлуқ юзи етар,
Гар сайр этарга кўйса шабистон сари аёғ.

Не тонг, кўзинки шамъи ҳидоят ёрутмаса,
Хабт ўлған элга машғала дуди била димоғ.

Ушшоқ базми машғали бас оҳ шуъласи,
Гам шоми қилма машғалачи ҳар сари сўроғ.

301

Кўзунги, куфр ила юз динға солди вайронлиғ,
Худой учун тий ани — йўқмудур мусулмонлиғ.

Қадинги жилва уза жилва кўргузур ҳар дам,
Ажаб эмас манга ҳайронлиғ узра ҳайронлиғ.

Лабингни сўрсам, эмас тонгки, тўкти қонимни,
Сўрарлар аники, бўлғай бирав била қонлиғ.

Демишсен ўлтурайин ишқ аҳлин айлаб жамъ,
Магар билибсен алар ичра кўп паришонлиғ.

Не ҳукм айлар эсанг, айла ҳусн мулкидаким,
Санга мусаллам эрур хўбларға султонлиғ.

Жунунни тарк этибон оқил ўл, деди зоҳид,
Бўлур эмиш бани одамға мунча нодонлиғ.

Дединг, Навоий агар васл топса, ўлтурайин,
Фироқинг ичра гумон айладинг ани жонлиғ.

302

Эй лабинг хосияти чашмаи ҳайвон янглиғ,
Қуйю юқориғи холи била жон янглиғ.

Аёғимнинг қалами заъфдин андоқки қалам,
Қотақолган тери даврида қаламдон янглиғ.

Нуни танвин кеби хам ҳажрида нобуд таним,
Доғи пинҳоним анга нуктаи пинҳон янглиғ.

Қадди жавшан аро кўнглумда анингдекким ўқ,
Чаркаси дулуға ул ўқ уза пайкон янглиғ.

Одам ўрниға парий ошиқи бўлдумким, ул
Одамисизлиғ аро бўлмағай инсон янглиғ.

Юзи наззораси ҳайронлиғи ўлтурди мени,
Бир назардин ким ўлубтур мени ҳайрон янглиғ.

Қўйма бу манзилу масканга кўнгулким зинҳор,
Англа йўл ўткучидек ўзнию меҳмон янглиғ.

Жоҳнинг зебиғаким ҳусн тилаб, билдикким,
Зийнати келмади жоҳ аҳлиға эҳсон янглиғ.

Шайх дер ишқни тарк эт, санга ақл ўргатайин,
Эй Навоий, киши бўлғайму бу нодон янглиғ!

ФЕ ҲАРФИНИНГ ФИТНАЛАРИНИНГ ФУСУНИ «БАДОЕЪ»ДИН

303

Дашти фаноки мўрча йўқ шерларга саф,
Гарчи махуф йўлдурур, эт азму лотахаф.

Гар шердурки, мўрча йўқтур ҳисоб анга,
Ким топмади кўзи бу ёбон гардидин шараф.

Ўзни кўнгул саҳифасидин маҳв қилмаган
Топмас вукуф нуктаи асрори манъараф.

Табъингга фақр нуктаси гар зода бўлмаса,
Бўлган недур халифаи даврон санга халаф.

Гар сочса ул халифа сўзидин дури самин,
Дур ҳар неча самин эса, бекадрдур садаф.

Баҳри фанода ғўта садафвор урмасанг,
Сендин етишмагай дури максуд ҳар тараф.

Соқий, хароби жоми хароботи ишқмен,
Тутқил қадах, муғанний этиб соз чангу даф.

То нашъа етса кўнглума ул бода завқидин,
Ганжи хаёлдин сочайин ҳар тараф тухаф.

Шояд Навоий айлагай ул тухфалар била
Тартиб назм манқабати шаххатун нажаф.

304

Ҳажрдин ҳар дам қилур бу хотири афгор хавф,
Зоҳир эткандек ўлумдин ҳар замон бемор хавф.

Эйки, коминг дўст васлидин эрур топмоқ ҳаёт,
Қатл тиғи сурса душман, қилмағил зинҳор хавф.

Васл бўстонида гар эмин эмасмен, эй рафиқ,
Найлайнким, хори ҳижрондин ичимда бор хавф.

Ҳажр шомидур махуфу қотил, эй маҳваш, не тонг,
Уйла муҳлик тийра тунда айласам изҳор хавф.

Нечаким дўзахдин ўлса хавф маҳшар аҳлиға,
Менда ҳажринг шуъласидиндур юз ул миқдор хавф.

Солмай ўзлук нақдин ўздин тутмағил дашти фано
Ким, оғир юклукка бу йўлда етар бисёр хавф.

Эй Навоий, ҳушунг ўлса, кўзларидин хавф эрур
Ул сифатким, мастлардин айлагай ҳушёр хавф.

305

Оҳким, кўнглум бузулди топмайин жонон вукуф,

Мулк вайрон бўлди, ҳосил қилмайин султон вуқуф.

Жонни комимдур адам кунжида пинҳон айламак,
Оғзи рамзиғаки ҳосил қилмишам пинҳон вуқуф.

Васл аро хижрон ёшурди ишқ кўнглум қатлиға,
Мезбок захр эзди суға, топмайин меҳмон вуқуф.

Телба кўнглум ғофил андинким улуска васл эрур,
Лайли этти айшу Мажнун топмади чандон вуқуф.

Оғзи рамзиға агар йўл топмадим, эрмас ажаб,
Ғайб сирриға не тонг эл топмамақ осон вуқуф.

Ишқим аҳволиға мутлақ воқиф эрмастур хирад,
Қайда топқай аҳли маъни ҳолидин нодон вуқуф.

Лаъли хушум зойил этти, топмади кўнглум хабар,
Ваҳки, май аҳволидин усрукка не имкон вуқуф.

Васл уммиди бирла ҳажрин қилмиш эрдим ихтиёр,
Қатлдин кўнглумга аввал бермади хижрон вуқуф.

Эй Навоий, буки даврондин юз офатдур санга,
Эрмас эркин топмайин ул офати даврон вуқуф.

306

Ишқ тобидин ўлубмен мени бемор заиф,
Тоб кўп кўрса анингдекки бўлур тор заиф.

Васлида эврулубон бошиға дерменки ўлай,
Ваҳки, бўлмишмен аннинг ҳажрида бисёр заиф.

Заъф аро зорлиғ озурда қилур кўнглумни,
Топар озор, бале, чунки бўлур зор заиф.

Хасталиғ тортса йиллар киши, маълум эрмас,
Мен кеби кўргуза олғайму намудор заиф.

Бўлмиш ўн йилғи ўлуктин манга заъф афзунрок,
Ваҳки, жонлиқ киши ким кўрди бу миқдор заиф.

Заъфдин шайх қутулғунг деди, тарк этсанг ишқ,
Пири дайр оллида бу қавли анинг бор заиф.

Заъф аро қилма Навоийға ситам, эй ойким,
Буйла айлабтур ани чархи ситамкор заиф.

307

Қотил кўзунг атрофида мужгон чекибдур уйла саф
Ким, қатл этар хангомада қилғай хужум эл ҳар тараф.

Ой, кун ато бирла ано, фарзанд сен бўлсанг не тонг
Ким, сен саминдурсен, валеқ ул икки андоқким садаф.

Ғам зулматида истаю лаъли лабинг ўлдум, валеқ
Ҳайвон суйи топсам «е ғам, гар бўлса ҳам умрум талаф.

Васлингга муҳлик ҳажрдин дедим мушарраф бўлғамен,
Лекин сенинг ишқинг аро ўлсам, эрур ул ҳам шараф.

Жон нақдини овучлабон келмиш эдим васлинг тилай,
Муҳлик фироқ ул нақдни олди, уруб илгимга каф.

Гар бевасарлиқ айнидин наргис кўзунгдин лоф урар,
Аҳли назар англақким, ул ҳам кўр эрур, ҳам бад алаф.

Эй мутриби Зухражабин, бу нағмаким, чектинг ҳазин
Камдур жаложил гар нужум ўлса, санга хуршид — даф.

Бўлмас ниқоб очсанг доғи чун ҳалли сирри лавкашаф,
Толибға недур айламақ таҳсили ганжи манъараф.

Ул новақафкан қилмаса кўксин Навоийнинг нишон,
Тонг йўқ, чу айлабтур анга хуршидни гардун ҳадаф.

308

Гар танимда зоҳир ўлмиш доғи ҳижрон ҳар тараф,
Жонда худ юз онча бордур доғи пинҳон ҳар тараф.

Ишқ саҳросида менмен сойир андоқким қуюн,
Дема саргардон кезар Мажнуни ҳайрон ҳар тараф.

Кўйига пинҳон бориб, захмим не янглиғ ёшурай
Ким, қаён борсам яралардин борур қон ҳар тараф.

Кўксум ичра тушти бир хори ҳасак, яъни кўнгул
Токи андин чикқали бир нўги пайкон ҳар тараф.

Ҳиндуедур бул-ажаб бозигар ул кўз даврида,
Ҳинд эли аҳли тамошо хайли мужгон ҳар тараф.

Тоза бўлсун ул баҳори ҳуснким, онсиз кўзум
Дурфишон ўлмиш начукким абри найсон ҳар тараф.

Ҳар тараф майдон аро юз фитна тушти, раҳм этиб,
Тавсанингни чопмағил қилғанда жавлон ҳар тараф.

Дайр ичинда нетти тиргузсанг мени, эй муғбача,
Жоми даврингдин томар чун оби хайвон ҳар тараф.

Чун Навоийдек ҳавоий бўлдум ул ой ҳажридин,
Не ажаб, елдек юз урсам, тортиб афғон ҳар тараф.

ҚОФ ҲАРФИНИНГ КИЙМАТЛАРИНИНГ ҚИРОНИ «БАДОЕЪ»ДИН

309

Чарх дард аҳлиға ҳар дам ёғдурур гарди фироқ,
Ўт равонроқким, хатарликдур, баса, бу эски тоқ.

Аждаредур ҳалқа урған песа кавкаб холидин,
Жуз ажал захрини ком андин топа олмас мазок.

Ҳазм этар фикрин ҳам этгил, фарз этай нонинг учун,
Қилди чарх анжумни дона, ою кунни ёрғучоқ.

Чарх бир эвдур, иши бўлмоқ анинг ҳар дам нигун,
Тушмаган яхши иқомат мундоқ уйда иттифоқ.

Сунъ бахридин ҳубобе англағил кўк гунбадин,
Сиймгун гунбад деб ўлмас айламак ани висок.

Истасанг беш кун фароғат, гарчи кобин умр эрур,
Даҳр золин тўрт мазҳаб бирла қилғил уч талоқ.

Эл нифоқин кўрмайин десанг, Навоий, фоний бўл,
Чунки сен чиқсанг ародин, кимга қилғайлар нифоқ.

310

Ёр келса бас маҳалдурким, ичим қон этти шавқ,
Сабру оромим бериб барбод, туғён этти шавқ.

Озу кўп ҳар не деди қосид висолинг муждасин,
Сабрим озу изтиробимни фаровон этти шавқ.

Шавқ хижрондин батар ошуб солди кўнглума,
Кўнглум ошубини кўйким, ғорати жон этти шавқ.

Не ажаб кечрак муяссар бўлса — ўлсам, эй рафиқ,
Буйлаким, уммидвори васли жонон этти шавқ.

Ҳажр бўлсун ё висол уммиди чун муҳликдурур,
Бас ҳаёту қатлини кўксумга яксон этти шавқ.

Гар жунунумнинг ҳаду поёни йўқтур, йўқ ажаб
Ким кўнгул беҳудлуғин беҳадду поён этти шавқ.

Эй Навоий, ҳажр зулмин ёд қилсам, қилма айб
Ким, манга бедоди номақдуру имкон этти шавқ.

311

Ҳар кун ўткан кечадин ошуфта кўнглум зорроқ,
Ҳар тун ўткан кундин ашкафшон кўзум хунборроқ.

Ўлмакимни қилғил осонроқ висолингдинки, бор
Фурқатингдин лаҳза-лаҳза ҳолатим душворроқ.

Шиддати ҳолимдур андоқким, ажалдин жон эрур
Ҳар неча бошимга ботроқ келса миннатдорроқ.

Ғам туни тулу саводин кўз била кўнглум билур
Ким, алардин йўқ эди музтарроқу бедорроқ.

Ҳажр даштин сайли ашким онча қозди ҳар тараф
Ким, бу саҳро тоғлардин бўлди ноҳамворроқ.

Мен анинг ҳуснини кўрсам юз қуёш миқдорича,
Заррадин мен оллида юз қатла бемиқдорроқ.

Неча лайливашроқ ул ой жилва кўргузди манга,
Кўрди мен шайдони ҳам ишқида мажнунворроқ.

Каъба шайхию риёдур, дайр пирию фано,
Эй Навоий, дема мундин ани файзосорроқ.

Дурдкашлар ичра мендин фориғи гар йўқ, не тонг,
Чун харобот ичра йўқ мендин киши хумморроқ.

312

Эл дарди ёрдин кам ўлур, менда ёр йўқ,
Кўнглумда юз туман ғаму бир ғамгусор йўқ.

Жон риштасини чирмадим ўқунгға, войким,
Тиғинг бағирни ёрдию тикмакка тор йўқ.

Деманг ғамида йиғлама кўп ихтиёрсиз,

Беихтиёрлиқда манга ихтиёр йўқ.

Тутса қарор бир нафас оллимда, ваҳ, не суд
Ким, ул нафас рамида кўнгулга қарор йўқ.

Десамки, тарки ишқинг этай бутма, эй парий
Ким, телбалар ҳадисиға кўп эътибор йўқ.

Чик рўзгор аҳлидин осойиш истасанг
Ким, мунда ғайри тафрикаи рўзгор йўқ.

Ўзни Навоий айлама усрук бу базм аро
Ким, даҳр айши бодасида жуз хумор йўқ.

313

Ўқларингдинким кўзум ҳам равшан ўлмиш, ҳам очук,
Машъаледурким, бўлубтур кавламоқ бирла ёруқ.

Эйки, бўйнумға ёзуқ деб қатл тиғин сурмадинг,
Сен не қилсанг қил, менинг бўйнумға бўлсун ул ёзуқ.

Манглайимдин келтурурмен кўзга саждам гардини,
Кўрган ул бутни гумон айларки, айлармен тобуқ.

Даъвои меҳримга мендин икки тонук истама,
Халқдин чун ёшурубмен, йўқ манга жуз бир тонук.

Гармрав ашку совуғ оҳ эттилар ожиз мени,
Ваҳки, ишқингдин юзумга келди кўп иссиқ-совуқ.

Эйки, азм эттинг ҳарам матлуб ҳамрахдур санга,
Сен йироқсен андин, аммо ул санга беҳад ёвуқ.

Дайрға кирди Навоий куфри не пинҳон, не фош,
Тавба чун синди — ичарга не суроҳи, не ётук.

314

Эй, жамолу нозу ишванг бир-биридан хўброк,
Қоматинг марғубу андин пайкаринг марғуброк.

Менда бўлса минг хунар, чун ёрнинг мардудимен,
Олам аҳли ичра йўқ мендин киши маъюброк.

Ишқ аро Фарҳоду Мажнун доғи беҳуд эрдилар,
Кимса мендин ғолибо бу ишда йўқ мағлуброк.

Ҳар не қилсанг, нотагон кўнглум севар жондин сени,
Ҳақ яратмайдур экан сендин киши маҳбуброк.

Толиб эрсанг қатлима, жоно, санга жоним фидо,
Не санга матлуброк, улдур манга матлуброк.

Ким тилар дайри фано азмини услуб айлаган,
Ўзлукидин иш керакмас кўнглига маслуброк.

Гар Навоий бор эди мақбулунг, эткил раҳмким,
Андим эмди йўқтурур ушшоқ аро манкуброк.

315

Мени айлаптурур бир қотили паймоншикан ошиқ
Ки, тиғи зулмидин ўлмиш менингдек юз туман ошиқ

Сўрарким, ошиқим сенму, муқир бўлсам, ҳалок айлар,
Эрур бу турфақим, ёлгон дейолмонким, эман ошиқ.

Агар ишқ этти вайрон хонумоним, бок эмас, невчун
Ки, чун азми фано кўйигадур, найлар ватан ошиқ.

Гар ўлсам ишқ тоғи тиғи захмидин яланг, ғам йўқ
Ки, бас ҳам лолалардин айласа қонлиғ кафан ошиқ.

Қозиб ғам тоғи тош остида ўлмак не эди мендек,
Гар эрмас эрди бир Ширин санамға Кўҳқан ошиқ.

Висол имкон эмас то бўлса ўзлуктин саримўе,
Бас ўлғай фарзким, қилғай фано таврини фан ошиқ.

Навоий, шодсенким, ўлтурур ушшоқин, аммо кўр
Ки, сендекларни дерму боре ул сийминбадан ошиқ.

316

Солур диним уйига кофире ҳар лаҳза вайронлиқ,
Мусулмонлар, бу шаҳр ичра магар йўқтур мусулмонлиқ.

Жамоли жилва қилғач, найлаб идрок айлайин ҳуснин,
Чу ҳайронлиқ уза ортар манга ҳар лаҳза ҳайронлиқ.

Лаби лаблинг эрур оғишта қонимдин, ажаб эрмас,
Ани тутсамким, ул майхорадур бу дам манга қонлиқ.

Кўнгул то айлади зулфунг саводи аъзамин маскан,
Қорариб рўзгори, кўрди юз турлук паришонлиқ.

Ёшурдум доғи ишқинг, ҳажр ўти жисмимни куйдурди,
Кўнгулни доғи чок эт, қолмади чун анда пинҳонлик.

Лабингдур жоми Жамшиду юзунг миръоти Искандар,
Мусалламдур санга ҳусну жамол аҳлиға султонлик.

Агар йўқ одамилиқ мендаю ёримда, тонг эрмас
Ки, мажнунда кишилиқ ё парида бўлмас инсонлик.

Жаҳон базмида меҳмонсен, ики-уч соғар ичкач, кўп
Ки, мунжар бўлмағай ногаҳ малолатқа бу меҳмонлик.

Бори душворлиқларни ўзунгга айласанг осон,
Бори душворлиқлар доғи бўлғай шояд осонлик.

Кел, эй соқий, мени бир жом ила қил масти лояқил
Ки, даҳр ичра эрур ғофил тирилмак маҳзи нодонлик.

Навой, чунки муғ дайрида тутти муғбача соғар,
Ичиб май, кофири ишқ ўлмасанг, кўргунг пушаймонлик.

317

Боғ ичра санга сочти гул оқу қизил яфрок,
Шаҳ бошиға андоқким эл оқу қизил ёрмоқ.

Не ёрлиғ ўлғайким, ҳар кеча тонг откунча
Сен айш ила уйқуда, мен ранж била уйғоқ.

Кўз мардуми кўюнгнинг гардин тилабон борди,
Қоники оқар, ани қон тортти ё туфроқ.

Кўргач ани ҳайратдин илгимники тишлабмен,
Бармоққа ботибтур тиш, тилни кесибон тирноқ.

Жон нақдин ажал бирла ҳажринг ики бўлмишлар,
Андоқки, топиб суде айирғай икки ўртоқ.

Кўюнг керак, учмоқ йўқким, учмоқу кўюнга,
Ул навъ тафовутдурким, томуғ ила учмоқ.

Ҳам даҳр бақосиздур, ҳам умр вафосиздур,
Хуштур нафасе ўзи аҳбоб ила хуш тутмоқ.

Етмаклик эрур мушкил мақсадға, нединким бор
Кўз хираву тун тийра, от оқсоғу йўл буртоқ.

Дебсенки, Навоийни келгум доғи ўлтургум,
Ул ўлди бу ҳасратдин, кел тенгри учун ботроқ.

318

Бинафшанинг нега бўлмиш димоғи мунча улук
Ки, ул сенинг хатинса ҳиндуйидурур майрук.

Малоҳат оғзинга гар писта сотса ким олсун
Ки, борғусидуру шўра пушту оғзи очук.

Қадинг қошинда нечук сарф ўзин дегай озод
Ки, сабз ранг кулингдур, анинг аёғи ёрук.

Эрур чаманда юзунгнинг гадойи оқ гулким,
Кўрунди барча ямоғлиқ чапони узра момук.

Танингга маскаву қадингга нахл ўхшашмас
Ки, будур асру семиз, лек улдур асру орук.

Сен абраш узра вале гул ёғоч уза даста,
Йўл ўз аёғи била борғай, улки минди сурук.

Хироми лофида ҳар мокиённи дейки не ер,
Не навъ жилвагар ўлғай тазарв бирла товук.

Май ичсанг ўлмағил оқсумки, пири дайр деди
Ки, бу иш ўлди бизинг дайр аро камина ёзук.

Хуш улки, базмда онлар тепарда арғуштак,
Шаҳ анда тамбура чолиб, Навоий деса қўшук.

319

Солса партав том уза чиққанда рухсори очук,
Бир қуёшдур, тушса ҳар уй ичра тунглюкдин ёрук.

Совуғ оҳеким чекармен, гарм ўлур оқмоққа ашк,
Чашмаларда су бўлур иссиғ, ҳаво бўлғач совук.

Тенгри оллинда тонукдемаки ўткар кимсани,
Менча севмассен, бу ишга худ эрур тенгри тонук.

Лабларингким учук тутмиш ҳамул ҳайъат била,
Оғзинг андоқ ғунчадурким, тушмамиш андин қобук.

Доғ ўртарга чапоним ичу тоши қолмади,
Боғладим марҳам чапондин, қолди гар эски момук.

Гар ёзуксиз ўлтурурсен, ғам емон, лекин ғамим
Мунчадурким, бўлмағай ногаҳ санга андин ёзук.

Ёр дилхоҳин чу топтинг, тенгдурур васлу фироқ,
Ҳақ ризосин чунки қозғандинг, не учмоқ, не томук.

Соқиё, май тутқали қўпмоқ бәсе таклиф эрур,
Қўй такаллуфнию қўп, лекин манга ўлтур ёвук.

Заъфи қўплуктин Навоийнинг кам ўлмас ноласи,
Не мунофидур фиғон булбулға бўлмоғлиқ орук.

320

Кўнглум бўлур ғаминг туни ҳар лаҳза қайғулуқ,
Чун шом бўлди, ҳар нафас ортар қоронғулуқ.

Ул кўзки олам аҳлидин олмишдур уйқуни,
Бахтим кеби, не айб, агар бўлса уйқулуқ.

Сабру қарору хушни олмоғлиғинг недур,
Эй жонлар офати, санга жонимдур олғулуқ.

Дашти фироқ ичра тирик йўқ чу ваҳшу тайр,
Гўё ели самуму гиёҳидур оғулуқ.

Муғ қўйи азмидин мени манъ этма, эй рафик,
Бу йўл эрур чу аҳли маломатқа борғулуқ.

Андин фалакни илмас экан кўзгу пири дайр
Ким, бу эрур ҳақиру жаноби анинг улук.

То ғамдадур Навоий, анга даҳр тийрадур,
Шод англамас улусни, бирав бўлса қайғулуқ.

321

Ҳар кишиким ғайри ишқинг ҳарфи ёзғай бир варақ,
Илгини айлаб қалам, бошин қаламдек айла шақ.

Парда ёпқач юзга, тутти қон ёшим офокни,
Меҳр уёққанда, уфук сари ёйилғандек шафақ.

Гўйиё хуршид ҳар сари югуртур кавкабе,
Чунки суръат вақти ул юздин томар ҳар ён арақ.

Ваҳки, ашким жоласидин топти офат бир неча,

Сабр тухмин мазраъи жон ичраким қилдим насақ.

Бир-бир устида кўюбмен фурқатингдин неча доғ
Ишқ хони ичра кўйғандек табақ узра табақ.

Нўш этармен бода то лаълинг хаёли бирла мен
Қон ютармен, токи бўлғай танда жонимдин рамақ,

Шайх кавсар шарбати — мен талх май мадҳин дедим,
Оччиғи келса не тонг, невчунки оччиғ келди ҳақ.

Бода васфин дарс агар дер эрса пири майфуруш,
Жоми хатти давридин олмоқ муносибдур сабақ.

Истама кавсар, Навоий, топ фароғат бодадин
Ким, эрур ул мухталиф, лекин бу бирдур муттафик.

КОФ ҲАРФИНИНГ КОФИРЛАРИНИНГ КАМОЛИ «БАДОЕЪ»ДИН

322

Десангки, дашти фано аҳлиға бўлай ҳамтақ,
Не дўст ғайри эса, барчасиға силк этақ.

Қил ўзлукунг кесагин поймол бирла ғубор,
Йўқ эрса балчиғ ўлур фисқ суйи бирла кесақ.

Чу руҳ хайлиға нафс истар ўлса ортуғлук,
Етур иложига такво сипоҳи бирла кўмақ.

Юракни сол демагил ишқ кўйининг итига,
Муни анга деса бўлғайки, анда бўлса юрак.

Хуш улки, ишқ гулистону боғида йиқилиб,
Ўларда остида хорову хор бўлса тўшак.

Бало ғубори вафо аҳлиға ёғар гўё,
Сипеҳр чанбари парвез недин ўлди элак.

Гадову хирқада куймақ начукки парвона,
Йўқ улки, хулла аро шоҳид уйлаким кўпалақ.

Анга бу дайри фано ичра тутти муғбача май
Ки, тишни бағриға беркитмакини қилди газак.

Навоий ўлса, не тонг базм ичинда ботроқ маст
Ки, ғусса жоминн даврон анга тутар кўпрақ.

323

Бу кеча оҳим эрур давронни барҳам урғудек,
Чарх гулзоридин анжум гулларин совурғудек.

Сўрғали келди эвурунг бошиға кўлдоб мени
Ким, эмастур лаҳзае бошим уза ўлтурғудек.

Эй кўнгул, дерсенки, ёшу ишқини, не ёшурай
Ким, эрур жисмим фано туфроғида ёшурғудек.

Синса кўнглум, не ажабким, санги борони фирок
Бўлди хамлиқ жисм уйин ҳар саридин синдурғудек.

Ҳажр зулмиға чидармен, ўлғали йўк, англасам
Ким, эрур қатлимға ул жону жаҳон қайғурғудек.

Айш вақтини бил ғаниматким, эрур дам ушбу дам,
Чарх эрмас фавт бўлған вақтни ёндурғудек.

Сен кўнгул берсанг Навоийға гаҳе минг жавр ила,
Эрмас ул ҳар дилрабоға кўнглини олдурғудек.

324

Фалак зарфи тўла май бўлсаю топсам ани хумдек,
Чекайким, қатралар ҳам қолмағай жавфида анжумдек.

Ҳавоий ишқ барқи гарчи муҳриқдур, вале эрмас
Бу ишда оташин лаълинг аён қилған табассумдек.

Қувонурмен итинг эски сафоли ичра май ичсам
Ки, Жамъ қилған эмастур жоми бирла ул танаъумдек.

Ҳалок ўлғанда қилған навҳа гар таъсир этар, лекин
Эшит ноламниким, муҳлик эмастур бу тараннумдек.

Масиҳо нуктаси гар жон берур эрди, вале билгил
Ки, жон олмоққа эрмас эрди ул ширин такаллумдек.

Чиқиб қатлимға ўзга сари сурди раҳшин ул қотил,
Манга юзланмамиш умрумда ваҳме ул тавақхумдек.

Ажал ҳажрингда жоним олди шафқат айлабон зоҳир,
Киши раҳм аҳлидин кўрмайдур эркин бу тарақхумдек.

Май ичра чунки соқий акси муҳликдур, бу соғарни
Кишиким ичса, уммиди ҳаётидин кўзин юмдек.

Навоий ҳажр даштидин танаъум бистари топқай,
Бу водийда ирик қум чун ёнида бўлди қоқумдек.

325

Тиғи ишқингдин кўнгул ҳар ён оғиздек бўлди чок,
Бу оғизлардин не тонг чекса фиғони дарднок.

Шарбати ҳижрон била қатл айладинг аҳбобни,
Кимса ҳаргиз дўстларни заҳр ила қилмас ҳалок.

Жон куши ўртанмасун деб ёлма ўтлуқ чехраким,
Шамъ ўтин кўргач куярдин айламас парвона бок.

Меҳрдек ёр эврлур, бошиға ҳар саргаштаким,
Заррадек қилса ҳавоий ишқи ичра ўзни пок.

Оразингдин, йўқ ажаб, тушса кўнгул захмиға ўт,
Меҳрдин кўпроқ бўлур маҳрур, ҳар ерким мағок.

Истасанг етқач фано ели санга, бўлғай уруж,
Фақр кўйида бурун қилмоқ керак сен ўзни хок.

Эй Навоий, ёр агар кўнглумга кирмак истади,
Захмима марҳамча бордур қилғани кўксумни чок.

326

Оғзиким сўзда Масиҳодек қилур элни тирик,
Бас улуғ сўзлукдурур, гарчи эрур асру кичик.

Қадди қўпқоч, сарв агар тушса аёғин ўпкали,
Йўқ ажабким, паст ўлур соя, қуёш бўлғач бийик.

Ҳам ўшул туфроғдин сочиб қурутунг номани,
Ёзсангиз ул ойға жисмим туфроғ ўлғандин битик.

Тиғи захмин боғласа аҳбоб, ғам йўқ, эй кўнгул,
Бир эшик боғланса ишқ ичра, очилғай юз эшик.

Ҳажр тошин бошима, меҳнат палосин жисмима,
Қайда билғай ишқ анга кўргузмаган қотиғ ирик.

Учкил, эй булбул, бу гулшандин, нединким ҳар неча
Гул вафода кунд эрур, жавр ичрадур хори итик.

Гар Навоий қатлиға келмайдур ул усрук, нега
Бас этак санчиб, қилич тортиб шимолибдур илик.

327

Хони васлингдин агар бўлмас муяссар бар емак,
Ҳам ғаниматдур талашмоқ итларинг бирла сўнгак.

Не либоси офият киймак мени мажнунғаким,
Англамон, гар бўйнума тушса яко янглиғ этак.

Ишқ «ақди кисасининг ҳифзиға бодома муҳр
Гар тилар бўлсанг, муносибдур бу чок ўлган юрак.

Зулфдур ёхуд узори ўтиға чирмашти дуд,
Ё баногўшиға тўш, бўркига сончибтур гажак.

Сурткандек кўзини сарпанжаси нақшиға юз,
Кўз ёрутсам илгидин, панжамда бўлса ул билак.

Ишқ агар бўлса ҳавойи нафсдин пок, эй кўнгул,
Йўқ тафовут, дилбаринг гар бека бўлсун, гар мирак.

Қоши меҳробида васлин истаб айлармен дуо,
Эй Навоий, тонг йўқ, андоқ қиблада мундоқ тилак.

328

Баски, кўксум чоки тиккан игнадин бўлди тешук,
Кўнглаким чокидек ўлмишдур вале андин чурук.

Жонфизо лаълинг бнла қотил кўзунг ҳижронида,
Уйла ҳолим борким, билмон, тирикмен ё ўлук.

Хогами лаълинг агар оғзимға еткач, тишлагум,
Муҳр этарда мўм ёпишқон кеби босқач узук.

Фурқатингдин лоладекдур чок-чок ўлган кўнгул,
Негаким, ҳам қон аро бўлмиш бўёғлик, ҳам куюк.

Оташин лаълинг агар жонимни ўртар, тонг эмас
Ким, эрур асру исиг, неким эрур асру чучук.

Дема, дашти ишқ аро минг хайли ишқ аҳли қони
Итти бу поёни йўқ саҳрода ҳар ён бир сурук.

Эй Навоий, фақр йўлида бурун ўзлукни сол
Ким, бу йўлда пўяға монёбдур ул ортукси юк.

329

Эй тани хоки хадангингга нишон бўлган кесак,
Ҳам бу маънига қуруғ бошим кесак узра сўнгах

Бир яқони қўймадинг қилмай этакка тегру чок,
Рахш то сурдунг ёқонгни синдуруб, санчиб этак.

Зоҳир айларда ядибайзо қилурсен элни қатл,
Тиғ урарда енг шимолибким, аён этсанг билак.

Гул била номардум эл андоқки узгай ғунчани,
Еб итинг юз пора бағримни, тамаъ қилди юрак.

Риштаи жон янглиғ асрай тушса илгимга даме,
Ким, хилол ўрнига ширин лаълинга еткай ипак.

Ҳажр шоми дарду ғамни бошима ёғдурғали
Бўлди анжум бирла чархи чамбари гўё элак.

Ул парий ишқида чун ўлди Навоий анлангиз
Ким, мужанниндур Исо, қабрига бутса ҳар чечак.

330

Ўт урди жонима, чун очти лаъли оташнок,
Ҳаёт чашмасидин, ваҳки, жоним ўлди ҳалок.

Заиф жисмим ўтидин жаҳонни куйдурдунг,
Улуғ ўт урмоқ учун ўртадинг магар хошок.

Дединг — кўнгул ўти дудин чиқарма оҳ била,
Агар чин эрса сўзунг, нега кўксум эттинг чок!

Наззора ҳоилидур дуди оху қатраи ашк,
Фиғонки, моний комимдур анжуму афлок.

Кўнгул шикофи дема, анда сабр дафни учун
Ки, ҳажр қотили ўлтурди, қозди ишқи мағок.

Чу маст ўлдум эса, май била юнгиз баданим,
Тонгинг ушолган наъшим белига риштаи ток.

Навоий истаса лўливаше, ажаб эрмас,
Бу важҳ илаки, вафо тарки эттилар атрок.

331

Меники муғбача дайр ичра айлагай усрук,
Не тонг, кўзумга қуёш бўлса заррадин ўксук.

Сўзумни ёр эшитмай юзумни чуркади ох,
Бу важхдиндур ул ой оллида юзум чуркук.

Фироқи ўқидин ўлмиш тешук-тешук бағрим,
Бу турфарокки, бир ўқдиндурур хар икки тешук.

Ғамида турлук-турлук балоға учрабмен
Ки, хар бириси мени куйдурур неча турлук.

Танимда рағлар узулди фироқ шиддатидин,
Начукки, ришта чубўлғай, ипак тўн ўлса чурук.

Тутай жаҳонда Сулаймон сени ва ё Жамшид,
Не мунга жом вафо айлади, не анга узук.

Навоий, ўртади ширин ҳадисинг эл кўнглин,
Начукки куйдурур ични, чу шарбат ўлди чучук.

332

Гулшан ичра йўқтур оромим—дилоромим керак,
Сарву гулни найлайн, сарви гуландомим керак.

Гар парийлар қуш кеби рам қилсалар мен телбадин,
Ғам йўқ, ул шўхи парий пайкар менинг ромим керак.

Офият кўйида маҳвашларға йўқтур нисбатим,
Ул муқаммир шева шўхи бодашомим керак.

Каъбада ноком ила дин аҳлиға йўқ жуз нифоқ,
Дайр ичинда кофири бебок худ комим керак.

Гул била савсан керакмастур манга, эй боғбон,
Зулфи сунбул атрлик рухсори гулфомим керак.

Эй харобот аҳли, расво кўнглум итмиш бу тараф,
Келмишам топиб суроғ — ул ринди бадномим керак.

Эй Навоий, хонақаҳда топмадим жуз тафриқа,
Хум кеби майхонанинг кунжида оромим керак.

333

Айтмонким, лаъли жонбахшинг эрур жондин чучук

Ким, эрур ҳар неки йўқ андин чучук, андин чучук.

Нечаким бўлсун чучук ширин такаллумлар сўзи,
Лекин эрмас ул каломи шаккарафшондин чучук.

Нўши лаълингдин манга чун захри ҳажр ўлди насиб,
Не осиф, гар бўлса ул ортуғроқ имкондин чучук.

Най ўқунг беҳад чучуктур жонға, гўё чикмамиш
Бир қамиш мундоқ шакар буткан найистондин чучук.

Новакинг узра бошок гўё эрур ҳабби набот,
Ким, кўнглум коми бўлур ул шакли пайкондин чучук.

Соқие, жомимда эзгил захрким, ҳар неча ул
Бўлса оччиғ, бўлгусидур захри хижрондин чучук.

Эй Навоий, жонфизо назминг лаби васфида бор,
Ширази жондин эзилган оби ҳайвондин чучук.

334

Сарвинг соясида бодаи гулфом керак,
Бўлди чун иккиси бир, сарви гуландом керак.

Кимгаким бўлди булар кофир эрур деса манга,
Хуру тўби била кавсар майидин ком керак.

Гарчи рухсори эрур субҳи дилафрўз, валек
Васл айёми қора зулфи кеби шом керак.

Улки Жамшид дегай ўзини хуршид кеби,
Соқий илгидин анинг базми аро жом керак.

Кўзларим донаю суйиға келур васл куши,
Лек тутмоққа ул ой туррасидин дом керак.

Каъба тавфида базе тафриқадур билки, ўзин
Жамъ истарга фано дайрида ором керак.

Дайр пириға мурид ўлди Навоий, негаким,
Шайхул-ислом деган кимсага ислом керак.

335

Пили гавҳаркашдурур ҳар ён саҳоби пилранг,
Бошида чангак ҳилолу ёнида хуршид занг.

Асру изҳори тажаммул қилди султони баҳор
Ким, бу янглиғ пил юз минг жилва айлар бедаранг.

Айлади найсон зулоли ер юзин ойинагун,
Анжуму кўк аксидур анда раёҳину ўланг.

Дафъа-дафъа бир-бири узра булут офоқ уза,
Гўйиёким тожире терди рухутин танг-танг.

Чанг уни бирла май ич, кўргузди чун қавси кузаҳ,
Давр ила андоми чангу лавн аро автори чанг.

Буйла мавсумда керактур айш базмин тузгали
Ҳам зумуррад ранг ер, ҳам бодаи ёқут ранг.

Бу бори бир ёну ул бир ёнки, ичмак боиси,
Соқийё, бўлғай бу давр ичра бағоят шўху шанг.

Ҳам нигитлик, ҳам баҳор айёмини тут муғтанам,
Бодаву соқий учун қилмаққа тарки ному нанг.

Эй Навоий, дам бу дамдир — тут ғанимат, бода ич,
Ўзга бир дамга етар-етмаска чун воқиф эманг.

336

Айласа муғбача дайр ичра мени масти маланг,
Ушатай соғари номус била шишаи нанг.

Эй хуш улким, қилибон зуҳд тунидин урён,
Дайр аро тифллар ўйнатса ани маст яланг.

Ишқ базмиға нетиб бормағамен, чунки мени
Тортадур ул сари юз тор била нағмаю чанг.

Манга, зоҳид, яна май таркини қил деб таклиф
Қилмағайсен, кўзунга учраса ул соқийи шанг.

Соф май ламъасию соқийи маҳваш хусни,
Тийра зоҳидқа асар қилмадиким, бор эди данг.

Ишқи бебок уза ким зуҳд хаёлин қилса,
Эрур андоқки, егай бодаи ноб устида банг.

Майкада аҳлиға юз тоқу тараб, эй соқий,
Хонақаҳда бўла олғайму Навоийға даранг.

337

Раҳмсиз бўлғай кўнгул куффори Хайбар кўнглидек,
Мумкин эрмас бўлмоқ ул шўхи ситамгар кўнглидек.

Кести атфол ғаминг кўнглум уза наъл узра наъл,
Ончаким бўлди ҳазин кўнглум санубар кўнглидек.

Кўнглум ул хат шавкидин юз захмиқ жисм ичра бор
Ўт ичинда анбар эткан дуди мижмар кўнглидек.

Неча захм этсанг қизиқ кўнглумни, ўтдур — қон эмас,
Ҳумратиким анда зоҳир бўлса ахгар кўнглидек.

Гарчи Лайли маҳмилидин нола кўп чеккай дарой,
Савти муҳлик бўлмағай Мажнуни музтар кўнглидек

Мужда дайр аҳлики, соқий акси эрмиш жилвагар,
Ҳар киши берса сафо кўнглига соғар кўнглидек.

Ҳажр тигидин Навоий қону захмин кўрки, бор
Кўнгли мамлу жисмидек, жисми саросар кўнглидек.

338

Дарду меҳнат тошин, эй маҳзун кўнгул, жонимға ўк,
Ҳар не афзун келса андин, жисми вайронимға ўк.

Чун базе кўпдур чиқиб жон, жисм уйи емрулгали
Етса, хирман-хирман ул тошларни ҳар ёнимға ўк,

Ишқ ўти ахгарлари таскин берур чун дардима,
Ёққали марҳамдек ани доғи пинҳонимға ўк.

Ҳузну меҳнат юклари кўнглум уйин қилмиш тўла,
Эй фалак, эмди аларни байтул-эхзонимға ўк.

Юзу зулфи ёдидин мажлис тузарман, эй рафиқ,
Боғдин гуллар териб, ҳар ён шабистонимға ўк.

Хонақаҳда тийрамен, дайри фано туфроғини
Ҳам супур кирпик била, ҳам чашми гирёнимға ўк.

Ғам била андуҳ ғизосидин бўлубмен мумтали,
Эй Навоий, гўшаларда ани зиндонимға ўк.

339

Субҳи икболу саодат келди ул фархунда энг,

Тонг бошида мухтариқ кавкабдек ул энг узра менг

Сарвким, тенг тутмас ўз қадди била ҳар нахлни,
Эътидол ичра эмастур сарви қаддинг бирла тенг.

То мени саргашта чиқтим, даштдин ҳар ён қуюн
Пўя айлар тинмайин, невчунки топмиш ерни кенг.

Кўнглак ўрпиға елак кийдинг ҳамоно, эй қуёш
Ким, яди байзоға монеъ бўлмағай ҳар сари енг.

Ғорати ислому дин ёлғуз қилурсен гўйиё,
Буйла яғмоларда йўқ ҳожатки, бўлғай кимса ҳенг.

Бода истаб зуҳд тарки айладим, олғаймусиз,
Хирқаву сажжода раҳн этсам, харобот аҳли денг.

Доғу қон бирла Навоий кўнгли бўлди лолаким,
Бу тақозо айлар ул мушкин менгу гулранг энг.

340

Эй, жафо пешангу бедод ишинг, жавр фанинг,
Ҳар бири марҳами роҳат кеби кўнглумга менинг.

Кўпдурур кўнглум аро ниш магар қилди нишон,
Варзиш айларда ани ғамзаи новакфиканинг.

Хўблар хатларидин тийрадурур чехралари,
Сенсен ул гулки, юзунг гулшанида йўқ тиканинг.

Лутф кўрким, суда гул акси масаллик кўрунур,
Хулла нозуклигининг ҳар сари нозук баданинг.

Эй кўнгул, ғам юзининг кўзгусидурсен гўё,
Кўзгунинг икки юзи ёнгию эски туганинг.

Мендек, эй лола, сени қилмади гар ишқ шаҳид,
Нега ғам доғи аён айлади қонлиғ кафанинг.

Давр андуҳи мени қилди ҳалок, эй соқий,
Шиша софий йўқ эса, йўқму экан дурдининг.

Йўқтурур аҳли замон қасрида жуз нақши жафо,
Чикма, гар худ йиқилур бошинга байтул-ҳазанинг.

Эй, Навоий, чу фалак токидин офат ёғадур,
Чикмаким, бўлса керак майкада боғу чаманинг.

341

Бировки, кўнди кеча ўзга ерга ёри анинг,
Кўзидин уйку ўчарга не ихтиёри анинг.

Кишики, дилбари ағёр бирла тутти қарор,
Ажаб эмастур, агар бўлмаса қарори анинг.

Замона хўбларидин вафо тамаъ тутқан,
Ўт истагайки, су қилғай аён шарори анинг.

Вафога чунки жафодур эваз, хуш ул фориғ
Ки, ишқ кишвариға тушмамиш гузори анинг.

Кўнгул хавоси мени бузди, шукрдур ангаким,
Тузулди офият авжида рўзгори анинг.

Ҳаёт гулшанидин қайда бар егай кўнглум
Ки, ғам ҳазониға бўлмиш бадал баҳори анинг.

Замона боғида нахли вафо эмас сарсабз
Ки, жаври жоласидин тушти баргу бори анинг.

Қувонма давлати хуснунгға, эй паривашким,
Замона давлатидек йўқтур эътибори анинг.

Навоий этса фиғон, хўблар, торикмангким,
Не қолғусидур ўзи, не фиғони зори анинг.

342

Ошиқ ўлдум, панд берманг — чорам асбобин тузунг,
Ишқ зор этганга зулм этманг — тараҳхум кўргузунг.

Эйки, дерсиз ишқ аро сабринг уйин обод қил,
Мундоқ этгунча ҳаётим қасри бунёдин бузунг.

Сарвинозимким борур кўз боғидин, қилмон қабул,
Гар анинг ўрнида тўби нахлини ўлтурғузунг.

Онсизин, эй дўстлар, не захру не оби ҳаёт
Ким, мусовидур манга гар ўлтурунг, гар тиргузунг.

Гар ажал турғузмади жисмимни ул ой кўйида,
Дўстлар, наъшимни боре анда бир дам турғузунг.

Дурд келтурдунг дебон ёзғурмангиз, эй аҳли ишқ,
Бок йўқ, зухдум ридоси кунжиги солиб сузунг.

Чун Навоий кўнглини қилди гириҳ бир тори зулф,
Дўстлар, сарриштаи уммидни андин узунг.

343

Чун латофат кўзгуси бўлмиш сафо ичра ул энг,
Ё раб, оҳим дуди зоҳир қилмасун ул энгда менг.

Илгим ўтин дафъ этар энг суйи, баским, элтурам
Оҳ манъиға илик ё ашкнинг дафъиға энг.

Қоматинг бирла латофатда ўзин тенг тутса сарв,
Бордур ул янглиғки, бўлғай сарв бирла соя тенг.

Мен бало чоҳидаву Мажнун фароғат даштида
Лофи ишқ урса, ажаб йўқким, топибдур ерни кенг.

Судрабон элтур қазо илги мени майхонаға,
Маст бўлмай чора борму, эй насиҳат аҳли, денг.

Турктоз айлаб кўнгул олдинг ажалдин бурна жон,
Ҳисса ойирма анга, невчунки эрмас эрди ченг.

Эй Навоий, гар кўнгул кетти, малолат кўрма кўп,
Сен чу бедилликка қойилсен, эрур ул телба тенг.

344

Қуюндек васл даштидин гар, эй Лайли, мени сурдунг,
Дегач саргашта Мажнунум, бошимни кўкка етқурдунг.

Сотарлар дашт уза мен телбани ким тутса ҳинду деб,
Танимни ҳажр дуду шуъласиға баски куйдурдунг.

Тегиб туфроққа андин секреган тошлар ҳалок этти,
Неча бошимға қолқон тутқунг, ар ғам тоши ёғдурдунг.

Ҳазин кўнглум қушининг парлари чурканди, ул кунким,
Бузуғ тан ошёнин шуълаи ҳажрингға куйдурдунг.

Негиб нахли умидимдин гули васл орзу айлай
Ки, ҳажринг илгидин ани кўнғардинг, йўқки синдурдунг.

Бошимға келди ғам тиғи, бало тоши, ажал захми,
Кўр, эй хижрони золимким, нелар бошимға келтурдунг.

Яса, эй дайр пири, бодаким, келгум кафоратға,

Эшиттимким, мени айлабтурур деб тавба ёзгурдунг.

Бу гулшан гулларининг чун вафоси нўқтур, эй булбул,
Не очилгай тутайким, сен фиғонинг кўктин ошурдунг.

Навоий, йўл йироқ, мақсуд нопаёдо, қадам урғил
Ки, қолдинг қорвондин, гар тинарға бир нафас турдунг.

345

Зиҳи кути ҳаётим ҳажр муҳлик дардида ёдинг,
Агар лутфунгга лойиқ бўлмасам, йўқтурму бедодинг.

Манга лаззат сенинг зикринг, манга қувват сенинг фикринг,
Манга ишрат сенинг васлинг, манга тоат сенинг ёдинг.

Агар хуршиди рахшон орзу қилсам гули рўюнг,
Ва гар тўбию ризвон майл этсам сарви озодинг.

Бағир қонин лаболаб айлаган ошом ики лаълинг,
Кўнгул сайдин дамо-дам бисмил этган икки сайёдинг.

Улусни тиргизур қатл айламактин оби ҳайвонинг
Ва лекин ўлтурур қатл айламастин бизни жаллодинг.

Муҳиқдур, эй кўнгул, буқим ул ой фарёдинга етмас
Ки, ёлқибдур, нединким, етти кўп ул ойға фарёдинг.

Демон девона, балким дев ўлубмен ул парирухдин,
Не тонг, эй шайх, акс этсам тахайюл барча иршодинг.

Улуска софийи ишрат тутуб, эй соқийи даврон,
Ҳамоно захри меҳнатни менинг жонимға асродинг.

Навоий Каъбаи мақсуд сари гар қадам қўйсанг,
Тажарруд басдурур ҳамроҳингу бетўшалиғ зодинг.

346

Раҳм этиб, эй дўстлар, мажруҳ кўксумни ёринг,
Кўл ёланг айлаб солиб, ҳар ён ичимни ахторинг.

Учраса юзи қора кўнглум тутуб, тортиб, узуб,
Ўтқа солиб ўртабон, жонимни андин қутқоринг.

Кетган эрса чоклик кўксум тикиб, воқиф бўлуб,
Келса бу жониб, синонлар бирла санчиб қайторинг.

Чун ўлармен — ёрни истанг, бошимга келмаса,
Бош ёланг айлаб, кўюб туфроғ уза юз, ёлборинг.

Келса айтурда ошукмангким, фарахдин ўлмайин,
Нуктадонлиғ бирла ул сўзни қошимда ўткоринг.

Бошима етса, чу ўлгумдур неча фарёд этиб,
Бир нафас тенгри учун ҳар қайсингиз бир ён боринг.

Гар муяссар бўлмаса бу иш, Навоий хастани,
Қўлдабон ё судрабон майхона сари бошқоринг.

347

Ҳажрдин кўзумга оламини қоронғу айладинг,
Умрдин кўз юмганим ул тунда уйқу айладинг.

Жону кўнглум муддате саргаштадур кўюнг аро,
Бошларин айландурурға буйла жоду айладинг.

Ҳолима қолур таажжубдин эл оғзи очилиб,
Йўкса аҳволим жаҳон аҳлиға кулгу айладинг.

Ашк сиймобимудур ҳажрингда, ё кўз оқини
Ҳал қилиб, кўздин равон ул навъким су айладннг.

Қолди маҳмизингдин ой юзинда, эй чобук, нишон,
Гўйиё жавлон қуни ани тепингу айладинг.

Шоҳиди давронға гўё, эй тараб машшотаси,
Бодадин гулгунаву соғарни кўзгу айладинг.

Буки айтурсен замон аҳлнға йўқ эрмиш вафо,
Ани маълум, эй Навоий, бу замонму айладинг.

348

Нил тортиб, оразинг оройишин фан айладинг,
Шуълаи кўкурд бирла шамъ равшан айладинг.

Сарвдин зоҳир йўқ эрди жуз ниёз, эй сарвноз,
То хиромон жилва бирла азми гулшан айладинг.

Ҳазл бирла дўстлуқ изҳори айлаб, оҳким,
Жумлаи олам элин жонимға душман айладинг.

Дуд солмиш бошима ҳажр, эй бало тоши, магар
Жисм унининг гунбади бошини равзан айладинг.

Жуз шарар не дона ҳосил айлагаймен, чунки сен
Мазраи жоним аро ўт бирла ҳирман анладинг.

Чун қадах бердинг лаби хандон била, эй муғбача,
Жонға лаъли оташинни шуълаафкан айладинг.

Эй Навоий, хирқа зайлидин ариттинг дурди хум,
Бизни бу дайри фанода покдоман айладинг.

349

Айрил, эй заъф, эмди моҳи нотавонимдин менинг,
Кам қил андуҳ ўтини озурда жонимдин менинг.

Чок кўксумдек тикинг оғзимни ҳамким, кечалар
Ҳар замон сесканмагай бехуд фиғонимдин менинг.

Садка вожиб бўлса, эй кўзу кўнгул, айланг нисор,
Дур била лаъл оллиға бу баҳру конимдин менинг.

Эй фалак, жилванг учун айлай равонимни фидо,
Жилвагар лек олмағил сарви равонимдин менинг.

Жисм аро ҳар дам ҳарорат фаҳм қилсанг, эй қуёш,
Ғофил ўлма жон доғи руҳи равонимдин менинг.

Соқиё, гар лаългун май тутса бўлмас ёрға,
Итларин сероб қилғил бори қонимдин менинг.

Хурдаи жоним нисоринг, эй Навоий, гар десанг
Сихҳат ойин нукта шоҳи хурдадонимдин менинг.

350

Не бийми ҳажрдурурким, ниҳояти йўқ анинг,
Висол умиди кеби ҳадду ғояти йўқ анинг.

Не суд хорани гар қилса дуди оҳим мўм
Ки, кўнгли ичра шарарча сирояти йўқ анинг.

Агарчи шахдуру ушшоқ анинг ранятидур.
Вале раняти сари риояти йўқ анинг.

Не зулмдур буки, ҳажр этса қасди жон ногаҳ,
Анга мададдуру бизга ҳимояти йўқ анинг.

Жафову жаври дамо-дамдур, эй кўнгул, демаким,

Асиру шифталарға инояти йўқ анинг.

Бу дайр аро бирав осудадулки, муғбачадин
Не келса, шукр эгар, аммо шикояти йўқ анинг.

Навоий илгида не сабру не умиди висол,
Кишики бўлмаса нақди, кифояти йўқ анинг.

351

Қилса кўксум чок тиғи захрпарварди анинг,
Қўймангиз мархамки, ўлтурсун мени дарди анинг.

Кўйи туфроғи аро ўлдум, дам урма, эй Масих
Ким, ҳаёт истаб юзумдин учмасун гарди анинг.

Гул юзунгдин айру боғедур кўнгулким, очилур
Ҳажр ўти учқунларидин оташин варди анинг.

Оҳим андоқдулки, лаълинг шавқидин бир қатра қон
Тўкса кўз, ёқутдек бағландурур барди анинг.

Буйлаким солди самандин пўяға, ваҳ, не ажаб,
Олам ичра солса ўт барқи жаҳонгарди анинг.

Сотма, эй гул, ноз кўп, боққил хазон боғиғаким,
Бор эмиш гулранг бир кун чехраи зарди анинг.

Бер Навоий комини ё жонин ол, эй умрким,
Зулмни элга фиғони ҳаддин ўткарди анинг.

352

Не ажаб, сарви сиҳига инмаса бошинг сенинг
Ким, эмастур қадду раъноликда бўйдошинг сенинг.

Гар ниҳони фитна таълим айламас, бас не учун
Бошини чекмиш баногўшунггача қошинг сенинг?

Сангборони ғамингдин бош не янглиғ ёшурай
Ким, саодат гавҳаридур бошима тошинг сенинг.

Оби ҳайвон бирла гўё қилди лаъли ранг ҳал,
Суврат ичра чун лабингға етти наққошинг сенинг.

Ўта олмас хонақахи қудс эли, эй муғбача,
Дайр эшикинда чу тузгай базм авбошинг сенинг.

Дема, эй носихки, қилмайсен сўзум бирла амал,
Хотиримда қайда қолмиш мунча қолмошинг сенинг.

Эй Навоий, бўлди қонлиғ душманингким, ёшурур
Ёрдин сариғ юзунг рангини қон ёшинг сенинг.

353

Юзунг оқ, эй ғамки, ашким рангини ол айладинг,
Жон фидонг, эй дардким, жисмимни помол айладинг.

Ҳолатим халқ англамас, ё раб, сен-ўқ раҳм айлагил,
Чун ғаме бердингки, айтурдин тилим лол айладинг.

Сен тарахҳум қил, худоё, бу қотиғ ҳолатдаким,
Мени зору дилбаримни фориғулбол айладинг.

Сафҳаи рухсор уза хатким чиқардинг — фитнадур,
Фитна узра нуқталардурким, отин хол айладинг.

Шарҳи ишқинг ёзғали жисмим қуруттунг хомадек,
Ҳар тараф жон риштасин ул хомаға нол айладинг.

Ваҳ, не хол эрдикки, мажлис ичра лаълинг жомидин
Элни хушҳол эттинг, аммо бизни беҳол айладинг.

Элга жавлон ичра солдинг тиғ, юз минг войким,
Ҳар қачон еттинг Навоий сари, ихмол айладннг.

354

Ичмадинг май — то бурунроқ бизни расво қилмадинг,
Чунки расво қилдинг — андин сўнгра парво қилмадинг.

Майни захри ҳажр соғиндинг магарким, тотқали
Бир фидойи мен кеби давронда пайдо қилмадинг.

Май ичардин қасдинг эрмиш бизни расво айламак,
Айш фикрин мундин ўзга ишга гўё қилмадинг.

Шаҳр бадноми мени айлаб, ўзунг ишрат аро
Ваҳки, бу бадномни бир ёд қатъо қилмадинг.

Шоҳ базми ичра чун лойиқ эмас эрмиш гадо,
Эй хирад, невчун бурунроқ бизга имо қилмадинг?!

Эй кўнгул, раҳмат сенга, ҳар нечаким кўрдунг жафо,
Олам аҳлидин вафо ҳаргиз таманно қилмадинг.

Эй Навоий, шукрим, гарчи сени шаҳр ичра ёр
Шуҳра қилди, сен анинг сиррини ифшо қилмадинг.

355

Оразинг гулдур, гул узра сунбули тар кокулунг,
Оллоҳ-Оллоҳ, гул юзин қилмиш муанбар кокулунг.

Қоматингдур шамъу рухсорингдур анинг шуъласи,
Шуъланинг дудидур, эй шўхи ситамгар, кокулунг.

Очқанинга нега ҳар тори ародур юз гирих,
Гар кўнгуллар банд қилмайдур саросар кокулунг.

Не ажаб, ҳусн аҳлининг султони бўлсанг хоссаким,
Мушқдин кўйди куёш бошиға афсар кокулунг.

Сунбуледурким, саросар чирмашибдур сарв ила,
Нахли қаддинг бирлаким бўлмиш баробар кокулунг.

Истасангим, бўлмағай ошуфтаю дарҳам, дегил,
Қилмасун бизни паришонҳолу абтар кокулунг.

Гар Навоийға димоғ ошуфта бўлса, тонг эмас,
Чун сепар ҳар дам юзунг ўтиға анбар кокулунг.

356

Ишқ ўтидин қисматим дарду балому қилмадинг,
Дуди бирла хонумонимни қарому қилмадинг.

Куймакимга барқи офат қилмадингму оҳни,
Ўлмакимга ашқни сайли балому қилмадинг.

Зулм тиғидин танимни қилмадингму банд-банд,
Фурқатингдин банд-бандимни жудому қилмадинг.

Дема, эй кўзким, не қилдим, гар сени кўр истасам,
Бир боқиб, юз минг балоға мубталому қилмадинг.

Эй кўнгул, ҳолимни қилдинг арзу афзун қилди зулм,
Билмадингму ё билиб яхши адому қилмадинг.

Шиква қилсак сендин, эй гардун, раво эрмас дема,
Бизни беком айлаб, эл комин равому қилмадинг.

Баҳри ишқ ичра, Навоий, ошнолиғ топмадинг,
То бу бир кўзни Арас, ул бирни Ому қилмадинг.

357

Не бўлди дардима, эй бевафо, даво қилсанг,
Вафоға ваъда қилиб, ваъдаға вафо қилсанг.

Танимни курб физосида хоки раҳ эттинг,
Бошимни васл эшикига ошно қилсанг.

Сунуб кўлумни юзунгга, мурод этиб ҳосил,
Очиб юзунгни, кўзум ҳожатин раво қилсанг.

Висол авжи бийик, эй кўнгул куши, сен паст,
Етишмак анда не мумкин, агар ҳаво қилсанг.

Жаҳон ғамин чу олур, бер қадахни, эй соқий,
Олурмен, икки жаҳон мулкига баҳо қилсанг.

Замона аҳли жафосин тағофул айларсен,
Алар тағофул этиб, кош сен жафо қилсанг.

Агарчи аҳли наводур вале ул ой боқмас,
Навоиё, неча булбул кеби наво қилсанг.

358

Оташин рухсора очиб, хонумоним ўртадинг,
Хонумоним худ не бўлғай, жисму жоним ўртадинг.

Дема, не қилдим, не қилдим, жону кўнглунгни олиб,
Ўртадинг, эй қотили номехрибоним, ўртадинг!

Дилраболиқ бирла чун ёқтинг жамолинг шуъласин,
Хаста кўнглум олғач-ўқ, эй дилситоним, ўртадинг.

Тўлғаниб куйсам, ажаб йўқ, ўтқа тушкан риштадек,
Чун фироқ ўтиға жисми нотавоним ўртадинг.

Ўтқа солдннг сабру ақлу жону кўнглум барчасин,
Йўқу борим куйдуруб, яхши-ёмоним ўртадинг.

Соғаринг жону жаҳондин ортуғ эрмиш, соқиё,
Лекин ул ўт бирла-ўқ жону жаҳоним ўртадинг.

То Навоийдек белу оғзинг хаёли бирламен,
Ушбу йўқ савдода пайдову ниҳоним ўртадинг.

359

Элга ишқидин ғараз меҳру вафосидур анинг,
Гар мени ўлтурса, мақсудим ризосидур анинг.

Бўлмас ул бегонаваш чун ошно, бўл, эй кўнгул,
Бир кишига ошноким, ошносидур анинг.

Новаки захмин кўзумдин чиқмасун деб, захмини
Кийр ила туттум, соғинмангким, қорасидур анинг.

Ўқи суфори кўнгулда гар қизарди, не ажаб
Ким, бағир парголеси ҳар дам ғизосидур анинг.

Сабр хайлин кўнглум ўз гирдинда қўймас, гўйиё
Кирпику қошинг хаёли ўқу ёсидур анинг.

Даҳр бўстонида буким чок эрур гул кўнглаки,
Булбул аҳволиға гўёким азосидур анинг.

Шод ўлубтур фақр кўйида Навоий, уйлаким,
Салтанат фарши гадолиғ бўрёсидур анинг.

360

Зулфиким, боғлиқдурур ҳар жонға бир тори анинг,
Тандин эл жонин, ажаб йўқ, чекса рафтори анинг.

Тиғи захминким тикармен, сиҳхатим эрмас ғараз,
Чиқмасун дермен ҳазин кўнглумдин озори анинг.

Дона-дона хол ила ғунчангни истаб, кўрки бор
Тоза-тоза доғ ила кўнглум намудори анинг.

Лабларинг шавқида ўлган халқдин кўюнгда зоғ
Тўъма айлабдулки, бўлмиш лаъл минқори анинг.

Мумкин эрмас ул парий мажнуниға ҳуш, эй ҳаким
Ким, жунун хаттидурур бўйнида тумори анинг.

Эй мусулмонлар, фиғонким, кофире кўнглумдадур
Ким, эмас жон риштасидин ўзга зуннори анинг.

Ташнамен, соқий, шафақгун май тўла тут соғаре
Ким, фалакни нуқта қилғай давр паргори анинг.

То қуюб оғзимға андоқ сипқарай ул майниким,
Қолмасун ул навъ соғар ичра осори анинг.

Айта олмон, асрай олмон ишқ сиррин, оҳким,
Саъб эрур ихфосию мушкилдур изхори анинг.

Эй Навоий, фард бўл, васл истасангким, халқдин
Ҳар кишиким ёрлиғ узгай, худо ёри анинг.

Мужда, эй толибки, ердин олмағи мумкин эмас,
Бир қадам матлуб бошқармай талабгори анинг.

361

Оҳимни сарсар айлабон, ашкимни тўфон айладинг,
Бу сарсару тўфон била оламини вайрон айладинг.

Бир дам юзин кўрган замон маҳрум этарга васлидин,
Эй йиғламоқ, зўр айлабон, эй ашқ, тугён айладинг.

Эй ҳажр, ашким қонидин ер гўйин эттинг лаългун,
Бу гўй шаклин уйлаким бир қатраи қон айладинг.

Ҳар қатра ашким қонидин хирқамни айлаб доғ-доғ,
Жисмимда ҳар ердин нишон бир доғи ҳижрон айладинг.

Гардун балият ўқларин отқанда, эй гул, гўйиё
Пурхори ҳажринг даштидин ҳар бирга пайкон айладинг.

Чун жону кўнглум хирманин кул айладинг, эй барқи ишқ
Асрарға ҳажр ўтин магар ул кулда пинҳон айладинг.

Эй муғ, зулоли ҳажр эди жоми Жам ичра дайр аро,
Синған сафол ичра солиб, дурдига эҳсон айладинг.

Давр аҳлидин, эйким, вафо мумкин эмас, дединг, санга
Туттуқ мусаллам, ҳар нечаким манъ имкон айладинг.

Эй кўнглум, иршодим билаким туттунг ойини фано,
Кавнайн ранжидин халос ўлдунг, не нуқсон айладинг.

362

Кўрган эл бедоди ҳижрондин мени ер бирла тенг,
Кўрсангиз ишқ аҳлини, мендин ўпуб ер, ишқ денг.

Сарв тенг тутса ўзин қаддинг била, ул навъдур
Ким, гиёҳ ўлғай қад ичра сарви раъно бирла тенг.

Ғунча ичра жола лоф урса тишинг бирла не тонг,

Бу адам кунжига қолиб, ул топибдур ерни кенг.

Турфадурким, куфр шоми рафъ ўлуб, қилғай тулуб
Субҳи имон зулфин очиб, ошкор этса ул энг.

Турфароқ буким, саодат субҳида чикмиш дегай
Тийра бахтим ахтариким, кўрса ул энг узра менг.

Ақл васвоси хароб этмиш мени ҳужжат била,
Соқиё, бир айш жоми тут мангаву ани энг.

Эй Навоий, энгда пинҳон этма ул ой руқъасин,
Чун санга улдур ҳамиша ашк оритмоғ бирла энг.

363

Менинг фироқиму анинг висоли тун била тонг,
Бу навъ даҳрда йўқ эҳтимоле тун била тонг.

Ғариб зулфу юз эрмасмуким, жаҳон элига
Кўрунмамиш бу икининг мисоли тун билан тонг.

Тонгим ёруғу тунум тийрадурки, чирмашадур
Кўнгул аро юзу зулфунг хаёли тун била тонг.

Не тунда айш насими, не тонгда меҳр, магар
Ки, бўлди зулфу юзунг поймоли тун била тонг.

Тунунг хужаста, тонгинг қутлуғ ўлсун, эй маҳваш
Ки, икки банда санга бўлди холи тун била тонг.

Биравки, тонгу тунин бода бирла ўткаргай,
Яқинки, бўлмағай анинг малоли тун била тонг.

Навоий этмади зулфу юзунг висолин кашф,
Валек эрур ғамининг иттисоли тун била тонг.

ЛОМ ҲАРФИНИНГ ЛУЪБАТЛАРИНИНГ ЛАТОЙИФИ «БАДОЕЪ»ДИН

364

Эй кўнгул, бир навъ ўлубмен аҳли даврондин малул
Ким, эрурмен кимки андии яхши йўқ, андин малул.

Ҳажр агар будур, нетай мен жонни, жон нетсун мени
Ким, эрур ҳар лаҳза мендин жону мен жондин малул.

Тенгри халқ этмиш мени гўё малолат чеккали

Ким, даме йўқким, эмасмен халқи нодондин малул.

Неча диним узра титрай дилраболар кўйида,
Эй, мусулмонлар, бўлубмен кофиристондин малул.

Истасанг мақсад, кадам кўй, таън тошидин не бок,
Каъба топти бўлмағай хори муғилондин малул.

Эй кўнгул, фикрингни қилким, дўсту душманлар юзун
Кўрмас эрди, бўлмаса сен зори хайрондин малул.

Эй муғанний, тут «Ироқ» оҳангию кўргуз «Ҳижоз»
Ким, Навоий хоотири бўлмиш Хуросондин малул.

365

Эй кўнгул, мен тарки ишқ эттим вале фош этмагил,
Мен сенга сиррим дедим, сен элни сирдош этмагил.

Эй кўз, эмди айладим ҳар чехрадин қатъи назар,
Қил таҳаммул доғи атрофимни қон ёш этмагил.

Сокиё, кўйдум аёғингга сиришким лаълини,
Лутф этиб, бу майға жоми ҳажр подош этмагил.

Риштаи меҳр уздум, эй машшота, зулфи қиссасин
Кўп узатиб, нотавон кўнглумга чирмош этмагил.

Гар десанг қаддинг бўлуб хам, қолмағайсан фитнаға,
Кўз солиб ҳусниға, майли ул кўзу қош этмагил.

Ҳажр тошин ёғдурубким қавди, ўлсам, эй рафиқ,
Қабрим устида тўкар тошинг жуз ул тош этмагил.

Эй Навоий, фақр йўлинда ер ўпқил ҳар қадам,
Яъни ул йўлда қадам сайр ичра жуз бош этмагил.

366

Қосидо, оллинда аҳволи харобимни дегил,
Муфрит андуҳ бирла муҳлик изтиробимни дегил.

Ишқи ичра заъфлиғ жисмим шиканжи шарҳин эт,
Тору зулфидек ўт узра печу тобимни дегил.

Кўйи сайрида кўруб ани мулойим ғайр ила,
Равзаи жаннат аро дўзах азобимни дегил.

Тан тирикларнинг ҳисоби топмағанни доғи айт,
Жонда ҳам дарду балойи беҳисобимни дегил.

Ҳажр дардин вужуд уйида бир дам тўхтамай,
Ҳар замон мулки адам сари шитобимни дегил.

Сўрсаким, ғам базмида менсиз тузарму базми айш,
Қон ёшимдин бода, бағримдин кабобимни дегил.

Эй Навоий, ғам била беҳудлуғумдин нукта сўр,
Ёр ҳажринда бу янглиғ хўрду хобимни дегил.

367

Эйки, ишқ ошубида ҳолим сўрарсен, сўрмағил,
Кўзларимда су кўруб, кўнглум аро ўт англағил.

Эй парий девона деб кўнглумни қавма ҳар замон,
Даъвойи дилдорлиғ қилсанг, кўнгулни асрағил.

Эй, баҳори ҳусн, барқи васл ила кул қил мени,
Нотавон кўнглумга лекин доғи ҳижрон қўймағил.

Шўхлуктин буки боғ ичра тиларсен ўйнамоқ,
Кўзларимнинг боғи серобинда бир ҳам ўйнағил.

Телба кўнглумни ҳамиша қилма мажрух, эй парий,
Тиғи кин юз қатлаким сурсанг, бирор ҳам алдағил.

Кирди ишқ аҳли фано даштиға, эй мажнун кўнгул,
Истасанг йўл озмағайсен, корвондин қолмағил.

Эй Навоий, дайр аро бўлсанг гадолиғ бирла маст,
Бош кўяр бўлсанг, сафолингни бошингға ёстағил.

368

Не атову не ўғул, сен шаҳ йигит, мен қори кул,
Ҳеч ато кўрмайдур эркин сен кеби бадмеҳр ўғул.

Ишқинг оташгоҳиға ҳар нечаким қилдим назар,
Шуъласи ўтлуқ нафасдур, ахгари қонлиғ кўнгул.

Рўзгорим ҳажр даштида қорарған, айб эмас
Ким, анинг мушкин насими дуд эрур, туфроғи кул.

Доми ишқингдин гар озод айласанг кўнглум қушин,
Ўзга ён қилса ҳаво, синған пару болини юл.

Неча қилғай дарди дил ҳар дам санга жон, эй ажал,
Раҳм этиб, андин мени қутқар, ўзунг доғи қутул.

Истасанг махлас қора қайғудек андуҳ шомидин,
Субҳдек оллингга даврондин неким юз берса кул.

Эй Навоий, саъй ила чун васл ҳосил бўлмади,
Ёр лутфиға тикил эмдию ғайридин тўнгул.

369

Гаҳ-гаҳ, эй шўх, мени бошинг учун ёд этгил,
Ё бошингдин эвуруб бир йўли озод этгил.

Бийми хижронинг ила неча қилурсен ғамнок,
Нетти бир муждаи васлинг била ҳам шод этгил.

Бордингу узр буқим тузмади бедодимға,
Кел доғи ончаки мумкин эса, бедод этгил.

Ноладин ишқки кўнглумни йитиб, етти фироқ,
Эмди, эй телба, фиғон чеккилу фарёд этгил.

Базмдин сурдингу кетмакка эрур моний заъф,
Соқийё, бир-икки соғар била имдод этгил.

Фақр даштида десанг фориғу озода борай,
Кир таваккал билаю ваҳмни барбод этгил.

Эй Навоий, тиласанг ишқда эмганмагасен,
Ўзни хижрон ғамию дарди била муътод этгил.

370

Қошларингдинким эрур қонлиғ кўнгул ичра хаёл,
Ул қизил қоғазда нундур, бу шафақ ичра хилол.

Тутмайин кўнглумда таскин қадди васлин истамон,
Қайда пайванд этсалар, тутқай ўзи, тутмай ниҳол.

Сарвнинг сени кеби бошинда дастор узра чин,
Наргис узра нуқта монанди кўзунг устида хол.

Заъфлиғ жисмимдадур ҳар ён бўғинлардин гирих,
Нол ториға эрур гарчи тугун тугмак маҳол.

Лолагун май тобидин ул ой қизармиш ё магар

Шўхлуқтин лолазор устида ағнаптур ғизол.

Давр элида гар вафо йўқ, сен вафо қилғил, валеқ
Кимни хушхол этсанг, андин тут ўзунгга юз малол.

То Навоий зулфи янглиғ пойбўсин истади,
Гаҳ паришонхол эрур ул зулфдек, гаҳ поймол.

371

Дўстлар, ул сарвқад ҳажринда чун бўлдум қатил,
Сарв экинг, гар қўймоқ истарсиз мазорим узра мил.

Кўҳи ҳажр эгнимда истармен ани суръат билан,
Шавқдин хасдек танимға эрмас андоқ юк сақил.

Заъф аро сунбулни гар зулфунг дедим, тонг йўқки, бор
Хастаға жавзо туни ялдо туни янглиғ тавил.

Рашқдин бир-бирга қиймас меҳрини жону кўнгул,
Рост андоқким ҳасуд эл молиға бўлғай бахил.

Буки ҳижрон тиғидин кўксумни юз чок айладинг,
Юз далилим бор, агар ҳар чок бўлса бир далил.

Дайр жаннат, хури айндуру хўблуқтин муғбача,
Май зулоли бирла кўп айнан тусаммо салсабил.

Гар юзунг истаб Навоий кўзларингга хордур,
Не ажаб, дин аҳли куффор оллида бўлмоқ залил.

372

Ҳажринг кунин бир йилчаву ҳар соатин бир ойча бил,
Ҳайрат маҳалли бўлмағай ўн икки ой гар бўлса йил.

Ул ишвагар чун очти юз — кўзга назар йўқ, тилга сўз
Ким, ашқдин боғланди кўз, ҳайратдин ул янглиғки тил.

Чун шаҳсуворим отланур, андин фалак лаъб ўрганур,
Ишқиди жисмим тўлғанур, ул навъким ўт узра қил.

То чиқмас ул гул боғдин, бўлмиш бу дарду доғдин,
Дардим оғирроқ тоғдин, хошокдин жисмим енгил.

Эй ҳусн аро соҳиб ғино, хуршид отангдур, ой ано,
Истар эсанг нисбат яна, ҳам сарв оғо, ҳам гул сингил.

Кўк меҳридин айёрроқ, Баҳромдин хунхорроқ,

Сен ё фалак ғаддорроқ, эй меҳри йўқ моҳим, дегил.

Кўрди Навоий жон аро ғам шуъласи ҳирмон аро,
Кўз мардумидек қон аро, кўргач либосингни қизил.

373

Ул гули раъноға номам хўб эмас яксон қизил,
Сафҳаси бўлса керак бир ён сариғ, бир ён қизил.

Ҳажр ўтидин қони кўнглумнинг қурубтур, гар ул ўт
Зор кўнглумни қизитмайдур, недур пайкон қизил.

Сарвға гулнор баргидин либос эткан кеби,
Чекти гулгун ҳулла нахли қаддиға жонон қизил.

Бесутун Фарҳод қабридур қизарған лоладин,
Ё анинг қонидин ўлмиш туфроғи ҳар ён қизил.

Оримас ашким била кўзнинг қизарған раглари,
Баҳр мавжидин оқарғудек эмас маржон қизил.

Қон ёшим сероб қилди боғни, мундин нари
Анда тонг эрмас кўкармак сабзаву райҳон қизил.

Гар кўзунг захмин кўнгуллар қонин этмайдур ғизо,
Бас, недин қон тўккали бўлмиш начукким қон қизил.

Чарх баҳридин бу янглиғ бўлса қон ютмоқ мудом,
Йўқ ажаб, эмди садаф бермак дурри ғалтон қизил.

Лаъли шавқидин саросар лолагундур кўз ёшим,
Эй Навоий, ким кўрубтур баҳри бепоён қизил.

374

Ёр ҳижронида сарвақтимға еттинг, эй ажал,
Жон фидонг этсам ҳануз оздурки, келдинг дармаҳал.

Жон талашмоғлиққа қўйма лаъли ҳажридин мени,
Чун эрур таъхир аро офат, кўп қилма ҳаял.

Жонни бот олмоқ санга мушкул эса, жон чекма кўп,
Қўйки, бу мушкулни бот айлар анинг ҳижрони ҳал.

Ҳажридин ўлмай висоли нўшидин топсам умид,
Айлагумдур саъй ўлмактин тирилмак филмасал.

Ҳажр бемориға қотил захр эрур ҳайвон суйи,
Эй Масиҳ, асра нафас бу нуктада, қилма жадал.

Сўнгги кундин халқ тарсон, мен бурун кундин ваҳим,
Элга ғам шоми абад келди, манга субҳи азал.

Ич Навоий, ғусса таҳлилиға гулгун бодаким,
Бир пиёла лаъли маҳлул ўлмади андин бадал.

375

Жонға зулмунгни нечаким кўнглунг истар, онча
Қил, Мен чека олғанча демон, сен қила олғанча қил.

Кўзғади кўнглумни бедод айлабон хайли ғаминг,
Гар риоят айласанг, ул мулк кўзғолғанча қил.

Жонима минг дард солдинг, айла мингдин бирни дафъ,
Айтмон анда даво ҳам дардни солғанча қил.

Ғам юки остида тавшалдурди ҳижронинг мени,
Илтифот этсанг доғи мен зор тавшолғанча қил.

Жавру бедодинг туганмай қолған эрса жонима,
Чархдин ҳам унтуж олсанг, ол демон, қолғанча қил.

Ваъдаи меҳрин манга юз қатла ёлғон этти чарх,
Сен доғи бемехрлик қилсанг, юз ул ёлғанча қил.

Эй Навоий, навҳа оҳангида кўп қилдинг фиғон,
Эмди мажлис мутриби бу нағмани чолғанча қил.

376

Бу не қомат, бу не рафтору на шаклу на шамойил
Ким, этар ақлни мадҳуш, доғи ҳушни зойшк

Юзи куйдурмакима ўт, сочи йиғлатмоғима дуд,
Кўзи торожима соий, қоши хунрезима қотил.

Жонфизо хусни никоб ичра, доғи эл талашиб жон,
Қолмағай эрди тирик бир киши, ул бўлмаса ҳойил.

Тиғин эгнимга тушурмакни ҳамойил тилайолмон,
Қайда ул бахтки, бўлғай қўли бўйнумға ҳамойил.

Эй ҳабиб, этма Масиҳ оллида изҳори фасоҳат,
Чун эрур дам ура олмасқа лабинг оллида қойил.

Ақлу хушу хираду жонни анинг йўлида қўйдум
Топмадим васл муҳайё қилибон мунча васойил.

Чунки ушшоқ уни ёқмас эмиш ул гул қулоғига,
Эй Навоий, неча булбул кеби бу наъраи ҳойил.

377

Эй мусаввир, оразин кўр, меҳри рахшон чекмагил,
Жондин ортиқдур лаби, зинҳорким жон чекмагил.

Келди ул мирьоти хусну учмоқ истар жон куши,
Эй кўнгул, бир лаҳза урма оху афғон чекмагил.

Новакидин жон топиб эрдимки чектинг, эй рафик,
Эмди боре захмидин бир лаҳза пайкон чекмагил.

Эйки, бўйнум боғладинг кўйида журми ишқ ила,
Асра гарданбаста қулни, лек ҳар ён чекмагил.

Ғамза тиғидинки кўнглумни қоворсен ошкор,
Чин эса қуллоб, зулфунг бирла пинҳон чекмагил.

Мумкин эрмас қисмат ўлған ризқнинг афзунлиғи,
Бас халойиқ миннатин, то бўлғай имкон, чекмагил.

Эй Навоий, хонақаҳ шайхи кўп эткай зарқу макр,
Йўқлуқ асбобини муғ дайридин осон чекмагил.

378

Начукки дард кироғи аёғинг остида дол,
Узор нуктаси янглиғ узоринг устида хол.

Алиф кеби қадинг ул икки ломи зулф ичра
Кўрунғач, ўлдум алар васфин айламактин лол.

Танингки мовийи беҳол ҳуллади кўрунур,
Танимни су кеби, тонг йўқ, гар айласа беҳол.

Ғариб ҳолим агар ёр сўрмаса, не ажаб
Ки, оғзи йўқлуғидин йўқтурур маҳалли савол.

Малолат этти мени гард, лек кўрқармен
Ки, еткай, ани десам, хотирингға гарди малол.

Бу боғ гуллари чун бевафодур, эй булбул,

Хуш ул кушеки, тааллуқдин ўлди фориғбол.

Навоий, истаса дилбар сени фироқ ичра,
Мурод топма, агар худ муродинг ўлса висол.

379

Ики кўз манзилинг, эй моҳи маҳмил,
Кўнгулга азм қил манзил-баманзил.

Кўзунг қотилдур, аммо заҳр чашминг
Эрур ўлтурмакимга заҳри қотил.

Эшикингда ёзармен оҳлар, лек
Бўлур, бир оҳ чексам, барча зойил.

Мени мажнун деди лайливашим, вой
Ки, бу девонани соғинди оқил.

Кўзунг чун нимхоб эрди, не тонг, гар
Кўнгул сайдини қилди ним бисмил.

Эрур бир хол бирла мабдаи файз,
Санга гар етмас, айла ўзни қобил.

Навоий, ўзлукунг рафъ этким, ул бут
Эрур мақсуд рухсориға ҳойил.

380

Ёқинг ўт бергали, эй ишқ, ҳаётимға халал,
Доғи ҳажр ўртагуча ўртаса нодоғи ажал.

Деб эмишсенки, фироқимдағи ушшоқ ичра
Нечасин айлагум охир, мени бори аввал.

Номаи ҳажрим аро сафҳаи тақвим кеби
Ашк қони била ҳар сари чекилмиш жадвал.

Барқи тиғингки вужудум хасини куйдурди,
Дудидин тийра гар ўлса, кулидин бер сайқал.

Бошима шуълаи ҳижрон туташибдур, не осиф
Ким, ёрутмас қора ҳажрим кечасин бу машъал.

Зоҳидо, бода гунаҳ бўлсаву лекин не гунаҳ
Бизга бу ишни насиб этти чу қассоми азал.

Ишқдин кўп гала назм этти Навоий, билмон,
Найлагай, турфа ғазолиға етушса бу ғазал.

381

Гўё лабу хаттингни тарҳ этканда наққоши азал,
Шингарфу зангор ўрниға лаълу зумуррад қилди хал.

Фош этти гоҳи рикқати кўз қони томған ҳайъати
Ким, кўз корасин фурқати қон бирла айлабтур бадал.

Доғи фирок, эй дилрабо, андоқ кўзум қилди қора
Ким, кўз корасидек манга матлуб эрур доғи ажал.

Сен фурқат истаб кин ила, мен ер ўпуб тамкин ила,
Қатл аҳлиға таскин ила қилмоқ намоз эрур ҳиял.

Ҳажринг ўтидин ҳар замон андоқ қуяр озурда жон
Ким, соғинур боғи жинон дўзахқа кирса филмасал.

Юз йилға умр ўлсун қарин бир дам кўрар аҳли яқин,
Бас недур, эй хилватнишин, мунча санга тули амал.

Васлу замони бул-ажаб, соқий, қадаҳ тут лаб-балаб,
Мутриб, тузат савту тараб, ўтқар, Навоий, бир ғазал.

382

Ишқинг ўтидин таним кул бўлди, эй бадмеҳр, бил,
Меҳр уйи қилсанг бино, ул кул била тарҳ айлагил.

Гар бузукта чуғз нолон кўрмамишсен, захми кўп
Тан аро афғон чекар кўнглум қушин наззора қил.

Келди чун оҳимдин ўт олмоққа Мажнуни заиф,
Тўлғаниб чурканди ул ўт ичра ул янглиғки қил.

Ғам туни заъф эттим андоқким сахар ул кўйдин
Субҳ анфоси учурғудек таним бўлмиш енгил.

Кўнглаки гулгун беҳол ўлди чун жисмин кучар,
Найласун беҳол бўлмай, эн кўнгул, охир дегил.

Умрға ҳеч эътимоме йўқтур, эй ғофил кўнгул,
Ою йилни неча маст ўтқаргасен, бир ҳам ойил.

Неча ул кирпич синониға Навоий кўнглини,
Ҳар замон илғайсен, эй бадмеҳр, ани бир кўзга ил.

383

Ким деди меҳрингни ул маҳвашқа равшан айлагил,
Куч била жонингға жононингни душман айлагил.

Ул парий чун борди, хоҳи телбалардек дашт тут,
Хоҳ зухду офият кунжини маскан айлагил.

Чун бўлур ул турфа куш кўпрак рамида, не осиф,
Ҳар замон юз қатла гар фарёду шеван айлагил.

Эй куёш, ишқингда гар саргашта бўлди заррае,
Гарм ўлуб куйдурма, балким меҳр анга фан айлагил.

Бўлмаса ул сарви гулрух, эй кўнгул, дўзахча бор,
Хоҳи азми дашт қил, гар майли гулшан айлагил.

Ҳар не даврондин келур, таслим хуштур, эй рафиқ,
Нафъ чун йўқ, ўзни гар юз қатла тавсан айлагил.

Ғам сипоҳи қатлиға майхонадур дорул-омон,
Эй Навоий, зинҳор ул уйни маъман айлагил.

384

Эй парий, юз ёралик кўнглум сари наззора
Қил, Ёрасиз ҳар қайдаким топсанг, ани ҳам ёра қил.

Пора-пора айлагач бир-бир анинг ажзосини,
Юзларин борининг оҳим дуди бирла қора қил.

Хайли ҳиндудекки, душман илгида бўлғай асир,
Ҳар бирисин олам ичра бир тараф овора қил.

Чун алар овора бўлди, кўзларимни ҳам ўюб,
Ўтқа ташлаб, уйларин ҳам тош била юз пора қил.

Ул икавдин бошима келган балову ғуссани
Айлабон мундоқ уқубатлар замоне чора қил.

Кўзу кўнглум бўлмаса неткунг агарчи, эй сипехр,
Хўбларға сарвдин қад, меҳрдин рухсора қил.

Эй Навоий, ўйнагунг йўқ ишқ то юз кўрмагунг,
Узр айтиб, ер ўпу сўз таркини яқбора қил.

385

Эй кўнгул, хижрон кунидур, тортиб афғон йиғлағил,
Вай кўз, айрулгунгдур ул гулчехрадин, қон йиғлағил.

Кўз тутармен, эй булутким, ўтсанг ул гулшан сари,
Чун соғинсанг бизни, ун тортиб, фаровон йиғлағил.

Ростлиқ ҳаққи учун, эй шамъ, бир тун базмида
Чикса сўз мендин, куюб беҳадду поён йиғлағил.

Эй қадах, қон ютмағимни мажлисинда соғиниб,
Чекса гулгун бода ул гулбарги хандон, йиғлағил.

Кўнглум олған чоғда, эй кўз, манъи ашк эттим, валеқ
Қасди жон ҳам қилди чун ул кўнглум олғон, йиғлағил.

Йўл қотик, мақсуд мубҳам, яъс ғолиб, эй кўнгул,
Ун чекиб бу ҳолинга, то бордур имкон, йиғлағил.

Эй Навоий, белу оғзидин санга йўқтур насиб,
Хоҳ пайдо нола чеккил, хоҳ пинҳон йиғлағил.

386

Ҳажр ўқидин, эй кўнгул, ҳар ён қанотлар соз қил,
Ул парий васли ҳавосин истабон парвоз қил.

Истасанг бир қисса, эй ровийки, эл кўп йиғлағай,
Ишқ аро кўрганларимнинг шарҳидин оғоз қил.

Биз ниёз аҳлию сен ноз аҳлисен, раҳм эт гаҳе,
Қўй ниёз этмакка бизни гоҳ, ўзунг ҳам ноз қил.

Гар десанг қатлим сўзинким йўқ дегум йўқ, эй Масих,
Ўлгум армон бирла, бир дам ҳам мени ҳамроз қил.

Раҳм озу жавр кўп қилмоқ санамлар даъбидур,
Гар қила олсанг ани кўпрақ, бу бирни оз қил.

Берма, эй зоҳид, тааюндин ўзунгга имтиёз,
Ўзни элдин бетааюнлуқ била мумтоз қил.

Гар бегонамассен Навоийнинг ниҳоний дардини,
Ёна, эй ишқ, оҳи бирла ашкини ғаммоз қил.

387

Тиғи ҳижронинг била кўнглумни юз парканд бил,

Ҳар бирин юз ёралиқ бағримға бир пайванд бил.

Дема ҳар торида зулфининг нединдур юз гирих,
Ҳар бирин ул торлардин юз кўнгулға банд бил.

Ою кун гар волидаи ўлса ул афзун ҳусн аро,
Айб эмас, икки садафқа дур кеби фарзанд бил.

Ёлғон аҳли ишқ янглиғ қатлим этма, чеҳра оч,
Бир кўруб ишқ ичра ўлмакка мени хурсанд бил.

Ҳусниға ўхшаттинг, эй гардун, қуёшингни, валеқ
Он анга монанддек, ани мунга монанд бил.

Эйки шаҳсен, лек қилмайсен раво эл ҳожатин,
Ўзни ҳам ўздин улуғроқ шаҳға ҳожатманд бил.

Эй Навоий, панд эшитмай телба кўнглунг бўлди гум,
Десанг андоқ бўлмай, аҳволин ўзунгга панд бил.

388

Ҳулласин ул сарв қилди нахли раънодек яшил,
Лек оҳим дудидин ваҳм айлаб осродек яшил.

Эврулур бошиға булбуллар кеби парвоналар,
Қилғали ул шамъ кисват сарви раънодек яшил.

Ранги лаъли гар дурур қонлиғ мужам, токим эрур
Вусма бирла қоши мино туслуқ ёдек яшил.

Истамас бўлса қора эл рўзгорин ул қуёш,
Ҳулласин бас невчун этмиш чархи хазродек яшил.

Гар муаллим лавҳи мино жаврин ўргатмас, недин
Лавҳаи таълимин этти лавҳи минодек яшил.

Реву ранг аҳли муриди бўлмағилким, Хизр эмас,
Хирқасин ҳар аҳмақ этса бақли ҳамқодек яшил.

Эй Навоий, юз гул очти жонинга ул сарвиноз,
То либос этти баҳори оламородек яшил.

389

Юзига, англамадимким, никоб эрур ҳойил,
Қуёш жамолиға ёхуд саҳоб эрур ҳойил.

Узори устида кокилму бўлди ошуфта,
Йўқ эрса гул юзига мушки ноб эрур ҳойил.

Ўқунг кўрунмас эса пора-пора кўнглум аро,
Не тонгки, сих кўрарга кабоб эрур ҳойил.

Бузуғ кўнгул аро ул ганжи хусндур, юз шукр
Ки, эл кўзидин анга бу хароб эрур ҳойил.

Фигонки, турфа муғанний уни била хушмен,
Вале нетайки, юзига китоб эрур ҳойил.

Кўрарсен ани, гар ўзлук ҳижобин этсанг рафъ,
Агарчи кўргали юз минг ҳижоб эрур ҳойил.

Навоий, айлама кўрмак хаёл ул гулни
Ки, баргдин юзига беҳисоб эрур ҳойил.

390

Оразингни боғ аро чун кўрди, хайрон бўлди гул,
Баргсиз қолди, нединким, бас паришон бўлди гул.

Бодадин гул-гул кўруб ул юзни, анинг ҳажридин,
Чок-чок ўлған кўнгулдек таҳ-батаҳ қон бўлди гул.

Гулузорим кишвари хусн ичра бўлди подшоҳ,
Рост андоқким, чаман мулкида султон бўлди гул.

Сайри боғ айларда даврон чашми захми дафъиға,
Ҳар тарафтин чобукум даврида қалқон бўлди гул.

Лаъли комимдур, қошимда келса ул гул хирмани,
Май тилар кўнглум, чу базмимда фаровон бўлди гул.

Кеча-кундуз қилма гулбонгингни бас, эй андалиб
Ким, санга беш кун бу гулшан ичра меҳмон бўлди гул.

Гул чоғи ёри сафар айлаб, Навоий жониға
Ҳар бири бир тоза қонлиғ доғи ҳижрон бўлди гул.

391

Оташинн гул ғунчасидур ўтлуғу қонлиқ кўнгул,
Зор булбул тумшуғи чокидин афғонлиқ кўнгул.

Бўстонафрўз эрур ҳар ён ниҳон тухми анинг,
Ҳажр хуноби аро юз доғи пинҳонлиқ кўнгул.

Хаста жоннинг сўгида девонаедур мотами,
Кўкрагимнинг захмидин чоки гирибонлиқ кўнгул.

То бўлуб юз пора, хар бир пора зулфунг торидин
Бирга боғланди, баса топти паришонлиғ кўнгул.

Бирки ҳайрон бўлди ул оразға, кўрди халқдин
Ҳар нафас юз қатла ўз холиға ҳайронлиғ кўнгул.

Ғунчалар эрмас тиконлар ичраким, ушшоқдек
Чархдин кўргузди ул ҳам неча лайконлиғ кўнгул.

Эй Навоий, кўнглунг олдурма, йўқ эрса сен ўлуб,
Не осиг, юз қатла гар қилса пушаймонлиғ кўнгул.

392

Юзини кўрди бадан чокидин хароб кўнгул,
Узулди, баски аён қилди изтироб кўнгул.

Чу бўлди жилвагар ул ганжи ҳусн ҳасратидин,
Хароблиғ қиладур хар замон хароб кўнгул.

Магар шиканжаи зулфунгға қолдиким, урди
Ўзига ғунча кеби мунча печу тоб кўнгул.

Балодурур ғами ишқинг сенинг вале юз вой
Ким, ул балодин эта олмас ижтиноб кўнгул.

Шарори оҳ масаллик ул ой ҳавосида кўр
Ки, пора-пора қилур кўк сари шитоб кўнгул.

Риоят айла судек соф халқ кўнглиниким,
Синар нафас била ул навъким хубоб кўнгул.

Навоий онча лабингдин дедики, бўлди анга
Тешилмаки била қон ичра лаъли ноб кўнгул.

МИМ ҲАРФИНING МАҲБУБЛАРИНИING МАЛОҲАТИ «БАДОЕЪ»ДИН

393

Борму ул икки ўрулгон гесуйи анбар шамим,
Ё этак солмиш Муҳаммадда ёзилған икки «мим».

Ҳамд важҳида бири сарчашмаи оби ҳаёт,
Ҳадди лутф ичра бири сархалқай аҳли наъим.

Ул биридин руҳпарвар топти анфоси Масих,
Бу бирисидин асосин аждаҳо кўрди калим.

Жаҳл аро ўлган кўнгулларга дами Исо бўлуб,
Чун эсиб танлар кубуриға риёзингдин насим.

Кўрмаган бўлсанг ато, маъни анга бу бўлдиким,
Сен кеби чикмай нубувват баҳридин дурри ятим.

Турфа буким, бул башар келди атоларға ато,
Лек Булқосим деди фарзанд ани бевахму бийм.

Қидмат ичра барчадин бўлдунг муқаддамрок, валек
Улки сендиндур муқаддамрок, эрур ҳайи қадим.

Ё набииллоҳ саломатдин бўлуб мен мунҳариф,
Бир иноят бирла аҳволимни қилғил мустақим.

Тонг эмастур, гар наво бўстонида топқай мақом,
Чун Навоий ўзни наътинг кўйида қилди муқим.

394

Неча ҳижрондин бузуғ кўнглумда бўлғай дам-бадам
Ғам уза ғам, дард уза дарду алам узра алам.

Ёр ҳижрони, ватан таркию ғурбат шиддати,
Чарх бедодию даврон меҳнати, эл жаври ҳам.

Сабр озидин азоб, андуҳ кўпидин изтироб,
Ашқдин сайли бало, оҳ ўтидин ҳар дам алам.

Субҳу шом эмгак кўпидин кўнглума юз минг бало,
Шом то субҳ уйқу йўқтин жонима юз минг ситам.

Барча бир сари, мангаву ёр заъфи бир сари,
Кош анга сихҳат бўлуб, бўлғай манга юз мунча ғам.

Садқа айларга анга лойиқ, манга йўқ тухфае,
Хаста жоним нақди бордур элт, эй пайки ҳарам.

Эй Навоий, шарҳи ҳолимни дедим ирсол этай,
Сўзидин ҳам сафҳаға ўт тушти, ҳам куйди қалам.

395

Субҳидам гул ёкти шамъу лола зоҳир қилди жом,

Яъни ёқиб шамъ, ол жоми сабуҳий бирла ком.

Жоми гулгун хуштурур бир сарвқад шўх илгидин,
Ул нафаским, тонг елидин гулга сарв айлар салом.

Субҳким булбул мақоми «рост» тузгай сарв уза,
Базм учун тут сен доғи бир сарв аёғинда мақом.

Субҳ невчун умрдин май бирла коме топмағай,
Кимсаким, умриға йўқтур эътимод ўлғунча шом.

Соқие хуштур сабоҳатлиғ сабуҳи вақтида,
Лек андин хушроқ улдурким, бу айш ўлғай мудом.

Гул арусига берур зийнат чаман машшотаси,
Су била ҳар субҳ то бўлмиш зилол ойинафом.

Сен доғи бир гул иси бирла димоғингни қизит,
Васл савдосин пишур, гарчи эрур савдои хом.

Мен худ ул сарви хиромонни дедим, умри азиз,
Ваҳким, ул сарви хиромон бас итик айлар хиром.

Эй Навоий, умр ишида худ кўп ихмол айладинг,
Қилмасанг дунё ишига ҳам бўлур кўп ихтимом.

396

Холи хаттинг уза, эй турфа санам,
Айладинг нуқта хат устида рақам.

Тушти кўз зулф ила оғзингға, не тонг,
Айласа ишқ вужудумни адам.

Ўт солиб бошима ишқу тан аро,
Шамънинг риштасидек печ ила хам.

Ўқи захми уза куйдурдум доғ,
Қораси захм уза бўлди марҳам.

Ўзига қилмаган ўзлукни ҳаром,
Ҳарами ишқ аро бўлмас маҳрам,

Соқие, ойинагун жом била
Бир дам этгил мени Искандару Жам

Ки, на Жам қолдию не Искандар,
Итти ул жом ила ул кўзгу хам.

Шод бўлким, икки олам коми
Арзимаским, егасен бир дам ғам.

Эй Навоий, санга саъб ўлса хирад,
Телбалик силсиласин тут маҳкам.

397

Ёрға етқач алам, тутти кўнгул хайлини ғам,
Шаҳға чун ранже етар, ранжур ўлур мулк аҳли хам.

Ёр уйдин чикмас, олам кўзумга тийрадур,
Чун қуёш чикмас, жаҳондин муртафиъ бўлмас зулам.

Не ҳароратдур сангаким, куйди андин оламе,
Уйлаким ўртар жаҳонни меҳр ўти урғач алам.

Не арақдурким, ичинда ғарқадур нозук танинг,
Барги гулдекким, гулоб ичра чўмар сар то қадам.

Сарвға боғ ичра ҳар ён жилва қилмоқ хуштурур,
Соядек невчун ётибдур сарви гулзори Эрам.

Сенсиз ичмак уйладурким марг жоми ичра захр,
Оби ҳайвон бирла гар бўлса лаболаб жоми Жам.

Эй Навоий, садқаси бўлғил алам дафъи учун,
Мен ўлуб, гар ул саломат бўлса, ҳеч эрмас алам.

398

Ер узра тим-тим қон ёшим гўёки томмас дам-бадам
Ким, нақди васлинг байъиға кўзлар санар бир-бир
дирам.

Ишқингда бўлғач хоки раҳ, бўлдум балокашларға шаҳ,
Ғам хайлидин тортиб сипаҳ, оҳ ўтидин чектим алам.

Бир қатла кўрсанг ани, бас, таън этмагай эрдинг ҳавас,
Ишқиға, эйким, ҳар нафас бизни қилурсен мутгаҳам.

Эй сарв қадди маҳлиқо, тенгри қачон кўргай раво
Мендин вафо узра вафо, сендин ситам узра ситам.

Йўқ фикри бу девонанинг, титрар ичи ҳамхонанинг
Ким, сакфи бу вайронанинг ашким суйидин бўлди нам.

Мутриб, навое ком тут, муғ дайрида ором тут,
Соқий, лаболаб жом тутким, қасди жоним қилди ғам.

Берганга ғам дахри дани майхона басдур маскани
Ким, бода дафъ айлар ани, етса кишига ҳар алам.

Дайру ҳарамда сар-басар, ул юздин истарлар хабар,
Кўп ҳам низоъ этма агар ул дер самад, бу дер санам.

Дединг топиб жонон иси, топтим лабидин жон иси,
Келур бу сўздин қон иси, тинма, Навоий, асра дам.

399

Тутқали бодаи гулгун қади савсан моҳим,
Савсани хонадурур ҳар кеча манзилгоҳим.

Ваҳки, васфида тилим лолдурур савсандек,
Савсани тўн ила то жилвагар ўлмиш моҳим.

Кўргали қаддини савсан сари туз боқмаймен,
Ушбу сўз тузлугига тенгри эрур огоҳим.

Манга дилхоҳ анинг қадду юзидур, гарчи
Савсану гул сари кўп майл қилур дилхоҳим.

Қоматинг хижлатидин савсан ўлубтур неча ранг,
Ё бу навъ этмиш ани шуълаву дуди оҳим.

Бу чаман савсану сарвиға бақо чун йўқтур,
Бўлса гул гаштидин анинг, не ажаб, икроҳим.

Эй Навоий, нетайин сарв ила савсанки, эрур
Савсани тўн била ул сарви равон ҳамроҳим.

400

Қачон кўрсам ул ойни, куйдурур жонимни афғоним,
Агар кўрмак муяссар бўлмаса, мискин менинг жоним.

Кўзум ёши таним захми била кўюнг йўлин туттум
Ки, бир сари борур ашким, яна сари борур қоним.

Танимда буки пинҳон доғлардур, айлағай пинҳон
Танимни, ҳар тарафдин бўлса пайдо доғи пинҳоним.

Қуюндек дашт уза саргаштадур хоки таним, ёхуд
Либос этмиш қуюннинг пардасидин жисми урёним.

Танимға келмади овора кўнглум кўйидин, гўё
Унутмиш хонумонин ул алохону аломоним.

Ёнимға келди ул махваш, дам урмон, лек найлайким,
Кўнгулнинг изтиробидин тешилгудекдурур ёним.

Аёқчи махвашу май дилкашу аҳли тараб сархуш,
Қадах келтурки, килмоқ порсолиқ йўқтур имконим.

Замон асҳобининг ҳажри қошимда васлидин хушроқ
Ки, хушроқдур висолимдин алар оллида ҳижроним.

Навоий ишқ аро зуннор боғлаб кирди дайр ичра,
Муғона бир қадах бермас хануз ул номусулмоним.

401

Не ғам, кўргузса кўксум ёрасин чоки гирибоним,
Кўрунмас бўлса кўнглум ёрасидин доғи пинҳоним.

Бағирдин ўзга йўқтур тўъма, кўксум чокидин ерга
Ичимга бошини солиб итинг гар бўлса меҳмоним.

Бўлубтур заъфим ул янглиғки, боссам мўрни ўлмас,
Вале ул жисмим узра чиқса, дардидин чиқар жоним.

Танимға мунча заъф ўлдики, рангин ашк ифроти,
Не тонг заъфим, чу икки захмдин турмай борур қоним.

Сабоҳи васл ул ой истаб мени туфроғ аро топмас
Ки, шоми ҳажр кўп гарди фано ёғдурди вайроним.

Чамандин ел равносо келур ҳар дам, ажаб эрмас
Ки, гулгашти чаман айлар бугун сарви хиромоним.

Тиярмен оху ашкимни улус бедодидин, йўкса
Олур додим алардин ушбу сарсар бирла тўфоним.

Мени мақсуддин маҳрум этибсен, эй кўнгул, ҳар дам
Жафо доғи била куйдурмаким, бас доғи хирмоним.

Қилибтур ваъдаи васл, эй Навоий, ваҳ, не хуш бўлғай,
Сўзин бир қатла гар чин айласа ул аҳди ёлғоним.

402

Саҳар кўрдум юзин — ақшомғача куйди ҳазин жоним,

Бу эрди субҳи васлим то не бўлғай шоми ҳижроним.

Қуёш кулбамға ингандин манга юз қатла хушроқдур
Қора шомимни равшан айлаган шамъи шабистоним.

Не янглиғ ёшурай ҳижрон ғаминким, фош этар ҳар дам
Оғиздин шуълалиқ оҳим, назардин ашксиз қоним.

Ажабтур тоири васл истамак кулбамға қўнмоқким,
Яқиндур насри воқийни учурғай кўктин афғоним.

Қадинг нахли хаёли кўздадур, эй навбахори хусн,
Маозоллоҳ, агар ани қўнгарғай сайли мужгоним.

Дедим, сўзон кўнгулдин чекмагил бир дам хадангингни,
Дедиким, қолса бир дам су бўлур ул ўтда пайконим.

Балият тоши ёғдурған кеби вайронима гардун,
Мазаллат гарди ҳар дам ёғдурур бошимға вайроним.

Қадах даврин эвур, эй дайр пири, токи мумкиндур
Ки, даврон ранжини тортарға эмди йўқтур имконим.

Дема жоми фано ичра эзилмиштур ажал захри,
Навоий, жон бериб, ул жомни чекмакдур армоним.

403

Суда кўрмак юзунг душвор эди, эй хусн аро моҳим,
Хусусанким, анга таҳрик бергай сарсари оҳим.

Не янглиғ ул қуёш кўйига ёлғуз азм қилғаймен
Ки, бўлмоқ истамон ул ён борурға соя ҳамроҳим.

Кўнгулни истади ул, ани кўнглум истади, юз шукр
Ки, холо даст бермиш ҳар неким бор эрди дилхоҳим.

Биравни кўз кўруб, кўнглум асир ўлғанни ёшурсам,
Гаҳ ашким имтидоди фош этар, гаҳ оҳи ногоҳим.

Гар ўлсам итлари ҳамкосаси, аҳбоб, таън этманг,
Алар икроҳи гар йўқтур, менинг худ қайда икроҳим.

Неча доғ истарам кўнглум аро, тенгри учун ўрта
Ки, сойилмен, бу икки-уч дирамдур шайалиллоҳим.

Мавокиб гарди ул ёндин, бу ёндин халқ наззора,
Магар йўлинда мен ўлган, тамошоға келур шоҳим.

Ажаб йўқ пирларнинг нуктасидин бўлмоғим огаҳ,
Фано йўли сулуки ичра бўлса пири огоҳим.

Танимни, эй Навоий, ҳар тараф кўйида оҳ элтур,
Тилаб ул хирмани гулни, учар ҳар ён пари коҳим.

404

Жунундин уйла туфроғ ўлди жисми ранжпарвардим
Ки, ҳар тош урсалар атфол жисмимға, чиқар гардим.

Неча ҳажринда ўлсам оҳу ашкимдин солиб тўфон,
Вале кўйманг, кўрарга келса сарви нозпарвардим.

Йўлида баски кўйдум чехра санчилған хасу хошок,
Сомонлар билки чекмиш қаҳрабодек чехраи зардим.

Паёпай не экин абри баҳордин чоқин тушмак,
Булут узра бир учқун солди гўё шуълаи дардим.

Қуюндек гар талаб даштида йўқ мен етмаган водий
Не ғам, саргашталиқда учраса моҳи жаҳонгардим.

Вафо бўстонин ашким бирла сероб айладим, умре
Эрур ғам новаки-сарвим, бағир парголаси вардим.

Муҳиқдур, эй Навоий, ул парий мендин малул ўлмоқ,
Нединким, кўйида девоналиғни ҳаддин ўткардим.

405

Эй, юзу қадинг ошиқи гулу сарви равон ҳам,
Мунунг ичида ўқдур, анинг бағрида қон ҳам.

Кўюнг эрур ул равзаки, хижлат топиб андин,
Гум бўлди гулистони Эрам, боғи жинон ҳам.

Оғзинг била лаълингни тилар жону кўнгулким,
Гунчангға кўнгул садқа, фидо лаълинга жон ҳам.

Кўнглум кебидур ғунча, экан лолаки бордур,
Пайдо тошида қон, ичида доғи ниҳон ҳам.

Гаҳ бул-ажаб аҳволима, гаҳ дардима бўлмиш
Ул кўйида ҳар кечаки ғавғову фиғон ҳам.

Мен телбаки кўргач ани фарёд этиб ўлдум,

Гар яхши эмас эрди, эмас эрди ёмон ҳам.

Ғам хайли ҳужум этса, югур майкада сари,
Невчункн, эрур ҳисни ҳасин дори омон ҳам.

Тут муғтанам, ўлдунг эса хушҳол замоне,
Невчунки, замон ҳосид эрур, аҳли замон ҳам.

Ҳар ён борур ул шўху Навоийға ҳам уммид
Ким, саҳв ила шояд қилғай майл бу ён ҳам.

406

Ишқ ўтидин танда андоқ саъб ўлубтур куймаким
Ким, шарарлар торидин гўё тўқилмиш кўнглаким.

Бағриму кўнглум итига тўъмалиқ душвор эди,
Шукрким, чок ўлди ишқинг тиғи бирла кўкрагим.

Заъфдин кўюннга бордим сурганиб атфолдек,
Раҳм қилғилким, бу йўлда ҳаддин ошди эмгаким.

Дема уйқусиз кўзунг ҳажрим туни очилмади,
Не қила олғай ажал уйқуси бирла сергаким.

Бир қадам вайронима қўйким, ғамингдин туну кун
Юзга илгимдур сутун, туфрокқа ботиб тирсаким.

Дард кўрким, дев сийратлар биландур ул парий,
Гарчи бор андин малак хайлиға доғи тергаким.

Эй Навоий, ҳажридин йиллар қуюб, ул бевафо
Демадиким, найлар ул ушшоқ ичинда эртаким.

407

Ҳажрингда қону ғуссадур ичмак-емакларим,
Ишрат суруди нолаи зор айламакларим.

Махфий ғаминг ёзарда йиғилған битикча бор
Дардинг ниҳон тутардин оқарған сўнгакларим.

Жону кўнгул фироқ ҳужумида иттилар,
Мендин забуну зорроқ эрмиш кўмакларим.

Ўпмак изингни йўқ ҳаддим, аммо хаёл ила
Лаълингни ёлқитур мутаоқиб мучакларим.

Гарди бало бошимға ёғар ончаким, магар
Чамбарларидин айлади гардун элакларим.

Юз пора бағрима тиш урар мен ютарда қон,
Бу бўлса май, не тонг, алар ўлмоқ газакларим.

Оғзинг гумони эрди Навоийда, шукрим,
Нутқунг яқинға қилди бадал барча шакларим.

408

Йиғларимни, эйки, кўп манъ айладинг, йўқтур шаким,
Ашкинг ўлмоқда садим гар бўлса дардинг садьяким.

Ул куёш васлин тиларда пўям ул ғоятдадур
Ким, эмас мумкинки, бир кун соя бўлғай ҳамтаким.

Жон бериб, васлингни байъ этканни ёздим кўнглума,
Дарду ишқ икки гувоҳим, чоклик кўнглум чаким.

Шоми ҳажр уйғокмен беҳад келурдин кўзга ёш,
Уйқуға қўймас югурмақдин бу хайли гўдаким.

Кўнглума жузв ўлди пайконингки, чиқмас тортибон
Жузв-жузв ўлса кўнгул, ул жузв эрур лоянфаким.

Соқиё, мирьоти идрокимни майдин равшан эт
Ким, эмас бу корғада бир саримў мудраким.

Эй Навоий, оғзидин кўнглумда гар бор эрди шак,
Қатлима чун демади сўз, бартараф бўлди шаким.

409

Киши ҳам эрмас эмиш ишқ сирриға маҳрам,
Тахайюлиға кўнгул ҳам, ҳадисиға тил ҳам.

Насиме ғунча ичидин чу ёйди гул атрин,
Димоғларға етардин не чора, эй ҳамдам.

Ёшурди одам агар тенгри сиррини, кўрунгуз
Ки, халқ сиррини тутмас ниҳон бани одам.

Таашшукум сўзини, эй рафиқ, кўп сўрма
Ки, бу фасонанинг авлодур ўлмағи мубҳам.

Агар гуноҳим эса дарду ишқ изҳори,
Бу сўзда яхши ёмоннинг қошида мен мулзам.

Ҳаёт бўлса қилилғай талофийи мофот,
Фигонки, умр биноси эмастурур маҳкам.

Хуш улки, маст ўлуб ўлғай халос оламдин
Ки, келди олами беҳушлук ажаб олам.

Мен ўлмадим эса ғамсиз даме, ғам эрмастур
Ки, ғам хужум этар, ўлган замон даме хуррам.

Не тонг, Навоий улустин гар ўлди озурда
Ки, кўрди кўп алам узра алам, ғам устида ғам.

410

Фурқати заъфида қон ёш ичра ётмиш пайкарим,
Гулузоримдек қизил атластин ўлмиш бистарим.

Юз била ашким оритти ёр, шод ўлсам не тонг
Ким, тулуъ этти саодат матлаъидин ахтарим.

Оташин лаълинг ғами қонлиғ танимға солди ўт,
Учқунум гулбарг ўлуб, лаъл ўлғусидур ахгарим.

Оҳ шояд кўйи сари элтгай деб шодмен,
Гарчи гард ўлди йўлинда жисми меҳнатпарварим.

Уйла ҳижрон бирла хўй эттимки, гар дерлар бирав
Ёри бирла васл топмиштур, эмастур боварим.

Итларинг синған сафоли ичра бўлдум дурдкаш,
Бўлмасун ҳаргиз тихи ул бодадин бу соғарим.

Эй Навоий, ҳажр ўқидин пар чиқармоғ не осиг,
Чун парий рўюмға етмакка ярамас бу парим.

411

Кўнглуму жоним фидо оғзиға, гуфториға ҳам,
Куфриму диним доғи зулфиға, рухсориға ҳам.

Итти қонлиғ кўнглум, узгил ғунчаларни, эй сабо
Ким, анга кўз солмайин, балким намудориға ҳам.

Зор кўнглумга агар боқиб ани зор айладинг,
Жони беморимға ҳам боқ, жисми афгоримға ҳам.

Борғач ул сарви равон, жисмимда жон қолғаймуким:

Қаддиға жон риштаси боғланди, рафториға ҳам.

Мен киму дин, эй мусулмонларки, бир кофир кўруб,
Жон фидо қилдим чалипосиға, зуннориға ҳам.

Даҳр боғининг гули ўтдур, бийик ашжори дуд,
Елга бер ул гулни ҳам, ўт солғил ашжориға ҳам.

Эй Навоий, даҳр йўқу бори тинмаслиғдурур,
Тинғасен, гар қилмасанг парво йўқу бориға ҳам.

412

Эмас жунундин, агар тоғларда бўлса қарорим
Ки, қолди баҳри сиришким тубида мулку диёрим.

Жамолинг ойинасин хат чу тийра айлади — ўлдум,
Не айб, қилса қуёш кўзгусини тийра ғуборим.

Чу итларинг ялади қонларимни захмларидин,
Ғариб марҳам эди буки топти жисми афгорим.

Сиришк қони чу нақш айладим, нигор етишти,
Биҳишт қилди бузуғ манзилимни нақшу нигорим.

Ҳалоким ул қаду юздин чу бўлди, туфроғим узра
Бўлур, чу сарв уза гул эгилса, шамъи мазорим.

Қадах олиб лаби жон бахшинга, қуй оғзима, соқий
Ки, жонни айлағудекдур ҳалок ранжи хуморим.

Навоиё, су агар қилса тошни, не осигдур,
Нигор кўнглига қилмас асар чу нолаи зорим.

413

Не рафикеким, давосиз дарди ҳолимни десам,
Не шафикеким, ниҳоятсиз малолимни десам.

Етти чарх авроқи тўлғай, етти баҳр ўлса мидод,
Ул қуёш васлиға бир дамлик хаёлимни десам.

Истимоъ ўлса хирад савдои ўлғай шаммае,
Зулфи занжирида савдои муҳолимни десам.

Чунки козибдур мунажжим ўкса меҳрин ордур,
Ўтруда ул ахтари фархунда фолимни десам.

Дема тўбидинким, ул эски дарахт ўтрисида
Номуносибдур, агар наврас ниҳолимни десам.

Ринд эмасмен дайр аро, гар жоми Жамдин ўтса сўз,
Май гадолиғ қилғали синған сафолимни десам.

Эй Навоий, хўблар ичра менинг моҳимдадур
Табъи мавзунни десам ё зиҳни солимни десам.

414

Фироқ ўтидин анингдек қизибтурур баданим
Ким, ани сокин этар жонни ўртаган туганим.

Ғамингдин уйла ўлуклар ҳисоби бўлмишмен
Ки, хужра мадфану идбор гардидур кафаним.

Сиришк баҳри аро уйла хўй қилмишмен
Ки, су кишисидек ўлмиш тенгиз аро ватаним.

Фаришталиғ тиламон, истарам итинг бўлсам,
Агар бўлур эса зулфунг камандидин расаним.

Агарчи юз тикан ул ғамза тикти бағримға,
Юз очсанг, очғуси юз гул бағирда ҳар тиканим.

Хуш улки, йиғлар эдим зор-зор дайрда маст,
Санам ғамидин ўлуб чок-чок пираҳаним.

Навоиё, қани ул файз хонақоҳ ичра
Азимат этки, эрур хушроқ анда-ўқ эканим.

415

Ишқ таркин қилдиму чикти кўнгулдин ёди ҳам,
Сизга васлининг нишоти, ҳажрининг бедоди ҳам.

Ишқ бузсун деб кўнгул мулкини обод айладим,
Ер қуйи эмди анинг вайрони ҳам, ободи ҳам.

Зор эдимким, шод эмас ишқ ичра кўнглум хотири,
Эмди кўнглум қолмади, ул хотири ношоди ҳам.

Кўрса Лайли бирла Ширин руҳи жаврин, раҳм этиб,
Куйгай анинг хаста Мажнуни, мунунг Фарҳоди ҳам.

Даҳр боғидин, кўнгул, нафъи вафо кўз тутмаким,
Бесамардур сарв ҳам, саркашдурур шамшоди ҳам.

Мен вафо кимдин топай, бу шевани чун топмади
Офаринишда парий жинси, башар авлоди ҳам.

Ёрсизлиғдин Навоийни яна қўрқутмангиз
Ким, бу саъб ишга юрак бости кўнгул тўктоди ҳам.

416

Келди тиргузгали заъфим кўруб ул Исо дам,
Келгани ҳам ўз ишин қилди, вале кетгани ҳам.

Келмаки жон берибон қайтури ўлтурди яна,
Гўйиё қайтғали бошима еткурди қадам.

Бориб ўлтурмади жон нақд нисор этти кўнгул,
Уйлаким, халқ сочар, шоҳ аёғиға дирам.

Шоми хижроники, ғоятсиз эрур тийралиги,
Адам иклимиға ул келди саводи аъзам.

Кўзни суртуб, гар итингнинг тобонин реш эттим,
Ҳал қилиб кўз қораю оқини айлай марҳам.

Ваҳ, не янглиғ бу харобот аро хушёр бўлай
Ки, дакойикдур анга бир-бирисидин мубҳам.

Мен киму васл, ани хосларингға еткур
Ким, Навоийға етар ҳажр аро бедоду ситам.

417

Ҳажр коним тўккудекдур, буйлаким зор ўлмишам,
Бот қутулғум гарчи бас қоттиғ гирифтор ўлмишам.

Уйлаким, урён танимға ёғди тош хижронида,
Эй Масих, асра дамингким, беҳад афгор ўлмишам.

Кеча тегранг айланиб, кундуз юзум девор уза,
Уйдаги парвонадин гўё намудор ўлмишам.

Мумкин эрмас мен қори сойилға кўюнг фурқати
Хоссаким, ишқ офатидин саъб бемор ўлмишам.

Кўйи девориға орқам ёпишиб, мен волиҳи
Суврати наззорасида нақши девор ўлмишам.

Гар кўрунмас ул парий, истаб анга якранглик,

Заъфдин мен телба ҳам эмди паривор ўлмишам.

Эй сабух аҳли, мени бир жом бирла тиргузунг
Ким, ўлум ҳоли хумор илгида бедор ўлмишам.

То мулозим пири дайр ўлди, муродим муғбача,
Сокини дайру муқими кўйи хаммор ўлмишам.

Эй Навоий, сарв бирла гулни найлай, чунки мен
Волаи бир гул узори сарв рафтор ўлмишам.

418

Қариган чоғда бир махваш йигитга мубтало бўлдум,
Ўзум ўз жонима бедод қилмоқтин бало бўлдум.

Манга ҳам ошно бегона ҳам бегона хасм ўлди,
Ҳам ул чоғдинким, ул бегонавашқа ошно бўлдум.

Жунун саҳросида деманг қачондин бўлдунг овора,
Анинг ишқида токим ақл мулкидин жало бўлдум.

Юзумга чархдин юз кожу ул ой оллида мардуд,
Қорарған рўзгоримдек ажаб юзи қора бўлдум.

Ҳино ёқған кеби жисмимға марҳамни сувадиклар
Ки, боштин то оёқ ҳажр ўқлари бирла яро бўлдум.

Манга дорул-қазойи ишқ аро қон даво этти шавқ,
Анга хунрез кўз бирла бу давоға гуво бўлдум.

Муғона нағма бирла муғбача май тутти оллимда,
Чу бир иршоди бирла сокини дайри фано бўлдум.

Мураққаъ бас манга юз доғлиқ тан, чунки дайр ичра,
Сафол илгимда дурди бода истардин гадо бўлдум.

Навоий барча эл бир ёну сен бир ён, ёмон эрмас
Гар аҳли ишқ топтилар наво, мен бенаво бўлдум.

419

Кўнгул жароҳатиға васлидин даво кўрсам,
Назар муродин анинг хуснидин раво кўрсам.

Бу номурод юзин бир назар кўруб хар дам,
Муродим ушбудурурким, ани ёно кўрсам.

Не навъ эл кўзи оллида кўрмакига чидай,
Эрур чу мардумидин рашк кўз аро кўрсам.

Қора кўруб, не бало кўзғалурлар эл манга ҳам,
Не айбу ҳам хатидин қора бало кўрсам.

Улус жафосидин этмон шикоят улча келур,
Не шиква, ул улус ошубидин жафо кўрсам.

Қошимда жоми Жаму салтанатча бор ўрни,
Сафол алимда харобот аро гадо кўрсам.

Бу коргаҳда хато келмади чу бир саримўй,
Хато менинг назаримдандурур, хато кўрсам.

Қачонгача бўлай ўзлук музийқи ичра батанг,
Хуш улки, жилвагаҳим водийи фано кўрсам.

Навоиё, мени гар ёр бенаво қилса,
Кўп ортуғ андинким, ғайрдин наво кўрсам.

420

Жонға кўксум чокидин жононни меҳмон айладим,
Гавҳаре топтим, ани кўнглумда пинҳон айладим.

Кавкаб эрмас, пахталар тикмиш қулоғиға сипехр,
Ул қуёш ҳажрида тунлар, баски, афғон айладим.

Жонға, эй гул, хори ғам кўп урдунг, эт ваҳм эмдиким,
Ҳар бирин бир новаки оҳимға пайкон айладим.

Кўксум узра ҳар не марҳам эрди, ашк оқизди, вой
Ким, саломат тарҳин ул су бирла вайрон айладим.

Фитна тоши ё саломат соҳили тенгдур манга
Ким, ҳубоби ашқдин бошимға қолқон айладим.

Боиси мақсуд— зоҳид зуҳд қилди, мен — фано
Факр иқболидин ул мушкулни осон айладим.

Эй Навоий, боғлаб эрди Каъба эҳромин кўнгул,
Кўйидин бир нукта шарҳ айлаб, пушаймон айладим.

421

Бодадин жон иси касб этти машом,
Гўйиё лаълинга етмиш эди жом.

Кўрмаган Хизр суйининг боришин,
Келу кўр оби ҳаётимға хиром.

Тўлин ойни недин эл васф қилур
Ки, мушобихдурур ул юзга тамом.

Меҳри гардун чамани вардидурур
Ким, эрур кўзга юзунгдек гулфом.

Қадам, эй рухи равон, бошима қўй,
Негаким, руҳ бийик топти мақом.

Холу зулфиға кўнгул бермангким,
Қушни бандур этар ул донау дом.

Оғзи васфида Навоий сўз дер
Мухтасар, чунки эрур хайр калом.

422

Лаҳза-лаҳза кундуз анинг зулмини ёд айларам,
Кеча ўз жонимға бедод узра бедод айларам.

Ақл ёд айлаб, яна ҳижронида бўлсам хамуш,
Чун жунун тугён қилур, бехост фарёд айларам.

Бўйни боғлиқ кул қилур, кўргач агарчи ҳажрида,
Ўзни юз таъкид ила ишқидин озод айларам.

Ишқ сайли чун ўтар, топмон тилаб осорини,
Ҳар неча кўнглумга тархи сабр бунёд айларам.

Қуш қочар сайёд домидин, ажаб қушменки, мен
Зулфин истаб орзуи доми сайёд айларам.

Ақлу хуш, авроқу ажзосин жунун оҳи била
Девбод ўткан кеби борини барбод айларам.

Соқиё, муҳликдурур қайғум ушул уммид ила
Ким, майи жонбахш тутқунг, хотирим шод айларам.

Фақрдин юз йилчилик йўл мен йироқ, аввал далил
Буки, фақр ойинини ўзумга иснод айларам.

Эй Навоий, зулмким, номехрибон моҳим қилур,
Меҳрибон шоҳимни кўргач, қичқириб дод айларам.

423

Дардоки, лаҳза-лаҳза фузундур малолатим,
Ҳижрон малолатидин эрур саъб ҳолатим.

Бошимки, тиғи касрати еткач, тушар қуйи,
Алтофи ўтрусида бу эркан хижолатим.

Десамки, эй жамол элининг шоҳи, қилма зулм,
Дер, шохлик тариқидадур бу адолатим.

Менда мақол қуввати нўқ заъфдин, валек
Ҳар анжуман орасида йўқ жуз мақолатим.

Кўнглум ўтинки шарҳ қилурмен, бўлур самум,
Ул гулга тонг насими гар этса рисолатим.

Дашти жунунга кирмангиз, эй аҳли ишқким,
Гум айлар анда халқни дуди залолатим.

Ёр этмай илтифот Навоийға бўлса яъс,
Не ғам, чу қатл ваъдаси бор истимолатим.

424

Бўлганда ҳажр тунлари беҳушлуғ ишим,
Кўз мардумидурур юзума су урар кишим.

Демангки, ёр очса узор, айла жон нисор,
Не ҳожат айтмоқ, ул эрур худ менинг ишим.

Ҳажрида уйла телба бўлубменки, телбарар
Ҳар итни ёр кўйидаким захм этар тишим.

Кўп сурди тиғи қатл фироқ, эмди сен доғи
Бир қатл тиғи сур, етишибдур чу варзишим.

Жонон муроди қатлим ўлуб, қилса жон ибо,
Жонимға қарғишимдуру жононға олқишим.

Ул гул ҳарими гулшанида бир гиёҳ эдим,
Навъе қўнгарди ҳажрки, қолмади қиртишим.

Деманг, Навоий асру тирик қолди ҳажр аро,
Васли уммиди бирладурур мунча қолмишим.

425

Куяр ҳажрингда жисми нотавазим,

Не жисми нотавонким, хаста жоним.

Гар ўлтурсанг мени, қил тиғ ила қатл
Ки, бўлсун кўюнга оғушта қоним.

Фироқинг сўзидин бир шуъладурмен,
Ўти ул шуъланинг сўзон фиғоним.

Мени қовма эшикдин, чун итингмен,
Ажаб йўк, гар эрур кўюнг маконим.

Ёриб кўксум, сени жонимға тортай,
Тараххум қил, кўруб доғи ниҳоним.

Амон бермас эди даврон жафоси,
Харобот ўлмаса дорул-амоним.

Анинг кўйида қил қабрим, Навоий,
Дер эрсангким, етушсун ерга ёним.

426

Фироқ даштида туфроқ бўлуб эди бошим,
Кўтармаса эди туфроғдин ани ёшим.

Бошимни гўй қилибмен йўлунгда, эй чобук,
Отинг аёғи қаён бўлса, андадур бошим.

Йўл уйла қатъ этарам ул куёш ҳавосинда
Ки, соя қилгудек эрмас ўзини йўлдошим.

Ҳаёт нақдини найлайки, майфуруш олмас,
Ушанча майғаки очқай хумор қаллошим.

Юзунг хаёлида оҳим шарар сочар ҳар ён,
Самуми ҳажрдурур бу насими гулпошим.

Кетур пиёлаки, ҳар нечаким вафо қилдим,
Жафодин ўзга улустин йўқ эрди подошим.

Навоиё, агар иккинчи Одам эрмасмен,
Недин жаҳон юзини тутти сар-басар ёшим.

427

Қориған вақтда бир тифлға шайдо бўлдум
Ким, ғамидин қорию тифл аро расво бўлдум.

Хайли атфол аро тош ёғдурубон қовларлар,
Ҳар қаёндинким анинг кўйида пайдо бўлдум.

Қайси Мажнун соғолур, кўрса мени телба бўлур,
Телбалар хайлига сармойи савдо бўлдум.

Итлари силсиласида кечалар нола чекиб,
Хайли аҳбобқа сарҳалқайи ғавғо бўлдум.

Гоҳи энг узра, гаҳ тим-тим кўрунур кўз ёшим,
Ишқ боғи аро шоҳи гули раъно бўлдум.

Демаким, тавбаю таквони қачон тарк эттинг,
Соқийи гулрух даме шифтаси то бўлдум.

Лаби васфида Навоий дами тиргузди ўлук,
Файзи қудс чу мадад қилди — Масихо бўлдум.

428

Эй парий, раҳм этки, кўнглум зор эрур, бечора ҳам,
Ишқу савдо даштида Мажнун эрур овора ҳам.

Тандағи пайконлару ашким ёрутмас уйниким,
Дуди оҳимдин қорармиш собиту сайёра ҳам.

Заҳми кўп бағримни тикмак мумкин эрмас, эй рафик
Ким, эрур гоз пораву мажруҳ эрур ҳар пора ҳам.

Васли иқболию мен, ҳайҳотким, рухсорини
Тоқатим йўқтур йироқтин қилғали наззора ҳам.

Уйла су қилди бало кўҳсорини оҳим ўти
Ким, олиб кўксумга урғунча топилмас хора ҳам.

Чарх макру фитнасини ғофил ўлманг зинҳор,
Чунки бу шоҳид базе фаттон эрур, маккора ҳам.

Телбараб иттим Навоийдек жунун саҳросида,
Қилмади ёдимни ҳаргиз бир парий рухсора ҳам.

429

Ҳажр ароким, ўзни май бирла фасона айларам,
Йиғламоққа бода ичмакни баҳона айларам.

Лаългун ҳар майки ичтим ул майи лаб ҳажридин,
Кўздин ашки лаългун янглиғ равона айларам.

То ичармен май, қадахдек йиғларам беҳуд бўлуб,
Топмасам бир дам, фиғони беҳудона айларам.

Заврақи май бўлмаса, билким, ўлармен, эй рафиқ,
Ғусса баҳридин анинг бирла қарона айларам.

То тўла тутсун дебон соқий манга еткач қадах,
Тошқи даври хаттини анинг нишона айларам.

Соқиё, тут бодаким, кўпрак мени мабхут этар,
Нечаким андишаи бу қорхона айларам.

Не осиф, чун ёр кўнгли айламас бу ён кашиш,
Эй Навоий, нечаким дилкаш тарона айларам.

430

Хиркаи зухд ўртамак кўнглум шиори айладим,
Субҳа торин уздуму кўкурд тори айладим.

Чун туташти ўт, бир овуч донасин тасбиҳнинг
Устига сочмоқ била ул ўт шарори айладим.

Дафтари сажжодаву наълайинни ҳам дам-бадам
Ташламоқ бирла равон ул шуъла сари айладим.

Зухду такво, балки чун ўзлук нишони қолмади,
Расм сайр айлаб, фано дайри гузори айладим.

Ичмайин бир журъа андоқ жилва қилди муғбача
Ким, қошинда сажда қилмоқ ихтиёри айладим.

Мунча давлат касбиким айлаб экин олам аро
Ким, фано иқболидин мен хаста боре айладим.

Эй Навоий, менда бир жон нақди қолмиш эрди бас,
Шукр, ани ҳам маю мутриб нисори айладим.

431

Эй, ҳилолингга нигун қад била пайвасталиғим,
Дилкушо ғунчаи хандонингга дилбасталиғим.

Тушкали жонима бемор кўзунг ҳижрони,
Ўлгудекменки, баса саъбдурур хасталиғим.

Чун фано аҳлиға қайд ўлди сочинг силсиласи,

Қилмади нафъ тажарруд била ворасталиғим.

Юз шикаст ўлди жунун тошларидин жисмим аро,
Гарчи кўнглумда эрур онча юз ишкасталиғим.

Ишқ саҳросидаким пўя уруб секретермен,
Бу экин зумраи ушшоқ аро баржасталиғим.

Истикомат чу замон табъида йўқтур, не ажаб,
Бир замон тезлигим, бир нафас оҳисталиғим.

Юз балиятқа Навоийдек ўлуб шойиста,
Не балодурки, анга бўлмади шойисталиғим.

432

Нома ёздим ёр учун, лекин жавобе топмадим,
Жисмима ул номадек жуз печу тобе топмадим.

Ҳар кишига жон бериб, қилдим тамаъ меҳру вафо,
Бу гунаҳ подоши жуз нозу итобе топмадим.

Дарди келди қасдима, итмиш эди вайрон кўнгул,
Қўйғали бу ганжни, ваҳким, харобе топмадим.

Чирмадим жон риштасин новакларингга най кеби,
Уйла қушлар қайдиға мундоқ танобе топмадим.

Чун хаёлинг кўзда меҳмон ўлди, май қон ёш ўлуб,
Бағлаған кирпикда қонлардек кабобе топмадим.

Нечаким матлуб рухсорин дедим айлай назар,
Ўзлугумдин ўзга ул юзга ҳижобе топмадим.

Эй Навоий, ҳажр аро қил ишқ бирла машварат
Ким, мен истаб ақлдин ройи савобе топмадим.

433

Хилвате топиб, сени жисмим аро жон айласам,
Балки жон хилватсаройи ичра меҳмон айласам.

Хилват элдин ёшурун, хилват аро тан ёшурун
Танда жон янглиғ сени жон ичра пинҳон айласам.

Анда ҳам жон пардасин ҳар сари осиб сатр учун,
Васлинг ихфосин нечаким, бўлғай имкон, айласам.

Чун бу хилват ичра не ўзлук эрур маҳрам, не мен,
Ҳар не номаҳрам дурур, ўздин паришон айласам.

Дафъ ўлуб ағёр, топсам бор ул хилват аро,
Безабонлиғ бирла шарҳи дарди ҳижрон айласам.

Умри боқий топқамен, бир лаҳза ушбу ҳол аро
Ўзни беҳуд, кўзни рухсорингға ҳайрон айласам.

Эй Навоий, дема иқрор айла ишқи таркини
Ким, инонғай, гар ўзумга буйла бўхтон айласам.

434

Кимга қилдим бир вафоқим, юз жафосин кўрмадим?!
Кўргузуб юз меҳр, минг дарду балосин кўрмадим?!

Кимга бошимни фидо қилдимки, бошим қасдиға
Ҳар тарафдин юз туман тиғи жафосин кўрмадим?!

Кимга кўнглум айлади меҳру муҳаббат фошқим,
Ҳар вафога юз жафо анинг жазосин кўрмадим?!

Кимга жонимни асир эттимки, жоним қатлиға,
Ғайр сари хулқу лутфи жон физосин кўрмадим?!

Кимга солдим кўз қораву оқини ишқ ичрақим,
Қон аро пинҳон кўзум оқу қоросин кўрмадим?!

Сен вафо ҳусн аҳлидин қилма таваққуъ, эй рафик
Ким, мен ушбу хайлнинг ҳусни вафосин кўрмадим.

Эй Навоий, тавба андин қилмадим шайх оллида
Ким, бу ишда дайр пирининг ризосин кўрмадим.

435

Сочинг саводиға ҳаргиз назора айламадим
Ки, дуди оҳ ила оламини қора айламадим.

Йўлунгда кимса бошин кўрмадимки, ғайратдин
Бошимни ерга уриб, пора-пора айламадим.

Бағирни чоклар эткандин айлама инкор,
Мен ани тиғ ила худ мунча пора айламадим.

Манга ғаминг аро бечоралиғдурур чора,
Не ғам, агар мени бечора чора айламадим.

Ёранг ҳисобини касратдин англамон, эй ишқ,
Санаб туганмади, йўқким, шумора айламадим.

Таваккул айлаю кир ишқ йўлиға, эй шайх
Ки, мен килурда бу азм истихора айламадим.

Навоий оҳни ифшои ишқ учун ёзгур
Ки, кўнглум ўтини мен ошкора айламадим.

436

Орзу тухмиға бар ҳирмон эканни билмадим,
Васл нахлиға самар ҳижрон эканни билмадим.

Ҳажр водийсиға кирган чоғда билдим тўли бор,
Лек мунча беҳаду поён эканни билмадим.

Англадимким, саъб эмиш бемори фурқат ранжи, лек
Шарбати заҳру ғизоси қон эканни билмадим.

Бистари ҳижронда билдим санчилур хори фироқ,
Ҳар саримў танда бир пайкон эканни билмадим.

Чарх афсун бердиким, бот ўлғуси ҳажрингға васл,
Мунча анинг ваъдаси ёлғон эканни билмадим.

Ғам туни билдим бўлур ошиқнинг оҳу ашки, лек
Ул бири сарсар, бу бир тўфон эканни билмадим.

Эй Навоий, васл агар топсанг, ғанимат билки, мен
Рўзгори васл хуш даврон эканни билмадим.

437

Шоми васлингни кўруб, субҳи дилафрўз дедим,
Субҳи ҳажрингға етиб, шоми жигарсўз дедим.

Тенг кўрунди кўзума васл аро қаду зулфунг,
Кеча кундузни кўруб тенг, ани наврўз дедим.

Ишқидин тонди кўнгул, солди қора кунга фироқ,
Ажаб эрмас, гар ани қалби сияхрўз дедим.

Чини зулфунг ғами муҳлик дедим, ўлтурма мени,
Чин дедим, ҳар неки мен зори ғамандўз дедим.

Янги ўрганди кўнгул булбули ул гул юзига,

Тонг эмастур, агар ул кушни навъомуз дедим.

Тикти панд игнасидин даҳр эли кўнглум ярасин,
Халқ нишини бу маъни била дилдўз дедим.

Эй Навоий, ёруди шомим ул ой партавидин,
Не таажжуб, гар ани моҳи шабафрўз дедим.

НУН ҲАРФИНИНГ НОЗАНИЛАРИНИНГ НОЗИ «БАДОЕЪ»ДИН

438

Эй, келиб минбаринг уч поя била сидрағасен,
Сен чу анда тутуб ором, бўлуб сидранишин.

Ул сафар ичраки сен сидра сари айлаб азм,
Маркабинг руҳи равон, пайкинг ўлуб руҳул-амин.

Сидрани минбар этиб, нукта десанг эрди, русул
Жамъи бўлган эди эшиткали оёти мубин.

Уйлаким, сидра кеби минбар уза гоҳи ҳадис,
Йиғилур ҳар сари асҳоби рисолат ойин.

Дарғаҳинг аршдурур, анда малойик, не ажаб,
Зикру тасбиҳ дебон суртса ҳар сари жабин.

Сен чу арш узра чиқиб, чарх нисорингға ясаб
Бу тўкуз хон ичида анжум ила дурри самин.

Журму исён кўпидин бўлди Навоий беҳуд,
Бир назар айла анинг сарики, бор асру ҳазин.

439

Бизга ул ой ҳажридин бир йилчадур ҳар тийра тун,
Кундузин англа бу тундин ҳам қоронғу, ҳам узун.

Балки йўқтур бу туну кунда тафовут, лек бор
Ҳар бирида бир ғами муҳлик бу маҳзун жон учун.

Гар ўтар юз минг суубат бирла кундуз меҳнати,
Вою юз минг вой, мен бекасга бўлғач кечкурун.

Гар бутун эрмас ёкам, эй дўст, ҳайрат қилмаким,
Тош урардин кўксум ичра бир сўнгак эрмас бутун.

Ҳажридин ўртанса жисмимда сўнгаклар, тонг эмас

Ким, эрур ўт асру итик, доғи бас қоқшол ўтун.

Ишқ нахлининг бари ҳижрон эмиш, эй дўстлар,
Бу насиҳатдин енгиз бар ошиқ ўлмастин бурун.

Неча тун ҳижрон аро олди Навоий жонини,
Кимга етса васл, тутсин муғтанам бир неча кун.

440

Ишқ даштин ҳеч ғурбаткаш мусофир кўрмасун,
Мен ғариб ул дашт аро кўрганни кофир кўрмасун.

Ёрмангиз Фарҳоду Мажнун оллида кўксумником,
Ботинимнинг дарду доғин аҳли зоҳир кўрмасун.

Дахрни қил тийра, ё рабким, анинг туфроғидин
Ҳар не кўз мумкин эса бўлмоққа нозир, кўрмасун.

Ҳар боқишда қатли ом айлар кўзунгким, даҳр эли
Ҳеч кимни сен кеби бу фанда моҳир кўрмасун.

Воизо кўп васф қилдинг сомирининг сеҳрини,
Ҳозир ўлғилким, сени ул кўзи соҳир кўрмасун.

Кимки ошиқлик асиридур, тахайюл бирла ҳам
Ишқ кўйида ўзин осуда хотир кўрмасун.

Ким, Навоийдек фано водийсида истар ҳузур,
Кечсун ўздин, балки худ ўзлукни ҳозир кўрмасун.

441

Субҳ чун борғунг, келиб кулбамға пинҳон кечқурун,
Ҳажр ўқин жонимға сен отма тонг отмасдин бурун.

Неча эл мендин ёшурғайлар сени, ваҳ, бир кеча
Нетти кулбам сари келсанг, барча элдин ёшурун.

Жон магар чикқай ва ёхуд сайли ашким кўйидин
Чикқудекмен, бори ул кўй ичра тутмай мен ўрун.

Жилва қилғанда кўрунмаслар кўзумга шўхлар,
Эй парий, сен бори бу девонаға гоҳи кўрун.

Нолам андоқ бўлди, бағрин ёраси исланғали
Ким, ёнимдан ўтмас, эл тутмай кулоқ бирла бурун.

Чирмабон беркит суроҳи оғзини, эй пири дайр,
Қайда кўрсангким, узулмиш чоки хирқамдин бурун.

Эй Навоий, тифллар қовғон замон мажнун дебон,
Бу баҳона бирла ўз лайливашинг сари урун.

442

Боғладим афғонға бел найдек, сени кўрган замон,
Заъфдин қилдинг мени охир бели боғлиқ сомон.

Эмди рухунг тоза эт ул оташин рухсордин
Ким, мени мажжур ани кўрмак ҳамон, куймак ҳамон.

Кўз юмулмиш ҳажрдин, ул юзга очмоқ истарам,
Лек ҳижрон кўз юмуб очқунча ҳам бермас омон.

Дашт аро дерлар мени Мажнун, ани мен кўрган эл,
Чарх золи бизни гўёким кетирмиш тавъамон.

Яхшилардин яхшидур ёрим, не навъ айлай тамаъ
Васлин анинг, менки бордурмен ёмонлардин ёмон.

Қил зулоли васл ила булбулни, эй гул, шодким,
Бу чаманда доимо шодоблиқ йўқтур гумон.

Азм этиб эрмиш Навоийни сўрарға ул Масиҳ,
Эй ажал, жонинг учун жонимға раҳм эт бир замон.

443

Маҳвашекич чехра давринда қирон этмиш аён,
Даврининг маҳвашларида улдурур соҳибқирон.

Не қийиғ эркин ул ой тўнидаким, тиккан чоғи
Меҳр анга зарришта еткурмиш, фариса осмон.

Тугма гулгун деклайида лаъл пайкони эмас,
Гулга боғлабтур кўнгул булбуллар, аммо барча қон.

Титрагуч эрмас мурассаъким, қуёш боши уза
Хўшаи парвин шиои хат аро қилғил макон.

Вўсмаю гулгунадин ул орази зебо эрур,
Сабзаю гулдин начукким зеб топқай бўстон.

Оллоҳ-Оллоҳ, англамонким, хурсен ёхуд парий,
Одами бу шакл ила ҳаргиз киши қилмас гумон.

Эй Навоий, яхши эрмас эрди ул ён борғанинг,
Чун бориб ўтлук юзин қилдинг тамошо, эмди ён.

444

Ғунчай хандон уза холингмудур, эй маҳжабин,
Ё магар шахд истай ул гулбарг уза қўнмиш чибин.

Дашт уза Мажнун кеби саргаштадурмен, то эрур
Ул мусофир маҳвашим Лайли кеби саҳронишин.

Чин-бачин зулфунг тушар эл бўйниға, юз войким,
Бизни чун кўрдунг — тушар қошинг уза чин узра чин.

Корвони мушк эрур зулфу бапоғўшингда хол,
Нофай мушк ўғриси бир гўшада қилған камин.

Юзунг узра зулфу зулфунг ҳалқасидин юз эрур,
Кишвари дин ичра куфру ҳалқай куфр ичра дин.

Юз ўтидин ўртадинг булбул кеби қўнглумнн, лек
Гар тўкулмас, хуштур ул гулким очилмиш оташин.

Уйла маҳзундур Навоий ёр ҳижронидаким,
Гар чекар ишрат суруди халқни айлар ҳазин.

445

Доғи кўп танники хирқам ёпмишу эй сийминбадан,
Англа ҳар теврук юрун остида бир теврук туган.

Эй қуёш, онча шаҳидинг бордурурким, етмагай
Пардаи афлоктин гар қилсалар йиртиб кафан.

Буки рухуллоҳ қуёш чархиға руҳум кўйига
Бўлдилар мойил, не тонг, ҳар ким қилур майли ватан.

Юзу зулфунг ҳажридин ҳар тун сиришким кавкаби
Чарх янглиғ кўргузур сунбул уза барги суман.

Ашк ила кирпикни кўп юрменки, бўлғай нисбати,
Тутса бир кун ногаҳон ул пок этакни бу тикан.

Хонақаҳ ичра риёий зухддин бўлсанг малул,
Эй кўнгул, шод ўлки, йўқлуғдур фано дайрида фан.

Ҳар қаён азм айласанг, қолмас Навоий, негаким
Тори зулфунгдин анинг бўйнига боғлиқдур расан.

446

Лабингда нилгун холингдур, эй жон,
Начукким шарбат ичра тухми райхон.

Қизил рағлар кўзумда ҳажр ўтидин
Бало баҳрида буткан шоҳи маржон.

Юзунгим, майдин ўлмиш гул уза гул,
Кўнгул боғланмиш андин қон уза қон.

Сени бармоғ била кўрсатмас элким,
Билиб ўлмакни арз айларлар имон.

Кўнгул сайди кўзунгдин чун қутулмас,
Не мунду туздилар ул хайли мужгон.

Вафо аҳли эсанг, ич давр аёғи
Ким, асру бевафодур аҳли даврон.

Сену гулбонг, эй булбулки, тортар
Навоий гулрухидин айру афгон.

447

Хизрваш хат бирла чун ҳуснунг самандин сургасен,
Юз Скандарни суға элтиб, сусиз келтургасен.

Ўртанурмен, ғайр ила ҳар кеча ичсанг, ваҳ, неча
Шамъи базмингни ёрутмаққа мени куйдургасен.

Бўйнума еткурдинг илгин тиғ урарға, эй сипехр,
Мен худ ул эрманки, илгим бўйнига еткургасен.

Йўқки кўрмайдур, кўриб умдо назар солмас парий,
Бир боқиш уммидидин, эй кўз, неча телмургасен.

Ул жамол авжида сен мунглуғ не мумкин, эй кўнгул
Ким, фусун бирла қуёшни чархдин индургасен.

Ашк ила кўнглум ўти ўчмас, қадах тут, соқиё
Ким, бу су бирла магар ул шуълани сўндургасен.

Телбалик айлар Навоий, эй сабо, ҳолин магар
Ул парийға ҳазл тақриби била билдургасен.

Вах, неча тортай ул ой дарду ғамин,
Ё ғаму дарди йўқ элнинг ситамин.

Манга ортуксидур ағёр алами,
Торта олсам бас эрур ёр аламин.

Халқ кўнглини паришон қилди,
Тонг ели тарқатиб ул турра хамин.

Ишқ ёрутти тамуғ хиймасини,
Еткуруб оҳим ўтининг аламин.

Эй фалак, бу кеча ул ой биламен,
Субҳнинг бир нафасе асра дамин.

Адам истар чу вужудумни сипехр,
Тенг кўрай эмди вужуду адамин.

Пири дайр оллида кам хидмат эсам,
Тенгри бор айласун анинг карамин.

Истаган Каъбаи мақсад васли,
Олмасун фақр йўлидин қадамин.

Қил Навоий кеби тинмоғни ҳаром,
Истасанг ёр ҳарими ҳарамин.

Ғамингда бузди кўнгул хонумонини ҳижрон,
Тараххум айламадинг хонумонинг ободон.

Кўнгул шикофи эмаским, яқосин айлади чок,
Яқода тугмалар ўрнида ҳар тараф пайкон.

Не айб, оҳим ўти кўнглунг ичра қилса асар
Ки, барқ тошқа ҳам тегса, қолур анда нишон.

Қиличинг элга тегиб, рашқдин мен ўртандим,
Не лаъб эрурки, су ичра қилибсен ўт пинҳон.

Фироқ заъфида сиҳҳат манга не мумкинким,
Ғизо ерида бағир бўлди шарбат ўрнида қон.

Май ички, муғбачалар суҳбати ғаниматдур,
Бир-икки кунки бу дайри фанода сен мехмон.

Навоиё, неки олам ишида мушкилдур,
Десангки қилғасен осон, ўзунгга тут осон.

450

Қани улким, кўзум кўргай жамоли оламоройин,
Кўзумни суртмак қилсам ҳавас, сунғай кафи пойин.

Мени мундоқки захри ҳажри анинг талхком этмиш,
Эмас инсоф, ўпмак истасам лаъли шакархойин.

Менинг васлим кунин чун ҳажри шоми айлади тийра,
Не суд ар ёр ораздин олур зулфи сумансойин.

Тараб шамъи, ажабким, нур зоҳир айлағай бу навъ
Ки, мен кўрдум қорангу ҳажр шоми меҳнатафзойин.

Келур чун ризқ иси, рози эмастурмен, агар зоҳид
Ридо бирла олишса дайр пири бодаполойин.

Буким андишаву ғам ёмғури майхонадин ўтмас,
Сувар гўёки пири дайр томи узра кўп лойин.

Навоийға дединг ҳижронда бир ўқ ёдгор отқум,
Тирик қолсам, алифдек ани жоним ичра асройин.

451

Қизил ёхуд қора ё кўк тўнунг ҳар бир эрур мавзун,
Нечукким ой либоси ҳам шафақ, ҳам кеча, ҳам гардун.

Чу мен кўргач сени беҳуш ўлуб, шафқат била элтиб,
Кириб икки кўлумға йиғлаю Фарҳод ила Мажнун.

Ғамим хайли туз этти тоғни, тоғ этти саҳрони,
Бу ҳомун бирла тоғ эрдик, бўлмиш тоғ ила ҳомун.

Юзунг шавқида оҳимдин булутларға туташиш ўт,
Саҳоб эрмас қуёшнинг партавидин ҳар тараф гулгун.

Ғар эрмас насси қотиъ қатл учун ҳар кўз била қошинг,
Начук бас зоҳир этмиш ҳар бири сод устида бир нун.

Тўлуб, лаълинг хаёли оқизур кўз шишасидин қон
Анингдекким, тўкулгай бода бўлса зарфдин афзун.

Эшит майхона ичра дайр пиридин ҳақ асрори

Ки, воиз хонақаҳда гоҳ дер афсона, гаҳ афсун.

Соғинма бодаға машъуфмен, эй муғбача, биллах
Ки, усрук кўзларингнинг фитнаси қилмиш мени мафтун.

Навоий, олам аҳли гар вафосиз келди, май ичгил,
Анга чун чора йўқ, боре ўзунгни тутмағил маҳзун.

452

Эрур саргашта хоки тан аро мажнун кўйгул ҳар ён,
Тўн эткандек қуюндин жисмиға Мажнуни саргардон.

Ёланг жисмим кўруб онча бало тифини ёндурдунг
Ки, захмим боғламоқтин эмди эрмастур таним урён.

Жунунум хайратиға ваҳш даврумға уруб ҳалқа,
Мушаъбид лаъбиға хангома аҳлидек бўлуб хайрон.

Менингдек тоза доғи захмидин қон ғарқидур лола,
Магарким доғини бағриға қўйди шуълаи хижрон.

Тузалди Нухнинг тўфонидин сўнг даҳру ашкимдин
Қиёмат ошкоро бўлди ул тўфону бу тўфон.

Ичиб гардунча соғар, кош андоқ бехуд ўлсамким,
Икинчи сурдин ҳам бўлмағай уйғонмағим имкон.

Жаҳон осойишин оллингда мушкил қилмаким, бордур
Тутай мушкил десанг — мушкил ва гар осон десанг —осон.

Кўп, эй гул, урма булбул жониға бедод хоринким,
Сену мендек гулу булбулни кўп ўткарди бу бўстон.

Навоий, қилма айб афғону фарёдимки, даврондин
Не бир фарёду ўн афғонки, юз фарёду минг афғон.

453

Ишқинг ўтиға қуруқ жисмим ўтун,
Кўнгул аҳгардур анга, оҳ-тутун.

Тиғ ила ёрдиму кўксунгни, деманг,
Айламас тиғ ила худ ани бутун.

Рўзгорим қорариб зулфунгдин,
Тори умрумға тугун узра тугун.

Васл аро дебсен олурмен жонин,
Ҳажринг олмаймудурур англа бурун.

Ваъдаи васлин этар тонгла нетай,
Интизори мени ўлтурса букун.

Бода зарфи бошиға тикмақ учун,
Соқиё, қолмади хирқамда юрун.

Ўйнаб ўлтурди Навоийни, кўринг,
Чини не эркин, агар будур ўюн.

454

Кўйида итлар мени гаҳ тирмабон, гаҳ тишлабон,
Заъфдин ўлганда бир-бирдин узарлар судрабон.

Мен киму қилмақ ҳавас анинг қўлидин муттако
Кўйида бас ётсам илгимни бошимға ёстабон.

Не жунундур, ваҳ, буким йиртуқ яқони чок этиб,
Ашким оққанда кулуб, турған замони йиғлабон.

Элни ғофил айлабон ўзни солурмен кўйига,
Ҳар тарафдин урсалар тош, ит масаллик қавлабон.

Тифли мактабдек қочиб борур яна ул ой сари,
Телба кўнглумни неча топиб кетурсам албадон.

Умр ўтуб бир учрабон ҳолимни сўрса, войким,
Айта олмасмен жавоб, ошуфта кўнглум тўхтабон.

Ҳазл кўнглум била ул шўху кўнглум тортар оҳ,
Тифлдекким, дуд этар ўт бирла ҳар дам ўйлабон.

Ақл учуб беҳудлуғ айлармен, йўлуқсанг ногаҳон,
Кимсадекким, телбалик қилғай парийға учрабон.

Соқиё, муҳлик хуморим узриға солма қулоқ,
Бир қадаҳни оғзима куйғил қулоғим тўлғабон.

Умр торин чун кесар даврон жафо тиғи била,
Жазм билгилким, анга бўлмас кўнгулни боғлабон.

Эй Навоий, чун замон аҳлиға асло йўқ вафо,
Топмағунг ҳаргиз вафо аҳли, аларни танлабон.

455

Жилваи қадинг кўруб, сарви равондин ким десун?
Жавҳари лаълинг боринда нақди жондин ким десун?

Дўст кўюнда ватан чун туттилар аҳли висол,
Мен кеби овораи бехонумондин ким десун?

Кўп дема воизки, ул қадду лабу юз оллида,
Тўбию кавсар била хури жинондин ким десун?

Оғзи васфида дейилгай хурдадонлар, эй кўнгул,
Сен кеби маъдум, беному нишондин ким десун?

Бордурур ани юзунгдаким, қуёшта онча йўқ,
Сен боринда худ қуёшким бўлғай андин ким десун?

Ёрға ҳолин демакка онча яхши ёри бор,
Эй кўнгулким, яхши боқсанг, мен ёмондин ким десун?

Шайх анда жуз фано йўқ ҳар қаёндин ким десун?

Гаҳ замондин шиква, гаҳ али замон жаврин дема,
Бода ич, аҳли замон бирла замондин ким десун.

Гар Навоий деса ул юз гулшанидин қилма айб,
Демайин булбул ҳикоят гулситондин ким десун?

456

Буки зулфунг домиға кўнглум қуши урмиш ўзин,
Кўрмакинг эрди муроди, тикмагил боре кўзин.

То сени кўрдум, кўзумдин ўзлугум бўлди ниҳон
Ким, сени кўрса, яна кўрмас эмиш ҳаргиз ўзин.

Йўқки ошиқлик, сўзумдин фаҳм ўлур маъшуклук,
Баски, дермен ўз-ўзум бирла анинг бир-бир сўзин.

Субҳи давлат талъати бошида дурри шабчароғ,
Тонг бошида кўр тулуъ эткан саодат юлдузин.

Хони хусни ичра сабзи хатти сабзу туз лаби,
Сен не огаҳ ул наими равзадин, тотмай тузин.

Баҳра хўрду хобдин ул топти, бу даврондаким,
Қилди эҳё кечасин, сойим кечурди кундузин.

Кўнглини иштай Навоий бу сабабдин иттиким,
Ўз била қилгай икавлон ул ғариби ёлғузин.

457

Манга ҳар нечаким йўқ заҳра дам урмоқ висолингдин
Ва лекин ком олурмен улча мумкиндур хаёлингдин.

Вафо боғида туфроғ ўлдум, аммо, войким, тушмас
Ғаҳе бир гул бу туфроғ устига саркаш ниҳолингдин.

Висолингдин кўнгул навмид эса, дардинг чекар невчун
Ки, андин доғи кўп навмидрокдур чун мисолингдин.

Ики зулфунг кўнгул доми, не янглиғ асрай ул қушни,
Ани тутмоққа жидд маълум ўлур чун «жим»у «дол»ингдин.

Начукким бўлса дил лафзиға нуқта «зул», бўлур ҳосил
Мазаллат икки айрилғон кўнгулга етти холингдин.

Латофат суйи ул юз, «жим» ила «лом» икки ёндин зулф,,
Бу сўзни фаҳм айлар баҳравар бўлғон жамолингдин.

Тамаъ элдин вафо қилғон, судин ўт истадинг чиқмоқ,
Агар топсанг, доғи куйгунг бу савдои маҳолингдин.

Дуруст меҳр зарфида тўла ҳайвон суйи ичмак
Эмас ичканча дурд, эй муғбача, синған сафолингдин.

Навоий, гар бошинг гўй этса ул чобук, ёмон эрмас,
Ёмон будурки, эрмас воқиф ул саргашта ҳолингдин.

458

Кўнгулки, ҳар сари чок ўлди тиғи ҳижрондин,
Бир уйдурурки, топибдур шикаст ҳар ёндин.

Сиришким айлади афлок жавфини мамлу,
Киши не сўз дегай анинг қошида тўфондин.

Яқоси чокини Мажнуннинг асру кўп ўкма,
Уял бу кўкси уза чок жисми урёндин.

Хаёли кўнглум аро сокину паришонмен
Ки, ғайри гарди фано ёғмас ушбу вайрондин.

Бало ўқи кўзи ёғдурди, эй мусулмонлар,
Нелар келур манга ул икки номусулмондин.

Етур кўнгулга неча давр аёғи бирла нишот,
Неча малол санга етса аҳли даврондин.

Навоий, айтма, гар жон керактур, андин ўт,
Нединки ўтсам юз жондин, ўтмагум андин.

459

Ҳажр шоми баски сайли ашк оқиздим қайғудин,
Кўздин ўлдум ноумид ул навъким, кўз уйқудин.

Уз кўзунг бирла ўзунгни гарчи кўрдунг кўзгуда,
Кўзгу аксидек ва лекин музтарибмен кўзгудин.

Чок этиб ёнимки, кўргуздунг сўнтак дандонасин,
Бул-ажаб ҳолимға қилди заъф жисмим кулгудин.

Кўюнга борурда гоҳи ваҳм, гаҳ рашк ўлтурур,
Соя тебранса кейиндин, меҳр чикса ўтрудин.

Қон ёшим сайлики тутмиш дашт бирла тоғни,
Аргувону лоладин ўзга не буткай ул судин.

Чарх мино соғаридин истама нўши ҳаёт,
Не учунким, бодаси мамзуж ўлубтур оғудин.

Масти ишқ ўлмиш Навоий, бермагил панд, эй ҳаким
Ким, магар соқий айилдурғай бу майнинг беҳудин.

460

Чархдин жонимғадур юз тиғи қотил ҳар замон,
Даврдин жомимда минг заҳри ҳалоҳил ҳар замон.

Асру мушқилдурки, юз мушқил ғамимдин бирни чарх
Қилмайин ҳал, еткурур юз онча мушқил ҳар замон.

Умрида Фарҳоду Мажнун ҳосил этканча бало,
Ишқдин бордур мени маҳзунға ҳосил ҳар замон.

Ҳар замон кўнглумга ишқ афсонасин ёзмоқ не суд,
Чайқалиб дарёйи ғам айлар чу зойил ҳар замон.

Жаннати васл истаманг, аҳбобким, саҳросида
Бир томуғ эрмиш сафар аҳлиға манзил ҳар замон.

Сихҳатим тутмоқ вужуд имкони йўқтур, эй табиб

Ким, эрур жоним адам кўйига восил ҳар замон.

Деманг осойиш ҳадисинким, бўлур афлокдин
Юз балият ояти шаънимға нозил ҳар замон.

Дахр аро йўқ нўшу юз минг ниш ҳар дам, эй рафиқ,
Етмагай йўқ нўш учун юз ниш оқил ҳар замон.

Бўлса юз жоним бериб ўлмакни олсам, муфт эрур,
Жонға мундоқким етар юз тиғи қотил ҳар замон.

То абад бўлсун жаҳон мулки анинг фармонида,
Юз жаҳонча мулк бу мулкига доҳил ҳар замон.

Эй Навоий, назм мулки чун сенингдур айлагил,
Шоҳ Ғозий васфи ичра тилни қойил ҳар замон.

461

Дема гулгундур либосим ашкнинг хунобидин,
Шуъладурким, ўртанурмен ҳажр ўтининг тобидин.

Кўзларин кофир десам йўқ, эй мусулмонлар, ажаб
Ким, иковлон юз эвурмишлар қоши меҳробидин.

Ғунчаи сероби ҳайвон чашмасидур гўйиё,
Анда су инмиш оқиб ҳар ён гули серобидин.

Қуш солиб сайд этмагилким, махласи йўқ беркишиб,
Жон қуши бошингға санчилған гажак қуллобидин.

Хўблар ошиқлариға меҳрин эткан чоғда арз,
Лофдур, ҳар неки сен дерсен муҳаббат бобидин.

Бодаи софу, ҳарифи содаю мушфиқ рафиқ,
Ғар муяссар бўлса бас, оламда айш асбобидин.

Уйкудин кўз очмадинг, гўё ани бахтим кеби
Айладинг яғмо Навоий дидаи бехобидин.

462

Ғар қатра қонки томди кўнгул тоза доғидин,
Бир тоза лола очти ғаминг ҳажр тоғидин.

Демон, ичинда хурда ниҳон қилди ғунчаким,
Лаълинг ғамида ўт чиқар анинг димоғидин.

Тенгдур шаҳу гадо хатиким, дуда бирдурур
Шаҳ базми шамъидин, доғи гулхан чароғидин.

Эрмас учуқ, шакарга ёпишти чибин пари,
Икки лабим била ани олсам дудоғидин.

Маст уйқу ичра топсаму бир кеча олмасам
Икки кўзумни тонгғача анинг аёғидин.

Гулда вафо йўқин қаю бир қушки англади,
Ҳаргиз вафо гули тиламас даҳр боғидин.

Доим юзунг хаёли Навоий кўзиндадур,
Ғойиб эмастурур пари анинг булоғидин.

463

Сиришким лаъли оташноқу хатти мушкборидин,
Чиқарди дуд жоннинг ўт туташқан рўзгоридин.

Ел элтур хорнию сел хорони бил, эй булбул
Ки, ғам йўқ дашту тоғ аҳлиға Мажнун раҳғузгоридин.

Сариф қоғазда жадвал машқидур шингарф ила ёхуд
Юзумда чекти хатлар ишқ гулгун ашқ торидин.

Танимда доғ ила қонму экин ёхуд бу Мажнунни
Вухуш ўткарди судраб ишқ дашти лолазоридин.

Дема кун тушқача уйқуға қолмишким, оча олмас
Кўзин ё ноздин ёхуд сабуҳи май хуморидин.

Малойик ишқсиз гар эрди сен бор улки ҳажрингда,
Туташти барчаға ўт шуълаи ишқим шароридин.

Аёқ иззат била бос ергаким, ҳар сабзаву лола
Нишон бир юз гулидин айтуру бир хат ғуборидин.

Ажаб йўқ, дашт аро Мажнун қуёндек садқаси бўлмоқ,
Қаён бир ноқа кўрса соғиниб Лайли қаторидин.

Навоий истаган ёр ихтиёри бирла мақсудин,
Магарким кечкай ўз мақсуди бирла ихтиёридин.

464

Вафо йўлинда, эйким, топмадинг истаб асар мендин,
Дегайсен билганинг ул бевафо сўрса хабар мендин.

Танимда қаддингу лаълинг фироқи тийри боронин
Киши кўрса, гумон қилгайки, бутмиш найшакар мендин.

Жигаргун бўлди қасринг тоши лаълинг ҳажрида баским,
Сиришк ўрнига ҳажр оқизди қон бўлган жигар мендин.

Анингдек солди ишқинг шуъла жоним ичраким, шаксиз,
Малойик барча куйгай, кўкка тушса бир шарар мендин.

Бўлубмен ул париваш фурқатидин телба ит янглиғ,
Қаён юзлансам, эй аҳли салоҳ, айланг ҳазар мендин.

Килиб Фарҳоду Мажнун ишқи ўтин шарҳ, эй ровий,
Бўлуб гарми такаллум фориғ ўлмишсен магар мендин.

Не тонг, сиймоб янглиғ оқса кўздин сиймгун ашким
Ки, сиймоб айламиш ҳушу хирад бир сиймбар мендин.

Амал сарриштасин қилма мутававал, келганин хуш кўр,
Тутунг аҳбоб, ёд ушбу каломи мухтасар мендин.

Жаҳону жонни тарк айлаб, анинг кўйига азм эттим,
Навоий, бас муносиб эрди бу янглиғ сафар мендин.

465

Йўқтурур мажлисда айше фурқатинг бедодидин
Юз фиғон, гар бўлмасам хурсанд васлинг ёдидин.

Нечаким тушсам йироқ бу маслаҳатқа, яхшиким,
Тинғасен ҳар кеча кўнглум нолаву фарёдидин.

Зулфу қаддинг фурқатидин неча қилсам гашти боғ,
Овуна олмон чаманнинг сунбулу шамшодидин.

Панд ила сабрим уйин, эй ақл, маъмур истама
Ким, кўнгармиш кўз ёшим сайли ани бунёдидин.

Деб эдинг жононсиз ўлсанг, жонинг олғум, эй ажал,
Жон фидонг, ар ваъдани ўткармасанг мийодидин.

Савмдин кўнглум қуши майл этти сую донаға,
Лекин оғзин боғладим, кўрқиб ажал сайёдидин.

Эй Навоий, кимдурур бу дайр аро аҳли нажот,
Улки чикмас дайр пири амрию иршодидин...

466

Кўзгу ҳар дам судур ул рухсори оламсўздин,
Муз анингдекким эрир меҳри жаҳонафрўздин.

Юз очиб, билдирди кад бирла сочи тенг эрканин,
Зоҳир ўлғондек туну кун тенглиги наврўздин.

Истасангким, тиккасен юз пора кўнглум чокини,
Яхшироқ ҳеч игна йўк ул новаки дилдўздин.

Ишқ гард эткан танимдин ҳажр ўти учкунлари,
Тир ҳар ён ламъа кўргузган кебидур тўздин.

Овладинг кўнглум, чу соид кўргузуб қовмақ недур,
Жавр ила кетмак чу келмас сайди дастомуздин.

Сокиё, даврон ғамидин ранжамен, кўнглум аро
Паст қил андуҳ ўтин жоми нишот андуздин.

Кеч, Навоий, жону кўнглунгдинки, йўқтур ишқ аро
Чора оҳи жонгудозу нолаи дилсўздин.

467

Эй мусулмонлар, фиғон ул кофири худкомдин
Ким, чиқарди кўкка афғон лашкари исломдин.

Лаъли руҳафзосидин бир бўса пайғом айлади,
Гарчи ёлғон эрди, мен жон топтим ул пайғомдин.

Зулфу рухсорингдин айру гарчи йўқ шомимға субҳ,
Шамъдек ҳар кеча то субҳ ўртанурмен шомдин.

Зулфидин кўнглумки махлас топти, бор ул телбаким,
Банддин қочмиш ваё қушким қутулмиш домдин.

Фурқат айёмидаким ёд этмас ул маҳваш мени,
Васл топсам, мен доғи ёд этмай ул айёмдин.

Жоми майда бўлди чун ул бут жамоли жилвагар,
Кофири ишқ ўлғамен, гар бош кўтарсам жомдин.

Дайр аро, эйким, Навоийдин тиларсен ному нанг,
Билким, ул бу ерга қочиб келди нангу номдин.

468

Васл этти ёр ваъда лаби жонфизосидин,
Гўё бу сўзни айтти жоним аросидин.

Гар кўрмадинг шафақ уза хуршид, эй кўнгул,
Эҳсос қил ани юзу гулгун қабосидин.

Мунглуғ кўнгулнинг оҳидин этмас рақиб ваҳм,
Йўқ итка бок ишқ гадойи асосидин.

Ишқ ичра ўлдум, оҳки, қутқармади мени,
Давр офати ул офати даврон жафосидин.

Оламни ҳажр зулмати тутқай, совурса ел
Куйган фатилани янги доғим қоросидин.

Чарх данида бодаи ғам тўлмиш, эй рафиқ,
Жуз ҳажр захри қилма тамаъ давр косидин.

Сабт ўлмаса, Навоий, ани назми зайлида,
Фаҳм айлар аҳли дард каломи адосидин.

469

Яна не чехраға ўт солди майки, ҳайронмен,
Яна не туррани ел очтиким, паришонмен.

Учурки, эй куюн, ул ой бошиға эврулайн,
Бу дамки йўлида туфроқ бирла яксонмен.

Бири фусуну бири симёға ҳамл этарлар эл,
Чу заъфдин келибон кўзларига пинҳонмен.

Вухуш аро мени дашт ичра кўрди чун Мажнун,
Тасаввур эттиким, ул хайлға ниғаҳбонмен.

Чу халқдин қочибон дайр сари юзландим,
Рафиқлар, билингиз, ваҳшийи биёбонмен.

Чу билмай элга вафо айладим — жафо кўрдум
Не суд эмди, агар нечаким пушаймонмен.

Навоий эмди қилурмен Ҳижоз оҳанги,
Соғинмағил янаким азими Хуросонмен.

470

Шаҳру кишвардин илик юб, хонумондин кечкамен,

Хонумондин ким десун, икки жаҳондин кечкамен.

Ҳар замон бошимга юз тиғи бало айлаб қабул,
Умрдин тортиб этак, биллахки, жондин кечкамен.

Шаҳру кишвар, хонумон, икки жаҳону, умру жон,
Худ не бўлғай, мунча юз ком ўлса, андин кечкамен.

Гар Скандар мулки бирла Хизр умри берсалар,
Уйла мулку буйла умри жовидондин кечкамен.

Мумкин эрмастур валек, эй меҳрибонларким, даме
Қилса юз бедод, ул номехрибондин кечкамен.

Воизо, айлаб енгиллик, нечаким кавсар майин
Мақтасанг, ҳошоки мен ратли гарондин кечкамен.

Эй Навоий, қон ёшим баҳр ўлди бу дам истасам
Ким, етай ул қотилимга, эмди қондин кечкамен.

471

Ҳар тарафким борур ағёр ила жонон талашурмен,
Чун ажал қасд қилур ўлмакима, жон талашурмен.

Ҳажр тиғ урса, талошимни ўлум хавфи соғинма
Ким, шаҳидинг бўлайин деб мени ҳайрон талашурмен.

Бошоқ устида талашқон кеби мазраъда гадолар,
Дашти ишқинг аро ушшоқ ила пайкон талашурмен.

Эй парий, чун кийик ўхшар ики кўзунга биайних,
Бу жиҳатдин мени девона биёбон талашурмен.

Гарчи ағёрдин олмоғлиғ эмастур сени мумкин,
Турмоғумдур боқибон, ончаки имкон, талашурмен.

Аччиғим келгали кавсарни ачиғ бодаға таржих,
Хирад аҳли чу қилурлар мени нодон, талашурмен.

Қўл солиб ҳажр ўтида ул киши янглиғки су ургай,
Эй Навоий, чу ошар шуълаи ҳижрон, талашурмен.

472

Оразинг накшин кўнгул лавҳида тасвир эткамен,
Бўлмаса тақдир ани кўрмак, не тадбир эткамен.

Эй қора кўз, бўлмас ул юз шавқидин юздин бири,
Кўз қорасидин агар юз нома таҳрир эткамен.

Ёшурун қолғайму ишқим, буйлаким ул шўхдин
Чикса бир сўз беҳабар, юз қатла тақрир эткамен.

Не жунундур буки, ҳар тун ул париваш васлиға,
Юз хаёл айлаб, яна бориға тағйир эткамен.

Эйки, дерсен васл коминг бўлса, жон қилгил фидо,
Ул муяссар гар бўлур, мен худ не тақсир эткамен.

Ишқ азалдиндур насибим, носихо, манъ этмагил,
Манъ қилсанг ҳам, нетиб мен манъи тақдир эткамен.

Эй Навоий, нақди жон бергил дединг савдосиға,
Буйла савдо гар муяссар бўлса, тавфир эткамен.

473

Базм ичинда андоқ ул маҳваш хаёли бирламен
Ким, хаёл андоқ қилурменким, висоли бирламен.

Сўзлашурда ўз-ўзум бирла жунун аҳли кеби,
Ул париваш белу оғзи, қилу қоли бирламен.

Гаҳ кулуб, гоҳики йиғлармен хаёл айлаб ани,
Васли уммидию ҳижрони малоли бирламен.

Демагил майдин юзум рангин, қулоғимдур қизик
Ким, бу янглиғ ҳажр кожу гўшмоли бирламен.

Оғзию зулфи ғамидинким эрур ноламда мад,
Буйла мад тортарда анинг «миму» «доли» бирламен.

Соқие, бир жоми май бирла мени девона қил
Ким, мушавваш ақл савдойи муҳоли бирламен.

Эй Навоий, ақл сари эмди бўлма раҳнамун
Ким, бўлуб девона, ишқи лоуболи бирламен.

474

Бир юзи ўтлуқ шарори ишқидин маҳрурмен,
Дўстлар, ўртансам, этманг айбким, маъзурмен.

Ишқини не суд пинҳон тут демактин, эй рафик,
Эмдиким ишқ ичра расволиқ била машхурмен.

Мен киму уйқуға кўз юммоқ, чу йўқтур тоқатим,
Оразидин кўз юмуб очқунча гар маҳжурмен.

Не ажаб Фарҳоду Мажнун зикриким, бўлмиш унут,
Ким, мен эл ичра жунуну ишқ ила мазкурмен.

Оби ҳайвон ичмагаймен истабон дафъи хумор,
Менким ул майгун лаби жонбахшдин махмурмен.

Кимсага чун йўқтурур бу коргахда ихтиёр,
Йўқ манга айбу ҳунар, гар маст, агар мастурмен.

Эй Навоий, васл умидин ёқмоғил тўҳмат манга
Ким, мен ул маҳваши бир кўрмак била масрурмен.

475

Азимат айлама, эй шўхи беҳабар, ҳар ён,
Мени фироқинг аро қилма дарбадар ҳар ён.

Фироқ шомиди анжум эмаски, оҳимнинг
Ўти шафақ бўлуб, ўлди жудо шарар ҳар ён.

Дема танимда янги доғларки, ишқинг ўти
Чу тушти кўнглум аро, айлади асар ҳар ён.

Юзунгда холлар эрмас, кўзунг ғазолидур
Ки, тушти нофасидин қатра мушки тар ҳар ён.

Кўрунг заиф таним теграсида жаври тошин,
Яғоч тубида сочилғон кеби самар ҳар ён.

Қадамни фақр тариқида ҳар тараф урма,
Туз уйла қатъки, бордур баса хатар ҳар ён.

Навоий учқали шавқунгда тиғи ҳажрингдин,
Алифлар англама жисмида, чиқти пар ҳар ён.

476

Соқие, очтинг чу май тутмаққа жоми Жам юзин,
Юз ғамим дафъ айладингим, кўрмагайсен ғам юзин.

Уйла руҳафзо лабинг анфосидин топтим ҳаёт
Ким, гар ўлсам, кўрмагаймен Исою Марьям юзин.

Ёр меҳмон бўлмоқ эрмиш, боринг, эй жону кўнгул,

Истарамким кўрмагай, албатта, номахрам юзин.

Гар вафо аҳлиға олам зулм қилмас, бас недур,
Дуди оҳимким қора айлабтурур олам юзин.

Тун эмас, баским, фалак жонимға кўймиш доғи зулм,
Ул тугонлар дуди тутмиш нилгун торам юзин.

Эйки, кўнглунг чоки бутти васлдин, шукр айлагил
Ким, менинг захмимдур улким кўрмамиш марҳам юзин.

Онча юзсизлик улустин кўрмишам, гар берса даст,
Истарамким, кўрмасам ҳаргиз бани одам юзин.

Баски, кўрмишмен қуёш юзлук улустин тийралик,
Дермен оҳим тийра қилса найири аъзам юзин.

Эй Навоий, тушса маст илгинга бир кун, ўпкасен
Ҳам қабоғин, ҳам сақоғин, ҳам дудоғин, ҳам юзин.

477

Минг ўтум бор, айлай олмасмен аён мингдин бирин,
Даҳр куйгай, зоҳир этсам ногаҳон мингдин бирин.

Минг тугон жисмимда кўрсанг, кўп таажжуб қилмаким,
Ичдагидин зоҳир айлабмен аён мингдин бирин.

Дема дардингни ниҳон тутқилки, юз минг дардни
Маҳфи этсам, қилмиш ўлғаймен ниҳон мингдин бирин.

Уйла юз минг пора кўнглумни паришон этти ҳажр
Ким, топа олмон тилаб мен нотавон мингдин бирин.

Гарчи қилди ҳажр ўти ўртанмакимни бирга минг,
Олам ўртангай, агар қилсам баён мингдин бирин.

Оҳким, аҳбобдин ҳар кимга айлаб минг вафо,
Топмадим яхши ўзумга мен ёмон мингдин бирин.

Эй Навоий, даҳр эли гар мингу гар бир тонима
Ким, вафолиғ айлай олмасмен гумон мингдин бирин.

478

Лабинг майи ҳавасидин мудом йиғлармен,
Пиёладек бўлубон талхком йиғлармен.

Ғаминг тунида куюб шамъдек саҳарға дегин,
Ўзумга уйқуни айлаб ҳаром, йиғлармен.

Ўзумни ҳар нимага кундуз айларам машғул,
Ғариб ҳолима, чун бўлди шом, йиғлармен.

Ториқти чарх йиғимдин, магарки билмас эди
Ки, дарди ҳажр замонин тамом, йиғлармен.

Хаёл ила анга деб, дам-бадам саломимни
Бериб ўз-ўзума, андин паём йиғлармен.

Бўлуб ичим тўла қон давр эли нифоқидин,
Сариғ узор ила андоқки жом йиғлармен.

Навоиё, яна бир лоларух фироқинда,
Кўзум ёшин қилибон лолафом, йиғлармен.

479

Ғар деса кўз бирла рухсорин тамошо қилмайин,
Васлини найлаб кўнгул бирла таманно қилмайин,

Ғавҳари ишқиға кўнглумни нетиб қилмай садаф,
Мунча баским кўзни ифшосиға дарё қилмайин,

Оҳ ўтию ашк сайлидин бўлур ер-кўк тўла,
Неча дермен ишқ асрорин ҳувайдо қилмайин.

Ўт тушуб кўнглумдаву кўксумда равзан захмидин,
Дудини анинг не янглиғ ошкоро қилмайин.

Ул парий ҳар жилвасида ақли кул шайдо бўлур,
Телбаликдиндур, десам кўнглумни шайдо қилмайин.

Қилмағил, эй шайх, усруклар унидин шикваким,
Маст ўлуб майхонада бўлмас алоло қилмайин.

Соқиё, андоқ тўла тут бодаким, беҳуд бўлай,
Токи давр ошубиға бир лаҳза парво қилмайин.

Қилди ул кўз ёдидин кўнглум кийиклар сари майл,
Неча мен Мажнун дедимким, азми саҳро қилмайин.

Эй Навоий, оламоро ҳусн невчун очти ёр,
Бўлмас эмди ўзни олам ичра расво қилмайин.

480

Қил бу ён жавлонки, жонни хоксоринг айлайин,
Бошинга эврұлгали қўпқон ғуборинг айлайин.

Бу баҳона бирла чунким жонни садқанг айладим,
Ақлу хушу сабр нақдин ҳам нисоринг айлайин.

Юз агар очсанг, назарнинг қушларин сайдинг қилай,
Ўқ агар отсанг, қўнгул сайдин шикоринг айлайин.

Қочиб эл наззорасидин гар кирарсен аксдек,
Кўзгудек қўнглумни темурдин ҳисоринг айлайин.

Сен лабингдин жон бериб, васлингдин элнинг қўнглин ол,
Мен ҳазин жону қўнгулни хору зоринг айлайин.

Хонақаҳда, эйки, ўзлук жомидин махмурсен.
Кир фано дайриғаким, дафъи хуморинг айлайин.

Тўлса паймонинг, Навоий, дайр аро май бирла юб,
Бошининг хум кирпичин хишти мазоринг айлайин.

481

Оху вовайлоки, олам аҳлининг бадҳолимен,
Ҳар нафас бир дарду меҳнат хайлининг помолимен.

Кўздин оққон тийра қоним зоржисмимни бўяб
Ким, қурубтур хома янглиғдурмен анинг нолимен.

Токи қўнглум иттию фориғ бўлубмен дардидин,
Ишқ аро қўнглин итурган хайли фориғболимен.

Баски бедодинг юкин тортиб қадим бўлмиш нигун,
Гўйи ул бедоднинг остида қолғон долимен.

Руҳи Мажнуннинг магар жисмим аро қилмиш хулул,
Буйлаким, заъфу жунун бирла анинг тимсолимен.

Ишқ аро васл истамон, қонимни то қилдим ҳалол,
Ҳар неким ишқ аҳлиға мушкулдурур, ҳаллолимен.

Ёр ила ушшоқу мен маҳжур холим сўрмаким,
Эй Навоий, бу жамоатнинг хароб аҳволимен.

482

Жонға ҳар дам ишқидин юз минг бало кам истамон,

Ўзгага минг йил ўтуб, юздин бирин ҳам истамон.

Ёр чун истарки, ғамнок ўлғамен ҳижронидин,
Не ажаб гар васлидин кўнглумни хуррам истамон.

Тиғи ишқинг захмидин жоним бир осойишдадур
Ким, агар юз қатла ўлсам, доғи марҳам истамон.

Дев сийратлар била кўрсам не ҳол ўлғай манга,
Ул парийға чун малак хайлини ҳамдам истамон.

Не таҳаммул, гар юзига тушса номахрам кўзи
Ўз кўзумни айна ғайратдин чу маҳрам истамон.

Онча эл жаврин кўруб менким тилармен фардлик,
Бўлса ёре ҳам вафолик, жинси одам истамон.

Эй Навоий, ишқ агар оламға расво қилмаса,
Мен худ ўзни куч била расвойи олам истамон.

483

Ўлтурур кўйида ишқ аҳлин алолоси учун,
Шоҳ қатл эткан кеби итларни ғавғоси учун.

Тийра зулфидин кўнгул рухсорин айлар орзу,
Гўйиё равшан су истар дафъи савдоси учун.

Чун бўлур ҳар тун шабистон ичра шамъи анжуман,
Хайли анжум эврулур ул ой тамошоси учун.

Қаддида гулгун либос эрмаски, устоди азал
Барги гулдин ҳулла қилмиш сарви раъноси учун.

Зулфи занжириға ҳаддим йўқ, ити занжири ҳам
Яхшидур, қайд этса бу мажнуни шайдоси учун.

То тирикдурсен, қадаҳ даврин ғанимат тутки, чарх,
Эврулур тегрангга нақди умр яғмоси учун.

Эй Навоий, тарки дунё айла, иззат истасанг
Ким, мазаллат келди саъй анинг таманноси учун.

484

Масканим ҳижронда бўлса эрди Марви шоҳжон,
Бергай эрди ҳажрдин ўлсам, танимға шоҳ жон.

Рашқдин жону кўнгул бир-бирга душман бўлдиким,
Гоҳ васлингни кўнгул айлар таманно, гоҳ жон.

Нома сабт айларда чиқти жон, вале куйди кўнгул
Ким, қошингга нома бирла бормағай ҳамроҳ жон.

Жон била кўнглумни асрармен фидо айлай дебон,
Йўкса эрмас ҳам кўнгул матлубу ҳам дилхоҳ жон.

Ғайрдин холи висолингни тилармен, оҳким,
Кўрмағай кўз, бўлмағай воқиф кўнгул, огоҳ жон.

Фурқатингда бода қўймас ўлгаликим, қайтарур,
Чиққали оғзим сари майл айласа ногоҳ жон.

Эй Навоий, уйла жон оғзимга етмишким, чиқар,
Фурқатида ҳар неча оҳиста чексам оҳ, жон.

485

Йўқ дамеким, ул куёш ёдида фарёд айламон,
Айламон фарёдким, гардунни барбод айламон.

Нола қилмонким, халойиқ кўнглини қилмон ҳазин,
Навҳа чекмон эл ароким, элни ношод айламон.

Оразу қадди хаёли бас менга, эй боғбон,
Гул сари қилмон тамошо, майли шамшод айламон.

Қўйма юз ҳуру парий васфиға, эй ровийки, мен,
Қиблаи жон ғайри ул ҳури паризод айламон.

Айламон маъмур ақлу сабр ила кўнглум уйин,
Чун мени бузди, мен ул вайронни обод айламон.

Ҳар неча қилдим вафо, кўргуздилар жавр, эй кўнгул,
Айб қилма, гар замон абносидин ёд айламон.

Эй Навоий, тарки ишқ этким, қутулсам мен доғи,
Кимсага кўнглумни мундин нари муътод айламон.

486

Кўз била қошинг аро ул холи мушки нобдин,
Нукта кофир узра тушмиш ё куйи мехробдин.

Ул оғиз оллидаким ҳар лаълидур оби ҳаёт,
Номуносibdур демак сўз ғунчаи серобдин.

Уйлаким, зулфунг ғамин оламға тарқатмиш насим,
Не ажаб, судралса юз жон бўйни ҳар қуллобдин.

Нуқтаи мавҳум эрур оғзинг, нетиб ком истайин
Ким, таматтуъ касб қилди жавҳари ноёбдин.

Ҳажр тобу печидин қисқарди умрум риштаси
Тор ул янглиғки бўлғай қисқа печу тобдин.

Олам асбобидин ўт, гар истасанг кўнглунгни жамъ
Ким, паришонлиғдин ўзга етмас ул асбобдин.

Эй Навоий, ёр кўйида қора туфроқ аро
Қолибон ортуқ кўрармен бистари синжобдин.

487

Неча ғамим ўтин аҳли замонға еткурайин,
Шарору дудидин анинг осмонға еткурайин.

Қадам бошимдин этиб кўйи азми қилдимким,
Бу макр ила ани ул остонға еткурайин.

Лабингға май била нўши ҳаёт еткандек,
Анинг хаёлини мен доғи жонға еткурайин.

Кўнгул чу кўйида гум бўлди, не кўнгул бирла
Ўзумни ком тилай гулситонға еткурайин.

Кўнгулни истаю вайрон баданға элтурмен
Ки, хонумонини бехонумонға еткурайин.

Жаҳонда фитнадур айлаб суроғ майхона,
Ўзумни саъй ила дорул-амонға еткурайин.

Навоий оҳи санга заъфдин чу етмас, кел
Ки, васлдин мадад ул нотавонға еткурайин.

488

Ишқ ичра қани мен кеби зеру забар ўлған
Ҳар кимки йўқ андин батар, андин батар ўлған.

Чун дилбари кирпиклар ўқи ҳар сари отқан,
Аъзоси аро ҳар саримў ништар ўлған.

Менмен лаби жонбахшинг учун лаъл масаллик,

Бағри тешилиб, ғарқаи хуни жигар ўлған.

Дехқон деки, мендек яна даврон чаманида
Ким кўрди вафо нахлиға ҳижрон самар ўлған.

Жисми шарар айрилмоқ ила билки туганди,
Кўнглида муҳаббат шараридин асар ўлған.

Маст улки, жаҳон меҳнатидин топти фароғат,
Давронға келиб кетканидин беҳабар ўлған.

Фақр ичра, не тонг, ўзлукидин кечса Навоий,
Фард ўлди фано шевасидин баҳравар ўлған.

489

Ой ботти мунфаил бўлубон ул жамолдин,
Шоядки, чикмағай яна бу инфиолдин.

Зулфунг хаёли кўнглум уйи ичра тўлғали
Холи эмастурур нафасе ул хаёлдин.

Ким кўрди хусн боғида сарве қадинг кеби
Ҳаргиз тажовуз айламаган эътидолдин.

Сабрим уйини йиқса қадинг нахли, тонг эмас,
Ҳаргиз сутунким айлади наврас ниҳолдин?

Дардоки, ўлдуму анга дардимни демадим,
Кўнглин мукаддар айламайин деб малолдин.

Юз жон бериб, вафо бани одамда топмадинг,
Кеч эмди, эй кўнгул, бу хаёли маҳолдин.

Хурсандлиқ Навоийгадур бу умид ила
Ким, васли тошқори худ эмас эҳтимолдин.

490

Рахшингки, хиром ичра ўтар кабки даридин,
Истармен анинг наълини товус паридин.

Ўтган йўлида наълидин ўт жонима тушти,
Жонимға нелар келди анинг раҳгузаридин.

Гулгунмудурур ё жулини айлади ул навъ,
Хайёти фалак санъати гулбарги таридин.

Гулрухлар аро чунки сўрарсен, хабар айтур
Эскан гулу сарв узра насими сахаридин.

Отинки, парий чехра дединг, сендадур ул от,
Англар кишиким, ори эмас табъ асаридин.

Нехожат эди суръат анга, мунчаки ошиқ
Кўзни юмубон очқуча ўткай назаридин.

Мужгон била истар қашигаъ суртуб анга кўз,
Фаҳм ўлса Навоийға ризо сиймбаридин.

491

Куйдум ғами ишқимни аён айламакимдин,
Чеккай эдилар кош тилимни кўмакимдин.

Бир лоладурурким, ичида доғи ниҳондур,
Ҳар қонки томар доғи ниҳони юракимдин.

Дашт ичра жунун аҳлиға бўлди алами ишқ,
Ҳар хор уза парголаки қолди этакимдин.

Ишқ ичра тирикликда паришонлиғим англар,
Кўрган киши саҳрода ёйилғон сўнгакимдин.

Мажнундек элармен этаким бирла чу туфроқ,
Гўёки фано гарди ёғар ул элакимдин.

Ҳасрат иликин тишлаб ичармен ғамидин қон,
Айшимни хаёл эт бу майю ул газাগимдин.

Ҳажрида Навоий кеби матлубум эмас умр,
Ҳар кимни тилармен чу йироқмен миракимдин.

492

Киши ойирса бир бедилни ёри дилпазиридин,
Умид улким, айирғай тенгри ани ногузиридин.

Агарчи мен асири бўлдум ул бадмехрнинг, ё раб,
Жудо қилма асирин андину ани асиридин.

Деб эрмишким, замиримда анга зулм айламак йўқтур,
Чиқарғил, ё раб, ушбу зулмни анинг замиридин.

Димоғим топмасун мақсуд иси, гар кўни туфроғин
Топиб, ани муаттар истасам жаннат абиридин.

Мену, қон ютмоғу майхона туфроғи, деманг зинҳор
Манга Жамшид жоми бирла Афридун сариридин.

Очилди чун эшиклар дайрға, май ичмай ўлдум маст,
Нечукким аҳли раҳмат жаннат абвоби сариридин.

Навоий шодмондур барча, гар ўлтургали ул шах
Қилибтур ёд аҳли ишқ аро ушбу фақиридин.

493

Келса бир кун, неча кун келмаслигини лолмен,
Бир кун ўз холимда бўлсам, неча кун беҳолмен.

Неча кунким келмаса, айлар ўлум холи мени,
Келса бир кун ўлтурур, бу ишвалардин лолмен.

Йўлида туфроғ агар бўлдум, ғараз побўсидур,
Бўлса бу комим раво, ғам йўқ агар помолмен.

Дилбарим Ширин била Лайлиға гар акрон эса,
Мен доғи Мажнун бирла Фарҳодға амсолмен.

Ҳинду ўлдум, ҳажр эткач рўзгоримни қора,
Ё балоға нуқта, ё андуҳ юзига холмен.

Соқиё, ҳижрон ғами туғендадур, лутф айлаким,
Дам-бадам ошуфтаи бир жоми молмомолмен.

Эй Навоий, бошима кўрким нелар келтурди ишқ,
Пири ақл эрдим, бу дам бозичаи атфолмен.

494

Ул парий маҳжуб бўлғай деб мени девонадин,
Чуғздек чиқмон туну кун гўшаи вайронадин.

Ошнолар таъни ишқида ҳалок айлар мени,
Мунча шиддатлиқ эмас, неким келур бегонадин.

Айтсамким, садқанг ўлдум, нега куйдурдинг мени?
Дерки, бу мушкулни фаҳм эт шамъ ила парвонадин.

Ёр меҳмон бўлса, бермасмен ризо, чун бир нафас
Меҳнату ғам хайли чиқмаслар бизинг кошонадин.

Чунки ёйилди ҳаводис фитнаси ҳар гўшада,

Маслаҳат эрмаски чиқсам гўшаи майхонадин.

Мен ичиб майхонада май, жаннату кавсар сўзин
Воиз айтиб, бўлмади кўнгли малул афсонадин.

Бир парийдин гар санга банди жунун тушти, не тонг,
Эй Навоий, қочмағай девоналар зулонадин,

495

Неча кўрган сойи ажзим жавр оғоз эткасен,
Англаган сойи ниёзим шиддатин ноз эткасен.

Мумкин эрмас чун қуёш васли кеча хуффошка,
Эй кўнгул, ул ён неча ҳижронда парвоз эткасен.

Бўлса ҳаддим, дер эдим оллингда кўнглум розини,
Файрни рағмимға гарчи маҳрами роз эткасен.

Лаъли ул кофирнинг элга жон бағишлар, эй Масих,
Неча анфосинг била даъвою эъжоз эткасен.

Дам-бадам шавқум санга кўпракдур, аммо сабрим оз,
Гарчи сен бедодни кўп, меҳрни оз эткасен.

Эй фалак, зулму ситам ичра ўз овозинг учун,
Неча бизга ҳар замон бир иш саровоз эткасен.

Эй муғанний, баски йиғлатғайсен элни базм аро,
Гар Навоий охи бирла нағмани соз эткасен.

496

Қориған чоғда бир маҳваш йигит шайдоси бўлмишмен
Ки, ишқидин қари бирла йигит расвоси бўлмишмен.

Қуюндек пўяда майдон манга гаҳ тоғ эрур, гаҳ дашт,
Магар Мажнун била Фарҳоднинг ҳампоси бўлмишмен.

Бағирдин итларига тўъма қон ёшимни май қилдим,
Жунун базми аро ул хайли базми ороси бўлмишмен.

Мени кўргач бўлур ишқ аҳли мажнун, берма панд эй ақл,
Чу мен девонларнинг мойи савдоси бўлмишмен.

Бўлур ишқ аҳли таълим олсалар девоналиғ мендин,
Нединким, мен бу нодон хайилнинг доноси бўлмишмен.

Деманг аҳли хирад ишқу жунун савдосидин чиқким,
Мени бехонумон бу даштнинг насноси бўлмишмен.

Навоийдек қориганда йигит бўлсам тонг эрмаским,
Қориган чоғда бир маҳваш йигит шайдоси бўлмишмен.

497

Кеча асру музтар эрдим, ваҳки, шайдомен букун,
Тун худ ўтти, лек онсиз ношикибомен букун.

Не сўзумни фаҳм этарлар эл, не мен элнинг сўзин,
Билмон элнию ўзумни — асру расвомен букун.

Рўзгорим зулфу, холу хаттидин бўлмиш қора,
Эй хирад аҳли, билингким, маҳз савдомен букун.

Элга жон бермакка чикти, гўйиёким рашкдин,
Ўлмагай оллида анинг кимса иллоҳ мен букун.

Мултафитдур элга, мен маҳрум, бу дамким чекиб
Тиғ, истар бир киши қатлин, мен овлимен букун.

Эй кўнгул, сен онсиз эрмассен даме, бу дамки мен
Васлиға еттим, сен ўлғунг оллида ё мен букун.

Йўқтурур Фарход ила Мажнун магарким билдилар,
Тоғча андуҳи бирла даштпаймомен букун.

Ул парий ишқида ўзлук тарки туттим, соқиё,
Бодаким, девона бўлмоққа муҳайёмен букун.

Дўстлар, қочинг Навоийдинки, зулми ҳажр аро,
Дарди дил айтурдин элга мехнатафзомен букун.

498

Тугун бир-бир демон, юз-юз мусалсал зулфи торидин,
Нишондурлар саросар мўр хайлининг қаторидин.

Юзи гул, зулфи сунбул, оғзи ғунча, қомати савсан,
Назоҳатда уятлиғдур беҳишт анинг баҳоридин.

Ҳаводис шоми солса рўзгор ичра паришонлиғ,
Нишон бил зулфида кўнглум паришон рўзгоридин.

Ани кўргач неча ишқим ёшурсам, халқ англларлар
Кўнгулнинг изтиробидин, баданнинг изтироридин.

Мен онсиз туфроғ ўлдум, эй сабо, сен раҳм этиб боре,
Қотиштур кўйининг туфроғиға жисмим ғуборидин.

Мени ишқ ила расво қилдиким, эмас менинг сари,
Насиме келса ногаҳ офият мулку диёридин.

Бу дайр ичра фано расмин биравким ихтиёр эткай,
Кушод имкони йўқтур кечмайин ул ихтиёридин.

Майи васл, эйки, нўш айлаб, ўзунгни айладинг сархуш,
Гуворо бўлсун, ар бийм ўлмаса бу май хуморидин.

Навоий сабру ишқидин ул ой форигдурур, яъни
Хабар йўқтур анга бу бенавонинг йўқу боридин.

499

Кўрса не фикри таним захмию кўнглум куйганин,
Улки наълу доғдин хайф этмас ўз нозук танин.

Қайда кўрсун, кўрса не қилсун ёқам чоки асар,
Мастлиғдин улки ҳар дам чок этар пироханин.

Хирмани сабрим куярдин не ғам ул кофирғаким,
Ўт солибтур бодадин, кўргил жамоли хирманин.

Гарчи ранжим саъб эрур, ваҳ, қайда парво айласун,
Қотилеким, кўрди тиргузмакча ўлтурмак фанин.

Англағач қатл айлар эрди, шукрким, билмас киши
Базми ғавғоси аро аҳли мусибат шеванин.

Неча тавсанлиқ сукун андин бурунроқ кўзлаким,
Олмағай коме, неча сурсанг йигитлик тавсанин.

Гулшани ишратқа сиз азм айлангиз, эй аҳли айш
Ким, Навоий бас оғир олмиш мазаллат гулханин.

500

Кирпикимдур ашқ қони бирла шоҳи арғувон,
Раҳм қил, эй арғувони ранг тўнлуқ навжувон.

Ул ики кўздурму ё ишқингда айни заъфдин
Гўшаи гулзор аро ётмишлар икки нотавон.

Дуди охимни шарарлар бирла кўрган соғинур

Ким, етишти дард мулкидин юз ўтлуғ корвон.

То лабинг нақши кўзумда лаългун ашким кеби
Тутти ер, ҳайвон зулоли юз сари қилдим равон.

Шод эдим ҳусн аҳли онидин, қани ул аҳли ҳусн,
Эй кўнгул, мен ғофилу эрмиш ғанимат ул авон.

Эй висол аҳли, сизу иззат бисоти узра айш
Ким, етибдур бизга қисмат ишқдин ҳажру ҳавон.

Эй Навоий, ёр агар зулм этса, шаҳға қил дуо
Ким, анга тобиъдурур адл ичра юз Нўширавон.

501

Ёзарда ишқинг ўтин секрир оҳимдин шарар ҳар ён,
Варақда нуқталар ийнак шарарлардин асар ҳар ён.

Рақиб илги жафо тоши кўп отса, боис оҳимдур,
Анингдекким, итик ел шохидин сочқай самар ҳар ён.

Дам урмассен, лабинг ширинлигин васф айласам, гўё
Ики лаълингни бир-бирга ёпиштурди шакар ҳар ён.

Кўқарган доғидур ғам тошларининг хаста жисмимда,
Қуруғ шох узра чирмашиб очилғай нилуфар ҳар ён.

Суда гул барглар оққон масаллик лаъли ҳажринда,
Оқар ашким аро ҳар қатра қон бўлған жигар ҳар ён.

Кўнгулда ўхларингдин бар есам бир кун, ажаб эрмас,
Мунунгдекким бу боғ атрофида эктинг шажар ҳар ён.

Белинг сарриштасиға мубтало бўлғон кўнгул сайди,
Кийикдекдулки, маҳкам айламиш йўлин камар ҳар ён.

Не муҳлик водий эрмиш Каъбаи мақсад биёбони
Ки, адно мўрдин бор аждаҳоларға хатар ҳар ён.

Навоий риштаи зуҳди узулса, қилмангиз ҳайрат.
Мунунгдекким ани усрук чекар бир сиймбар ҳар ён.

502

Ичимдаги ёшурун ғамки, айта олмасмен,
Бир ўт солур манга ҳар дамки, айта олмасмен.

Ғамики, ўлсам эмас айта олмағи мумкин.
Агарчи ўлтурур ул ҳамки, айта олмасмен.

Десамки, дардини дей, ишқи илги бўғзумни
Тутар анинг кеби маҳкамки, айта олмасмен.

Не нукта ишқдин айтай десам, мени ул шўх
Қилур анинг кеби мулзамки, айта олмасмен.

Ғаминг ниҳон мени ўлтурди зулм тиғи била,
Эрур буқун манга мотамки, айта олмасмен.

Кетур пиёлаки, иш сиррини ҳақими азал
Анингдек айлади мубҳамки, айта олмасмен.

Навоий айтсун ўз дардиники, дард мени
Қилибтур ул сифат абкамки, айта олмасмен.

503

Кўнгул тошлар қорасин доғларким, қўйди ғам ҳар ёнг
Жунун ифротидин девона сочқондек дирам ҳар ён.

Мен ашк ичра чўмуб, ҳар тун қилиб ҳамсоялар ошуб,
Менинг ҳолимға йўқ ўткан учун уйларга нам ҳар ён.

Эрур ҳар сари ушшоқ оҳидин, мендин эмас буқим,
Бўлур нахли қадиға жилва айлар чоғда ҳам ҳар ён.

Булутқа ҳумрат эрмас меҳрдин, балким тутошибдур,
Момуқдек баски чиқти оҳим ўтидин алам ҳар ён.

Бўлур қон мушки, ишқинг мушкини қон эттиким, бўлмиш
Қора шанжарф, ҳолим ёзғали қўйсам қалам ҳар ён.

Итибтур телба кўнглум ҳар тараф, эй ишқу дард, истанг,
Сўрайин ул париваш қўйида мен хаста ҳам ҳар ён.

Не водий қатғи қилмоқдур, фано дайрида сокин бўл
Ки, қай равзанға қўйсанг кўз бўлур маръий ҳарам ҳар ён.

Даме ўксутмагил, ё раб, харобот аҳли ғавғосин
Ки, ул ундин кудурат қушлариға бўлди рам ҳар ён.

Навоийдек қадам майхонада беркит сутун янглиғ,
Десанг оллингға юз ғам келмағай, қўйсанг қадамҳар ён.

504

Аҳд қилдим, ишқ лафзин тилга мазкур этмайин,
Тил неким, хомам тилидин доғи мастур этмайин.

Барча элга фитна бўлган кўзга мафтун бўлмайин,
Ҳар киши наззора айлар юзни манзур этмайин.

Ишқ куфри бирла такво хонақоҳин бузмайин,
Бут хаёлиднн кўнгул дайрини маъмур этмайин.

Ҳар кеча бир лаб майи васлидин этмай жонни маст,
Ҳар кун анинг ҳажрида кўнглумни махмур этмайин.

Гар чидай олмай кўнгул берсам бировга ногаҳон,
Бори эл ичра чидай олганча машхур этмайин.

Ишқу май анжоми чун ҳажр ўлди, қўй, эй шайхким,
Ўзни бу иқболдин куч бирла махжур этмайин.

Зулм ила эл жониға ўт ёқма, эйким, шоҳсен,
Гар десанг дўзах ўтиға жонни маҳрур этмайин.

Гарчи маъзур ўлди маъмур, эй Навоий, ўзни мен
Дўст маъмур айлаган хидматда маъзур этмайин.

505

Музайян қилма мармар тоши бирла туфроғим бошин
Ки, кўнглум дуди Машҳад тоши айлар машҳадим тошин.

Булут бирла ёғин эрмаски, ул ой ҳажрида ҳар дам
Тия олмон дамим дудин, йиға олмон кўзум ёшин.

Азал наққошиким чекти янги ой нақшини, гўё
Қалам соф айлар эрди сизғали ул дилрабо қошин.

Қувонди шайх зикри ҳалқасидин найласун мискин,
Алоло ичра кўрмайдур маломат кўйи авбошин.

Халойиқ ўлганимни бахтим уйкуси соғинмишлар,
Нечукким тонимаслар тавъамоннинг кўрса қардошин.

Сочинг фикрига то туштум, мусалсал бўлди ул савдо,
Қачон билдим мен ул сарриштанинг бу навъ чирмошин.

Жаҳонни куйдурур, эй муғбача, паймонаи лаълинг,
Магар кўнглум ўти бирла қизитмишлар анинг дошин.

Ажаб меҳру шафақ эрмасмудурким, топмади ҳаргиз
Хирад бу тоқ меъморин, назар ул шамса наққошин.

Навоий, хонақаҳда хирқаву сажжоданг ўлмиш қайд,
Булардин махлас истарсен, фано дайри сари ёшин.

ВОВ ҲАРФИНИНГ ВИЛОЯТ АФЗОЙЛАРИНИНГ ВАҚОЕЙИ «БАДОЕЪ»ДИН

506

Сужуд этар қуёш оллинда уйлаким ҳинду,
Юзунг қошинда қуёш ло илоҳа иллоҳу.

Қуёш юзига боқардин назар эрур ожиз,
Юзунгдин этти магар акс зоҳир ул кўзгу.

Юзунг нишониға ҳар зарра гар эмас толиб,
Қуёш жамолиға заррот невчун этти ғулу.

Магар тажаллий ҳуснунгға мазҳар ўлди қуёш
Ки, зоҳир айлади онча жило била ёғду.

Юзунг хижолатидин меҳр ила сарғормиш
Ки, субҳ айлар анинг заъфаронидин кулгу.

Юзунгни тушта кўрар мумкин ўлса, истармен
Анингдек уйқуки, андин сўнг ўлмағай уйқу.

Навоий, иста висолин, биҳишт истамагил,
Киши биҳишт боринда тамуғни истарму?

507

Не ажаб, гар қилмасам гул рангу бўйин орзу
Ким, эрур андин димоғим ичра ўт, кўзумда — су.

Сарвни ҳам истамонким, кўзга андин ўқдурур,
Кимса бир ўқни кўзига қайда қилғай орзу.

Гулжабинлик сарвқад моҳим керак, йўқ сарву гул,
Ул юзу қадсиз манга не ул керакликдур, не бу.

Қомату рухсори комимдур, йўқ эрса боғ аро
Ҳар тараф кўп саф тузатгай сарву гул қилғай ғулу.

Сарвқадлар бирла гул рухсорини кўп истадим,
Ул қаду юздин йироқ кўнглумга таскин бўлдиму?

Азми дайр этсанг, қилиб ғусли тариқат, гом қўй,
Лекин аввал дин ила исломдин илгингни ю.

Эй Навоий, даҳр бўстонида кўптур лавну атр,
Лек йўқ меҳру вафодин анда мутлақ рангу бў.

508

Юзунга ошуфта қошлар бўлмаса ошиқ нағу,
Бўлдилар ҳар қайси бир девонаи жўлида мў.

Бўлмаса девона, бас, не важҳдин занжир этиб,
Келтурубтурсен аёғи сари зулфи мушқбў.

Ул арақнок оташин рухсоринга майл эттилар,
Телбалар мойил бўлурлар, кўрсалар ўт бирла су.

Телба эрмас, балки икки ҳиндуи соҳирдурур,
Бош қўшиб афсун учун гўё қилурлар гуфтугў.

Ё тамошо қилғали, ё сеҳр таълим олғали,
Зулфининг ҳиндулари ҳар саридин қилмиш ғулу.

Шўхларнинг қошлариға, эй кўнгул, майл этмаким,
Офият кўйига ҳожиблардур икки рўбарў.

Қошиға тушкан гириҳлар бирла кўнглунг боғламиш,
Эй Навоий, ишқини тарк айладим деб бўлдиму?

509

Рўзада лаб ташналиғдин қилди заъф ул моҳрў,
Жон берурмен лаълиға то бўлғуси жонимда су.

Лаълиға су орзу бўлмиш сусизлиғ тобидин
Ким, кўрубтур чашмаи ҳайвон су қилмоқ орзу.

Истарам ул гулни серобу буқим беоб эрур,
Хаста кўнглум ғунчадек қон боғланибдур тўбатў.

Мен солай оҳим била оламға зулмат, эй Хизр,
Сен су кинича югур чашманг сари олиб сабу.

Заъфдин ҳар дам куёшим ҳушидин ғойиб бўлур,
Кўз солинг тенгри учун хуршид ғойиб бўлдиму.

Риндлиғдин зоҳид хушқ ўлди ул ой рўзада,
Гарчи зуҳд аҳлин харобат ичра қилди қўбакў.

Эй Навоий, ҳар дам ул ой заъфдин беҳол эрур,
Ҳеч билмон ким не қилғаймен ажаб ҳол ўлди бу.

510

Хатинг эрмас, гул узра сабзаи боғи Эрамдур бу,
Не сабза, кун юзида тун саводидин рақамдур бу.

Гар оҳим шуъласи ўтти куёштин, тонг йўқ, эй маҳваш,
Сен аҳли ҳусн аро шаҳлиғ учун чеккан аламдур бу.

Латофат суйидин тўлмиш занахдонинг чаҳи гўё,
Тарашшух айлаган кун чашмасидин барча намдур бу.

Жафо доғин қўйибким жоним олдинг, асрасам, тонг йўқ,
Ниҳон кўксум ароким, жон бериб топқан дирамдур бу.

Иложимдин бўлуб ожиз дедилар ҳикмат аҳликим,
Ғарибу хаста йўқким, ошиқу девона ҳамдур бу.

Бутеки куч била чекти бошимни саждаға эмди,
Вафодин бош чекар, кўргилки, не саркаш санамдур бу.

Олиб дин нақди пири дайрким, қилди мени сархуш,
Кўрунг, охир не камлик ўтрусида не карамдур бу.

Қадах даврини хуш тут, чарх жаврин боқма, эй соқий
Ки, ул тутқоч вужуд, албатта, билким калъадамдур бу.

Навоий, ғофил ўлма, ул санамнинг қасрин айлансанг,
Самад зикрини мазкур айлаким, тавфи ҳарамдур бу.

511

Кўп қочар ёр, ани кўп қилсам мени зор орзу,
Анда бисёр ижтинобу менда бисёр орзу.

Куфри зулфи орзусидин берурмен нақди дин,
Ким кўрубтур, эй мусулмонлар, бу миқдор орзу.

То кўзунг айни таносибдин манга қилғай назар,
Кечаю кундуз қилурмен ўзни бемор орзу.

Чун эрур ҳар тори зулфунг риштаи жон, бас не тонг,
Жон қушин ул дом аро қилсам гирифтор орзу.

Жаннат ўлса масканим кўюнғ тилармен уйлаким,

Дўзах аҳли айлағай жаннатқа изҳор орзу.

Боғ тавфидин ғараз андоқки бўлғай сарву гул,
Бизга кўюнг ичра бор ул қадду рухсор орзу.

Соқие, айлар хуморим қасди жон, қилсам не айб,
Хаста жонимни муқим кўйи хаммор орзу.

Кундаи дўзахдурур бу равзада бир барги шох,
Айларам савсан кеби ўзни сабукбор орзу.

Андин ўлдум озими дайри фано, эй муғбача
Ким, қилибмен ҳалқаи зулфунгни зуннор орзу.

Зоҳидо, боштин аёғинг зарқ эрур, кўй пандким,
Бесаруполарға бўлмас кафшу дастор орзу.

Орзу айлар Навоий кўюнг ичра оразинг,
Зор булбул айлагандек боғу гулзор орзу.

512

Гул сочар ел боғ аро, сарви равоним келдиму,
Жон иси гулдин келур, ороми жоним келдиму.

Бехуд эрдим айткали кўнглум, чу келдим ҳолима,
Айтинг: ул овораи бехонумоним келдиму.

Қолмиш эрди хаста жон, кирганда мен майхонаға,
Англамонким, ул заифи нотавоним келдиму.

Демангизким, келди маҳвашлар сени ўлтурғали,
Муни денгким, қотили номехрибоним келдиму.

Ҳажридин ўлдум демангким, бошима келмиш
Масих, Айтинг, ул осойиши руху равоним келдиму.

Кўюнга ушшоқ келгандин хабар туттунг валеқ
Демадинг ул зори беному нишоним келдиму.

Зухд кўйига кўнгул бирла дедингким, келмадинг
Эй Навоий, неча айтиб ул ёмоним келдиму.

513

Вах, бу не ҳусну, жамолу не латофатдур бу,
Дема ишқ аҳлики, дин аҳлиға офатдур бу.

Шиша янглиғ кўрунуб бода ўтар бўғзингдин,
Хилқатинг жавҳарида, вах, не латофатдур бу.

Меҳрнинг оразини буки кусуф этти қора,
Қуллуғунг айламаса, айни касофатдур бу.

Манга тиғ урса ризо бердимү ағёрға, йўк
Мен туруб ўлтурур ани, не зарофатдур бу.

Ул парий ҳозиру кўзлардин эрур ғойиб хур,
Шайх ани васф килур, кўр, не хурофатдур бу.

Ёрнинг манзили жон ичраю сен ани тилаб,
Азими Каъба, ажаб қатъи масофатдур бу.

Демаким, бўлди жунун даштида жўлида сочинг
Ул қуёштин бошима сояи рофатдур бу.

514

То тушта юзин кўрдүмү бўлмиш манга ком уйқу,
Лекин ғамидин бўлмиш кўзумга ҳаром уйқу.

Кўнглум не учун еткач зулфунгға бўлур бехуд,
Маъхуд эмас элга чун аввали шом уйқу.

Эл кўзларидин ул кўз уйқуни тамом олмиш,
Бу иштин экин охирким, бўлди тамом уйқу.

Ё тушта кўрай ани, ё ғайрни кўрмай деб,
Кўз очмайин истармен ҳажринда мудом уйқу.

Бу марҳалада солик кўз юмса, қолур йўлдин,
Йўл аҳли қачон айлар айларда ҳаром уйқу.

Чун сайли сиришкимдин кўзнинг қораси бормиш,
Не навъ тута олғай ул ерда мақом уйқу.

Уйқуси Навоийнинг гар ўчти, ажаб эрмас,
То дона сиришк ўлмас, бўлмас анга ром уйқу.

515

Тиғ тортиб чу келур қатлима жонон ўтру,
Ҳар дам оғзимға етар чикмоғ учун жон ўтру.

Кўнглума келса хаёлинг, чиқар ўтрүсиға жон,
Эл чиқар, уйга кирар вақтда меҳмон ўтру.

Истабон васл қачон кўйига озим бўлсам,
Келмас оллимға бажуз новаки ҳижрон ўтру.

Ул қуёш ҳажрида отсам кечалар новаки оҳ,
Ҳоладин чарх тутар дафъиға қалқон ўтру.

Дашт девонасиға мен қилурам истиқбол,
Чикса Мажнунға, не тонг, ғули биёбон ўтру.

Майда соқий юзи чун жилвагар ўлмиш, не ажаб,
Тутсам ул кўзгуни оллимға фаровон ўтру.

Келадур эрди ҳабибим, мени кўргач ёнди,
Эй Навоий, нега чиқтим мени нодон ўтру.

516

Сочинг ранги анбармудур, мушки Чинму,
Лабинг таъми шаккармудур, ангабинму.

Сочинг бўлмади куфр элигаму зуннор,
Бўюн тавқиға қўймади аҳли динму.

Куярга кўнгул лаълинг эрмасму ўтлуқ,
Гулунгни қадах қилмамиш оташинму.

Кўнгул ганжиға куфл эмасму бошоғинг,
Янги доғ эмас анда нақши нигинму.

Дединг, масту ошиқни қатл айламишмен,
Дегил, колди бир шайхи хилватнишинму.

Мени боғ гулгаштиға чекма, деҳқон,
Вафолиғ, дегил, гулмудур ё саминму.

Навоий, анинг кўнглига кор қилмас,
Фигон тортмон, йўкса оҳи ҳазинму.

517

Не билгай улки қилур худи узра жилва ялов,
Менинг ўтумники, бошим уза ёнар лов-лов.

Бало аро чу мен ўлдум, бало қиличларини,
Не тонг ититкали лавҳи мазорим ўлса биллов.

Қўлумда банди жунун тасмаси, не фикр эткай

Паривашеки, миниб дев, қўлға олса жилов.

Фироқ ўтида қорордим, магарки бу ўтни
Ёрутғали мени даврон илиги қилди кўсов.

Соқоли шайхи риёийға гарчи келди ҳаром,
Вале куларга эшак бўинига керак ғужғов.

Юз узра хай, гул уза шабнамин ҳавас қилма,
Баёзи шайб ила чун ёғди бошинг узра қиров

Навоий айлаб эди гарчи раз қизини талоқ,
Ҳалола бўлса ҳам ул қизни олғуси бу куёв.

518

Жонона тушубтур мени бемордин айру,
Жон уйлаки тушкай бадани зордин айру.

Кўз олма кўзумдинки, ўлармен, агар ўлсанг
Бир кўз юмуб очқунча бу бемордин айру.

Гул рашки парий кўйида бошимға ёғар тош,
Атфолдин айрудурур девордин айру.

Жон кимсада қолғайму бу янглиғки олурсен,
Гуфтордин айру, қаду рафтордин айру.

Зулмунгни кам эткилки, вафо аҳли топилмас,
Ул зулфи хамида бу гирифтордин айру.

Матлубдин айру гила қилма талабингдин,
Матлубни ким кўрди талабгордин айру.

Ранжурдур ул кўйи фироқида Навоий,
Булбул не ажаб ғамзада гулзордин айру.

519

Пок ишқ аҳли нечук васл айлағайлар орзу,
Номуносибдур балокашларға бўлмоқ комжў.

Лолагун рухсору мушкин зулфидин ком истаган
Ишқ ойинида гўё билмади жуз рангу бў.

Кўнгли пок эл гар маломат рангида қилса сулук,
Бок эмастур, бода бўлмас ранг қилғон бирла су.

Пок ошиқ ўртаниб парвонадек дам урмаған
Бўлганидин яхшироқ булбул кеби бисёр гў.

Ишқ таврида кўнгул бирла тилин забт айлаган,
Ўту суни жамъ этар, кимга муяссар бўлди бу.

Рутба лекин бўлса пок элга булут янглиғ бийик,
Барқ ўтун ёмғир аро асрар зехн покиза хў.

Эй Навоий, ишқ даъвосинда кўп лоф урмаким,
Фаннида соҳибкамол эл бир тараф қилмас ғулу.

520

Дема юзким, Хўтан гулзоридур бу,
Дема хат — нофаи тоторидур бу.

Кўзи ўлтурса, лаъли жон бағишлар,
Ажойиб муддао изхоридур бу.

Десам зулфунгму кўнглум айлади банд,
Дер, эй мискин, анинг бир торидур бу.

Сўзи гар асру шириндур, тонг эрмас,
Ҳадиси лаъли шаккарборидур бу.

Ўғурлар жон занахдонинг аро хол
Ки, Бобул чоҳининг айёридур бу.

Кўнгул ўзлукни бир соғарға сотти,
Магар дайри фано хамморидур бу.

Навоийға,— десам,— қил, эй йигит, раҳм,
Кулуб дер, не ҳаёсиз қаридур бу.

ХЕ ҲАРФИНИНГ ҲУМОЮНВАШЛАРИНИНГ ҲАЛОҚАНГЕЗЛИҒЛАРИ «БАДОЕЪ»ДИН

521

Бу навъ ўлдум жамолинг мусҳафининг сирридин огах,
Ки, фикрастида келди икки қошинг икки бисмиллаҳ.

Жамолинг буки мусҳафдур, ҳадисинг ҳақ каломи ҳам,
Дей олур мусҳафи нотик сени ҳар ким эрур огах.

Ҳодиси поку нутки жонфизоингдин топиб Исо
Ки, анфоси қилиб ибро, агар абрас гар акмах.

Гар ўлса тахти жоҳинг аршу фарш узра русул хайли,
Тонг эрмаским, алар бори мулозим келдилар, сен шах.

Ҳазизи арз агар бўлди маконинг, фақр эди боис.
Агарчи ломакон авжи эди раҳшингга жавлонгах.

Русулдин ҳеч раҳрав ҳамраҳинг бўлмоқ эмас мумкин,
Малойиктин чу сайрингда не раҳрав келди, не ҳамрах.

Қошингга «қоба қавсайн» оятининг йўқ нима аляқ,
Сочингга йўқ саводи лайлатул меърождин ашбах.

Занаҳдон чоҳию гесу каманди гар бу янглиғдур,
Эрур васфиға берсам тул Юсуф қиссаси кўтах.

Сенинг ишқинг Навоийга ики олам аро бастур,
Ҳабибуллоға ошиқлик анга гарчи ҳад эрмас, ваҳ.

522

Юзун кўр, қилмағил мужгону хатту холидин нола
Ки, бўлмас хорсиз гул, дудсиз ўт, доғсиз лола.

Чу мен дур тишларинг ҳажридин ўлдум, не осиф гар чарх
Нужум ашқини ёғдурса бошимга уйлаким жола.

Эмас бир-бир сиришким қониким, кўз мардуми солур
Итинг оллида бағримни узуб паргола-паргола.

Лабинг оби ҳаётин Хизри хаттинг нўш этар соат,
Ҳубоб ўлмиш ушоқ бир-икки, ани дема табхола.

Юзунгдур уйла даври чатр аро, эй хўблар шоҳи
Ки, бўлмайдур қамар даврида ҳаргиз уйла бир ҳола.

Юзига, эй фалак, не зеб бер, не хусн сотқилким,
Қуёш хусниға не машшота ҳожатдур, не даллола.

Пиёла бирла май оғзимга куптин қуйма, эй соқий
Ки, ул жавҳарға гўёким муносиб кайл эрур қола.

Басе муштоқинг эрдук дайр аро, кеч келдинг, эй мутриб
Ки, созинг тарқидин бизга янги ой бўлди ҳар тола.

Бу базм аҳлиға, билким, офият жуз бевафолиғ йўқ,
Навоий хоҳ лаҳни айш туз, хоҳ айлагил нола.

523

Яна шуълалиқ кўнгулни ғаминг этти пора-пора,
Буки бутрашур, эрур поралари, эмас шарора.

Улус ичра оразингдин назар онча асрадимким,
Ола олмоғум кўз, ўлгунча гар айласам наззора.

Бадалу сафар эрур чораси ишқнинг демишлар,
Бадалинг йўқу сафардин ғамим ортадур, не чора.

Мени телба бирла Фарҳод орасида фарқ кўптур,
Анга хора қазмоқ иш, ваҳки, ёғиб бошимға хора.

Дема бўлғай ўқларимдин танинг ичра неча пайкон,
Қатаротини ёғиннинг ким этибдурур шумора.

Бу чаман аро гаҳи овла ҳазор кўнглин, эй гул
Ки, тешкуси хазон чопқуни уйлаким ҳазора.

Буки дайрдин Навоийни ҳарамға шайх истар,
Нетайинки, йўл кўрунмас, неча қилсам истихора.

524

Кўнглаким қон ила ҳар доғки бўлмиш тоза,
Тоза доғим била қонидин эрур андоза.

Ҳажрдин куймиш эдим, яна дединг ҳажр сўзин,
Ёски доғимни янги доғ ила қилдинг тоза.

Дерки, ишқимни ёшур, ваҳ, нетибон ёшураин,
Эмдиким тутти бари даҳрни бу овоза.

Лаъли авсофини гул барглари узра ёзай,
Айлайн ҳифзиға жон риштасидин шероза.

Зеб учун юзунга гул барги эмастур ҳожат,
Ҳожат ул навъики, гул баргига эрмас ғоза.

Оқибат қабр эшиксиз уйига чун киргунг,
Эмди гирё сенга не суд, очук дарвоза.

Ул парий сувратини чекса Навоий, не ажаб,
Қалами топса малойик юнгидин парғоза.

525

Оразинг холи недин қилди мени девона,
Қушни сайд этмади чун суда кўрунган дона.

Кирибон оқ уй аро жон қушини куйдурдунг,
Гарчи фонусда шамъ ўртамади парвона.

Тийри борони ғаминг бузди кўнгул масканини,
Бизинг ўй бўлди ёғин касратидин вайрона.

Ҳажр заъфидин ўлубмен ташшасдек, не ажаб,
Ошнолар манга бўлдилар эса бегона.

Бузди ул шўхи қадахнўш салоҳим уйини,
Манга мундин нари манзил бас эрур майхона.

Соқие, тўлғуча паймона ерим майкададур,
Мени маст эткали кўп яхшидурур паймона.

Журм эса ёр бошим узра етиб ўлмаганим,
Эй Навоий, мени ўлтурмак эрур журмона.

526

Бут оллида чу сужуд айлагум ичиб бода,
Дирам йўқ эрса, гарав хирқа бирла сажжода.

Учурди ақлим ўтин, балки йикти диним уйин,
Не англадимки, не сайли бало эмиш бода.

Агарчи дайрда усрук йиқилдим, аммо шукр
Ки, боре муғбача кўйида бўлдум афтода.

Етишмагай майи ваҳдат фуруғи бўлмағуча,
Замир шишаси соқий узоридек сода.

Чу зуҳд келди риёю йўқ одамида вафо,
Не бўлди тутса манга бода бир парийзода.

Қилур муболаға кўп ишқу бода таркида шайх,
Мени ҳам истар ўзи янглиғ айлагай лода.

Навоий, ўлғил икки кун майлидин озод
Ки, дўст ғайриға бўлмас муқайяд озода.

527

Баски қон борди аламлар юзланиб ҳар доғима,

Заъф ифроти яқинлаштурди борур чоғима.

Базм аро ёдим била туфроққа гоҳи май тўкунг
Ким, эрур ул ҳам яқинким, тўккасиз туфроғима.

Бу мараз хижрондин ўлмиш берма шарбат, эй табиб
Ким, зулоли хизр етса, захр ўлур курсоғима.

Жисм заъфидин тери қолмиш сўнғак узра яна,
Ҳажр ўқи паррон ўтар, чун етса бу ярғоғима.

Белга мен зуннор боғлабмен, вале хайли ажал,
Ваҳки, судрарлар, иликлар беркитиб белбоғима.

Маърифат боғида ул қушменки, хайрат айлағай,
Тоири қудс айласа бир дам нишиман боғима.

Эй Навоий, дард тоғинда соғинғай лолазор,
Боққан эл ҳам тоза қонлиқ, ҳам қоралиғ доғима.

528

Хатинг саводиға сунъ илги йўнди чун хома,
Ҳамул рақам била қилди мени сияҳнома.

Йиғилди, ваҳки, хатинг хайли даврасиғаю бас,
Неча қизитти жамолинг қуёши қангома.

Кўзунг хаёли кўнгул махзанин тасарруф этиб,
Магарки ҳифзи учун бости муҳри бодома.

Кўнгул харобасида солди тархи меҳринг ишқ
Ки, уй ҳаволиғ ўлур бўлди чун дуошома.

Менинг кеби кечар эл кўнгли комидин ноком,
Биравки, сендек эрур ёри масту худкома.

Маоли илмида мендин ҳам эрди жоҳилроқ,
Қаюки тутти ўзин олам ичра аллома.

Навоий ўлса керак пири дайр базмида хос,
Не деса десун ани ваъз ичиндаги ома.

529

Кўнгулни қилди минг қотилча ёра, .
Жафо тиғидин ул шўхи ҳазора.

Саманди ўт чақилғондек чу секрир,
Ул ўттин секретур наъли шарора.

Итингга туъмалиққа бўлди осон,
Буким бағримни қилдинг пора-пора.

Кўрунғач кўзга ул юз, хаста бўлдум,
Ўлармен, яхши гар қилсам назора.

Не истар чора дарди ишқ учун эл,
Чу йўқ бечоралиғдин ўзга чора.

Кўнгул олам уйига боғлама кўп
Ки, байтидур санга ул истиора.

Фано йўли, Навоий, бас қотикдур,
Магар осонроқ ўлғай бора-бора.

530

Чоклик кўнглум нишони ғунчаи хандонида,
Мунда тоза доғ янглиғ холи анинг ёнида.

Йўқтурур итларга сон кўйидаю кўргил мени
Ким ул ой кўйида мен ҳам йўқмен итлар сониди.

Қон бўлуб бағрим оқар кўздин, тиласанг, топилур
Лола ичра сабадек пайкон сиришким қонида.

Уйладур раъно ғазолим ложуварди тоқ аро
Ким, эмас андоқ ғазоли зар сипеҳр айвонида.

Асру нофармондур ул гулким, либосидур бинафш,
Гарчи гулрухлар эрур бори анинг фармонида.

Ҳажрида барча азоб оятлари шаънимдадур,
Барча раҳмат оятидек нозил анинг шонида.

Давр аёғидин вафо аҳлин унутма, соқиё.
Ким, вафо йўқ жуз унутмоғлик фалак давронида.

Дониш аҳли каффасида келтурур нодонни чарх,
Фикри йўқким, рост келмас бу хирад мезонида.

Гар Навоий булбуле эрди, хуш илҳон, кўрки, ҳажр
Навха ранги кўргузур ҳар дам анинг илҳонида.

531

Сен қора пар бошинг узра, кўргузуб мен дуди ох,
Бу менинг ўтумдин, ул саркашлигингдиндур гувоҳ.

Хўблар анжум, сен ул хайл ичра меҳри анжуман,
Меҳрни султон десам йўқ айбу анжумни — сипоҳ.

Эгма қад бирла тутуб кўксум шикофин келмишам,
Ханжари ишқинг била дардинг юкига узрхоҳ.

Ўлгум эрди гаҳ-гаҳи ёдингдин ўлсам эрди маҳв,
Эмди жон айлаб фидо, ёдингга кирмон гоҳ-гоҳ.

Баски бршимга ёғар атфол тоши, эй парий,
Қилғали қасдим жунун хайли ул-ўқдур шоҳроҳ,

Хонақаҳда ўзлук аҳволи етибдур жонима,
Йўқ ажаб, гар истасам дайри фано сари паноҳ.

Дайр пири соқию май бирла тиргузди мени,
Хуру кавсар ҳасратидин ўлди шайхи хонақоҳ.

Бўйнума зуннор боғлаб келмишам, эй муғбача,
Гар риёи субҳадин бўйнумда бор эрди гуноҳ.

Эн Навоий, ҳасрат оҳи бирла ўлгум ҳажр аро,
Ёр васли етмаса фарёдима, во ҳасратоҳ.

532

Тиғидин захм едим, еткач ул ой қошинда,
Ҳар не бошимда эди, бордим анинг бошинда.

Лаъли серобинга то кўз ўзини олдурмиш,
Лаъл рангидин асарлардур анинг ёшинда.

Уйла қонлиғ кўнгул ичра туган ўртабсенким,
Лоланинг ғунчасидек билгурадур тошинда.

Чарх тоқи гириҳидин кўп этар жавр, базе,
Улки бедодим учун солди гириҳ қошинда.

Нақши ул ойнинг улус оллида беҳол айлар,
Ваҳ, не ҳол эрди экан хомаи наққошинда.

Не тажарруд уйидур дайрки, ўзлук ҳам йўқ,
Қилғали майға гарав зумраи авбошинда.

Гар Навоий тани чирмашсаю тўлғонса, не тонг,
Қолди чун сунбулининг чирмашув тўлғошинда.

533

Рангсиз холинг эрур ул орази дилжў уза,
Занг ул янглиғки кўргузгай асар кўзгу уза,

Нашъа ёкути муфарриҳдин гар эрмас дам-бадам,
Дуржи лаълингда недин кулгудурур кулгу уза.

Хозини ҳикмат магарким хол бирла қилди муҳр,
Лаълдин чун солди қуфл ул ҳуққалиқ инжу уза.

Қоши ёсин қурғали эл қасдиға бўлмиш кериш,
Фитналиғ чинким тушар ул наргиси жоду уза.

Анбарин зулфунг малойик шаҳпаридин соядур
Ким, аён бўлди тажалли ақшоми ёғду уза.

Сокиё, ишрат майин бунёд ила соғарға куй,
Не учунким, даҳр бунёдин кўрармен су уза.

Кўйи туфроғида қон ютса Навоий, яхширок
Бодаи кавсар чекардин равзаи мину уза.

534

Ўзгалар боғиндадур наврас ниҳолим бу кеча,
Тонгға тегру ўзгадур ҳар лаҳза ҳолим бу кеча,

Ҳажр даштида юз ўтлуқ водию ҳар дам мени
Ўзга водийға солур, ваҳким, хаёлим бу кеча.

Сўрма кўнглум ҳолини, бедод ила ўлтургуси,
Ўзин ул девонаи безътидолим бу кеча.

Барча бир-бирдин совурмоқ биймидур, неким ўтар,
Анжуму афлок бирла қийлу қолим бу кеча.

Юз куёш қилса тулуъ, эрмас ёруғлуқ еткудек,
Андоқ этмиш тийра оламни малолим бу кеча.

Буйлаким, ҳар дам урармен жонға юз тиғи ҳалок,
Тонгғача, ваҳ, то қаён еткай маолим бу кеча.

Эй ажал, жоним фидонг ўлсунки, ботроқ эт халос.
Чун кўрунмайдур тирилмак эҳтимолим бу кеча.

То қиёмат субҳ толиъ бўлмасун эмдики, бор
Ҳашр субҳи сари майли интиқолим бу кеча.

Эй Навоий, ҳар не зулмиким қилиб эрди хаёл,
Барчани жонимға қилди чархи золим бу кеча.

535

Ёқодек қурб агар топмон сенинг сиймин сақоқингға,
Этакдек ҳам ёмон эрмас туша олсам аёқингға.

Чучуклуктинму ё куйдурганидинму қабармиштур,
Лабим то етти лаъли оташин янглиғ дудоқингға.

Кўнгул мужгонинг узра кирпигимда катра қондектур,
Бу янглиғ дашна ебтур то асир ўлмиш фироқингға.

Баногўшингни ўпмак кому, ваҳким, халқ биймидин,
Де олмон ошкоро, гар десанг айтай қулоқингға.

Лабинг ўпмакка ҳаддим йўқ вале лутф айласанг онча
Ки, мунглуғ кўзларимни суртсам қошу қабоқингға.

Санга ёндошмоқ истаб қоматим ё, оҳим ўқ бўлди,
Ҳасаддин бир тараф қурбонинга, бир ён садоқингға.

Ажаб эрмас агар, эй муғбача, майдин кўтарман бош,
Ўлубмен, ташна лабнинг боши бир етмиш аёқингға.

Жунундин тоғу саҳро ичра айб этма фиғонимни,
Будур иш, эй парий, токим тушубтурмен суроқингға.

Навоий кўнгли қонин тўккали асрабсен, эй қотил,
Умидим йўқ эди кўнглумни мунча асрамоқингға.

536

Тушда еткандек дурурмен сарви ҳуризоидима,
Кўр, ёмон толеъки, ул ҳам яхши келмас ёдима.

Соғинурменким, топилмас бир кўнгул оламда шод,
Шодлиғ ҳаргиз чу етмас хотири ношодима.

Йўқки, заъфимдин унум чикмасда раҳм этмас ул ой,
Кўкка ҳам етканда нолам, етмади фарёдима.

Айтсам, хуштур кўнгул боғи гиёҳи меҳр ила,

Дерки, бу жавҳарни тенгри бермамиш пўлодима.

Дод султондин топарлар, ваҳки, ул султони хусн
Азм етар ҳар лаҳза тиғи кин чекиб бедодима.

Одат айлар ёр хижрон шевасин, эй дўстлар,
Войким, неткаймен онсиз хотири муътодима.

Мен чу бўлдум дайр пирининг муриди, не осиф,
Эмди шайхи хонақаҳ қўймоқ кўнгул иршодима.

Бир хароб ўлғайки, ҳаргиз топмағай ободлик,
Кимки қилса бир гузар кунжи харобободима.

Эй Навоий, телба кўнглум дарду ғам тоғин қозар,
Кўрсанг, ахволим дегил Мажнун сифат Фарҳодима.

537

Халқ меҳрига яна, ё раб, мени зор айлама,
Айласанг ҳам, меҳри йўқларга гирифтор айлама.

Меҳрибонларга доғи учратсанг, элнинг меҳрини
Ногаҳон хотирлари ичра падидор айлама.

Эй парий, қатлимға майл этсанг, фидо жоним валеқ
Ўзга сари хотирингнинг майлин изҳор айлама.

Лаълидин ким қилса бир жонбахш сўз нақл, эй кўнгул,
Оллида жон жавҳаридин ўзга исор айлама.

Тушда васли бўлса гар худ барча сўнгги уйқудур,
Эй Хизр, ҳайвон суйи ичмакка бедор айлама.

Ҳалқаи куфр ичра чун қўйдум қадам, эй пири дайр,
Муғбача зулфи хамидин ўзга зуннор айлама.

Эй Навоий, дам-бадам афгор кўнглунг соғиниб,
Иттик-иттик ун била эл кўнглин афгор айлама.

538

Томида эрмас кабутар хайли бу журъат била
Ким, парийлар келди ошиқликқа ул суврат била.

Ё малойик хайлидур томида парвоз айлабон.
Эврулур бошиға ҳар кун юз туман хайрат била.

Ё кўнгуллар қушларидур кўйини қилган ватан
Ким, кўнарлар саъй этиб, қовған сойи шиддат била.

Ё кабутарлар кетурмиш номалар ушшоқидин,
Ани кўргач кўйини айлаб ватан улфат била.

Соқиё, тортай кабутар дам, кетур бир бодаким,
Бир кабутарбоз учун ўлдум ғаму меҳнат била.

Эй кабутар, нетти бир пардек қанотингда ниҳон
Элтсанг номам ангаким, ёзмишам ҳасрат била.

Гар кабутардек Навоий ўлса ул ой кўйида,
Юз муаллақ урғай ул хуррамлиқу ишрат била.

539

Иситқон, нозанин жисмингки, тердин тушти тоб ичра,
Эрур бир оташин гул баргиким, ётқай гулоб ичра.

Иситма ранжидин, эй гул, бўлубсен ғунча андоқким,
Ҳариру хуллалиқ жисминг тушубтур печу тоб ичра.

Исиғлиғдин танинг ўт бўлди, тонг йўқ, иеча толпинса,
Ҳароратдин қолибтур шуъла дойим изтироб ичра.

Қизил чодиршабу мовий тўшаклар ичра титрарсен,
Анингдекким қуёш кўклар била гулгун саҳоб ичра.

Лабинг ёқути ичра қатра-қатра термудур, ёхуд
Тушубтур дона-дона инжу икки лаъли ноб ичра.

Дедиларким, хароб ўлмиш иситмоқ бирла жононинг,
Не ўтларким бу сўздин тушмади жони хароб ичра.

Не кун бўлғай янги ойдек танинг бўлғай тўлун ойким,
Тўла соғар чекарга базм тузсанг моҳи тоб ичра.

Ўзумни, соқиё, соғ истамон, тутқил тўла соғар
Ки, чархи мунқалиб давронни истар инқилоб ичра.

Навоий, ёрни топсанг саломат, хайрбод этким,
Яна заъф этса ногаҳ, қолмағай жонинг азоб ичра.

540

Узди мендин дўстлук ул шўҳи сиймин тан яна,
Ончаким мумкиндур, этгил айш, эй душман, яна.

Мазраъи жисмимда эрмастур қорарған тоза доғ,
Токи, куймиш барқи ишқингдин қаю хирман яна.

Ишқим эрди ёшурун, фош этти гирён кўзларим,
Қилдилар ғаммозлиқ бу икки тардоман яна.

Шамъ янглиғ ўт тутошиб бошима ҳижрон туни,
Ёшурун ҳолимни элга айлади равшан яна.

Қочтилар аҳли жунун ҳар ёндин андоқким шарар,
Баски тўлди ўтлук оҳим дудидин гулхан яна.

Даҳр раъноси фану макри била топсанг фириб,
То не макр эткай аён бу даллаи пурфан яна.

Эй Навоий, чун замон зулмига суд этмас жазаъ,
Касб қил бу шеванию қилма кўп шеван яна.

541

Менки ғам даштида иттим оҳи дард олуд ила,
Истаган топқай кеча ўт бирла, кундуз дуд ила.

Инфиолингдин куёш кирди қора туфроғ аро,
Қилганингда жилва ул рухсори гардолуд ила.

Ул оғиз маъдуму менда ўпмаки савдосидур,
Судким истабдурур сармоия нобуд ила.

Не итинг бўлмоққа толеъ, не итингга туъмамен,
Тушкали кўйинг аро бу жисми ғам фарсуд ила.

Ғам туни қилмиш қора босқан кеби музтар мени,
Буйлаким, нокормен бу бахти қир андуд ила.

Уйла маҳвунгменки, келмас хотиримга ҳажру васл
Сен муродимсен, ишим йўқтур зиёну суд ила.

Эй Навоий, асру мақбул эл била хўй этти ёр,
Хушлуғи гар йўқтурур, не айб, сен мардуд ила.

542

Ғунча гул ичра гаҳе пайдо бўлур гулзорда,
Бўлмади ҳаргиз аён оғзинг сенинг рухсорда.

Заъфдин кулбамда кўпмоқ истасам, айлар мадад,

Анкабуте ришта осқон бўлса ҳар деворда.

Ким жунунумға ёзар таъвиз ийнак ашку юз,
Гар керак шингарф бирла заъфарон туморда.

Сайли ашкимдин демаким мулк эмас мардумнишин,
Балки мардум қолмади бу дийдаи хунборда.

Дайр туфроғида бутмиш сабза дер кўрган киши,
Занглик юз нўги пайкон бу тани нокорда.

Ҳар бирисин англа бир кофир жафосидин ҳисоб,
Бу гириҳларким, тугубмен риштаи зуннорда.

Синса ибриқи вузу, андин манга бас бир сафол,
Май гадолиқ айламакка кулбаи хамморда.

Чарх айвони мунаққашдур, вале наққоши сунъ
Чекмади нақши вафо бу тоқи минокорда.

Эй Навоий, ер юзин ағёр тутса, ғам ема,
Бир саримў гар сенинг фикринг бор эрса ёрда.

543

Заъфдин ингронғоним элнинг фиғони зорича,
Ҳар дамим ишқ аҳлининг бир оҳи оташборича.

Меҳри рухсорида не қошдур, не кўз, не хат, не хол,
Ваҳ, деса бўлғайму ани маҳвашим рухсорича.

Нуктаи мавҳумни юз қисм фарз этсанг бирин,
Деса бўлмас бор анинг йўқ оғзининг миқдорича.

Гул юзунгдин қатра тер ҳар ерда томса, ул судин
Чарх ул ерни ясай олур Эрам гулзорича.

Дайр кўйи сокинименким, бу зангори сипеҳр
Рифъат ичра эрмас анинг кулбаи хамморича.

Бўлди муғ дайрида хирқамнинг чубулғон иплари
Ҳар бири куфр аҳлиға бир барҳаман зуннорича.

Дайр пири не ажаб, гардунни соғар айламак,
Ваъда чун қилмишки, бергай бода майлим борича.

Фақр атворида ё чикмак керак офоқдин,
Ё керак тузланмак офоқ аҳлининг атворича.

Эй Навоий, айладим ҳар кўй аро сайру сулук,
Келмади оллимға ишқ ойинининг душворича.

544

Сарв қад гулрухлар ўтмас хотири ношодима,
Сарву гул кўрсам, алар киргай магарким ёдима.

Уйла гардун зулми этмиш рўзгорим тийраким,
Ёрута олмас куёш кирса харобободима.

Нега фарёд этмайин, ёхуд нетай фарёд этиб,
Буйлаким, фарёд этиб, етмас киши фарёдима.

Қазмаса кўнглум яна ғам Бестунин яхшироқ,
Ҳеч Ширин лаб чу қилмас раҳм бу Фарходима.

Шўхлар мужгонидин зухдум қутулсин, ваҳ, неча
Игна бирла нақб тешмак қалъаи пўлодима.

Май куёшин дайр аро ҳар дам чекар бўлсам, не ғам,
Гар куёш тиғин фалак ҳар дам чекар бедодима.

Эй Навоий, офият кўйи ғаниматдур валек
Найлайн, гар кирмаса шайдо кўнгул иршодима.

545

Бас ёмон ҳоле тушубтур, ёрлар, мен зорға
Ким, ёмон ҳолимни зоҳир айлайолмон ёрға.

Эйки, дебсен ер юзини лолазор этмиш баҳор,
Гўйиё кўз солмадинг бу дийдаи хунборға.

Тошларингдин яхшироқ бўлмоқ танимда доғлар,
Сиккаи беҳбуд урғондек дурур динорға.

Субҳи васлим, демасанг, қилғай ниҳон шоми фирок,
Нега ёптинг зулфи шабгун меҳрдек рухсорға.

Жонфизо қилмиш юзунг бўстонини ҳар сари хай,
Бу гул очғай берсалар ҳайвон суйи гулзорға.

Қатл майли қилмасанг, невчун яна миндинг саманд,
Белга руст айлаб этак гул санчибон дасторға.

Эй насихатгў, кўзумни тийра айлабтур хумор,

Раҳм этиб қил раҳнамунлуқ кулбаи хамморға.

Жоми май тутқилки, тарихи биносин топмадим,
Нечаким солдим назар бу тоқи минокорға.

Дайрдин гар бўлмасун ғойиб дер эрсанг муғбача,
Эй Навоий, боғла зунноре учун зуннорға.

546

Ҳар гулки очибдур май ул орази дилжўда,
Гулларму экин суда, гул аксиму кўзгуда.

Кўзгуда юзунг акси, гар яхши назар қилсанг,
Бор уйла биайниҳким кун акси тушар суда.

Ноз уйқусида ул кўз ошуби жаҳон ичра,
Уйғонса кўзунг неткай олам бузуб уйқуда.

Оллимга юзунг келгач, ҳусн аҳлини кўрмасмен,
Кўз англамас ашёни, бўлғач қуёш ўтруда.

Гар шахрни тарк айлаб, сахроға қўюбмен юз,
Маъзур эрурменким, моҳим эрур урдуда.

Олам иши сар-тосар ғам ерга кари қилмас,
Соқий, тутубон жоме қўйма мени қайғуда.

Васл истасанг, ўл фоний андоқки Навоийким
Ҳар ишки мунунг ғайри бордур, бори беҳуда.

547

Тийралик хаттинг саводидин лаби хандон уза
Хизр солди соя гўё чашмаи ҳайвон уза.

То ҳазин кўнглумни лаълинг ҳасрати қон айламиш,
Анда холинг нақш ўлтурған чибиндур қон уза.

Жону кўнглум ноласидин икки ҳақгў куш кеби,
Кеча ул ой кўйида афғон эрур афғон уза.

Тоири меҳнат бузук кўнглумда тутмиш ошён,
Чуғз андоқким нишиман айлағай вайрон уза.

Эй мусулмонлар, етинг фарёдимаким, кофире
Жону кўнглум олди, эмди сўз борур имон уза.

Чарх тоқидин топар кун чашмаси ҳар кун завол,
Зарварақтин шамса чеккан не осиф айвон уза.

Эй Навоий, то деди дардим юкин кўнглунгга қўйг
Кўнглум узра қўйдум ул юкнию миннат жон уза.

545

Не ажаб, ушшоқ аро бўлсам мени зор ўзгача
Ким, эрур маъшуқлардин ул ситамкор ўзгача.

Бошима аҳбоб бўлмиш жамъ, яъни итларинг,
Гўйиёким заъфдин бўлмиш бу бемор ўзгача.

Даҳр аро ошубдурким, чиқмиш ул бебок маст,
Эгнида тўн ўзгача, бошида дастор ўзгача.

Ўзгача бўлди ўтум пайконларингдин, уйлаким,
Қатра терлардиндур ул гулранги рухсор ўзгача.

Ҳолим ўлмиш ўзгача ҳар дамким, ул ой кўргузур
Лабда гуфтор ўзгача, коматда рафтор ўзгача.

Қил риоят, соқиёким, базмида бир дам бўлай
Ким, манга ҳар дам бўлур ҳоле падидор ўзгача.

Жондин ойирмоқ эмас мумкин анинг зулфиниким
Чирмашибдур риштаи жонимға ҳар тор ўзгача.

Олам аҳли ичра одам демак ўлмас аниким,
Жоҳ ила бўлғай анга қонуни атвор ўзгача.

Эй Навоий, даҳр гулзоридин ўтким, ҳар гули
Кўргузур юз хору ҳар хорида озор ўзгача.

549

Танимдур ҳалқаи зулфида не янглиғ дард қофинда,
Йилондек тўлғаниб ҳар лаҳза бир хоро шикофинда.

Чиқориб қони бирла лаълдек бошимға тиккаймен,
Аёғимға итинг тош урса қўйининг тавофинда.

Нетай ой-кунни онсизким, эмас бир сабзаю гулча,
Ҳам ой қолқони, ҳам кун найзаси ҳижрон масофинда.

Кўруб кўрмай қошин ушшоқ аро кўп баҳс воқеъдур,
Хирад аҳли аро андоқки руъят ихтилофинда.

Салоҳ аҳлида гарчи кўймадинг сатру ифоф, аммо
Сени ҳақ асрасин ўз пардаи сатру ифофинда.

Сабуҳи вақти гул очилганин найлайки, ул ётмиш
Ўзини ғунча янглиғ чирмабон гулгун лиҳофинда.

Не майким тутса пири дайр, олиб риндона сипқорким,
Эмастур ринд улким, сўз дер анинг дурду софинда.

Дер эрдиларки, воиз ҳарза кўп дер, эмдиким кўрдум,
Жунуну савт мункир ҳам музоф эрмиш газофинда.

Навоий муътарифдур журмиға, ё раб, сен ўткарким,
Қарам аҳлиға лозим афвдур журм эътирофинда.

550

Кўйида тоше тилармен кўйғали бош остиға,
Токи ўлсам, кўйсалар бошимни ул тош остиға.

Кундузи хуршиди олтун хиштидин ўткай бошим,
Остонинг хиштини кўйган кеча бош остиға.

Гўшадин тушмиш пўлак чекканда мушкин ёй аро,
Анбарин холи саводи ул қора қош остиға.

Су кишисидур биайних кўзларимнинг мардуми,
Йиғларимдин қолғали дарё кеби ёш остиға.

Ҳажр аро байгулҳазанда қилмангиз ашкимни манъ,
Емрулуб вайрона кулбам, қолғамен қош остиға.

Соф этинг май дурди сажжодамдаким, бордур ҳақир,
Олиб эгним устидин солмоққа авбош остиға.

Эй Навоий, кўк қизиб бўлмиш қизил, эрмас шафак,
Шуъла ўтлардинки, оҳинг айлади фош остиға.

551

Ёр агар базми аро ғамгинларин шод айласа,
Рози ўлдум, қош мен ғамгинни ҳам ёд айласа.

Нахли қаддиға сабодин етса осеб ўзни бор,
Садқаси юз сарв янглиғ банда озод айласа.

Боғбон қадду юзунгни кўрса боғ ичра, не тонг,

Сарвини гар ўтға ёқса, гулни барбод айласа.

Кўнглум афғони анга эрмас ажаб, гар етмаса,
Ўт уни етмас қуёшқа, гарчи фарёд айласа.

Эй кўнгул, чун олам аҳлиға вафо йўқтур, киши
Авло улким, ўзни бекасликка муътод айласа.

Шайх ила зуҳди риёйидин малул ўлсам, қани
Дайр пириким, фано ойинин иршод айласа.

Эй Навоий, одамилиғдин йироқдур сен кеби
Ёрликқа кимки майли одамизод айласа.

552

Киши висол туни ёри бирла ётқунча,
Жамоли шамъиға қилсун назар тонг отқунча.

Муяссар ўлмади жон бермаку лабин ўпмак,
Нединки қолмади жоним ани унатқунча.

Мени йўқ эткан эрур ҳажри сангборони,
Нединки ёғди таним тош ичига ботқунча.

Малолдин мени бир журъа бирла сотқун, ол
Хурушу арбада бирла жаҳонға сотқунча.

Кўнгул жароҳатиға ёқ висол марҳамини,
Фироқ хораси бирла бошим ушатқунча.

Салоҳ тўнини чок этса яхшироқ, эй шайх,
Риё юруни била хирқани яматқунча.

Навоий, аҳли фано дайри ҳалқасин хуш тут,
Ўзунгни зуҳду риё мажмаъиға қотқунча.

553

Манга бўлмағай ёр бегона ногаҳ,
Мени қилмағай зору девона ногаҳ.

Басе ашк оқиздинг, эй кўз, бас этким,
Йиқилмасун устунга вайрона ногаҳ.

Дединг чекма оху фиғон, вой найлай,
Чиқиб келса ул шўхи мастона ногаҳ.

Мусалло юкин раҳн этарга чекармен,
Агар масканим бўлса майхона ногаҳ.

Кўп усрукмен, эй дайр пири, уятдур,
Қўлумдин тушуб синса паймона ногаҳ.

Замон аҳлидин, эй қўнгул, гар қутулсанг,
Алар сари майл этмагил ёна ногаҳ.

Киёматқача ётса усрук, ажаб йўқ,
Навоийға май тутса жонона ногаҳ.

554

Не суд гулшан аро ичмакинг ниҳон бода
Ки, юзда гуллар очардин бўлур аён бода.

Кўзунг хаёли келиб қоним ичса хушдилмен,
Биайниҳ уйлаки дилхоҳи меҳмон бода.

Лабиға бода олиб қилди нўшу жон топтим,
Ул ичти, лек манга бўлди нўши жон бода.

Не мункир ўлмоқ эрур кеча бода ичкандин,
Чу қўйди хулланг уза қатрадин нишон бода.

Агарчи тавба буюрдинг манга, бил, эй зоҳид
Ки, синғуси, ёна чун тутса дилситон бода.

Кўзунгки қоним ичар майли қилди, маст ўлди
Ки, ботроқ усрук ўлур, ичса нотавон бода.

Замона меҳнатидин бир замон десанг кутилай,
Тўла-тўла қуюбон ич замон-замон бода.

Биравки яхши-ёмон ранжидин фароғ истар,
Ичарда толғамадик яхши, гар ёмон бода.

Навоий айлади доруламоне майкадани
Ки, берди даҳр ғамидин анга амон бода.

555

Тонгға солма ваъдаи васлингни боре бу кеча
Ким, мени ўлтургуси тонг интизори бу кеча.

Чун ёшурди ул куёш ўтлуқ жамолин, ваҳ, кўрунг
Ким, ўтар гардундин оҳимнинг шарори бу кеча.

Чарх уза ҳар ён шиҳоб эрмаски, кўкнинг ҳолима
Ёш тўкар ҳар лаҳза чашми ашкбори бу кеча.

Субҳ агар урмас нафас, ўлгумдурур ё ул Масих
Бир нафас келмас мени дилхаста сари бу кеча.

Англадинг базмида, эй шамъу қадах, йиғлаб, куюб,
Буки ўлтурди мени ҳажр изтирори бу кеча.

Соқиё, васлинг шафакгун жомидин тиргуз мени
Ким, қилибтур қасди жон ҳажринг хумори бу кеча.

Эй Навоий, сен агар кундузга етсанг, беғам ўл
Ким, ғамидин қолмади жон бизга боре бу кеча.

556

Сунбули шоида юз айлади гулрез яна,
Бўлди ҳар учқунидин кўнглум ўти тез яна,

Гулнинг атрофида юз ғунча дегил зоҳир этар,
Оразинг даврида ул зулфи диловез яна.

Оташин лаълу юзи шамъин очар, тонг йўқ, агар
Куйса хошоку хас, тавбаю парҳез яна.

Не тароватдурур ул юздаки, хўйдин қилмиш
Гулни шабнамзада, шабнамни гуломез яна.

Мени ҳижронда укар халқ ва лекин онсиз
Зор кўнглумга эрур бода ғамангез яна.

Англаған ишқ аро Фарҳод иши Ширинлиғини,
Улса ҳам айламагай ҳашмати Парвез яна.

Эй Навоий, келур ул ҳусн баҳори бу тараф,
Барки оҳингни бу кун қилма сабукхез яна.

557

Бода тобидин қизил рағлар узоринг боғида,
Обкашларнинг мисоли келди гул яфроғида.

Фурқатингда доғ ила қоним эмастур лоладек
Ким, йўқ ўлтурмак анинг қонида, куймак доғида.

Лутф кўрким, бир суроҳидекким ул бўлғай, биллур

Бодаким нўш этти, зоҳирдур анинг курсоғида.

Кўр менинг ҳолимниким, ул тоғнинг остидамен,
Ишқ аро Фарҳод агар қолмиш балият тоғида.

Топти жон ишқ аҳликим, ул кўй аро дафн эттилар,
Гўйиё ҳайвон суйидур кўйининг туфроғида.

Қоридим исён аро, эмди пушаймонлиғ не суд,
Кошки қилсам эди такво йигитлик чоғида.

Борди тишлаб бармоғин, кўргоч Навоий ҳолини,
Ҳам хаёту ҳам ўлум кўрдум анинг бормоғида.

558

Дардлар кўнглумга юзлансун, балолар жонима,
Гар иккисин истамас бўлсам фидо жононима.

Ҳар жиҳатдин ўртанурменким, бағир бирла юрак
Икки ўтдурларки, тушмишдурлар икки ёнима.

Аксини кўргай қизил қисват аро жаллоддек,
Қатл вақти ногаҳон назора қилса қонима.

Кўрмагайлар бир-бирин ёғқон мазаллат гардидин,
Кирсалар Фарҳод ила Мажнун даме вайронима.

Топқасен чархе нужуми мухтарик, қилсанг назар
Тоза юз минг доғ бирла жисми саргардонима.

Сифлаға жон ўйнасанг меҳнат замоне тонимас,
Даҳр эли бу навъ эрур, сен ҳам аларни тонима.

Тийри борони балодин чун таним бўлмиш зирих,
Йўқ, Навоий, эмди андин ғам, тани урёнима.

559

Хаста кўнглум қушини бошинг учун шод айла,
Ё бошингдин эвуруб ташлабон озод айла.

Лутф ё зулмки ғайримға қилурсен, чидамон,
Айлайолғанча менинг жонима бедод айла.

Ёр ўлтурғали ишқ аҳлиға юз минг тухмат,
Эй рақиб, айлама борин манга, иснод айла.

Эй кўнгул, халқ жафосин еткурурдин ўлгунг,
Эмди темон сени афғон чеку фарёд айла.

Бу чаман гулларида йўқ чу вафо, эй булбул,
Зор кўнглунгни жафо хориға муътод айла.

Эй кўнгул, сайли сиришк ани тубидин кўнгарур,
Нечаким сабр уйининг тарҳини бунёд айла.

Ҳажр кўп шиддат ила ўлтурадур, бир дам анга,
Эй ажал, жонинг учун сен доғи имдод айла.

Тарки ишқ айла дединг, кеч бу сўзунгдин, эй шайх,
Тенгри ишқи манга, ўзга нима иршод айла.

Соқиё, меҳнату ғам бузди Навоий кўнглин,
Май суйи бирла бу вайронани обод айла.

560

Кўнглум итти зор ҳусни онининг туғёнида,
Айлади ошиқ мени ҳусну малоҳат онида.

Юз туман тақво сипоҳин раҳши айлар поймол,
Маст айлар чоғда жавлон хўблук майдонида.

Қасри давлат ичра элдин жон олурнинг не ғами,
Хастадинким жон талашқай заъфдин вайронида.

Неча ул ой итлари бор эрса сондин ташқари,
Мен киму бўлмоқ анинг кўйида итлар сониди.

Ваҳ, не кофир эркин улким, зулфининг зунноридин
Солди юз минг уқда тақво аҳлининг имонида.

Эй хуш улким, гарчи тунлар ёни ерга етмади,
Кўрди ўз шамъи шабистонини бир тун ёнида.

То Навоий телбарабтур сенсиз, эй гулрух парий,
Бир тикан ҳар тук сою кўргил тани урёнида.

561

Не ҳаддим ёзмоқ битик ул меҳри оламтобға,
Чун ёза олмон жафосин заррае аҳбобға.

Номасиға ришта чирмабким юбордим рашкдин,
Тори жисмим ришта янглиғ тушти печу тобға.

Борди қосид, бўлди шому келмади андин жавоб,
Тонггача то нелар ўткай дийдаи беҳобға.

Ким ўқуғай нома доғи келса чун кўз баҳридин,
Мен тушубмен номанинг печи кеби гирдобға.

Кимки истар номае сабру саломат боқмасун
Хўблар холу хатдин нуктау аъробға.

Бода мавжининг хутутидин кўзум топти жило,
Сокиё, жон ҳам эрур мойил бу лаъли нобға.

Жонда ёшурғум алифдек, эй Навоий, номасин,
Шояд андин заъф даф ўлғай тани бетобға.

562

Ҳалокингмен, чекиб тиғи жафо ўлганни ўлтурма
Чу ишқинг ўртади хажр ўтидин, куйганни куйдирма.

Мени девона чун туфроғинг ўлдум, эй парий пайкар,
Жафо тошини мажнун деб, бу туфроғ узра ёғдурма.

Ичиб қонин тилар кўнглум шикастин кўзларинг, дейким,
Чу майни нўш қилдинг, шишасин, эй шўх, синдурма.

Сени кўргачки фарёд айладим, беихтиёр эрдим,
Ёзуқдин ихтироз айлаб мени бу ишда ёзгурма.

Мен ар зулмунгдин ўлдум, лутф этарга ошиқинг кўптур,
Алар бирла ўзунгни шод тут, холимға қайгурма.

Чу мен туфроғ бўлдум кўйида, эй сарсари хижрон,
Эсиб ул ён дамо-дам туфроғимни боре совурма.

Қотикдур ишқ, ул шўх этса жилва, боқма, эй оқил,
Кўнгулни гар десанг олдурмай, аввал кўзни олдурма.

Майи лаълингдин аҳли базм усрукдурлар, эй соқий,
Чу ичсанг бода, мендин ўзгага соғарни топшурма.

Наво гар еткурурсен, сен билурсен тиндуруб элни,
Навоийни жафою жавр ўтидин боре тиндурма.

563

Кеча эл осудадур, кўнглум бирав қайғусида,

Улки, мен қайғусида, осуда ноз уйқусида.

Ўлтуруб тун, субҳ тиргузмак мени зоҳирдурур,
Шомнинг гирёнлиғию субҳнинг кулгусида.

Оҳким, бу шоми ҳижронимға йўқ субҳи висол,
Гарчи йўқ шомеки, йўқ субҳи анинг ўтрусида.

Уйкуда ором йўқ тун-кунки, аксин топмадим,
Тун қамар миръотида, кундуз қуёш кўзгусида.

Меҳр ёғдусида зарра бўлмағандек ошкор,
Юз туман минг меҳр пинҳондур юзунг ёғдусида.

Кимса чун ўтканга етмас, ҳолни тут муғтанам,
Умрни ўткарма, ўткан ҳайф ила афсусда.

Наъл кесмайдур Навоий қуллуғидиндур нишон,
Ишқ айнидур аломат ёрнинг белгусида.

564

Эй хуш улким, гоҳи-гоҳи етса ёри қошиға,
Ул муяссар бўлмаса, эврулса кўйи бошиға.

Ишқ бемориға ҳам шарбат ясабтур, ҳам ғизо,
Ҳажр аро қўшқан бағир парголасин қон ёшиға.

Бир саримў анда қолмайдур саломатдин нишон,
То синуқ бошим нишон бўлмиш маломат тошиға.

Бас ажаб сувратдурур, қайсиға жон айлай фидо,
Сувратинг нақшиға ё ул нақшнинг наққошиға.

Мен аёғ кўйида беркиттим жафодин қочмайин,
Гарчи бошимға бало ёғди мунунг подошиға.

Пардадар келди нужумунг, эй фалак, йўқ пардадор,
Йўқ анга ул ҳолким, дайри фано хуффошиға.

Қўлдар эрди соқий ул дамким Навоий бўлса маст,
Лутф этиб, давр аҳли, ани еткурунг қўлдошиға.

565

Ёр ҳажридин агар заъф эрди жисму жонима,
Заъфидин ҳажр ўлди жисму жони саргардонима.

Заъфи то қувват тутубтур, қувватимда заъфдур,
Кўр нелардур ранждин ҳам жону ҳам жононима.

Гар кўзи бемордур, аммо базе қонлар қилур,
Кўзидек ул ҳам биайниҳ киргудекдур қонима.

Хасталиғдин, ваҳки, бўлмиштур тўлун ойим ҳилол,
То қачон бўлғай янги ойлиғ маҳи тобонима.

Нола пинҳон айларамким, синмағай кўнгли анинг,
Ё раб, эткил раҳм анга ё нолаи пинҳонима.

Чун иситти тушти ул дам нотавон жонимға ўт,
Нотавон жон ҳирқати ўт солди хонумонима.

Ул парий чун заъфдин эмди кишини тонимас,
Эй Навоий, телба бўл, сен ҳам кишини тонима.

566

Бир қадаҳ май ичмадим сарви гуландомим била,
Бир нафас эврлмади даврон менинг комим била.

Ҳар маеким онсиз ичтим топғали ғамдин амон,
Заҳри ғам гўё эзилмиш эрди ул жомим била.

Тунга етмас кунни ўткардим ўлуб ҳижронида,
Кунга еткайменму, ваҳ, бу субҳи йўқ шомим била.

Қайда бўлсин музтариб кўнглумга ором, эй рафиқ,
Тутмадим ором чун бир дам дилоромим била.

Эй сабо, ул гулга муҳлик фурқатим пайғомин айт,
Балки жон нақдин анга еткур бу пайғомим била.

Кўнглум ичра бут ғами, куфр ичра ўлсам яхшироқ,
Аҳли дин оллинда борғунча бу исломим била.

Эй Навоий, ўлсам армон элткимдур, ичмайин
Бир сабуҳи гулузори бода ошомим била.

567

Кўнгулни хайли ғаминг қилди йўл убур била,
Нечукки мўр сафи йўл ясар мурур била.

Гар учмақ итти сенинг кўюнг оллида, эй хур,
Анга не навъ кўрунғай ўкуш қусур била.

Куёш қошида эрур заррадек базе махфий,
Юзунг қошида куёш ғояти зухур била.

Хузури тоат этар шайх васф, вах, нетайин,
Хаёли қўймаса тоат аро хузур била.

Шабобу ишқу баҳору фироқдур, эй шайх,
Бўлурму зуҳд ила тавба бу навъ умур била.

Йўлида мен кеби юз хаста ўлса, қайда ғами,
Саманди ҳуснки жавлон берур ғурур била.

Бўлай рафиқ жунун даштидаю ҳуш илаким,
Вафосиз элдин ўлубмен, базе, нуфур била.

Ўзунгни асрама бир лаҳза мутрибу майсиз,
Десанг бу ғамкада ичра бўлай сурур била.

Навоий, истама назмингда рабту жамъият
Ки, кўнглунг ўлди замондин ўкуш футур била.

568

Биравким, рашк элтурмен кечурмакка хаёл ичра,
Не кечкай кўнглума, гар эл била кўрсам висол ичра.

Бағирда юз бало ниши, кўнгулда минг фироқ ўти,
Кишини солмағил ишқ аҳлидин, ё раб, бу ҳол ичра.

Кўнгул бир лаҳза эл бедод этардин юз суубатда,
Замоне ёр бепарволиғидин минг малол ичра.

Танимда касрати пайкони то тифини ёндурди,
Ҳамул дамдин эрур тифи, юзидин инфиол ичра.

Топилмас ком ила кўнглум лабингдин ўлди андоқким,
Скандар оби ҳайвондин таманнои муҳол ичра.

Тун ақшом уйлаким бўлғай шафақ ичра куёш пинҳон,
Кирар ҳар шом ул гулчехра шодравони ол ичра.

Белу оғзинг хаёлидин агарчи лолмен, лекин
Жадал аҳли масаллик ўти умрум қийлу қол ичра.

Халал йўл берма ишрат васфиғаю тут ғаниматким,
Дамо-дам даҳр авзоин кўрармен ихтилол ичра.

Навоий топти муҳлик ноладин ул заъфким, сиққай,
Қаламда нол андоқким, сиғар ул доғи нол ичра.

569

Не бир ёреки, васлим саъйиға помардлиғ қилса,
Не бир розеки, ҳажрим ранжида ҳамдардлиқ қилса.

Қизигроқдурмен ул ой ишқида, ҳар нечақим носих
Бу иш таркида ўзни гарм этиб дамсардлиқ қилса.

Ғами бирла анингдек жуфтменким, ўлгум айрилсам,
Нечақим сарви озодим қўлидин фардлиқ қилса.

Менингдек ақлу динин елга берган топмағай ҳаргиз,
Сабо ҳар нечақим сайр ичра оламгардлиқ қилса.

Фалак ул ойниким мендин йироқ солған била ўлдум,
Тирилмак мушкил эрмас эмди бозовардлиқ қилса.

Ғамидин топмағай мингдин бирин, гар ишқ юз минг йил
Бало аҳлиға чоҳи ғамда ғампарвардлиқ қилса.

Агар кўюнгда ўлтурмоқ топар жониға юз миннат,
Агар йиллар Навоий бу ҳавода гардлиқ қилса.

570

Бас тийра эрди субҳидамим шоми ғамғача,
То шоми ғамда найлагамен субҳидамғача.

Оғзи хаёли буйлаки йўқлуғ сари чекар,
Турмақ бўлурму кимсага мулки адамғача.

Эл рашкидин неким қилур ул, қилмишам қабул,
Меҳру вафову лутфини зулму ситамғача.

Кўйини кўрсанг эрди, йўлунг қисқарур эрди,
Бир умр, эйки, пўя кўтардинг ҳарамғача.

Бот ўлғай, улки васл тилаб, минг йил урса гом,
Айлаб жаҳонни қатъ қадамдин қадамғача.

Бир сарв қоматинг кеби, бир гул юзунг кеби
Йўқ, кезса хулду равзани боғи Эрамғача.

Бўлмиш итинг сафоли Навоийға жому бор
Кўп фарқ ушбу зарф била жоми Жамғача..

571

Бошимға шуълаи ҳижрон туташқандин эмас огаҳ,
Висол авжи уза бошиға олтун тож қўйған шах.

Биравким, юз парий девонавор эткай анга қуллук,
Не билгай ҳолин анингким, парий девона этмиш, ваҳ.

Бало чоҳи гирифтори ҳалокин, ваҳ, қачон билсун,
Сиёсатгоҳида тутқунлариға улки қозғай чаҳ.

Не огаҳ улки, ҳашматдин қуёшни заррача кўрмас,
Қуёш ҳижронидин саргашта бўлса заррае ногаҳ.

Не воқиф васл Мисри ичра манзил айлаган шохе
Гадодинким, анга вайронаи ҳажр ўлди манзилгаҳ.

Мениким қатл учун хос этти фурқат қайда мустанкир,
Биравким, қатли ом этса, эмас кўнглига мустакраҳ.

Мангадур бир парий матлубу зоҳид ҳурға толиб,
Қачон суҳбат чиқишқай, чунки менмен телба, ул аблаҳ.

Тут, эй соқий, фано жомики, ишқ оллинда яксондур,
Агар фосиқ, вагар зоҳид, вагар бўлсун гадо, гар шах,

Навоийни ул ойким, руҳи қудси келди анфоси,
Деса бисмил қилурмен, не дегай ул ғайри бисмиллаҳ.

572

Йўл эрур юз манзил ортиқ мендин ул қотилғача,
Юз ўлум ваҳми бу манзилдин яна манзилғача.

Ваҳки, ҳар маҳфилда ишқим қиссасидур, йўлда ҳам,
Гар киши азм этса бу маҳфилдин ул маҳфилғача.

Гар мени мажнунға ташбиҳ этсангиз, эй аҳли ҳуш,
Не тафовут бўлди, бас, девонадин оқилғача.

Ваҳ, не кофирдурки, ногаҳ тиғ тортиб чикса маст,
Қатлининг муҳтожи бўлғай шохдин сойилғача.

Улки ашким баҳри тўфонида қолди, етмагай,
Нуҳ умри сурса жисми заврақин соҳилғача.

Тош отиб атфолким, ҳар ён сураар мен телбани,
Кош боре қовсалар ул шўхи сангин дилғача.

Хўблар зулми кўнгул мулкин хароб айлар, бале,
Кўп тафовут келди золим шоҳдин одилғача.

Хажр дарди буйлаким жондин малул этмиш мени,
Фарқ ўлумдин йўқтурур бу умри беҳосилғача.

ЛОМ-АЛИФНИНГ ЛОЛАРУХЛАРИНИНГ ЛОБАСИ «БАДОЕЪ»ДИН

573

Кўнглум олғач ул парий мажнуну шайдо қилдило,
Ақлу хушумни жунун даштида яғмо қилдило.

Ўзгача зулму тааддилар била қоним тўкар,
Турфа эрди, турфа ишлар доғи пайдо қилдило.

Хурмати такво тутар эрди, вале маст отланиб,
Бошима чопмоқ била оламға расво қилдило.

Оҳким чектим, кўруб жавлонини беихтиёр,
Ёшурун ишқим улусқа ошкоро қилдило.

Бир қадах қуймоқ била оғзимғаю хирқамға ҳам,
Хирқа майға раҳн ўзумни бода паймо қилдило.

Дайр аро жоми лаболабким ичурди, ҳолима
Хонақаҳ аҳли келиб бир-бир тамошо қилдило.

Беҳуд ўлғач, зулфи зуннориға дин нақдин бериб,
Ишқ бозорида кўнглум турфа савдо қилдило.

Менмен эмдию фано дайрида бўлмоқ майпараст,
Муғбача ишқи улусқа сиррим ифшо қилдило.

Гар ватан дайр ичра топтим, кимсага йўқ ҳеч айб,
Дайр пиридин Навоий бу таманно қилдило.

574

Муниси жон деганим офати жон бўлдило,
Жонима бедодидин шева фиғон бўлдило.

Деди, кўзунг қонини васлим ила турғузай,
Войки, бағрим доғи ҳажрида қон бўлдило.

Гар юзи май тобидин гул-гул эрур қон ёшим,
Юз уза тим-тим томиб, лоласитон бўлдило.

Кўзу кўнгул қонини ёшурай элдин дедим,
Ҳар биридин юз сари юзда нишон бўлдило.

Зухд аро ҳар мушкилимким бор эди, эй фақих,
Жомға май куйғоч-ўқ, барча аён бўлдило.

Кимки замон аҳлидин айламади ижтиноб,
Бир кун ани ҳам дегунг аҳли замон бўлдило.

Яхшилар ичра ватан тутса Навоий, не тонг,
Кимки ёмонлар била бўлди, ёмон бўлдило.

Ё ХАРФИНИНГ ЯҒМОЙИЛАРИНИНГ ЮЗ КЎРГУЗМАКЛАРИ «БАДОЕЪ»ДИН

575

Зулму бедод айлаб андоқ бузмамиш даврон мени
Ким, топа олғай ўзи тузмакка ҳам имкон мени.

Тузмакимдин чарх ожиздур, нединким қилмамиш,
Лутфи тутқан чоғда обод этгудек вайрон мени.

Кофири ишқ ўлмишам, тонг йўқ, сиёсатгоҳ сари,
Бўйнума зуннор боғлаб, чексалар урэн мени.

Ашк мавжида ушалса пайкарим, ваҳ, не ажаб
Ким, урар бир тоғ уза ҳар лаҳза ул тўфон мени.

Истадим кўнглумга тиғин, ғарқа бўлдум қониға,
Чун мен анинг қониға кирдим, тутубтур қон мени.

Ашк баҳри игримига тушмамишмен чиққудек,
Ишқ ул дарёда қилмиш асру саргардон мени.

Кўп суубат бирла олма халқ жонин, эй ажал,
Чунки мен муштоқмен, ўлтур келиб осон мени.

Толиъимнинг қувватин кўрким, балият тошлари
Кимга кўктин инса, айлар ер била яксон мени.

Минг бало захми била ўлди Навоий, қилса халқ
Ишқ сари майл, судраб кўргузур ҳар ён мени.

576

Не май хуштур манга, не гул керакликтур, не гулзоре,
Керак майдин гул очқон ёрнинг гулзори рухсоре.

Не май хуштур манга, не гул керакликтур, не гулзоре,
Керак чун ул ҳаётим гулшанининг сарв рафторе.

Жунун туморида зангору шингарф айлама зоеъ
Ки, дафъ айлар ани ул лаълу хат шингарфу зангоре.

Менинг худ рӯзгорим тийра бўлди шоми ҳижрондин,
Қилинг субҳи висоли шукрин, эй айш аҳли, сиз боре.

Не суд эмди аёғимдин тикон чекмаклик, эй мушфик
Ки, тошлар бирла кўксумга қоқилмиш ҳажр мисморе.

Ниҳони юз ярам бор ҳажр тиғидинки, шарҳ этсам,
Қилур озурда бир олам элин ҳар бирнинг озоре.

Анингдек мастлиғ уйқусидин очқай Навоий кўз,
Сабоҳи ҳашр ул ҳам ёвар ўлса бахти бедоре.

577

Неча кўйидин чиқарға йўл сари боқиб турай,
Чикса эл ёқин талошиб, мен йироқтин телмурай.

Неча ул шўхи бало юз ишва айлаб ҳар тараф,
Мен фиғондин бошима ҳар дам балолар келтурай

Неча эл раҳши совурған гард ила кўз ёрутуб,
Мен йироқтин бошима туфроғларни созурай.

Неча ул юз ўтидин эл равшан айлаб шамъи васл,
Жон қушин ул ўтқа мен парвона янглиғ кўйдурай.

Неча базми айш аро ҳар ким бўлуб ҳамдам анга,
Мен ютуб қоп кулбаи ҳижронда ҳар дам оҳ урай.

Васли жомидин хумори ҳажр чун дафъ ўлмади,
Ўзни ўлмастин бурун майхона сари еткурай.

Эй Навоий, гар манга топшурса шўхи майфуруш
Лаъли май, тутқоч майи лаълин, эваз жон топшурай.

578

Ўлукка жон берур чун нукта айтур лаъли гуеси,
Масиҳо мимидин гўё чиқар жонбахш анфоси.

Қади нахли ҳаётимдур, магар топмиш ҳавову су,

Дами Исо била ҳайвон сунидин сарви раъноси.

Тилар мунглуғ кўнгул ҳар лаҳза ишқинг бир янги доғин
Гадо янглиғки, бир эски дирам бўлғай таманноси.

Эрур аҳбоб базмингда, мени мардуд нетгимким,
Йироқтин ҳам муяссар бўлмағай ҳаргиз тамошоси.

Деманг жисмингда печу рўзгоринг тийра невчундур,
Бу ҳолим бор то тушмиш бошимға зулфи савдоси.

Хумори ҳажр ичинда саъб аҳволимни ул билгай
Ки, ичкай андин айру майни шўхи бодапаймоси.

Тиконлар ҳажр нишидин, чечаклар ашк конидин,
Ажойиб дашт эмасму, Оллоҳ-Оллоҳ, ишқ саҳроси,

Саримўе эмас огаҳ фано ойинидин улким,
Жаҳон бору йўқидин бир саримў бўлса парвоси.

Кўнгул мулки аро солик не жамъият топа олғай,
Агар ҳар дам анга етса хавотир хайли яғмоси.

Мену, муғ дайрию жоми фано, зоҳидға манъим йўқ,
Ячиб кавсар суйидин, боғи жаннат бўлса маъвоси.

Навоий заъфи ғолиб эрди бу кўй ичра ул ақшом,
Агар ўлмайдурур, не эрди итлар шўру ғавғоси.

579

Ҳар неча жавр қилса ноз аҳли,
Тортмай найлагай ниёз аҳли.

Оғзи рамзию нутқи вақтида
Ажзға қойил ўлди роз аҳли.

Кўйи даврида бенаво ушшоқ,
Тавф аро уйлаким Ҳижоз аҳли.

Бузди ҳусн аҳли кўнглум андоқким,
Ёғи мулкини турктоз аҳли.

Риштаи жоним узди мутриби базм,
Узса торин начукки соз аҳли.

Мену ишқи мажози, элтур эса
Йўл ҳақиқат сари мажоз аҳли.

Шамъ янглиғ Навоий ўртанса,
Тонг эмас, буйладур гудоз аҳли.

580

Боғдин келди насиму гул исин келтурмади,
Не тиконларким бу ғам кўнглум аро синдурмади.

Лаъли ёдидинки ютгум дам-бадам ҳасрат суйин,
Оллоҳ-Оллоҳ, қайси қонларким бу ғам юттурмади.

Шоми ҳажрим тийрадур андоқки, кундуз ҳам бўлуб,
Ҳар нечаким эҳтиёт эттим, қуёш билгурмади.

Ҳажр зулмидин дедим айлай ажалға дарди дил,
Оқибат жонимға раҳм айлаб, анга еткурмади.

Васл аро кўп истади жонимки бир дам тинмайин,
Ҳажр то жонимни тандин олмади, тиндурмади.

Қайси гул бедоди бир булбул парин совурдиким,
Чарх зулми ҳам анинг яфроғларин совурмади.

Эй Навоий, бевафодур хўблар, бўлди халос,
Улки баъзиға кўнгул, баъзиға кўз олдурмади.

581

Демаки, қатлима ушшоқи нотавон яхши
Ки, буйла жаврунга бир мен кеби ёмон яхшн.

Хуш улки, қатлға ушшоқ аро ёмонлардин
Ул ой мени соғиниб дедиким, фалон яхши.

Кишики васл тилар, ғурбат ихтиёр этсун,
Ул орзуға бурун тарки хонумон яхши.

Анинг висолида жону кўнгул эмас маҳрам,
Гар ул муяссар ўлур, ғайрдин ниҳон яхши.

Қадахни ташлаки, бас ташналабмен, эй соқий,
Менинг сумурмакима баҳри бегарон яхши.

Не айб, муғбачаға дайр томи узра хиром,
Ёреки қилса қуёш жилва, осмон яхши.

Ажаб малоҳат эмасму юзунгаким, кўрунур

Сенга, сенга чу боқармен замон-замон яхши.

Агарчи келмади бемехр ёр жаври ёмон,
Чу яхши боксанг, эрур ёри меҳрибон яхши.

Навоиё, ёмон элтур чу ноладин ул гул,
Не суд, булбул агар айласа фиғон яхши.

552

Яна ҳнжрон ўти жонимға тушти
Ки, анинг тобидин қоним қурушти.

Хумори ҳажрдин, эй соқийи базм,
Қадахким, чиққалин жоним ёвушти.

Илик бер, кўзга суртай бушмас, эй шўх,
Қафи пойингниким ўптум, не бушти.

Менинг ҳолимға афғон чекти аҳбоб,
Кеча кўюнгадаким итлар улушти.

Азалда ринд хушҳол ўлди майдин
Вале хилват аро зоҳид тумушти.

Сафар ранжи кўнгулдин чиқтиким, ёр
Мени кўргач, равон истаб кўрушти.

Навонй ҳажр ўти урғанда туғён,
Чу урдум бодадин су, ўлтурушти.

583

Қирқиб эрди қошин ул бодапараст худрой,
Тоза чиқмиш, не ажаб, гар десам ани янги ой.

Қирққандин ики-уч кун ўтубон бўлмиш эди,
Уйлаким ханги пай эткайлар ики дилкаш ёй.

Ёпти қаввоси қазо ҳар бирига мушкин қавс,
Отқали кирпик ўкин жон била кўнглум сари, вой

Кошки хаттиға еткурмаган эрди поки
Ким, бу тўти бўлур ул кўзгу била болкушон.

Лўли ўлмоқ тонг эмас, бор эса шахларға ҳавас,
Гар бу юз кўзгусига илги бўлур ошшасой.

Не ажаб, бўлса ерим кунжи қаландархона
Ким, қаландарваш эрур ул санами бепарвой.

Эй Навоий, етилиб қоши анинг, шукр дейким,
Хусни қасрига аён бўлди яна тоқи намой.

584

Муддаилар бетараҳхум, ёр бепарво, баче,
Ҳам алар кўп зулм этарлар, ҳам бу истиғно, баче.

Зулфи занжирн магар бўлғай иложим, эй ҳаким
Ким, димоғимни паришон айламиш савдо, баче.

Мен ўлар ҳолатдаю мотам эди аҳбоб аро,
Буки ақшом қилди кўюнги итлари ғавғо, баче.

Турфа менмен ишқ дашти ичра, йўкса анда бор
Вомику Фарҳод ила Мажнун кеби шайдо, баче.

Мен киши эрмон жунун ичра, йўқ эрса кўргузур
Одамилиқ ул парий пайкар, малаксиймо, баче.

Эй сабо, кўйида итти кўнглумниким, айлар эмиш
Бул-ажабвашлиқлар ул ошуфтаи расво, баче.

Ҳастамен даврон жафосидин, кетургил бодаким,
Нофиъ эрмиш ул маразга соғари саҳбо, баче.

Бода ичким, чарх рифъат аҳлини кўп қилди паст,
Пастларни кўмди туфроғ остига дунё, баче.

Эй Навоий, гар десанг кўп инжимаи давр аҳлидин,
Ҳар не дерлар ё қилурлар, қилмағил парво, баче.

585

Эмас фироқ туни, эй кўнгул, нақора уни,
Эрур замона уни ҳолима фироқ туни.

Бу тийра шомим ила Наҳси анжумин ҳар ён
Фироқ дўзахининг бил шароралиқ тутуни.

Не навъ этай мени саргашта васл йўлин қатъ
Ки, ҳар замон совурур ҳажр даштининг қуюни.

Танимни заъф қилиб субҳа торидек ҳалқа,
Бирин-бирин кўрунуб муҳрадек бўғун-бўғуни.

Фирокнинг ўти гар бот туташса, тонг эрмас
Ки, аҳли дард куруқ жисмидур анинг ўтуни.

Ҳисоб асради дин аҳли қатлин ул кофир
Ки, беҳисобдурур зулфи торининг тугуни.

Агарчи сарвға гул қилди боғбон пайванд
Ва лек сарв қади гулрухумча йўқ йўсуни.

Кўнгулни бузсаю синдурса ишқ, бок эрмас
Ки, хўб эмастурур анинг тузуклугу бутуни.

Чу хирқам ўлди гарав майға, кийма бодафуруш
Ки, доғи ҳажр қўяр ҳар дирам кеби юруни.

Замона аҳлиға гарчи ўюнчиликдур иш,
Енгар ҳам охир аларни замонанинг ўюни.

Навоий олмади кўз анбарин ҳилолингдин,
Нединким ул тилабон кўкта, ерда топти муни.

586

Олача ҳошиялик тўн кийиб ул рашки пари,
Ол этук бирла хиром этса, эрур кабки дари.

Барча гар умр чароғин ўчурур, хушдилмен,
Ғам тунидин мени қутқарса насими саҳари.

Англа ҳар қайсини ишқ аҳлиға бир ҳажр ўқича,
Чикса ҳажрим ўтининг ҳар сари юз минг шарари,

Рутаб лаъликим эрур қомати нахлиға самар,
Не чучук мева эмиш нахли малоҳат самари.

Гул рухсорика май суйи била топти фуруғ,
Суда гул аксимудур ё юзида май асари.

Дўстлар, кўкси шигофини тикардин не осиф,
Уйла мажруҳки, юз порадура анинг жигари.

Йўл хатарликдур, илик чекма таваккулдинким,
Йўқ бу йўл соликиннинг мундин улуғроқ ҳунари.

Эй хуш ул риндки, то келгаю кетгай бир дам,
Бўлмағай дайри фано ичра ўзидин хабари.

587

Онча кўнглумдадурур гулшани ҳижрон тикани
Ки, назар солмас анга ғамзаи новак фикани.

Кўзга сарриштаи тавфиқ хати улдурким,
Судралиб ерга тишон келди итингнинг расани.

Кўз қорасин ўюбон ташлағаним саъб эрмас,
Ончаким солса қорасин ғами ишқинг тугани.

Ғарқи май кўнглак эрур ҳушида йўқ мастингда,
Ё шаҳидингнинг эрур қонға бўялган кафани.

Лолазореки тўкар жола, эрур зорингнинг
Дам-бадам тиш била парголалар эткан бадани.

Гарм меҳр ўлган ила золи фалак топма фириб
Ким, бу айёранинг асру кўп эрур макру фани.

Эй Навоий, қаддинга солди шикаст узра шикаст,
Чун санга бўлди ватан зулфи шикан баршикани.

588

Кош бўлса ҳар туган жисмимда жавшан яфроғи
Ким, ўқи кўнглумга етқач, ўтмаса тандин доғи.

Ишқ абвобин чекар дафтарларинда аҳли дард,
Буйлаким, шингарфгун бўлди шаҳиднинг туфроғи.

Сунбулунгга бир хитое бандадур мушки Хўтан,
Гар далил истар эсанг, бордур либоси ёрғоғи.

Гўё ул шўхнинг кўнглин олибтур ўзга шўх,
Гар эмас бедил, недур элдин кўнгул олдурмоғи.

Ваъда қилдинг ҳам вафо, ҳам қатл, парво қилмадинг,
Қил вафо ваъдангға, ёхуд бурнағи, ё сўнгроғи.

Эйки гул фасли йигитсен, бир нигорнинг доғи бор,
Келса илгингдин май ичкилким, будур ишрат чоғи.

Зулфи савдосида билмаслар Навоий нуктасин
Ким, жунун гуфторидур ёхуд йилоннинг арбоғи.

589

Кўз била кўнглумга бўлмиш гўйиё васлинг чоғи
Ким, кўзумнинг учмоғи тез ўлди кўнглум солмоғи.

Дема кўнглунг мулки қай чоғдин бу навъ ўлмиш хароб,
То бу кишвар аҳлиға тушти фироқинг булғоғи.

Эй кўнгул, қилма аёғи туфроғи ҳаққин қасам
Ким, кўзумнинг ҳаққидур анинг аёғи туфроғи.

Ғам туни кўнглум харошиа гар истарсен далил,
Ийнак-ийнак чарх таҳрикию анжум тирноғи.

Қатл ҳангоми шаҳидингким кўтарди бармоғин,
Гўйи анинг оти мундиндур шаҳодат бармоғи.

Даҳр гулзориға, эй кўнглум қуши, майл этмаким,
Анда булбул қонидин рангин эрур гул яфроғи.

Ҳажр аро қўйдум дирамдек доғлар кўксин ёриб,
Васл эрур мумкин, Навоийнинг чу кўптур ёрмоғи.

590

Уйку ҳамсояларимдин кетарур ҳажр туни,
Ғаҳ бошим ерга уруб, ғаҳ юраким солмоқ уни.

Ғам туни тийра доғи анжуми рахшон демаким,
Ер юзин тутти шарарлар била оҳим тутуни.

Мени саргашта эмон водийи ҳижрондаки, бор
Ғусса туфроғию андуҳ елининг қуюни.

Риштаи жонима ҳар ён тугун андоқдурким,
Тори жисмим аро фарсуда сўнгаклар бўғуни.

Ишқ расвоси деб ўзни тикар эғнига тироз,
Дайр аро тушса фалак энгига хирқам юруни.

Даҳр боғида нечук васл гули бутсунким,
Ҳажр ўқидур ёғини, ашк суйидур жувуни.

Ғар Навоий сўнгакига туташур кўнглидин ўт,
Не ажаб, ишқ ўтидур улу бу анинг ўтуни.

591

Ул қуёш окуйдаю мен музтарибмен ҳар сари,

Уйлаким, фонусдин парвона қолғай ташқари.

Садқаси бўлмоқ эрур мақсуд мен саргаштаға,
Оқуйи давриға буқим айланурмен ҳар сари.

Ичкари ул гул тувурлуғни кўтармаслар, нетай,
Эй сабо фарроши, бир лутф айлабон ул ён дари.

Парда кетгач, мен заифи зорға осон эрур,
Йўлларидин чигнинг солмоқ ўзумни ичкари.

Оқуй ичра ҳар недур, зоҳирдур ул юз тобидин,
Шамъ бўлса уйда, ташқардин бўлур зоҳир бари.

Гар фалак хиргоҳи бўлса пешхонанг, не осиф,
Умр хайли чунки кундин-кунга келмас илгари.

Эй Навоий, ул маҳи хиргахнишин ҳифзи учун
Кўзанақ эрмаски, ҳар сари тикилмиш кўзлари.

592

Хаста жоним риштаси кўрганда ҳажр озорини
Гар узулди, қил анга пайванд зулфунг торини.

Дема оғзин ғунча, қаддин сарвким, эл кўрмамиш,
Сарвнинг рафторини ё ғунчанинг гуфторини.

Гулда холу меҳрда хат йўқ, не янглиғ ўхшатай,
Меҳру гулга хол ила хатлиғ ики рухсорини.

Ёғмади ҳаргиз чу шабнам инжуси гул баргидин,
Анга ташбиҳ этса бўлмас лаъли гавҳарборини.

Не қилурдин қасди сунбул, не этар жон санди дом,
Айламон монанд аларға зулфининг зуннорини.

Чарх қасринда қуёш узра кўнгул майл айламас
Ким, ғанимат тутмиш анинг сояи деворини.

Сайридин пайконларинг кўнглумда топмишдур сабот,
Кўзга илмасмен фалакнинг собиту сайёрини.

Давр сирри пардасин гар очмамишсан, соқиё,
Бода тутким, дей санга бу парданинг асрорини.

Эй Навоий, дахл қилма, гар тилар эрсанг наво,
Ҳар неча хориж наво кўрсанг сипеҳр адворини.

593

Зиҳи наҳли қаддингдин хижил сарв бўстони,
Хат ичра лабингдин мунфаил роҳи райҳони.

Тушумга юзунг кирди ҳам яхши толиъдин,
Кўз очтим, тулуъ айлаб эди субҳи нуроний.

Ғаминг доғи жонимға лабинг холи янглиғдур
Не бўлди сурушсоқ биз муни доғи, сен они.

Фироқ ичра рухсоринг қуёшиға бер жилва
Ки, бас тийра айлабтур мени шоми зулмони.

Дема, ёшурун доғим сенинг ичингда йўқтур,
Ичим ёру кўр улким, эрур нақди пинҳони.

Бақо чун эмас мумкин, мудом ўзни хуш тутқил
Ки, кайғурғали қилмас гари олами фоний.

Навоий, беҳишт ичра фароғат йўлин сўрдунг,
Намудоридур анинг Ҳирининг хиёбони.

594

Сиёсат этти сочинг мушк чун хато қилди
Ки, борча жисми қорариб терига тортилди.

Қадингға қуллуғи аҳдини найшакар бузмиш
Ки, буйла бир-биридин банди-банди айрилди.

Бошинда тож зар ўлди, аёғи остида натъ,
Чу шамъ хидматинг айларда поясин билди.

Магарки кўз юмуб очқунча ноз ўқин оттинг
Ки, бир ажаб тикони кўнглум ичра сончилди.

Кўзи хаданги бало ёғдурурни фаҳм эттим
Ки, раҳши наълидин ўтлар кўзумга чоқилди.

Қадах кетургилу дам урма даҳр сирридин
Ки, мубҳам ўлди бу сўз ҳар нечаки айтилди.

Жигари кабобға майл этмаган эса ул маст,
Навоиё, нега бағрингни ҳар тараф тилди.

595

Сайлларким тўкар кўзум ёши,
Сойининг тошидур ядо тоши.

Даъво этгайму эрди қошинг ила,
Бўлмаса ёйнинг икки боши.

Қахрдин чинки тушти манглайиға,
Чиннинг остида нун эрур қоши.

Рангин эзмакка солмиш оби ҳаёт,
Чехранг очқанда сунъ наққоши.

Қариған чоғда айлади расво
Мени, гарчи кичикдурур ёши.

Не рафиъ ўлди дайр тоқиқи, бор
Меҳр анга шамса, кўк анга қоши.

Гар Навоий қочар фано йўлидин,
Не ажаб, чун йўқ анда йўлдоши.

596

Жон мазраида бўлса, не тонг, дард хирмани,
Оҳимдин ўлди чунки фалак ел тегирмани.

Хаттинг хаёли кўнглум аро қилди юз тешук,
Бу навъ ўлур бузуғда қолин мўр маскани.

Кўнглум ёрур, чу номасини кўздин олмасам,
Уйдекки, зеб қоғаз ила топса равзани.

Заҳми доғи фатилаға ўт тушти, эй рафиқ,
Дард уйининг магар будурур шамъи равшани.

Басдур юзу қаддинг, гулу савсан, яна недурур
Гулгун йилакнинг устида такбанд савсани.

Булбулға, эй гул айла вафо тоза-тозаким,
Серобу тоза доим эмас даҳр гулшани.

Ғамдин Навоий ўлгусидур, кўнглин асрағил,
Чун сенча кимса билмади дилдорлиқ фани.

597

Интизоридин ул ойнинг кўзқи солдим ҳар сари,

Кўз юмуб очкунча ўтти кўз ёшим андин нари.

Ёлиниб ул кўй ити бирла борурмен кўйига,
Ваҳки, ул кўй ичра бормен мен кейин, ит илгари.

Дарду ғам турмиш ясовулдек кўнгул чоки аро,
Кўймамоққа келса ҳушу сабр хайли ичкари.

Кўрмасангким ўтни су тез айлагай, бир-бир турур
Кўнглум ичра қатра-қатра су кеби пайконлари.

Лаб аро оғзинг чучук тил бирла гўё англасам,
Шаҳдлиғ ниши била гул баргини тешмиш ари.

Зоҳиду ҳар лаҳза ўлмак хонақаҳ фикридаким,
То тирикмен чикмағум дайри фанодин мен бари.

Эй Навоий, дема ҳар дамким қадахни қуй тўла,
Майни охир қуйса худ бўлмас қахдин ташқари.

598

Не ишқ эдики, адам айлади вужудумни,
Чу урди соиқа, гардунға чекти дудумни.

Не нукта буду набудумдин айтайинким, ул
Набуд қилди фано ўти бирла будумни.

Агар шикоф эса кўксум яқо кеби, не ажаб
Ки, ҳажр бир-биридин узди тору пудумни.

Бу йўлда суду зиёндин такаллум этмангким,
Тугатти ишқида савдо зиёну судумни.

Чу ишқ кифри аро белга боғладим зуннор,
Бут оллида яна айб айламанг сужудумни.

Юзунг мушоҳадаси қилмиш уйла мустағрак
Ки, ҳажр салб қила олмас ул шухудумни.

Навоий ўздин асар топмон ўлғали ошиқ,
Не ишқ эдики, адам айлади вужудимни.

599

Тилармен ислаб-ислаб ғабғабингни,
Гаҳ ўпсам оразингни, гаҳ лабингни.

Эрур бу бир таманно баски топсам,
Юзум суртарга наъли маркабингни.

Юзу зулфин кўрарга борғум, эй чарх,
Жудо қилғил қамардин ақрабингни.

Фалакдин ўтти гарди анбаролуд,
Чу майдон ичра сурдунг ашҳабингни.

Юзи, эй чарх, бурқаъ очти терлаб,
Булутқа чирма ою кавкабингни.

Қади боринда тўбидин дема сўз,
Қил, эй зоҳид, бийикрак машрабингни.

Навоий, ёр раҳм эткайму, ё раб,
Эшитса мунча «ё раб-ё раб»ингни.

600

Тушта сарву гулдин ислаб бирни, кучтум бирини,
Айлагил, эй сарви гулрух, бу тушум таъбирини.

Англадик ўтлуқ юзи, кўнглум не янглиғ қилди су,
Мўм ароким кўрмамиштур шуъланинг таъсирини.

Дўстлар, дафъи жунунум гар тиларсиз, боғлангиз,
Ул парий кўйида бу девонанинг занжирини.

Сувратингдин ожиз эрса Моний, эрмастур ажаб,
Қайда наққош айлагай килки қазо тасвирини.

Васл ила қилғил бузуғ кўнглум иложинким,
Қилур Шоҳ адл этмак била вайроналар таъмирини.

Ишқу май, эй шайх, азалдин сарнавишт эрмиш манга,
Вах, нетиб хуш кўрмагаймен тенгрининг тақдирини.

Эй Навоий, дерсен ул ой ишқини элдин ёшур,
Оти мазкур ўлса, найлай ҳолатим тағъйирини.

601

Кўксумда наъл бўлди хадангинг нишонаси,
Кўксум уйи эрур анинг омочхонаси.

Пайконларингки, тил кеби кўнглумдин урди бош,
Гўё бир ўтдур улки, булардур забонаси.

Кўп сўз ясади Лайлию Мажнун сўзида халқ,
Эрмас начукки хуснунгу ишқим фасонаси.

Деб эрди бир баҳона била сени ўлтурай,
Ўлтурди, ваҳки, ҳар дам анинг бир баҳонаси.

Меҳри рухунгда меҳригияҳ сабзаи хатинг,
Гўёки холинг ўлди ҳамул сабза донаси.

Муғ дайри пирининг қулименким, ғам этса қасд,
Айлар халос бир тўла жоми муғонаси.

Ишқинг Навоий айлар улустин ниҳон, валеқ
Фош айлар элга замзамаи беҳудонаси.

602

Саҳар куяр ғами ҳажрингда хаста жисм хаси,
Магар ўтумни қилур тез субҳнинг нафаси.

Кўнгулга онча хадангинг тикилди ҳар ёндин
Ки, бўлди хаста кўнгул андалибининг қафаси.

Кўнгулки толпинадур танда, кўюнг истайдур,
Қафасда секреса куш, учмоқ ўлғуси ҳаваси.

Ул ойға етмаса қўл ўтлуқ оҳ ила, не ажаб,
Чинор куйса, бўлурму куёшқа дастраси.

Не ринд ўлса сочинг куфрида етар зуннор,
Жаҳон юзидаги дин аҳлиға анинг мараси.

Талаб йўлидағи овораларға мужда денгиз
Ки, йўлга ходий эрур дўст маҳмили жараси.

Фигонки хасталарин ул Масиҳ тиргузубон
Вале Навоий дилхастани унутти баса.

603

Ваҳки, ҳажринг ўти жисми нотавоним ўртади,
Нотавон жисмимға тушкан шуъла жоним ўртади.

Кўзғабон кўнглум алохону аломон айлади,
Не алохону аломон, хонумоним ўртади.

Барқи ишқинг чунки тушти, хонумоним бўлди кул,

Турфа ўт эрдик, пайдову ниҳоним ўртади.

Дема, ишқим найладиким рўзгорингдур қора,
Ўртади, эй қотили номехрибоним, ўртади.

Лаъли маҳлул айлагандин ўт ёқиб хошок ила,
Ҳажри жоним куйдуруб, жисмимда қоним ўртади.

Бўлмаса ному нишоним, айб қилмангким, фироқ
Рўзгор авроқида ному нишоним ўртади.

Шоми ҳажрида шафақ кўрсанг, Навоий, бил яқин
Ким, фалакни шуълаи оҳу фиғоним ўртади.

604

Гул не бўлғайким, юзунг ҳажрида кўргаймен ани,
Солсалар кулбамға, хас янглиғ супургаймен ани.

Базмидин бўлса насибим бир сўнғак, то умр бор
Ислагаймен, йўқки ит янглиғ кўмургаймен ани.

Жон чиқар ҳолатда келди ёру таскин топти жон,
Эмди номаҳрам деб истармен итургаймен ани.

Кўнглум ўтидин ёрут меҳринг чароғин, эй сипехр,
Сарсари оҳимдин ул дамким учургаймен ани.

Лабларинг ҳажринда гар худ бода хуро лаълидур,
Мумкин эрмасурки, оғзимға етургаймен ани.

Уйла ҳижрондин тилармен беҳуд ўлмоқ, эй рафик
Ким, фалак жомин тўла тутсанг, сумургаймен ани.

Эй Навоий, телба кўнглум итти, эмди истамон,
Неча тоғу даштдин истаб кетургаймен ани.

605

Йўқки, ёмғурдин мени ҳолимға даврон йиғлағай,
Кўргузуб гулгун булут истар магар қон йиғлағай.

Анжум эрмаским, эрур афлок ашки донаси,
Ҳар тун аҳволимға баским чархи гардон йиғлағай.

Чок бағрим қону доғин кўз ёшим дафъ этмади,
Лола нафъидур, нечаким абри найсон йиғлағай.

Кўз курубтур ашкдин ул ой ҳавоий ишқида,
Бас килур охир булут чун улча имкон йиғлағай.

Парда ичра йиғлаб ашким, ваҳки, пинҳон қолмади,
Шамъ фонус ичра элдин қайда пинҳон йиғлағай?

Муътабар эрмас, агар зарқ аҳли кўп тўккай сиришк
Ким, мушаъбид оз дирам истаб фаровон йиғлағай.

Ҳажр тигидин не ғам ҳар дам Навоий йиғласа,
Кимки бўлди пора-пора бағри, осон йиғлағай.

606

Гар баҳор эл топса бўстондин гулу райҳон иси,
Келур ул райҳон ила гулдин манга ҳижрон иси.

Менки бир гулдин жаҳон боғида бўе топмадим,
Найлайн, қилса муаттар даҳрни бўстон иси.

Лаъли ҳажринда ниҳон ашким сўзин агёр аро
Деса бўлмаским, келур ул навъ сўздин қон иси.

Қайдаким жонбахш лаълидин Масиҳосо калом
Сурди, ул ердин келур юз қаридин сўнг жон иси.

Жон иси тутти жаҳонни, мен борурмен кўйига
Ким, тилар эл жон иси, мен истарам жонон иси.

Эй гадо, олам элига шайалиллаҳ демаким,
Бу чамандин келмади ҳаргиз гули эҳсон иси.

Чун Навоийға келур ҳижрон иси ҳар дам, не суд,
Гар баҳор эл топса бўстондин гулу райҳон иси.

607

Тан қора туфроғ ўлуб, оҳ ўти охир бўлмади,
Гарчи хас кул бўлғач, андин шуъла зоҳир бўлмади.

Ҳуснунга меҳр этти даъво, зулфдин чиққач юзунг,
Тун ҳижобиға кириб мажлисқа ҳозир бўлмади.

Дема кўксунг чокини ёпқилки, кўп ёптим валек
Чоклик кўнглак анинг чокига сотир бўлмади.

Орзу айлармен ўпсам, деб кўзумни ҳар замон
Ким, сенинг юзунгдин ўзга юзга нозир бўлмади.

Ўртамакта фурқатинг шогирдидур дўзах, валек
Пеша айлаб касб устодича моҳир бўлмади.

Вах, не манзилдур фано кўйиким, анда етмайин
Кимса икки кавндин осуда хотир бўлмади.

Эй Навоий, қайғу етса чархдин, ич бодаким,
Кетмади даврон ғами, то жоми доир бўлмади.

608

Кеча келгумдур дебон ул сарви гулру келмади,
Кўзларимга кеча тонг отқунча уйқу келмади.

Лахза-лахза чиқтиму чектим йўлида интизор,
Келди жон оғзимғаю ул шўхи бадхў келмади.

Оразидек ондин эрканда гар этти эҳтиёт,
Рўзгоримдек ҳам ўлғанда қоранғу келмади.

Ул париваш ҳажридинким йиғладим девонавор,
Кимса бормуким, анга кўрганда кулгу келмади.

Кўзларингдин неча су келгай, деб ўлтурманг мени
Ким, бори қон эрди келган, бу кеча су келмади.

Толиби содиқ топилмас, йўқсаким кўйди қадам
Йўлғаким аввал қадам, маъшуқи ўтру келмади.

Эй Навоий, бода бирла хуррам эт кўнглунг уйин,
Не учунким бода келган уйга қайғу келмади.

609

Нозук ҳарир агар танингга ҳойил ўлмағай,
Кўрса жамод мумкин эмас мойил ўлмағай.

Чун тору пуди лутфда жон риштасидурур,
Тонг йўқтурур, агар танингга ҳойил ўлмағай.

Лаълинг хаёли жон аро бир нақш туттиким,
Оби ҳаёт ила ювсалар, зойил ўлмағай.

Осори ҳажр агар будурурким, кўрар кўнгул,
Дўзах аломати бу сифат ҳойил ўлмағай.

Қилдим кумуш билакларидин бўсаи савол,

Мендек жаҳонда хомтамаъ сойил ўлмағай.

Исботи жузви лоятажаззо қилиб хирад,
Оғзинг вужуди нуктасига қойил ўлмағай.

Йиллик ибодат эрмиш аёғингда саждае,
Бошин Навоий олмағуси то йил ўлмағай.

610

Чехра ўти бирла кўнглум хонумонин ўртади,
Оташин гул ишқи булбул ошёнин ўртади.

Ишқ кўнглум боғин асраб тоза, охир солди ўт,
Боғбони мастдекким, бўстонин ўртади.

Оташин лаълингда хол эрмаски, қўймиш тоза доғ,
Ҳар баҳона айлабон ушшоқ жонин ўртади.

Ишқ ўтидин зор кўнглум ичра солдинг сўзи ҳажр
Ким, бу янглиғ бирта куйган нотавонин ўртади.

Сўзи ишқим дафтариға ҳар кишиким солди кўз,
Ўртаниб Фарҳоду Мажнун достонин ўртади.

Ишқ зуҳдум хайлиға ўт солса, тонг йўқким, бу барқ
Даҳр аро кўп буйла тақво корвонин ўртади.

Хонақаҳға солди ўт киргач Навоий дайр аро,
Ҳирфавардек ганжким топти, дўконин ўртади.

611

Оҳким, номехрибоним азми бедод айлади,
Бир йўли мехру вафо расмини барбод айлади.

Кўрқарам, аҳли вафо оҳи анга қилғай жафо,
Бу жафоларким вафо аҳлиға бунёд айлади.

Бўлмади ношод охир дам гунаҳ бўлғай дебон,
Бегунаҳ аҳбобни мундоқки ношод айлади.

Бир дам нчра тунд сайле қаҳр ила қилди хароб,
Ҳар вафо қасрики, йиллар ани обод айлади.

Дам урарға топмади ҳад кимса то ушшоқ учун,
Шаҳна айлаб ғамзасин, кирпикни жаллод айлади.

Тинди абнойи замоннинг ихтилофи табъидин,
Кимки ўз табъини бекасликка муътод айлади.

Кўнгли мулкин истар обод, ваҳ, бузар хайли фирок,
То Навоий азми мулки Астробод айлади.

612

Гар яна бир қатла ўз васлингга еткурсанг мени,
Истасам хажринг, бихилдурмен гар ўлтурсанг мени.

Ул эшикдин киргум уй тошини итдек айланиб,
Бу эшикдин тош ила юз қатла гар сурсанг мени.

Қолгуси бир доғ кўюгда кулумдин ёдгор,
Ёзғуриб хижрон гуноҳи бирла куйдурсанг мени.

Орзудур остонинг туфроғида ўлмаким,
Тоза жон топқум, гар ул туфрокка топшурсанг мени.

Гарчи журмум кўп, хушо ул журмким, таҳқиқ учун
Сўрғали гаҳ-гоҳи ўз қошингга келтурсанг мени.

Тарки жон этгим, бошим бўлғусию ул остон,
Сен билурсен, лутф қилсанг, хоҳ ёзғурсанг мени.

Каъбаи кўйига юз кўйдум, бу йўлдин ёнмағум,
Эй Навоий, ҳар нечаким йўлдин озғурсанг мени.

613

Чу ул ҳури париваш жилва айлар вақт, ноз эткай,
Малак хайли кўруб андоқ балони ихтироз эткай.

Таолаллоҳ, не истиғнодур ул ҳусн ичраким, нозин
Юз онча айлағай, ошиқ неча арзи ниёз эткай.

Ёрутқай эл кўзин барқи жамолинг ламъаси ҳар дам,
Вале мен хаста кўнглининг ишин сўзу гудоз эткай.

Кўпу озим фидосидур анинг, яъники шавқу сабр,
Агарчи ул санам кўп жавр қилғай, раҳм оз эткай.

Ўзин пок айламай ошиқки, ёр оллинда қўйғай бош,
Эрур ул навъ, зоҳидким таҳоратсиз намоз эткай.

Кўп ўлмиш бул-ажаблик ишқ аро ул жумладин бир бу
Ки, шоҳи Ғазнавий маҳкум бўлғай, ҳукм Аёз эткай.

Чу ҳақ нури юзунгда зоҳир ўлди, бебасар улким,
Ҳақиқат расми бор эрканда ишқингни мажоз эткай.

Ториқтим хонақаҳдин, хуштурур майхонаким, анда
Аёқчи жоми май тутғай, муғанний нағма соз эткай.

Чу солсам эски хирқамни, харобот аҳли, тонг эрмас
Ки, ҳар бир-бир юрунни андин эгнига тироз эткай.

Эрур ҳисни ҳасин матлубу зикри бўлғали эмин,
Хавотир хайли солик кўнглига чун турктоз эткай.

Навоий ёр ила бўлса, ҳарамдур анга дайр ичра,
Агар майли Ажам қилғай, гар оҳанги Ҳижоз эткай.

614

Менинг бахтим юзи ғам кочидин ул кун қора бўлди
Ки, кўнглум ул кўзи, қоши қораға мубтало бўлди.

Қутулмиш эрди ошиғлиқ балосидин кўнгул, кетмиш
Ул ой кўйига, билмон, ёна анга не бало бўлди.

Қошу киприкларинг кўнглум уйин қилди камонхона,
Алифлардин ўқу ҳар наъл анга бир ҳалқа ё бўлди.

Бузулған хаста кўнглумдин ўқин зинҳор чекмангким,
Ул уйга бу сутун, ул нотавонға бу асо бўлди.

Лабингға қайси тил бирла фидо дей хаста жонимни,
Анга жоним фидоким, жони лаълингға фидо бўлди.

Ажаб муҳлик эмасму ишқ дашти, эй мусулмонлар
Ки, бир мўриға ҳар кун туъма икки аждаҳо бўлди.

Фано истар эсанг, тут дайр пири илгидин жоме,
Нединким хонақаҳ шайхи иши зарқу риё бўлди.

Вужудум фоний айлаб олди дин бир муғбача, тонг йўк,
Агар зуннор боғлаб, масканим дайри фано бўлди.

Навоий, ғуссадин махлас тиларсен, масту беҳуд бўл
Ки, даврон дарду ранжиға даво бу бўлди, то бўлди.

615

Бир кун мени ул қотили мажнуншиор ўлтургуси,

Усрук чиқиб, жавлон қилиб, девонавор ўлтургуси.

Гар заъф ила ожизлигим кўнглига раҳме солса ҳам,
Бошимга етқач, секретиб беихтиёр ўлтургуси.

Васли аро гар ўлтурур, жонимга юз минг шукр эрур,
Чун қолсам андин бир замон, ҳижрони зор ўлтургуси.

Ошиқ бўлурда билмадим, мен нотавони хастаким,
Ҳажр ўлса, ғам куйдургуси, васл ўлса ёр ултургуси.

Майдон аро, эй аҳли дин, кирманг тамошосиғақим,
Юз кўрмайин ул қофири чобуксувор ўлтургуси.

Лаълинг закоти май тутуб тиргузмасанг, эй муғбача,
Дайр ичра мен дилхастани ранжи хумор ўлтургуси.

Дерлар Навоий қатлиға гул-гул очибтур оразин,
Кўргунча ани, войким, бу хор-хор ўлтургуси.

616

Гар аламимга чора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай,
Вар ғамима шумора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

Ранжима йўқ эса адади хост бу эрса найлайн,
Дардима гар канора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

Жамъ эмас эрса хотирим, жамъ ўлуриға, зоҳидо,
Ҳожати истихора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

Ёрдин элга комлар, буки менинг сари гаҳи
Кўз учидин наззора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

Машъали васл ила улус шоми мунаввару менинг,
Бахтима бир шарора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

Қисми азалға шодмен, буки фалак риояти,
Ҳолима ошқора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

Дедим, эрур Навоий ўз дардиға чорасиз, деди,
Гар аламимга чора йўқ, бўлмаса бўлмасун, нетай.

617

Ваҳш хайлин дашт аро мен телбаи маҳзун сари,
Ом ғавғоси хаёл эт шаҳр аро Мажнун сари.

Ҳам борурда, ҳам ёнарда ўткудекдур чархдин,
Чикса ул ой ҳажрида оҳим ўти гардун сари.

Шамъиға парвона майлидекдурур кўнглум қуши,
Борса ногаҳ ул қаду рухсори оташгун сари.

Турфа кўрким, носихим Фарҳод ила Мажнун эрур,
Бул-ажаб ҳолимға боқиб тоғ ила ҳомун сари.

Ҳар тун афзун бўлган оҳим ўтиға жоним сипанд
Ким, газанде етмагай ул ҳусни рўзафзун сари.

Соқиё, куп кунжидин тут бизга лаъли нобким,
Бу боринда майл бўлмас ганжи Аффридун сари.

Эй Навоий, мажмаъул баҳрайн бўлгай ошкор,
Майл қилса сайли ашким ногаҳон Жайхун сари.

618

Ашк хунобидин ўлмиш кўзларим уммон кеби,
Қон ёш аритмоғдин илгим панжаи маржон кеби.

Кўнглум ўтидин қизорған ҳар тараф пайконларинг,
Су бўлуб эмди томарлар захмлардин қон кеби.

Танни гар дўзах ўти куйдурса, жонни ўртамас,
Қилмағил ҳеч ўтни, ё раб, шуълаи ҳижрон кеби.

Ишқ даштида қуюн чекмас фиғон, ваҳ, бўлмасун,
Хоксори бодпаймое бу саргардон кеби.

Сабзай хат ёпқан оғзинг ўпсам, эй гул, не ажаб,
Туфроғимдин ғунча бутса захмлиқ пайкон кеби.

Даҳр боғинда неча кунким тириксен, айш қил
Ким, яна топмоқ эмас маълум бу бўстон кеби.

Эй Навоий, ишқиму ҳусни эрурлар ончаким,
Мен анга ҳайронмену ул доғи мен ҳайрон кеби.

619

Бир парий пайкар ғами ошуфтаҳол этмиш мени,
Элга аҳволим демактин гунгу лол этмиш мени.

Мен ҳавойини, не тонг, кўргузсалар бир-биргаким
Эгма қошинг фикри андоқким ҳилол этмиш мени.

Ошкор этмас эдим ишқин, вале ўткан кеча
Бода зўр айлаб, йиғи безътидол этмиш мени.

Ёр кўйи ичраким туфроғ ила тенг бўлмишам,
Ишқ ғавғоси бу янглиғ поймол этмиш мени.

То танимға ўт туташмиш, барқдекдур ҳайъатим,
Фурқатинг то заъфдин андоқки нол этмиш мени.

Ўт солурмен оҳ ила оламға мен ким, зуҳд ким,
Зоҳиди афсурда оё не хаёл этмиш мени.

Дашти ваҳшиға анис ўлсам Навоийдек, не тонг,
Ул парий савдоси чун Мажнун мисол этмиш мени.

620

Ҳижрон куни ҳар хастаки жононға йўлуқти,
Қил уйла тасавурки, ўлук жонға йўлуқти.

Зулфунг қора қайғусида жононға йўлуққан,
Зулмат ичида чашмаи ҳайвонға йўлуқти.

Қочти кўнгул ашқимдину оҳим аро тушти,
Ёмғур суйидин қочтию тўфонға йўлуқти.

Мажнунға йўлуқти, манга ғам даштида иткан
Мажнун демаким, ғули биёбонға йўлуқти.

Ҳайронлиғима ҳайрати мендин доғи ошти,
Ишқ аҳлидин улким мени ҳайронға йўлуқти.

Давронда камол ичра қуёштин бийик ўлди,
Ҳар зарраки бир комили давронға йўлуқти.

Ишқ аҳли иши топти бори васл ила чора,
Бечора Навоий ғами ҳижронға йўлуқти.

621

Кимки бир кўнгли бузуғнинг хотирин шод айлағай,
Онча борқим, Каъба вайрон бўлса, обод айлағай.

Гарчи халқ озодасимен, ёр агар бандам деса,
Андин ортуқ англаким, бир банда озод айлағай.

Ёрдин ҳар кимки бир сўз дер, туганмасдин бурун,

Истарамким, аввалидин ёна бунёд айлагай.

Ёр ҳижронидин ўлгумдур, бу навъ эрмиш сазо
Ул кишигаким, биравга ўзни муътод айлагай.

Неча сабр авроқи ёзгай кўнглуму бир оҳ ила
Сарсари ишқинг етиб, борини барбод айлагай.

Шайхдин зухди риёи касб ўлур, ё раб, қани
Дайр пириким, фано расмини иршод айлагай.

Одам авлодида камдур одамилиқ шеваси,
Одам эрмас, улки майли одамизод айлагай.

Не балодурким, фалак ҳар кимга чекса тиғи кин,
Ёнгилиб аввал менинг жонимға бедод айлагай.

Беша ичра девлар мақтули ўлсун, эй парий,
Гар Навоий ёна азми Астробод айлагай.

622

Тиғи ҳижронинг кириб кўнглумни ғамнок айлади,
Ичкаридин кўкрагимни сар-басар чок айлади.

Айлади мен зори маҳзунни балову жавркаш,
Улки дилдоримни мундоқ масту бебок айлади.

Хусн аро улким насибинг қилмади жуз поклик,
Хотирим лавҳини ғайринг нақшидин пок айлади.

Зор жисмим ламъаи хуснунгдин ўртанмак не тонг,
Чунки ишқ ул бирни ўт, бу бирни хошок айлади.

Дам уруб, гардимни еткур кўйига, эй субҳи васл
Ким, танимни ҳажр бепоён туни хок айлади.

Маърифат нахлидин ул ориф ҳамоно топти бар
Ким, тафаккур бирла фаҳми моарафнок айлади.

Носиҳо, ул хусндин қилмас Навоий манъини,
Ҳар кишиким ишқ атворини идрок айлади.

623

Чун илик бермаски ўпсам, ул ситамкор илгини,
Бир киши илгин ўпайким, ўпкай ул ёр илгини.

Чун аёғи туфроғин ўпкунча топмон эътибор,
Сўяса ҳам ногаҳ, ўпарга не ҳадим бор илгини.

Жон сотармен хоки пойингға, нединким, аҳли байъ
Туттурурлар сотқучи бирла харидор илгини.

Зулфидин, тонг йўқ, калимуллоҳдек этса аждаҳо
Ким, яди байзодин айлабтур намудор илгини.

Сўрғали келса Масиҳим бошима доманкашон,
Ул этакдин ким олаолғай бу бемор илгини?

Доғу қондин бордурур улким очилмиш лолазор,
Ҳажринг айёмида чексанг ошиқи зор илгини.

Эй Навоий, билки, ҳижрон даштидин бўлмас халос,
Сайр аро матлуб агар тутмас талабгор илгини.

624

Биравки ишқ била қилди муттаҳам бизни,
Не навъ йўқ дейликим, этти муҳтарам бизни.

Ғамингда бир-ики дам қолди, жонни ботроқ ол,
Ҳаёт ваҳмидин ўлтурма дам-бадам бизни.

Кўнгул не мужда берурсенки, базм аро туно-кун
Ҳарифлар аро ёд этмиш ул санам бизни.

Демангки, тиғ суруб, бошимизни солди қуйи
Ки, қилди ҳажрда шарманда ул карам бизни.

Фироқ муҳлику васл ичра шодлиғ муҳлик,
Фироқи ўлтурур эрмиш, висоли ҳам бизни.

Ичарда дурди май айлаб синук сафолни жом,
Бўлур бу жоҳ ила давр аҳли деса Жам бизни.

Навоий айлади ҳижронда нолаю фарёд,
Хароб қилди ул оҳанги зеру бам бизни.

625

Ваҳки, савдодур димоғимда, паришонлиғ доғи,
Телба кўнглум ичра ўз ҳолимға ҳайронлиғ доғи.

Гар мени олам эли бедоди бузди, бок йўқ,
Оламедур бу бузуғ оламда вайронлиғ доғи.

Хонумоним гаҳ бало тоғи, гаҳе ғам даштидур,
Буйла ким кўрди алохонлиғ, аломонлиғ доғи.

Қатлим айлаб қонимаким кирдилар кўзу кўнгул,
Иккиси душмандурурлар жонима, қонлиғ доғи.

Ёр келгумдур дебон бордию келмас, ваҳ, яна
Бевафолиғ зоҳир этти, аҳди ёлғонлиғ доғи.

Ҳажрида ўлтурмадим ўзни агар кўрсам юзин,
Инфиолим доғи суд этмас, пушаймонлиғ доғи.

Фурқати даштида ҳам саргашта, ҳам оворамен
Ким, қуюнлуғдур ишим, ғули биёбонлиғ доғи.

Даҳр элининг зулми гар будурки етти жонима,
Қилмайин анда ватан биллаҳки, меҳмонлиғ доғи.

Эй Навоий, сен худ иттинг, кимса сендек итмасун,
Шоҳидин ҳирмонлиғу моҳидин армонлиғ доғи.

626

Коми лаълингнинг хаёлидин кўнгул қозғонмади,
Тушта су ичкан била лаб ташна ҳаргиз қонмади.

Оҳ саргардон кўнгулдинким, ул ой кўйи сари
Борғали бир ҳам бизинг сари яна айлонмади.

Кўр, не ўт бўлғайки ўртандим, қаёнким солдинг ўт,
Ёлғиз ул ўтдинки мен куйдум, кўнгул ўртонмади.

Ҳажр аро ўлмакни хўй эттимки, чун топтим висол,
Ўлмак эткач орзу оллинда жон эмгонмади.

Ҳажр ўлтургон қиёмат доғи кўпмас, кўрмадик
Уйкуким, ғавғое рустаҳез ила уйғонмади.

Ўлмак осондур, кўнгул узмак биравдин саъб эрур,
Эй хуш улким, кўнгли бир бадмеҳр ила ўргонмади.

Гар Навоий заъфи тебрангунча бор эрди, валеқ
Ҳажр ўқи кўксикаким тегди, яна тебронмади.

627

Не чоғлиғ тошким Фарҳод ушотти,

Фалак борин йиғиб бошимға отти.

Менинг афсонам эрди бул-ажаброқ,
Неча Мажнун сўзин ровий узотти.

Тахаррук қилмади ҳажр ақшоми чарх,
Сиришкимдин магар болчикқа ботти.

Ўлум сардобаси эрдик, гардун
Манга ором учун маскан ясотти.

Фироқ оллинда эрди шахд янглиғ,
Мазоқимким ўлум захрини тотти.

Кўп эрди ишқ бозорида савдо,
Мени гардун вале оламға сотти.

Навоий лаъли серобинг ғамидин
Юрак қонини кўз ёшиға қотти.

628

Барча базм аҳлиға луъбатбоз ишининг хайрати,
Келтуруб хайрат манга ҳар лаҳза ул Чин луъбати.

Чун қаригон чоғда мен луъбатқа бўлдум шефта,
Ваҳ, не тонг, атфол лаъбининг бошимға меҳнати.

Шайх пандидин не осифким қилур луъбатни манъ,
Менки, жонимни олур бир шўх луъбат ҳасрати.

Гарчи луъбат бирла бут бир-бирдин эрмаслар йироқ,
Ваҳки, луъбатлар аро ул бут эрур жон офати.

Ҳам ани луъбат дейин, ҳам бут дейин, невчунки бор
Зотида бут ҳуснию ҳуснида луъбат зийнати.

Чарх золиким ўзин луъбатдек оройиш берур,
Қочқил андинким, эмас луъбат, эрур ҳақ лаънати.

То Навоий бўлди луъбат сари вола, ваҳки, бор
Барча луъбатбозлар ҳангомасиға улфати.

629

Эй хуш улким, бағрима бир лоларухдин доғ эди
Ким, ҳавосинда сабодек жилвагоҳим боғ эди.

Ўтқа ёгин гар берур таскин ва лекин шавқида
Кўз ёшимнинг ёғини ўтлуғ кўнгулга ёғ эди.

Майдек икки лаълу ул мусҳаф кеби юздин кўнгул
Усрук эрди икки соат, гар замоне соғ эди.

Тўтиёлардин кўзум айлаб эди қатъи назар,
Сурмаси чун чобукум майдонидин туфроғ эди.

Риндлар, тавбам не тонгким, умр ўтуб исён била,
Дўсти олий дарғаҳиға азм айлар чоғ эди.

Барқи раҳмат чоқилурда тоғ эмас хошокча,
Тавба вақти ғам йўқ, ар журмум нечукким тоғ эди.

Вақт чун етти, Навоий ҳаққа қилди бозгашт,
Гарчи золи чарх иши юз лобаю минг лоғ эди.

630

Дашт аро дерменки Мажнунни ўзумга учратай,
Хуш андин ўрганиб, девоналиғни ўргатай.

Зухду тақво аҳли пандимға агар жам ўлсалар,
Ғам эмас, бир оҳ барқидин борисин бутратай.

Боғ гулгаштида беинсофлиғдур, гар десам
Сарвни қаддингға, гулни оразингға ўхшатай.

Ул гул уйғонмас қуёш чиққунча, ҳар тун неча мен
Нолаи шабгир ила тонг қушларини уйғотай.

Ул парийваш тифл махтабдин торикмиш, пири дайр
Қўйки, бир дам ани мажнунлуғлар айлаб ўйнатай.

Бўлсалар Фарҳоду Мажнун бул-ажаб ҳолимни деб,
Гоҳ ани кулдурай, гоҳи бу бирни йиғлатай.

Деб эмишсен бир хаданг отқум Навоий кўнглига,
Тўқта ончаким, қарори йўқ кўнгулни тўқтатай.

631

Ўқунгким жисми урёнимға етти,
Танимдин ўтмайин жонимға етти.

Булут гар зоҳир этти барқ ила раъд,
Қачон бу ўтлуғ афғонимға етти.

Чаманда жилва айлаб нахл ҳошо
Ким, ул сарви хиромонимға етти.

Қочиб чиқсам, не тонг, ғам тоғи узра,
Бало сайли чу вайронимға етти.

Дедим, невчун сабо келди паришон?
Деди, зулфи паришонимға етти.

Бир ўқким элга отти ул қоши ё,
Юз ўқ бу жони қурбонимға етти.

Навоий, бағриму кўнглум ўтидин
Туташти, чунки бир ёнимға етти.

632

Ҳаво хушдурур, тут қадах, ёр, ахи,
Қадахни ўзунг бурна сипқор, ахи.

Чу сипқардинг, ани ёна қил тўла,
Улуғроқ топиб жом зинҳор, ахи.

Ўзунг бирла тенг тутма соғар манга,
Сен озодасен, мен гирифтор, ахи.

Ҳилолий қадах бирла сен бода ич,
Манга жом тут чархикирдор, ахи.

Ғамимдин бўлур чарх жавфи тўла,
Муни ҳам қил андин намудор, ахи.

Майи соф ҳам тутмасанг, яхшидур,
Ғамим дафъиға дурди хаммор, ахи.

Замон жаври бирла замон аҳлидин
Замоне бу бедилни қутқар, ахи.

Манга гар бу навъ айласанг ёрлик,
Санга доим ўлсун худо ёр, ахи.

Навоий жаҳондин кечиб иста ёр,
Санга буйла ғурбатда не бор, ахи.

633

Келса ёру бўлмаса ҳамрах рақиби тийра рой,

Қилмаса гард имтизожи оби ҳайвонимни лой.

Келса ёру ҳамраҳи бўлса рақиб, озурдамен,
Келмаса ёру рақиб келса сарвақтимға, вой.

Ёр чун ёлғуз қошимға келмаки мумкин эмас,
Чорае йўқтур, агар шабгун булутдин чикмас ой.

Гар иковлон келсалар ҳам бок эмастур, негаким,
Бу бир этса ғамфизиқ, ул бир ўлғай ғамзудой.

Дахр боғида тикандин айру чун гул бутмади,
Гар тикан жонкоҳдур, аммо эрур гул жонфизой.

Васл софи гар йўқ, эй соқий, манга тут журъае,
То куяй бир дам балойи ҳажринг устига лой.

Эй Навоий, юзига юз суртмак қилма ҳавас,
Қоний ўл, бўлсанг эшики туфроғиға чехрасой.

634

Сўра келмади ёр беморини,
Бу иш қилди беморроқ ёрини.

Кўнгулсизлик андуҳидин, ваҳ, не ғам,
Киши кўрса ёнида дилдорини.

Анингким қадин тубий этти худой,
Биҳишт этти гулзор рухсорини.

Не ҳад кўнглакинг истамаклик, валеқ
Ярам тиккали бир анинг торини.

Мусаввирға жоним фидо айласа,
Эзиб лаъл ул лаб намудорини.

Юзунг даврида гўё наққоши сунъ
Қуёш бирла тенг тутти паргорини.

Кўнгулни фироқ уйла зор эттиким,
Магар васл дафъ эткай озорини.

Хумор олди жон, эй кўнгул, ишқ де,
Чу кўрсанг фано дайри хамморини.

Навоийға жавр этма, кўр лутф ила
Тани зорини, жони афгорини.

635

Поклар кўнглидур ул орази маҳваш сари,
Ростлар майли ҳам ул қомати дилкаш сари.

Кўнглум ул ён чекадур, негаки Мажнун кўнгли
Ё парий сари чекар, йўкса парийваш сари.

Зулф очиб, бизни мушавваш қилиб ўтти, лекин
Илтифот этмади бир дам бу мушавваш сари.

Халқ майдон аро ҳар сари боқиб, ваҳки кўзум
Рокиби маҳваш ила маркаби абраш сари.

Онча накш ўйнади афлок менинг бирланким,
Боқа олмон яна бу сақфи мунаққаш сари.

Ахтари наҳсдурур мухтасиб, ар бода тўкар,
Зузанб дер, киши солса назар ул фаш сари.

Жонни бир дов ила гар хаста Навоий ўйнар,
Ул муқаммир сифат, албатта, эрур ғаш сари.

636

Бизга етмас эрди бир номехрибон дарду ғами
Ким, фузун ҳам бўлди ёри меҳрибоннинг мотами

Икки ёр эрди манга — номехрибону меҳрибон,
Меҳрибон борди, қолиб номехрибон дарду ғами.

Борди улким бор эди ҳам маҳраму ҳам меҳрибон,
Жон бериб бўлмон бу бир номехрибоннинг маҳрами.

Ҳар жароҳатким урар номехрибоним бағрима,
Меҳрибоним бу жароҳатларнинг эрди марҳами.

Ваҳки, минг захм урса жонга эмди бу номехрибон,
Йўқ иложиға кўнгулнинг меҳрибону ҳамдами.

Муғтанамдур, ул парий бор эрса ҳам номехрибон,
Даҳр аро чунким топилмас меҳрибонваш одами.

Меҳрибоним чикса оламднн, Навоий, чора йўқ,
Ёрдин ҳам хуштурур номехрибонлиғ олами.

637

Ёр борған чоғда бормиш бедилин ўлтургали
Келдию келган эмиш ўлтурганин куйдургали.

Оллоҳ-Оллоҳ, эй ҳаётим, ул боришқа бу келиш
Ким, бири куйдургали бўлғай, бири ўлтургали.

Хоҳ ўлтур, хоҳ куйдурким санга бердим ризо,
Рози эрмасмен вале, жоно эшикдин сургали.

Итларин анинг аяб бошимни қилмон туъма ҳам,
Ишқ юз турлук балият бошима келтургали.

Хони васлингдин улусқа баҳра еткуржилки, мен
Яхшимен сойил кеби ҳасрат ебон телмургали.

Даҳр элидин ихтироз эт, эй кўнгулким, мен доғи
Мухтариздурмен вафосизлиғлари билгургали.

Эй Навоий, ишқ бизни гарчи расво айлади,
Ул не қилса, пардаи китмонға ани чуркали.

638

Улус қўзғалур, гўё ёрим етишти,
Улус офати, гул узорим етишти.

Яна гард кўзга эрур тўтиё ранг,
Ҳамоноки чобуксуворим етишти.

Томар қатра-қатра кўзум ёши гул-гул,
Магар боиси хор-хорим етишти.

Жаҳонга агар ўзга зеб ўлса, тонг йўқ,
Жаҳон зеби бирла нигорим етишти.

Не тонг, нолада қолмаса ихтиёрим
Ки, зулм ичра беихтиёрим етишти.

Очилса нишотим гули, йўқ ажабким,
Бузуғ боғима навбаҳорим етишти.

Хуш улким, Навоий етишқач, деди ёр
Ки, овораи беқарорим етишти.

639

Оҳки, ишқ айлади шайдо мени,

Солди жунун кўйига савдо мени.

Ишқ ила савдо бўлубон муттафиқ,
Айладилар даҳрда расво мени.

Дашт аро Мажнун демайинким, вухуш,
Келдилар айларга тамошо мени.

Кимники ишқ истади қатл эткали,
Ҳажр равон айлади пайдо мени.

Кимки мени ўлтурур, ул тиргузур,
Йўкса қочар, кўрса Масихо мени.

Дайр эмас эрди ерим, озғуруб,
Солди буён бир бути тарсо мени.

Войки, ўлтургали қилмас писанд,
Ишқ яна кимсани илло мени.

Соқийи гулчеҳрадин ошуфтамен,
Демаки, маст айлади саҳбо мени.

Ёр Навоийни тилаб, эй кўнгул,
Ё сени ўлтургусидур, ё мени.

640

Гулшан ичра жилваи ноз этса жонон қомати,
Туфроғ ўлган соядек сарви хиромон қомати.

Нозанин қаддинг тириклик гулшанининг нахлидур,
Сарву туби сендек ўлмоқнинг не имкон қомати.

Сарвдек уксуни ахзар бирла Лайли қаддидур,
Токдек юз хам била Мажнуни урён қомати.

Гарчи қомат чексалар, элга бўлур майли намоз,
Ваҳки, дин қасди қилур ул номусулмон қомати.

Васл шоми равшан ўлди партави рухсоридин,
Йўқ ажаб, десам эрур шамъи шабистон қомати.

Даҳр элидек эгридурлар шўхлар боштин аёқ,
Тик назарда туз экин ул аҳди ёлғон қомати.

Эй Навоий, хўблар қаддида йўктур эътидол,
Нега ўхшар сарвдин ундуррак инсон қомати.

641

Ваҳки бир ғойиб хаёлидин паришонмен, басе,
Ҳуш мендин ғойиб, ўз ҳолимға хайронмен, басе.

Ул куёш борди бузуб кўнглумни, сен ҳам, эй сипеҳр
Бир йўли бузма мени, невчунки вайронмен, басе.

Оллида жон бермадим васли замонин қизғониб,
Фурқатида ул тирикликдин пушаймонмен, басе.

Лаҳза-лаҳза буки йиғлармен ғамидин талх-талх,
Айб эмаским, мубталои дарди ҳижронмен, басе.

Тоғ ила водийда, эй Фарҳоду Мажнун, сиз топинг
Офиятким, мен алохону аломонмен, басе.

Васли комин сабру сомондин топарлар, ваҳки мен
Ҳажр ошуби аро бесабру сомонмен, басе.

Ёрдин қосид келур дерлар, фироқу васлдин
Не хабар келтурмакин билмай ҳаросонмен, басе.

Дину дониш аҳлиға бер тавба, эй носихки, мен
Маст тун-кун дайр аро бебоку нодонмен, басе.

Эй Навоий, дашти ваҳши ичра бўлсам, шод бўл
Ким, кириб ҳуш аҳлиға бу вақт инсонмен, басе.

642

Не кун ўлғайки, нигорим келгай,
Боғи умрумда баҳорим келгай.

Умр боғида баҳор улдурким,
Сарв қад лола узорим келгай.

Ўлмагаймен йўлида, гар бошима
Секретиб шаҳсуворим келгай.

Ул гадо жониға ўт тушкайким,
Олғали шамъи мазорим келгай.

Кўйида итти кўнгул, ваҳ, қачон ул
Масти девона шиорим келгай.

Қани майким, чу ичиб маст ўлсам,
Кўкка туз бокқали орим келгай.

Эй Навоий, тиламон хуру парий,
Шояд ул базмда ёрим келгай.

643

Юзи хуршидидин кўзлар қамошти
Ва лекин тобидин жонлар тутошти.

Бу хуршид узра майдин гуллар ўлғон,
Гул узра қатралар янглиғ ярошти.

Сочи савдосида ошуфта қиссам
Тасалсул бирла бир-бирга улошти.

Ажални жон олурда енгди ҳажринг,
Нечаким ул мунинг бирла ўчошти.

Кўлини тўлғади ишқинг хираднинг,
Агарчи ул мунунг бирла талошти.

Фалактин нолани, тонг йўқ, ошурмоқ,
Фалак зулми чу бизга ҳаддин ошти.

Шафақдин кўк юзи гулгун эмаским,
Фироқингдин Навоий қони тошти.

644

Боғ аро гўё сабо солмиш эди жонон иси
Ким, етишқач гул иси, мен топтим андин жон иси.

Лаъли кўнглум қатлини қилмоққа бўлди нуктасанж,
Эй кўнгул, дам асраким, келди бу сўздин қон иси.

Юзу хаттининг насимидин чу топтим тоза жон,
Ваҳ, не жонимға керак эмди гулу райҳон иси.

Борди ул ён зор кўнглум, бермагай ташвиш анга,
Захми исланган кўнгулнинг етса ногоҳон иси.

Оғзию дур тишларидин руҳума айтур хабар,
Келса ногаҳ жола тўлған гунчаи хандон иси.

Гунча атрин хушламасмен менки, кўнглум боғида
Дарк этарга ўрганибмен занглиғ пайкон иси.

Холи савдосин дема кўнглунг нега фош айлади

Ким, ёшурғон бирла бўлмас мушкнинг пинҳон иси.

Муҳтасиб гар аҳли фаҳм ўлса, йиқилғай маст ўлуб,
Кўп ушатқондаки айлар боданинг туғён иси.

Гулдин ул гулрух исин топқач Навоий очти кўз,
Уйлаким, Яъқуб кўнглакдин махи Канъон иси.

645

Бошни гар ерга кўя олмон, боқиб моҳим сари,
Бошима туфроғ совурмоққа борай шоҳим сари.

Тун аро анжум тутунда учқун англар, солса кўз
Кимса, кўнглум ўтидин бўлса аён, оҳим сари.

Мен кўнгулдин рашк элтурмен, кўнгул мендин ҳасад,
Истаса кўнглумки, қилсам азм дилхоҳим сари.

Ул қуёш сари борурда соя ҳамроҳимдурур,
Рашкдин боқмон кейин бир қатла ҳамроҳим сари.

Жон лабинг шавқидин огаҳ бўлғали айлар Масих,
Жон берур чоғда таважжуҳ жони огоҳим сари.

Эй кўнгул, ул ҳусн ганжидин гадолиғдур ишим,
Гарчи йўқ парвойи анинг шайалилоҳим сари.

Ҳусни боғидур назаргоҳим, Навоий, зинҳор
Солмағил гоҳи назар боғи назаргоҳим сари.

646

Бу сабабдин ёрумиш гўё Хуросон кишвари
Ким, чиқибдур бохтардин офтоби ховари.

Бохтарға тегру ховардин ёритмоқ жуз қуёш,
Равшан эрмас барча гар худ бўлса моҳу Муштарий.

Қайси моҳу Муштарий улким қуёш бир ламъадур,
Нуридин, ваҳ, буйла ким кўрмиш саодат ахтари.

Ул не юздурким, ёзарда васфини юз минг қуёш
Сафҳа гар еткурса юз йилда туганмас дафтари.

Ҳуснини анинг қуёш ташбиҳи қилмоқ уйладур
Ким, дегайлар хўблиқда девга ўхшар парий.

Бўлса ҳусни юз қуёшча, ишқим ўтидин эрур,
Бир шарар юз минг тамуғнинг шуъла бирла ахгари.

Эй Навоий, сен кеби ошиқ магар лойиқ экин,
Ҳар кишиким, дилбарингдек бўлса анинг дилбари.

647

Истамон кўнглумни айларда хаёл ул моҳни
Ким, тахайюл бирла сайр айлар, нетар хамроҳни.

Кўнглум истарни тилармен боринг, эй ою қуёш,
Сизни кўнгли истамас, улким тилар дилхоҳни.

Ўқи захмин тан аро ул юз хаёли ёрутур,
Уйлаким, Юсуф жамоли равшан эткай чоҳни.

Жону ақлу ҳуштин кечкил дединг, қилдим қабул,
Тарк эта олмон, нетай наззораи гаҳ-гоҳни.

Ғарқа бўлди нотавон жисмим сиришким баҳрида,
Ғарчи су неча теранг бўлса, чўмурмас коҳни.

Ошиқ эрсанг кўрмагил, эй шаҳ, гадоларни ҳақир
Ким, балолиғ ишқ фарқ этмас гадою шоҳни.

Эй Навоий, ёр эшиги покларга қибладур,
Қилмағил кўз қонидин оғишта ул даргоҳни.

648

Заъфликдур, дедилар, ул бути маҳ сиймони,
Жон фидою тан анга садқа, кўнгул қурбони.

Улки жонимдурур, ул бўлса бу янглиғ ранжур,
Қайда бўлғай мени бедилға ҳаёт имкони.

Кўр недек ҳуллаи гулранг уза ётмиш бемор,
Ё эрур даврида қатл айлаган элнинг қони.

Дўстлар, оллида отимни тута олмасангиз,
Нақди жонимни бошиға эвурунг пинҳони.

Барги гул узра дегай шаҳд ёпушмиш кўрган,
Буки тутмишдур учуқ ул лаби шаккархони.

Садақа, чунки балоларни рад айлар, ё раб,
Жон анга садқа қилай манга бағишла они.

Эй Навоий, яна дам урмаким, ул ой дер эмиш
Ким, кеча уйкуга қўймас мени ит афғони.

649

Не дилоромеки, сўрғай дарди ҳолимдин гаҳе,
Не дил афгореки, қайғурғай малолимдин гаҳе.

Сарсари оҳимға ўт тушсин, хушо, мушкин насим
Ким, берур эрди хабар наврас ниҳолимдин гаҳе.

Эй Хўтан жайранлари, неткай бу мажнун кўнглума
Нафхае еткурсангиз мушкин ғазолимдин гаҳе.

Тийра наҳсият дурур кулбамда, ани, эй сипеҳр,
Равшан эткил ахтари фархунда фолимдин гаҳе.

Турфа кўргилким, лаби зикрин топармен жон аро,
Айласам ғойиб маозаллоҳ хаёлимдин гаҳе.

Телба кўнглум итти, лекин ул парийга ёд бер,
Эй сабо, девонаи безътидолимдин гаҳе.

Фикр этармен васлини гоҳи, вале кирганда хуш,
Асру кўп шармандамен фикри маҳолимдин гаҳе.

Ул қуёштин меҳру, мендин тийралик, ваҳ, истарам
Ер ёрилса, ерга кирсам имфиолимдин гаҳе.

Эй Навоий, зулми кўп эрса, пушаймонмен яна,
Ўзни озод истасам ул шўҳи золимдин гаҳе.

650

Ёйиб оразда мушкин холларни сунбулунг доми,
Кўнгулнинг кушлари ул дому су донанинг роми.

Чаманда сарву гул бўлғай, не сарву қайси гул ваҳ-ваҳ,
Қачон бўлғай чаманнинг сен кеби сарви гуландоми.

Не янглиғ субҳи васлидин тутай уммиди равшанлиғ,
Сахардин чун эрур новмид ҳажримнинг қора шоми.

Дема парвона, де Жибрил, агар бир ғам туни ногаҳ
Кишига берса бир шамъи шабистон васли пайғоми.

Кўнгул заъфи кам ўлмас фурқатингда, ваҳ, ўнгалғайму

Маризеким, қилур ҳар дам балият заҳри ошоми.

Аёғимға тикан синжобу хоро хулла, тонг эрмас
Бу дамким боғламишмен Каъбаи кўйининг эҳроми.

Бу йўлда гармрўларнинг тонг эрмас гар чокин янглиғ,
Жаҳонпаймолиғ этса, ёрутуб оламини ҳар гоми.

Фано дайри доғи зуннор ила буттин уятлиғдур,
Риёи шайхнинг афсурда дини ботил исломи.

Навоий фарду беҳуш ўлғанин деманг қачондиндур,
Ҳамондинким, ани маст этти ваҳдат жомидин Жомий.

МУҲАММАСЛАР

1

Шарбати юҳйил изом эрни майи нобиндадур,
Сураи «вашшамс» тафсири юзи бобиндадур,
Шарҳи мозоғулбасар наргислари хобиндадур,
Лайлатул меърожнинг шарҳи сочи тобиндадур,
Қоба қавсайн иттиҳоди қоши меҳробиндадур.

Ул қади тўбидин ортуқ юзи ризвондин жамил,
Ким берур жон лаъли ҳар ким бўлса кўзидин қатил,
Лаъли рашкидин фиғон айлаб, қилиб ашкин сабил,
Кўп югурди равзада айнан тусаммо салсабил,
Топмади ул чошниким, шаккари нобиндадур.

Жон берур эрди Хизр суйи халойиққа сарих,
Исо ўлук тиргузур эрди деб алфози фасих,
Лаълидин токим-такаллум қилди ул шўхи малих,
Хизрнинг айни ёшунмиш кўкдин инмас ҳам Масих,
Нетсун ул, муъжиз бу дам ёкути серобиндадур.

Хаттидин бўлди хижил сунбул била мушки татор,
Қоматиға сарв ила шамшоддин юз қатла ор,
Фаррух эрмас орази наврўзидек ийду баҳор,
Зулфиға қадру барот ўшар вале юз фарқи бор,
Сўз анинг ёниндағи хуршиду маҳтобиндадур.

Ҳар гадо эгнида бўлса эски тўн ё чоки жайб,
Билмай асли ниятин қилмоқ ғалатдур шакку райб,
Эй Навоий, чун санга маълум эмастур сирри ғайб,
Лутфини майхонада ошуфта кўрсанг, қилма айб
Ким, бу мажнун ихтиёри зулфи қуллобиндадур.

2

Неча, эй ой, мендин айру айлағай даврон сени,
Бўлмағай йилларда кўрмак бир нафас имкон сени,
Жон тилар, кўнглум уйинда айлағай меҳмон сени,
Кел-кел, эй ороми жонимким, тилайдур жон сени,
Чехра очким, кўрмак истар дийдаи гирён сени.

Борғали ул шўхким жоним суроғин олмади,
Жисм ани истаб не саҳроким қадамни солмади,
Йўқтурур бир дамки, бу водийда бағрим толмади,
Эй ғазоли мушкбў, келким, қуюндек қолмади
Водие ахтармаған, истаб бу саргардон сени.

Фурқатингдин, эй парий, кўнглум хаёли заъфдин
Фориғ эрмастур замоне қилу қоли заъфдин,
Демаким, невчун кўрунмайсен малоли заъфдин,
Сен парий пинҳон учун мен ҳам камоли заъфдин,
Ғойиб ўлдум эл кўзидин кўргали пинҳон сени.

Чикти ул ой ҳуониға зийнат бериб, зевар тақиб
Қатл этарга жонни зор айлаб, кўнгулга ўт ёқиб.
Ани кўргач, кўзни дарё қилди қон ёшим оқиб
Қон аро гар ғарқасен, эй кўз, не тонгким, бир боқиб,
Зор кўнглумни чу қон эттинг, тутубтур қон сени.

Қани улким, соғари васлингни берсанг илгима,
Ҳазл этиб гоҳи гулу гаҳ нуқл терсанг илгима,
Ноумид эрмон, нечаким кирмас эрсанг илгима,
Гарчи мумкин йўқ, вале бир қатла кирсанг илгима,
Борса бош, элдин чиқармоқ ўзга не имкон сени.

Гарчи дей олмонки неткил, нетмагил, эй муғбача,
Ҳажр ила жонимға ҳар дам етмагил, эй муғбача,
Раҳм этиб ҳар дам қошимдин кетмагил, эй муғбача,
Кўз юзунгдин олмасам, айб этмагил, эй муғбача,
Айлай олмон дийдадин ғойиб мени хайрон сени.

Гар мени мажнуни шайдо пўя қилсам баҳру бар,
Йўқса шаҳру кўй аро ҳар ён югурсам беҳабар,
Демагилким, ҳар эшикка невчун айлабсен гузар,
Эй парий, гар телбараб бўлмиш Навоий дарбадар,
Будурур максуд ангаким, истагай ҳар ён сени.

МУСАДДАСЛАР

1

Жоним ўртарга ул ўтлуқ чехра гулзори Ҳалил,
Ани равшан айлаган кўкурд ўти ёнида нил,
Ё раб, ул ҳусну жамол авжида юз минг ою йил
Не жамолингга завол ўлсун, не ҳуснингга бадил
Эй жамолинг лоязолу бебадал ҳуснунг жамил,
Ой юзунгдур аҳсани тақвим учун равшан далил.

Турфадурким, юз уза икки лабинг гўё бўлур,
Бир қуёш икки Масихоға қачон маъво бўлур,
Кўнглум ичра қошларингдин ҳайратим пайдо бўлур.
Ким, қачон бу навъ бир қурбонда икки ё бўлур,
Зулфунгиз ҳайронименким, йилда бир ялдо бўлур,
Ойда ким кўрди ики ялдо тун мундоқ тавил?

Ул оғиз пайдо эмастур нуктае айтилмайин,
Бил доғи зоҳир эмас борикбинлиқ қилмайин.
Ул аён эрмас адам сари назар очилмайин,
Бу яқин бўлмас, вужуд асбобидин айрилмайин,
Оғзингу белингнинг асрорин камоҳи билмайин,
Мушкофу хурдабинлар ичра тушти қолу қил.

Кўзларинг бодоми ҳажридин бўлуб жисмим сақим,
Чикти жоним, эй қора кўз, баски ҳажринг берди бим,
Бу васийят қилмишамким, мушфиқу ёру надим
Наъшима ул кўй туфроғини қилғайлар ҳарим,
Чун қора бодом тобут узра расмидур қадим,
Кўз жанозам сари солким, сенсизин бўлдум қатил.

Боракаллоҳ, эй сабо, аҳлан ва саҳлан марҳабо
Ким, хабар кўп бердинг ул гулчехрадин қилмай ибо,
Васлиға чун еттиму очти жамол ул дилрабо,
Узлукум борди фано елига андоқким ҳабо,
Ишқ маҳв этти мени, сен чик ародин, эй сабо,
Лима Оллоҳнинг мақомида не ҳожат Жабраил.

Нечаким сурсун Масих анфоси жонпарвар калом,
Ёки жаннат васфида Идрис қилсун эҳтимом,
Чарх боғи бирла жаннат гулшанин қилман мақом
Ким, манга ҳоло банақд, эй зоди сарви хушхиром,
Сунбулунгдур уктаи раъсу юзунг моҳи тамом,
Оразинг фирдавсу, қад тўбию лаълинг салсабил.

Ул парийнинг чун эрур қон тўккали моҳир кўзи,
Ул сабабдин ҳар нафас юз қатл этар зоҳир кўзи,

Эй Навоий, сеҳр бирла чун бўлур нозир кўзи,
Ҳар назарда ўлтурур мен хастани соҳир кўзи,
Жон берур Лутфию қилмас бир назар кофир кўзи,
Толеъимға, оҳким, усрук экач бўлди бахил.

2

Ишқ зор этти халойиқ ибтилоқидин мени,
Ҳар замон бир таънагир муҳлик адосидин мени,
Ҳажр худ куйдурди дарди бедавосидин мени,
Ҳам ўлум қилғай халос анинг жафосидин мени,
Эй ажал, озод қил хижрон балосидин мени,
Бир йўли қутқар улуснинг можаросидин мени.

Ишқ боғи ҳолатин сўр ошиқи огоҳдин
Ким, қазосинда тафовут йўқ гадоға шоҳдин,
Ҳам суйи пайкон юраклар ичра қозғон чоҳдин,
Ҳам ҳавоси ўтлуқ оҳи нолаи жонкоҳдин,
Заъфим ошти ҳажр боғида сиришқу оҳдин,
Қутқар, эй васл, ул чаман обу ҳавосидин мени.

Неча хижрон ўтиға онсиз мени куйдургасен,
Жонима ҳар лаҳза фурқат шуъласин етқургасен,
Нотавон кўнглумга ҳар дам юз бало келтургасен,
Зор жисмимни ажал водийси сари сургасен,
Эй ажал, кўрқутма ўлтургум дебон, ўлтургасен,
Гар тирик топсанг фироқининг жафосидин мени.

Кофири ишқ ўлмишам, ишқингға имоним фидо,
Бўлса юз имон санга, эй номусулмоним, фидо,
Ишқ аро рашк айлади бу жисми вайроним фидо,
Ҳажр худ қилди неким бедоду пинҳоним фидо,
Ишқу рашқу ҳажри муҳлик, ваҳ, анга жоним фидо
Ким, чиқарғай бу балоларнинг аросидин мени.

Муддаий ким ҳар замон айлар жафо бунёду зулм,
Сабру хушумни берур андоқ жафо барбоду зулм,
Жон била кўнглумни айлар ул жафо ношоду зулм,
Гарчи таъбиға анинг бўлмиш жафо муътоду зулм,
Ҳар неча ўтқарса ҳаддин муддаи бедоду зулм,
Ўтқара олмас висолинг муддаосидин мени.

Дарди хижрон қасди жоним айлади бил, соқиё,
Ҳажрдин жонимгадур ҳар лаҳза юз йил, соқиё,
Уйла дард ичра эрур худ сабр мушқил, соқиё,
Ушбу дардимға даво жоме карам қил, соқиё,
Дерки, сабр эткил ҳакими ақл, қилғил, соқиё,
Бир қадаҳ бирла халос анинг давосидин мени.

Чун Навоий жонини май орзуси куйдурур,
Йўқ гадоликқа ажаб майхоналарда гар юрур,
Журъаи дайр аҳли бергунча замоне телмурур,
Шоҳ агар мундоқ гадони салтанатқа еткурур,
Эй Хусайний, салтанатдин онча фахрим йўктурур
Ким, дегайлар кўйининг хайли гадосидин мени.

ТАРЖИЪБАНД

I

Эй кирпичи нешу кўзи хунхор,
Жонимни неча қилурсен афгор.

Лаълинг ғамидин кўнгулда эрди,
Ҳар қонки сиришким этти изҳор.

Хайхотки, ҳажринг илгидиндур
Жонимда алам, танимда озор.

Юзунгни кўруб мени рамида,
Ишқ ўтиға бўлгали гирифтор.

Сен эрдинг мажлисим ҳарифи
Ким, еди ҳасад сипехри ғаддор.

Юз ҳасрат ила мени айирди
Васлингдин, аё, хужаста дийдор.

Эмдики фироқ аро тушубмен,
Топқунча яна ҳариф, ё ёр.

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

II

Жонимға қилур эсанг жафони,
Гаҳ-гоҳ арода кўр худони.

Дардинг била уйла шодменким,
Ўлсам доғи истамон давони.

Сендин дер эдимки чора бўлғай,
Ҳажр этса ҳазин бу мубталони.

Ҳар лутфки, мен тутар эдим кўз,
Юз войки, сенда кўрмон они.

Васлинг била дедим айлайн шод,
Бу шифтаи жони бенавони.

Қасдимға вале чекибдурур халқ
Юз ханжару новаки жафони.

Мен доғи қачон зарурат ўлса,
Бир гўшада ўлтуруб ниҳони,

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

III

Гаҳ-гоҳ итим деб айлагил ёд
Девона қулунгни, эй парийзод.

Бир лаҳзада бузди сайли ашким
Ҳар тарҳки сабр қилди бунёд.

Ҳар рукъаки ёзди сабр ила хуш,
Совуғ нафасимдин бўлди барбод.

Кўп истама кўнглум изтиробин,
Қуш талпинурич нечукки сайёд.

Сен гарчи ғамимдин этмадинг фикр
Ё телбалигимни қилмадинг ёд.

Султонсену йўқтурур санга ҳукм,
Лекин мени дардманди ношод.

Бу ғуссаға топмасам чу тадбир,
Ҳар лаҳза чекиб фиғону фарёд.

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

IV

Билмонки, юзунг парийдек, эй жон,
Невчун яна кўздин ўлди пинҳон.

То бўлди юзунг ниҳон кўзумдин,
Ашк ўрниға тинмайин оқар қон.

Лутфунг била бир кун этмадинг ёд,
То тушти манга балои ҳижрон.

Ваҳ, қани бурунғи меҳру пайванд,
Гўё унутулди аҳду паймон.

Бахтим кеби душман ўлдунг охир,
Бу дардға юз нафиру афғон.

Сендин манга чун ғараз сен-ўқ сен,
Бас бўлди фироқу васл яксон.

Таҳқиқ чу англадимки, эмди
Васлингға етарга йўқтур имкон.

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулға мунис.

V

Жисмингки эмас ҳаётдин кам,
Не жисмики, руҳ эрур мужассам.

Бир-бир соғиниб лабинг ҳадисин,
Қон йиғлар ики кўзум дамо-дам.

Ғамгин тиласанг мени қутилмай,
Ғамдин тиласам ўзумни хуррам.

То бўлди бу зори хаста маҳрум
Васлингдину ғамға бўлди маҳрам.

Чекти кўнгул андоқ ўтлуғ оҳе
Ким, куйди шарори бирла олам.

Бу навъ шароралиғ ўтумнинг
Таскини учун мени ҳазин ҳам.

Ранжингни тилай танимға роҳат,
Нишингни дейин ярамға марҳам.

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулға мунис.

VI

Ул дуржи ақиқу лаъли сероб,
Жузъимдин оқиздилар дури ноб.

То жоми муҳаббатингни тортиб
Кўнглумға етишти ишқдин тоб.

Ҳам дўстлар ўлди манга душман,
Ҳам тарки муҳаббат этти аҳбоб.

Сендин ажаб эрди бори, эй дўст,

Душманлар учун тузатмак асбоб.

Маҳрум қулунгни маҳрам этса
Васлинг ҳарамига ҳайи ваҳҳоб,

Кўюнгни қилай ўзумга қибла,
Қошингни этай кўзумга меҳроб.

Ёхуд етибон хумори ҳижрон,
Васлинг майи бўлди эрса ноёб,

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

VII

Эй кишвари ҳусн узра ҳоким,
Хўблар бори ҳазратингда ходим.

Буздунг бу кўнгулни ложарам мулк —
Вайрон бўлур, ўлса шоҳ золим.

Ҳижрон мени чунки ўлтурур зор,
Сен ҳам мадад этмагинг не лозим.

Ҳар нечаки беиноят ўлуб,
Қилдинг мени бегуноҳ мужрим.

Уммид будурки, ёна тенгри
Қилса мени мақдамингга азим.

Иқбол кеби туруб қошингда,
Бўлсам яна хидматингга жозим.

Васлингга ғазал тафаккур айлаб,
Унутгамен ушбу байтником.

Ёдингни қилай ҳарифи мажлис,
Фикрингни этай кўнгулга мунис.

ҚАСИДА

Чун ниҳон қилди турунжи меҳр рахшон талъатин,
Ошкор этти фалак бир тавқи ғабғаб ҳайъатин.

Бас хаёли равшани эрди вале андоқ дақиқ
Ким, назаргоҳ англар эрди гаҳ йўқ анинг диққатин.

Уйла зоҳир бўлдиким, қилғай ани кўрган киши
Дилбарим қошиғаю менинг қадимға нисбатин.

Ё хуруси чарх қилди ошкоро шаҳпарин,
Ёки Баҳром айлади зоҳир қиличи ҳиддатин.

Ё тушуб қолди алам устидаги рахшанда наъл,
Чун нигунсор айлади хуршиди рахшон раъиятин.

Ё Уторуд қилкида зарҳал туганди, кўкта чун
Ёзди айни ийднинг аввалғи жузвий сувратин.

Ё фалак қаддин ҳам айлаб, келтуруб бир ҳалқа ёй,
Ихтиёр айлайдурур Доройи аъзам хидматин.

Бу ажойибдинки етти раҳбанинг аввалғиси,
Зоҳир этти, солди туғёнға қўнгулнинг ҳайратин.

Мойил ўлди кўк тамошосиға ҳисси босира,
Топти чун ҳар лаҳза бир аъжуба пайкар руъятин.

Бор эди иккинчи масканнинг муқиме нодире,
Кўп билик аҳли дуруст эткан анга ўз ҳирфатин.

Су кеби ҳар зарф аро тутқан ҳам анинг рангини,
Ўз димоғиға солиб ғарро қасида фикратин.

Айламакка таҳният арзини байрам жашнида,
Шаҳ вужуди чун мушарраф қилса тахти шавкатин.

Жилвагар учинчи гулшан ичра раъно шоҳиде,
Бутратиб бўлмоққа ақл ошуфта зулфи накҳатин.

Соз этиб чангу тузуб ул унга руҳафзо суруд
Ким, малак кўнглига солиб айш ила май рағбатин,

Чолибон накшу амал боғлаб Навоий шеъриға,
Ийд жашни хуш тутарға шоҳ базми ишратин.

Йўқ эди тўртунчи манзилнинг шабистонида шамъ,

Бориб эрди ёрутурға шах ҳарими хилватин.

Не учунким рўза юбсидин димоғ айларга ратб
Айлабон майли сабуҳий, тузса базми ҳимматин.

Ҳар тараф шамъи муанбар дуди ногаҳ қилмағай
Тийра ҳам нозук димоғин, ҳам эрамваш суҳбатин.

Хукмрон бешинчи торам авжида бир қаҳрамон,
Тиғи қаҳридин томиб қон, сурса кину ваҳшатин.

Худ ила жавшан кийибу боғлабон тиғу камар,
Рустам ойин соз этиб пархош ҳайжо олатин.

Ким, сахаргаҳ чун кабоқ майдониға отланса шоҳ,
Оллида қилғай ясовуллукқа зоҳир журъатин.

Ўлтуруб олтинчи манзар узра бир фархунда зот
Ким, вужуди айлабон зоҳир малойик исматин.

Руҳ англаб жабҳасидин нури тақво ламъасин,
Ақл топиб зотидин илму саодат савлатин.

Айлабон иншоки минбар узра тангла хутбада,
Зоҳир эткай шоҳ отидин сўнг дуою мидҳатин.

Мустиқан еттинчи дайр ичра муаммар ҳиндуе,
Рангу сайри кўргузуб ушшоқ шоми фурқатин.

Сабрдек коҳил хирому ҳажр янглиғ тийрарўй,
Кимса билмай жунбушу ороми тули муддатин.

Шоҳдин байрам шараф топқонни англаб, гум қилиб
Оби ҳайвондек адам сари нухусат зулматин.

Секкизинчи соҳат узра юз туман сиймин бадан
Зоҳир айлаб сабза узра жола ёққон ҳайъатин.

Йўкки гардун, ложуварди атласин ёпиб қазо,
Гавҳару дур бирла соз айлаб саросар зийнатин.

Ёпқали шаҳнинг фалакваш тахтиға байрам куни
Чун ёпар жинси башар хайлиға хони раъфатин.

Тўққузунчи боргаҳ андоқки луъбат чодари,
Ўйнаиб чархи мулоиб анда юз минг луъбатин.

Ким чу шах байрам нашоти қилғали тузганда жашн,

Ҳар ўюнчи зоҳир эткан чоғда лаъбу санъатин.

Шоҳнинг инъому эҳсонидин ўлғай баҳравар,
Кўргузуб ўз фаннида ул ҳам камоли диққатин.

Бу таажжублуқ сафардин чун тааккул қилди уд,
Сайр аро қилған кеби зоҳир Уторуд ражъатин.

Чун Уторуд чархиға етгим, табиат қилди майл,
Кўргали назминки зоҳир қилди табъи жавдатин.

Ул худ эткан эрмиш ушбу шеърима фикри жавоб,
Матлаъи бу эрди, кўрдум чунки назми рикқатин:

«Эй, сенинг қошинг қилиб зоҳир янги ой хижлатин,
В-эй, юзунг шарманда айлаб ийди акбар талъатин»

Чун бу матлаъни эшиттим, рашк туғён айлади,
Фош қилмоқ истадим оллида табъим қувватин.

Шоҳ мадҳида бу матлаъни рақам қилдим равон
Ким, кулоқ тутти Уторуд зоҳир айлаб ҳайратин.

«К-эй қошингнинг рашки айлаб ҳам янги ой қоматин,
Ийди рухсоринг қилиб нобуд байрам зийнатин».

Чун Уторудни хижил қилдим нишоту завқ ила,
Уйга кирдим, кўрдим анда сархуш ул жон офатин.

Келган эрмиш маҳвашим байрам ҳилолин кўргач-ўқ,
Зойил айларга кўнгулдин савму тақво меҳнатин.

Ҳам ҳаёда кўргузуб ақли мужаррад пайкарин,
Ҳам сафода англатиб руҳи мужассам сувратин.

Лафзи зоҳир айлабон ҳар лаҳза руҳуллоҳ дамин,
Нутқи айлаб ҳар дам ифшо руҳи қудси ҳолатин.

Ҳам узори синдуруб хуршиди рахшон равнақин
Ҳам дудоғи паст этиб лаъли Бадахшон қийматин.

Чун мени кўрдик, кирдим музтариб, қилди савол:
Ким не ҳол ўлмиш санга, шарҳ эт анинг кайфиятин?

Юз тафохур бирла арз эттим Уторуд ҳолини
Ким, бу матлаъ бирла синдурдум шукуҳу шавкатин.

Анинг у ўз матлаъимни чун ўқудум оллида,

Табъидин айлаб тамаъ кўнглумда таҳсин ғоятин.

Кулдию оллинда бор эрди қалам бирла давот,
Ёзди бу матлаъни бир соатқа бермай мухлатин:

«К-эй, юзунг зоҳир қилиб байрам сабоҳи сафватин,
Анда қошинг айлабон пайдо янги ой ҳайъатин».

Мен бўлуб беҳолу масруъ уйлаким кўргай ҳилол,
Оби ҳайвондек кўруб жонбахш лафзи лийнатин.

Ҳайратимдин шоҳ базмиға ўзумни еткуруб,
Шарҳ этиб бу сўзни ҳайратқа солурға ҳазратин.

Ҳам Уторуд, ҳам ўзум, ҳам ул париваш назмини
Бир-бир айлаб шарҳу айтиб ҳар бирининг рикқатин.

Айлабон даъвоки, мумкин йўқ яна матлаъ демак,
Шаҳ кулуб, зоҳир қилиб бу фанға табъи улфатин.

Филбадиҳа деб бу матлаъни ўқуб юз офарин,
Хусраву Салмону Жомий руҳи англаб надратин.

«К-эй, ҳилолинг майли айлаб тоқ кўнглум тоқатин,
Жон бериб, ёд айлагач ийди висолинг жаннатин».

Шоҳ чун қилди бу матлаъни адо, мулку малак
Чекти ун, деб офарин бирла дуойи давлатин.

Қайси шоҳ улким, азалдин ҳаққа ул эрмиш мурод,
Халқ қилмоққа салотин гавҳарининг хилқатин.

Шоҳ Абулғозий саодат ахтари Султон Ҳусайн
Ким, куёшни зарра дер кўрган сипеҳри ҳашматин,

Шоҳлар шоҳи демай, ул шоҳларнинг шоҳиким,
Ҳар бири юз шоҳлар шоҳича тутқай мукнатин.

Шоҳлиғда ғояти дарвешлиғдин кўрмайин,
Бўрёйи фақрча заркаш сарири рифъатин.

Шоҳлар дарвешию дарвешлар шоҳики, ҳақ
Шоҳ қилди сувратин, дарвеш қилди сийратин.

Эй жанобинг паст этиб гардуни воло поясин,
В-эй, замиринг синдуруб фирдавси аъло нузҳатин.

Тиғинга қозиб қазо «инно фатаҳно» сурасин,

Туғунга ёзиб қадар «насрун миналлоҳ» ояти.

Жаннати лутфунг насими эсса, рухуллаҳ дами
Нисбатида кўргузуб дўзах духони хирқатин.

Дўзахи қаҳрингдин айрилса ҳавоға бир шарар,
Айлаб анфоси Масиҳо барқи офат хислатин.

Зотинг ичраким эрур ҳар яхшилиғнинг жомиеъ
Ҳайи қодир зоҳир айлаб ўз камоли кудратин.

Ройинг ичраким келибдур ҳар ёруғлуғ манбаи,
Фарди воҳид боҳир айлаб ўз жамоли раҳматин.

Чун саховат илги очсанг, даҳр чекмас заррае
Зарфишонлиғда қуёш сарпанжасининг миннатин.

Чун зиёфат хони ёйсанг, жанбида топмас сипеҳр,
Жашни луббат Ҳотаму Бармак бисоти неъматин.

Табъинг оллинда саҳоб андоқ ҳаёдин терлабон
Ким, ҳамул судин юб ўздин дурфишонлиғ тухматин.

Ҳилминг оллинда жибол андоқ ўзин топиб хафиф
Ким, таҳаттукда бегонмай барқи Хотиф суръатин.

Иш куниким кўк темур бирла таковар гардидин
Ер фалак рангин тутуб, кийгай фалак ер кисватин.

Ер била кўкни совурмоғ бирла офат сарсари,
Зоҳир эткай олам аҳлиға қиёмат шиддатин.

Чархи золим кийнаварлар тиғин айлаб восита,
Қатли ом ойинида тутқай ғанимат фурсатин.

Тиғлар пўлодидин парголаларни тоси чарх
Жамъ қилғай, муздек эзмакка ажалнинг шарбатин.

Ҳар қизил воло ялов бўлғай сариғ, баским қилич
Бошқа келган чоғда, зойил қилғай анинг хумратин.

Шахс жисми лойи нафй ўлғай бақоси шонида,
Хасми топқоч хасм илгидин балорак зарбатин.

Дулуғодин тиғким ўт секретиб, рангин қилиб,
Шуъласи Баҳром важҳин, дуди Кайвон жабҳатин.

Чарх миръотида аксидин шафақ қилғай зухур,

Баски қондин лаългун қилғай қазо ер соҳатин.

Ул замон ҳар сари юзланса ҳумоюн мавкабинг,
Солиб офоқ ичра рустохез шайну ҳинжатин.

Тушса ҳар ён тиғинг, олғай бениҳоят халқнинг
Жисмидин бош заҳматин, боштин таманно заҳматин.

Разм майдонида тиғинг чикса ҳиндин бир нафас,
Кимса тахмин айлай олмай хасм жисми касратин.

Ҳар бирига юз туман ётқон ўлук бўлғай насиб,
Юз туман минг мўрнунг гардун айирса қисматин

Лаҳза-лаҳза рояти мансурунг ўлғай жилвагар,
Эстуруб ҳақ фатҳ боғидин насими нусратин.

Разм аро ҳар шоҳнинг мулкинки олиб базм аро,
Бир гадоға жуд этиб ани, кўруб чун зиллатин.

Хусраво, зотингни васф этмак Навоий ҳадди йўқ,
Авло улким, зоҳир эткай бенаволар одатин.

Токи байрам шоми савм аҳли талаб қилғай ҳилол,
Рўза ният айламай қилмақ май ичмак ниятин.

Ҳар кунунг байрам бўлуб, жоминг ҳилол ўлсун мудом,
Кўрмагил беайш умрунг муддати бир соатин.

Лек умрунг тули юз навбат Зуҳал давронича,
Фарз эта олса хирад минг йил анинг ҳар навбатин.

Янги ою ийд икки қуллуғчинг ўлсун, айлаган
Сен ҳилол анинг отин, байрам бу ернинг кунятин.

ҚИТЪАЛАР

1

БАДОЕЪ УЛ-ВАСАТ МУҚАТТАОТИНИНГ САРСУҲАНЛАРИ ТЕНГРИНИНГ ХАЗОНАИ КАРАМИН МАМЛУ БИЛИБ ЭЛДИН ТАМАЪ ҚИЛҒАН ДАРЕБОРИДА ХҲЙ СУЙИДИН ДУР ТИЛАГАН БЎЛҒАЙ

Ҳақ таоло махзанин англабки холи бўлмамиш,
Халқдин ҳар кимки жамъиятқа асбоб истагай.

Меҳр оламини мунаввар айлабон ул кулбасин
Ёритурға тийра тундин гарм шабтоб истагай.

2

НАБИ ШАРЪИДИН АЁҚ ЧИҚАРҒАН КАЖРАВ ВА ҚЎЗИ ЗУЛМАТ БОДИЯСИДА ҲИДОЯТ ШАМЪИДИН БЕПАРТАВДУР

Бу йўлда кимки наби шаръидин чиқарди қадам,
Йўл озди чунки мутеъ ўлди ақли жоҳилиға.

Таваккул аҳлики чиқмас сафарда жодадин,
Яқиндуррки, етар гом бирла манззлиға.

3

ҲАДИС МАЗМУНИКИМ АЛҚОСИБ ҲАБИБУЛЛОҲ ҲАЗРАТ ХОЖАИ НАҚШБАНД ҚАДҚАСА СИРРАҲУ МУНДОҚ БАЁН ҚИЛИБДУРКИМ:

Нукта асносида Ҳабибуллоҳ
Деди, алқосибу ҳабибуллоҳ.

Маъни айтур бу сўзга пири комил
Ки, сўзи эрди ҳақ сари шомил.

Ғараз эрмас бу касбдин дунё,
Бал эрур касбдин мурод фано.

4

ҲАДИС ТАРЖИМАСИ САҲИЙНИНГ ЎТДИН НАЖОТИ БОВУЖУДИ УБУДИЯТ ВА БАХИЛНИНГ ЖАННАТДИН ҲИРМОНИ БОВУЖУДИ СИЁДАТ

Кирмагай жаннат ичра ҳеч бахил,
Гарчи ул бўлса саййиди Қураший.

Бормагай дўзах ичра ҳеч саҳий
Филмасал бўлса бандаи ҳабаший.

5

**АМИРУЛ МЎЪМИНИН АЛИ КАРРАМАЛЛОҲУ ВАЖҲАҲУ СЎЗИГА ТАРЖИМАКИМ
— УНЗУР ЛИМОҚОЛА ЛОТАНЗУР ЛИМАНҚОЛА**

Чун ғараз сўздин эрур маъни анга,
Ноқил ўлса хоҳ хотун, хоҳ эр.

Сўзчи ҳолин боқма, боқ сўз холини
Кўрма ким дер ани, кўргилким не дер.

6

**ТУЗЛУК ТАЪРИФИДАКИМ, ШИОР КИЛҒАНҒА САЪБ ИШЛАР ОСОНДУР ВА
КУЛЛИ УМУР СУҲУЛАТ БИЛА ЯКСОН**

Тузлукка мойил ўлки, ишинг борғай илгари,
Юз мушқил ўлса йўкса минг оллингда ҳар забон.

Юз сафҳа бир қалам била котиб қилур рақам,
Минг қўйни бир асо била ҳар ён сурар шубон.

7

**ҲУСННИНГ ЗОТИ ИСТИҒНОСИ ШАРҲИДАКИМ, ТО ШАММАЕ АНДИН БОҚИЙДУР,
ИШҚ АҲЛИҒА АЖЗ ВА ЗАБУНЛИҚ МУЛОҚИЙДУР**

Таҳ-таҳ юрагим қон эди бир-бир ситамидин,
Кўп-кўп келури чоғида келса эди оз-оз.

Кеч-кеч келури вақтида ҳам рози ўлибмен
Бот-бот келурига қиладур анда доғи ноз.

8

**ФАНО АҲЛИНИ ЎЗ ВАҚТИНИНГ ПОДШОҲИ ДЕБТУР, БАЛКИ ВАҚТ ПОДШОҲИНИ
АНИНГ ГАДОЙИ**

Гадолиғ яхшироқ аҳли фанодин
Ки, олам ичра қилсанг подшолиғ.

Жаҳон аҳлиға, кўрким, шаҳ не айлар,
Жаҳон таркини қилғандин гадолиғ.

9

Тирик чу охир ўлар, бас, укуш ғам мухлик,
Чекиб ажал мададиға бу изтироб недур.

Чу ҳар кишики туғар, ўлмайн йўқ имкони,
Не ишки бўлмайн имкони йўқ, шитоб недур.

10

Ажал чун муқаррардур ўлмак учун, бас тамаъдин
Недур юз ғам ўтиға куйдурмак ўзни,

Чу туғмоқдур ўлмак учун, бас не яъни
Ўлардин бурун ҳар дам ўлтурмак ўзни.

ҲУКАМО ҚАВЛИНИНГ ТАРЖИМАСИ

Уч кишидин уч иш ёмон кўринур,
Санга арз айлай аҳли дунёдин:

Шоҳдин тундлуғ, ғанидин бухл,
Молға майлу, хирс донодин.

12

**ЎҒУЛҒА АНО ҲАҚҚИ АТОДИН КЎПРОҚ ЭКАН БОБДА АНДАКИ, ДУРҒА ДАРЁ
ТАРБИЯТИ БУЛУТДИН ОРТУҒРОҚДУР**

Ано ўрнин ато тутмас ўғулға
Ки, мумкиндур ўғул бўлмоқ атосиз.

Масихо бирла Маръямдин қиёс эт
Ки, имкон йўқтурур бўлмоқ аносиз.

13

**ГУЛШАНДА БИР САРВИ ГУЛАНДОМДИН АЙРУ БАҲРАМАНД БЎЛСА БЎЛУР
КОМДИН ДЕБТУР, БАЛКИ НОКОМДИН ДЕБТУР**

Гулшан аро гул хадде агар йўқ,
Гул, бас, кишининг тараб физойи.

Гар лоларух хитойи анда
Топилмаса, лолаю хитойи.

14

**ЯХШИ ХОТУНЛАР САФОЙИ РЎЗГОРИ ҚУЁШ НУРИҒА МИСОЛДУР ВА
ШАМСНИНГ МУАННАС ЭКАНИ МУНГА ДОЛ**

Яхши хотунлар сафойи зухдидин
Олам ичра гар ёруғлуқ бўлса фош,

Йўқ ажаб, чунким араб алфозида
Истилоҳ ичра муаннасдур қуёш.

15

**ЎЗ МАНЗУРИНИНГ КАЖ НАЗАР ТАВОБИЪИДИН БАДҲОЛ ВА БЕБАСАР
ЛАВОҲИҚИДИН ХОТИРИДА МАЛОЛ ИЗҲОРИНИ ҚИЛУР**

Бизинг ғазолаи мушкин тавобиъин кўрким,
Қадим нигундурур ул хайл меҳнати юкидин.

Агарчи итча эмастурлар одамийлиғда,
Бу турфадурки, қалинроғдурурлар ит тукидин.

16

**САБЗАИ ХАТНИНГ АВВАЛ ЧЕКИНУ УЛҒАЯ ҚИЁҒ ЭКАНИ ВА АВВАЛ ЧЕКИЛУРИН
ВА СЎНГРА КИЁДИН ДЕГАНИ**

Чекилур эрди сабзаи хатти,
Кўнглум ичраки дедим ани чекин,

Бу чекин кўйи эмди бўлди қиёғ
Ки, кўнгулни қияр қиёғ бикин.

17

**САЛОМАТ АҲЛИНИНГ МАЛАКВАШЛИҚҚА МАЙЛИ ВА ЎЗИДЕК
МАЛОМАТИЙЛАРНИ ШАЙТОН ХАЙЛИ ДЕБТУР**

Малак атбобидурурлар ул хайл
Ким, алар келди саломат аҳли.

Мену шайтонға татбиғким, эрур
Мендек ул доғи маломат аҳли.

18

**АРЗИ ҲОЛИНИ ҲИММАТИ ЧАРХ ПАЙВАНДЛАРҒА ДЕМАК ВА САВОЛНИ ЗАМИРИ
ХУРШИД МОНАНДЛАРДИН ҚИЛМОҚ МУНОСИБ ДЕБТУР**

Бийик ҳимматлик элға арзи ҳол эт,
Замири нурпош элдин савол эт.

Ки бор абри баҳоре гавҳарафшон,
Чоқин ҳам олам аҳлиға зарафшон.

19

МУТАСАЙИДИ НОПОК, НОДОН, ФОСИҚ БОБИДА

Сени сайиди пок, донойи зоҳид
Дедим, эй улусқа сўзунг фитна солғон.

Ажаб кимсасенким, ҳам аввалғи мисроъ,
Сенинг давлатингдин дедим тўрт ёлғон.

20

БОБОБЕК ЎҒЛИ ФАВТИНИ АДО ҚИЛИБТУР ВА УЛ ЎҒИЛ БОБОСИНИ ДУО

Агар Бобобек ўғли айлади нақл,
Ҳақ этсун равзани маъвоси анинг.

Ўғил гар борди тенгри раҳматиға,
Яшасун қарилар бобоси анинг.

21

**МАХФИЙ РОЗНИ ҲУҚҚА ИЧИНДАГИ МУШК ИСИ ДЕБТУРКИМ, ҲУҚҚА ОЧИЛСА,
УЛ ИСИНИ НЕ ЙИҒИШТУРСА БЎЛУР, НЕ ЁШУРСА**

Розни асра, чунки фош эттинг,
Яна пинҳон бўлурни қилма ҳавас.

Кўнглунг ичра нафас кебидур роз,
Қайтмас, кимсадин чу чиқти нафас.

22

**МАЗЛУМ ОҲИ БАРҚИДИН ХАБАР БЕРУРКИМ, ЯШМ БИЛА ДАФЪ БЎЛМАС БАЛКИ
ЛУТФ СУЙИ БИЛА ЎЧУРМАГУНЧА ДАФЪ БЎЛМАС**

Эйки, истарсен чоқин дафъиға яшм,
Ўзга текмакка бериб имконға йўл,

Беҳабар мазлум охи барқидин
Ким, чоқиндин доғи сўзонроқдур ул.

Турфароқ буқим, санга махсус эрур,
Гар санга жонинг керак, огоҳ бўл.

23

**ДОНО НУКТАСИНИ НОДОН ЭШИТМАСА, ҚОЙИЛҒА НЕ ЗИЁН, ГАВҲАРЕКИ БУ
СОЧАР, УЛ ТЕРМАСА, МУНГА НЕ НУҚСОН**

Биравким хирадманднинг нуктасин
Қулоғига олмас, не нуқсон мунга.

Жавоҳирни термак анга саъб эса,
Эрур сочмамағлиғ худ осон мунга.

24

**ШОҲИ ҒОЗИЙНИНГ КАРАМИ ДАРЁСИН ВА РАВШАН ЗАМИРИ ХУРШИДИ
ОЛАМОРОСИН ДЕБТУРКИ, УЛ ЕЛ БИЛА ЛОЙ ВА БУ ГАРД БИЛА ТИЙРА БЎЛМАС**

Шоҳи Ғозий эрур карам тенгизи,
Поку софий замиру равшан рой.

Ҳарза кўп сўздин ўлмаса тийра,
Баҳр ел касратидин ўлмас лой.

25

**НОДОННИНГ ҲАРЗАСИН АНКАР УЛ-АСВОТ ДЕБТУР ВА МУНИНГ ДАЛИР
АЙТУРИН АНИНГ САВТИДА АНГА АДАМИ ИЛТИФОТ**

Агар нодон маҳалсиз ҳарзаким айтур, далир айтур,
Қулоққа ёқмаса, манъига танбиҳ айламак бўлмас.

Эшак савти каломуллода келди анкар ул-асвот,
Анинг савтига тақрибу таҳоши истамак бўлмас.

26

**РАЗИЛИ БЕҲАВСАЛА МУКНАТ КЎРСА, ЎЗИН АЗИЗ ТУТМОҚ НЕ ҒАРИБ ВА ЖОҲ
МАЙИ НАШЪАСИДИН ЎЗИН УНУТМОҚ НЕ АЖИБ**

Чу разл ҳавсаласиздур, не тонг, агар ногаҳ
Етишса мукнат анга, аржуманд тутқай ўзин.

Чу суқр боиси нисён эрур ажаб эрмас
Ки, жоҳ ани чу маст айлағай, унутғай ўзин.

27

**МАЙДИН ТАВБА ҚИЛҒАНҒА НИҚУҲИШ ВА БАНҒГА БОШ ИНДУРҒАНҒА
САРЗАНИШ**

Совуқда қочибон ўт шуъласидин,
Тезак дуди сари қилмоқдур оҳанг.

Киши зухд ичра майдин тавба айлаб,
Нашот андин хаёл айлаб емак банг.

28

**ШОҲИ ҒОЗИЙ БИЛА НАВВОБИНИ АНБИЁ САРАФРОЗИ БИЛА АСҲОБИҒА
ТАШБИҲ ҚИЛИБДУР**

Бизинг шоҳ ул сифатким бори шаҳлардин эрур мумтоз
Эрур нойиблари ҳам буйла яъни давлат арбоби.

Ўзи шаҳлар аро хайли нубуватда Муҳаммаддек,
Ва лекин беклар анинг оллида пайғамбар асҳоби.

29

**ПОКДОМАН ЗУАФОКИМ ЭТАКЛАРИДИН ЮРУННИ ЭРАНЛАР САЖЖОДАСИ
МЕҲРОБИҒА ТИРОЗ ҚИЛСА САЗОДУР ВА УЛ МЕҲРОБДА НАМОЗ ҚИЛСА,
РАВОДУР**

Покдоман зуафодин неки зоянда бўлур,
Рухпарвардуру жонбахш зиҳн хилқати пок.

Кўрки, Маръямға ўғил Исои рухуллоҳ эрур
Урса бу ҳолға нопок улус таън не бок.

30

**ЭРНИ ХУРУС ДЕБТУР ВА КУЛАҲ ГЎШАСИН АНИНГ ТОЖИ, НОМАРДНИ МОКИЁН
ДЕБТУР ЕМАКТА НАЖОСАТ МУҲТОЖИ**

Эр уруб лаъл тож ила гулбонг,
Зангваш эл қайси ҳарзаким демагай,

Вақтида тортибон хурус нидо,
Не нажосатки мокиён емагай.

31

**ЎЗИН ФИСҚ ИЧИНДАГИ ҚОРИ КОФИР ДЕБТУР ВА АНИ ТАРЖИҲ ҲАМ
ҚИЛИБДУРКИМ, ЎЗИДА БУ ҲОЛ НИҲОН ВА АНДА ОШКОР ЭРКАНИН БИЛИБТУР**

Эй Навоий, бир қори кофирни кўрсанг ишқ аро,
Кўрма анинг ҳолатин ўз ҳолингдин кўп йироқ.

Сенда бу ҳолат ниҳоний келди, анда ошкор,
Лекин ул якранглик бобида сендин яхшироқ.

32

**ШАҲНИНГ АДОЛАТИ ОЛАМНИ ҚУЁШДЕК РАВШАН ҚИЛУРИДА ВА ЗУЛМДИН
ТИЙРАЛИК ЁЙИЛУРИДА АЙТИБДУР**

Қуёшдек шаҳ адолат пеша қилса,
Жаҳон мулкини бир дамда ёрутғай.

Агар зулм этса ақшом зулматидек,
Ҳамул дам тийралик оламни тутғай.

33

**ХЎБКИМ ШАМОЙИЛИДА ОНСИЗ БЎЛҒАЙ, АНИ СУРАТҚА ТАШБИҲ
ҚИЛИБДУРКИ, ЖОНСИЗ БЎЛҒАЙ**

Хўбким, йўқтур шамойил бирла ширин сўз анга,
Сайди бўлмас эл, нечаким бўлса зебо суврати.

Хилъатин зарбафт дебодин гар этсун бил яқин
Ким, намудор ичрадур зарбафт дебо суврати.

34

**МУТОЯБА РУҲСАТ БЕРГАН НАВКАР БОБИДАКИМ, ЯНА ИХТИЛОТИ
БЕҲАМИЯТЛИҒДУР ВА БЕҲИММАТЛИҒ**

Чу навкарга бердинг ижозат, яна
Келиб, қилса хидматқа қўлдошлиқ,

Бил андоқки, жуфтунга берсанг талоқ,
Яна истагай қилмоқ ўйношлиқ.

35

**МАНЗУРНИНГ ҲУСНИ БАҲОРИ ОЛУ ГУЛИДИН САПИДА ҚИЛИБ, ШАФТОЛУ
ГУЛИДИН ГУЛГУНА ҚИЛҒОНИ**

Ул баҳори ҳусннинг рухсорини деҳқони сунъ
Арғувони тўн уза айлабдурур олу гули.

Турфа кўрким, бир чамандур оразиким, даврида
Очилур олу гули, ўртада шафтолу гули.

Ҳусну раънолиқ била дастори узра сончибон,
Ваҳки, шафтолу гулидур ё эрур солу гули.

Барча бир саридур, улким айлабон қаддимни хам,
Ашким этти лаъл, эрур даклай уза долу гули.

36

**ТИЙРАЛАР ТАҚАДДУМИН АҲЛИ САҒОҒАКИМ БУЛУТ БИЛА ҚУЁШДИН
ЗОҲИРДУР, ДАЛИЛ КЎРГАЗМАҚ**

Гар тийралар тақаддуми аҳли сағоға бор,
Бу нуктани муомаладин кўрма ташқари.

Даврон ароки кўрайи сўзу гудоз эрур,
Шуъла эрур ҳамиша куйи, дуд юкори.

37

**ШАҲ ЛУТФИ ОМ БЎЛСА ҲАМ, БАРЧАҒА ТЕНГ ТАРБИЯТ БЎЛМАСҚА ЖИҲАТ
АЙТУР ВА ХУРШИДДИН РАВШАН ДАЛИЛ КЎРГИЗУР**

Шаҳ лутфи гарчи бўлса кўп қобил, топар нашву намо,
Беважҳдур, бу нуктага ҳар кимсаким диққат тутар.

Гарчи қуёштин парвариш олам юзига омдир,
Саҳрода қумғоғу тикан, бўстонда сарву гул бутар.

35

ТОЖНИНГ ТАРКИН ИСТАБ, ДАРДИСАРДИН ШИКОЯТ ҚИЛУР

Тож кўп дардисар берур бизга,
Зулмидур ақлу хуш торожи.

Бошимиздин бу тожни гум қил,
Барча гар бўлса салтанат тожи.

39

**ЎЗИ СЎЗИ БОБИДА ДЕРКИМ, МУҚОБАЛАДА ҲАР КИМ ИЛИК УРҒАЙ, АММО
ҚАЛАМ СУРА ОЛМАҒАЙ ВА ОРЗУ ҚИЛҒАЙ ВА ЛЕКИН ТИЛГА КЕЛТУРА
ОЛМАҒАЙ**

Эй Навоий, сўз ила онча гуҳар сочтингким,
Баҳру кон кирди қора ерга сенинг килкингдин.

Бирига, ё ўниға, ё юзига, ё мингига,
Дегай эл найлагай ортуғ эса эллик мингдин.

40

**ЎЗ НАЗМИНИНГ РУТБАСИ ПОЯСИН ТИЪДОД ҚИЛУР ВА ҲАР БИРИГА МАРТАБАЕ
ИСНОД ҚИЛУР**

Навоий шеъри тўққуз байту, ўн бир байт, ўн уч байт
Ки, лавҳ узра қалам зийнат берур ул дурри макнундин.

Буким албатта етти байтдин ўксук эмас, яъни
Таназзул айлай олмас рутба ичра етти гардундин.

41

**ФАЛОКАТДИН АЁГИҒА КАФШ БЎЛМАҒАНҒА ЧУН КАФШ УЧУН АЁГИ БОР ШУКР
ВОЖИБДУР**

Улки, ифлосдин аёгинда
Кафш йўли азми чоғи йўқтур анинг,

Шукр қилдик боқиб бирав сари
Ки, юрурга аёғи йўқтур анинг.

42

МАСХ БОБИДАКИМ, МАСХАРАЕДУР БЕТАРИҚ ТАКАЛЛУМ СУРМАК

Фалон масх агар чин десун, йўкса акс,
Анинг асл зотиға не бокдур

Ки, коёкни акс ҳам қилсалар,
Вуқуф аҳли оллинда коёкдур.

43

ЎЗИ ТАМАЪ ВОДИЙСИН ҚАТЪ ВА ТАЛАБ БОДИЯСИН ТАЙ ҚИЛҒАНИН АЙТУР

Эй Навоий, олам аҳлида тамаъсиз йўқ киши,
Ҳар кишида бу сифат йўқтур, анга бўлғай шараф.

Сен агар тарки тамаъ қилсанг, улуғ ишдур буким,
Олам аҳли барча бўлғай бир тараф, сен бир тараф.

44

**ЎЛУМДИН АШРАФ ДИН ИЛМИДУР, АНДИН ҲАМ ҒАРАЗ АМАЛ, ЙЎҚ ЭРСА ДИН ВА
ДУНЁДА ХАЛАЛ**

Илми дин касб қилки, суд эрмас,
Чарх мушқилларини ҳал қилмоқ.

Лекин ул илм доғи нафъ этмас,
Билибон бўлмаса амал қилмоқ.

45

**ШАҲНИНГ ҚУЁШҚА МУШОБАҲАТИНИНГ ДАЛОЙИЛИ ВА ҲАР ҚАЙСИНИНГ
НАФЪ ВА ЗАРАР ЖИҲАТИДИН МАСОЙИЛИ**

Шаҳни доноким қуёш дебтур, анга будур далил
Ким, қуёш янглиғ эрур файзи жаҳон аҳлиға ом.

Ойдин ансаб йўқ нима хуршиддин файз олғали,
Кўрки, ул доғи эрур гоҳи ҳилолу гаҳ тамом.

Бир кеча-кундузда даврон гаҳ қоронғу, гаҳ ёруқ,
Чарх анинг бир даврасинда гоҳ субҳу гоҳ шом.

Чун қуёшқа будурур ҳолат, ажаб йўқ, шоҳ ҳам
Бўлса ўз тобиъларидин гаҳ рамида, гоҳ ром.

46

**БИРАВ ДУНЁЛИК НАЖОСАТИҒА ОЛУДА БЎЛСА, ДУНЁ АҲЛИ ТАМАВВУЛИ
СЎЗИН ОРЗУ БИЛА ДЕРЛАР, БАЛКИ ҲАСРАТ ҲАМ ЕРЛАР**

Дунё аҳлидин агар топти тамаввул бириси
Ўзгалар ҳасрат ила моли ҳадисин дерлар.

Бири худ ботти нажосат ичига бўғзиғача,
Ўзгалар ушбу нажосатқа ҳасад ҳам ерлар.

47

**АМИРУЛ МЎЪМИНИН АЛИ КАРРАМАЛЛОҲУ ВАЖҲАҲУ КАЛОМИНИНГ
ТАРЖИМАСИ**

Замона аҳли эмаслар атолариға шабих,
Эрур замонға мушобиҳ аларға ҳар хислат.

Мутиъ эрурлар ангаким, замондин олғай ком,
Аду ангаки, етишқай замонадин шиддат.

48

**РОЗ ГАВҲАРИН КЎНГУЛ МАХЗАНИДА ЁШУРА ОЛМАҒАНҒА, ЯНА БИРОВ ФОШ
ҚИЛҒАНДИН ШИКОЯТ ТЕГМАСЛИҚДА**

Ҳар кимки кўнгул махзанида ёшура олмай,
Сочқай тилига келтурубон махзани розин,

Топшурғай эшиткангаки, фош айламагайсен,
Ҳам нуктаи таҳқиқину ҳам сирри мажозин.

Чун ганж иёси нақдни ҳар ён ўзи сочқай,
Бемузд ажаб йўқтур, агар сойғаса хозин.

49

**АБНОЙИ ЖИНСИМДИН ХАЛҚ ГИЛАМАНД ЭДИЛАРКИМ, ЭЛДИН НОМАҚДУР
ОЛУРЛАР, НИМА БЕРМАС ДЕБ МЕНДИН ҲАМ ШИКОЯТ ҚИЛУРЛАР**

Менинг абнойи жинсимдин шикоят бу эди элга
Ки, номақдур олурлар, бу шикоят худ ажаб эрмас,

Ажаб будурки, мендин ҳам шикоят зоҳир айларлар
Ки, номақдур олам аҳли ҳар неким тилар, бермас.

50

**ХАТНИ ТАРОШ ҚИЛУРДИН Ё ЯРАМАСЛИҒНИ ИСБОТ ҚИЛУР ВА Ё ЯРАР
ДЕМАКИН УЁТ БИЛУР**

Эйки, юз сафҳасида хаттинга юзланди тарош,
Яна дерсенки, бу хат яхшилиғида йўқ шак,

Яхши эрса, не учун бас ҳар икки-уч кунда
Тиғ тортарсену боштин аёғ айларсен ҳақ?

51

**ИССИҚ ХАВОДА СОВУҒ СЎНИ ДЕРКИМ ДЎЗАХ АРО ЗУЛОЛИ КАВСАРДУР ВА
АНИНГ ИЧИНДА МУЗ БИЛЛУРИ ТАР**

Хуш кўрармен даҳрни совуғ су бирлаким, бу ёз
Бўлди иссиғдин куёш кўзларга чатри санжари.

Бир аёқ музлуқ су жоми Жамдурур, невчунки бор
Бир аёғ оғзича муз ойинаи Скандарий.

52

**ТАМАЪ ТУХМИН СОЧМОҒНИ МАНЪ ҚИЛУРКИМ, АНДИН ПУШАЙМОНЛИҒДИН
ЎЗГА БАР ЙЎҚТУР ВА МАЗАЛЛАТДИН ЎЗГА САМАР**

Навоий, тамаъ тухмини сочма кўп,
Риё ашкидин анга су очма кўп,

Амал мазраъин эккали берма ер,
Ҳавову ҳавас хирманин елга бер.

53

**РИЁ МАЗАЛЛАТИДА СЎЗ ДЕР АГАРЧИ КАЪБАДУР ВА ФАНО МАДҲИДА НУҚТА
СУРАРДА ГАР ХУД БУТКАДАДУР**

Риёи Каъбадин дайри фаноға
Кириб, гар бутка зоҳир қилдим имон,

Мени ёзгурма, эй шайхи риёи
Ки, гар кофур эдим, бўлдум мусулмон.

54

**ҚАЛАМ АДҲАМИ ХУШ ХИРОМИДИН ВАРАҚ КОФУРИ МАЙДОНИДА СЎРМАККА
ТАСКИН ТИЛАР ВА ОҚУ ҚОРА МАДҲИ ТАРКИНИ ОЙИН ИСТАР**

Кофур уза мушк олиб кўп ҳарза рақам чектим,
Эйки, кошки бу ишдин ҳақ берса манга тавба.

Оқу қора мадҳида ҳар неки дедим, ёқмас,
Эмди бу мазаллатдин оқ тавба, қора тавба.

55

**РОЙИҲА УЧУН ГУЛОБ ВА ОЛМА ҚАЗОНИНИНГ КИЧИКЛИККА ЖИҲАТ АЙТУР ВА
МУХТАСАРЛИҒИГА МУНОСАБАТ**

Олмаву гулоб қайнатурға
Табъи эрмас улуғ қазонға роғиб.

Демак бу қазон кичикдур асру,
Эрмас мунга ҳиммат аҳли толиб.

Ким руҳ ғизосининг қазони,
Мундин ҳам улуғ эмас муносиб.

56

**ШОҲИДИ РАЪНОДИН ЛАЪБ АНДУЗЛИҚ ТИЛА ВА РИНДИ ФАРЗОНАДИН
ЖОНГУДОЗЛИҚ ВА ДИЛСЎЗЛИҚ ИСТА**

Ҳарзагард ўлди шоҳиди раъно,
Лек жонсўз ринди фарзона.

Ул парий рост уйлаким кўпалак
Бу бир, аммо нечукки парвона.

57

**ЎЗ ИСЁНИНИНГ ШИДДАТ ВА КАСРАТИН ДЕР ВА ҲАҚ КАРАМИ ОЛЛИНДА АНИ
АФВ ҚИЛМОҚНИНГ СУҲУЛАТИН**

Қилибмен онча исёнким, агар дўзах аро кирсам,
Менинг беҳад гуноҳим бирла дўзах сарбасар тўлғай.

Худоё, афв осонроқдурур, йўкса ғазаб қилсанг,
Магарким ўзга дўзах, ўзга ўт, ўзга азоб ўлғай.

58

**ДЎСТДИНКИ ДУШМАН ХЎЙИ БЎЛҒАЙ, ДУШМАН ЯХШИРОҚДУРКИ, ДЎСТ РЎЙИ
БЎЛҒАЙ**

Ниҳоний игна санчар ёрлардин
Адувваш новакафганлар кўп ортуқ.

Мунофиқ шева золим дўстлардин
Мухолиф таъб душманлар кўп ортуқ.

59

**АШҲАБНИНГ ТУВОҒИ БЕРКЛИГИН ТЕМУРГА ЎХШАТҚОНДЕК ЎЗИН ҲАМ БЕРК
ЭКАН ЖИҲАТДИН ТЕМУР БУЗ ДЕБТУР**

Фалоннинг сархун отики гар эрур берк,
Қилур таъвил ақли нуктаомуз

Ки, гўё ғояти маҳкамлиғидин,
Анинг отини дебтурлар Темур бўз.

60

**БАРЛОСБЕК БИЛА ХОЖА МАЖИД БОБИДА АЙТИЛИБДУР ВА ДУО ҚИЛИБТУР ВА
МУСТАЖОБ БЎЛУБТУР**

Тутулмиш эди Мажид Барлос бекка
Ким, айтур эдиким бу янглиғ қутулғай.

Қутулди улу бу тутулди, илоҳий,
Тутулғон қутулғай, қутулғон тутулғай.

**ЧИСТОН
(ЛУҒЗ)
1**

ҚАЛАМ

Не лўлидурки, чун ҳангома тутса,
Қадам боштин қилиб тортар навозир.

Бошин кескандин ортиб анга таҳрик,
Тилин ёрғандин ўлуб анга таҳрир.

Қора суға бошин юз ғута берса,
Тўлар оғзию бўлмас лек дамгир.

Киромул котибин андин қилиб сабт,
Эл эткандин ямон-яхшини бир-бир.

Вале ошиқ била Мажнун ишига
Қазо еткурмай андин ранжу ташвир.

Бихамдиллаҳки, оллимда азалдин
Жунуну ишқ ёзди килки тақдир.

2

ТАНГА

Не шўх эрурки, улус кўнгли ичра савдоси
Анинг юзидаги хатлар кеби муҳаррардур.

Кумушдурур танию қиммати анинг лекин
Ун икки ўз танидек важҳ ила муқаррардур.

Ишида ул ўн икки ҳар бирисидур динор
Ки, адл сиккасин юзларида зевардур.

Магарки англади хумсул муборак асрорин
Ки, сони бу адад ўлмиш, агарчи юз мардур.

Гадоға хумсин ар салтанатдурур, не ажаб,
Қачонки беклик анинг рубъидин муяссардур.

3

ИГНА

Қайси айёр эрким улким, нақб урар санъатда бор

Бир синон янглиғ аёғдин, бош қотиклиғдин тани.

Нозанинларнинг либоси нечаким сангин эрур,
Тору пуди кўзларидин ичкари кирмак фани.

Пардаи исматда ҳар гулрухки урсун лофи зуҳд,
Кўнглакининг дарз-дарзи ичра кўрмишлар ани.

Бу сифатким топти ул айёрлик сарриштасин,
Тонг эмасдур, гар отин кўйғайлар анинг сўзани.

4

МИҚРОЗ

Не қушлар эркин аларким, бирардурур қаноти,
Қанотининг учида ҳар бирисига минқор.

Бирор аёғлари ҳам бору турфароқ буким,
Аёғ учида бирор кўз ҳам эттилар изҳор.

Қачон аёғларин олмаштурурлар, ул соат
Қанот урарға бўлурлар туюрдек тайёр.

Қанот кўп урмоқ ила қари учарлари йўқ,
Учарда гарчи қаридур аларға истизҳор.

5

ЎҚ

Не қушдурурки, учар уч қанот била, лекин
Агар қўнар ҳам, очикдур қанотлари бори,

Қаноти саридур оғзи валеқ доим очуқ,
Бу турфароқки, бўлур қуйруғида минқори.

Эрур анинг кеби туз кўнгли ошёнида ўқ,
Сипеҳр жаъбасидин истасанг намудори.

6

АНОР

Не мажмардур, тўла ахгар, вале ул мажмар андоми,
Эрур сунъ илгидин гоҳи мусаддас, гаҳ мусамман ҳам.

Чиқар равзандин ахгар дудию бу турфаким, анинг
Ўтиға дуд йўқтур, мажмариға балки равзан ҳам.

Ўту мажмар дема, бор ул садафким, дурларин анинг
Эвурди қонга даврони мушъабат чархи пурфан ҳам.

Агар бу навъ эмас, бас не учун бормоқ кучи бнрла
Бўшар жисми, оқар қони, анга мажруҳ ўлуб тан ҳам.

Нечаким табъи норидур ва лекин меъда нориға
Берур таскин, мунунг нафъин топибмен воқиан мен ҳам.

7

БЕЛ

Не навъ пайкари конидур ул узун тиллик
Ки, оғзиға қоқилур бир узун ёғоч маҳкам.

Мунунгдек оғзини маҳкам қилиб эмас мумкин
Ки, ул узун тилидин ҳеч навъ қилғай кам.

Тепарлар ончаки мақдур эрур ва лекин ул
Бу тепмак ила қотик ерни чок этар ҳар дам.

Бу навъ ер ёра олмас жаҳонда ул кишиким,
Йўқ эрса белида куч гар ани, дегил Рустам.

8

ЮМУРТҚА

Ул ҳуққай оғжим, қилурлар гулфом
Ким, жавфи паниру маскадин тўлди тамом.

Ким ани уруштирмоғидин истар ком,
Ноком ани ушатғусидур ани ноком.

9

ПОКИ

Не пайкардурки, айлар ножиҳин тез,
Ўзи бирладурур масофий.

Магар Бахроми Чўбин наслидиндур
Ки, аҳволида зоҳирдур хилофи.

Равондур тиғи эл бошида доим,
Вале ўз кўксидур анинг ғилофи.

Бу ҳолатқа, тонуғдур эл бошининг,
Сафоси, доғи ўз кўкси шикофи.

Чу мен қилдим аён поки нишонин,
Керакким, топқай эмди табъи софи.

10

ПАРВОНА

Ул қушки, таашшукдурур андиша анга,
Бир нахлғаким шомдадур беша анга.

Шохи учидин аён бўлуб реша анга,
Гул очмақ ўшул решасидин пеша анга.

ТУЮҚЛАР

1

Ё раб, ул шахду шакар, ё лабдурур,
Ё магар шахду шакар ёлабдурур.
Жонима пайваста новак отқали
Ғамза ўқин қошиға ёлабдурур.

2

Жавр ўқин жонимға соқий ёзмади,
Васл жомидин хуморим ёзмади.
Қилки қудрат сабз хатлар ишқидин
Ўзга иш оллимға гўё ёзмади.

3

Ё қошингдин неча бир ўқ кўз тутай,
Отки, ўтрисиға анинг кўз тутай.
Неча кўргач ўзга маҳвашлар қошин,
Янги ой кўрган кишидек кўз тутай.

4

Лаълидин жонимға ўтлар ёқилур,
Қоши қаддимни жафодин «ё» қилур.

Мен вафоси ваъдасидин шодмен,
Ул вафо, билмонки, қилмас ё қилур.

5

Бовужуд ул юз эрур гулгунаси
Ким, кўрунур оллида гулгунаси.
Юз қизиллик йўқтурур, эй аҳли зухд,
Токи мункирсиз майи гулгуна сиз.

6

Чарх тортиб ханжари ҳижрон бу тун,
Қўймади бир зарра бағримни бутун.
Тунга бориб бизни беҳол айладинг,
Не балолиғ ер эмиш, ё раб, бу тун.

7

Ўтқали ул сарви гулрухсоридин,
Йўқ хабар ул сарви гул рухсоридин.

Ҳажридин боғ ичра берур ёдима
Қоматидин сарву гул рухсоридин.

8

Тиғи ишқинг ёрасидур бутмаган,
Дардини ҳар кимга айтиб бутмаган.
Ҳажр саҳросидур оҳим ўтидин,
Анда гул ёхуд гиёҳе бутмаган.

9

Ваҳ, қачонға тегру ишқинг кожидин
Кўзума ҳар лаҳза ўт чоқилғуси.
Басдурур кўнглумда ишқинг, ёқма ўт
Ким, ҳарорат ул ҳам ўтча қилғуси.

10

Ул парий ишқида бу девонани
Эйки истарсен, келиб гулханда кўр.
Бир қадаҳ ул гулни хандон айлади,
Эй кўнгул, наззора қил, гулханда кўр.

11

Ёғди жаврунг ўқи ҳажринг тошидек,
Қилди қон кўнглум ичин ҳам тошидек.
Сочқали моҳим аёғиға сипеҳр,
Кўз ёшимнинг лаълу дуррин тошидек.

12

Нақш тушмиш кўзда ул ёшим менинг,
Уйлаким, бормас буён ёшим менинг.
Комим ўлмоқдур ҳабибимдин йироқ,
Гар худ ўлсун Хизрча ёшим менинг.

13

Неча дедим ул санамға бормағин,
Қилмади ул тарк охир бормағин.
Мунчаким худройлиқ кўргузди ул,
Ақл ҳайрат қилди, тишлаб бормағин.

КЎРСАТКИЧЛАР

ТАРИХИЙ, АДАБИЙ ВА МИФИК ШАХСЛАР НОМИ

Аёз — ғазал 613, 6.

Афридун—ғазал 492, 5; 617, 6.

Бармак — қасида 7, 4.

Баҳром— ғазал 372, 6; қасида 1, 4; 8, 2.

Баҳром Чўбин — чистон 9, 2.

Бобобек — қитъа 20, I.

Булаҳаб— ғазал 213, 6.

Булқосим — ғазал 393, 6.

Вомиқ —ғазал 16, 3; 79, 4; 142, 7; 155, 2; 200, 2; 202, 6; 296, 7; 584, 4.

Доро — қасида 1, 7.

Жабраил (Жибрил)—ғазал 290, 8; 650, 4; мусаддас 1, 5.

Жам (Жамшид) —ғазал 59, 5; 69, 6; 83, 7; 105, 13; 148, 9; 173, 6; 266, 8; 281, 7; 316, 6; 324, 3; 331, 6; 334, 4, 6; 361, 7; 396, 6, 7; 397, 6; 413, 6; 419, 6; 476, 1; 492, 5; 570, 7; 624, 6; қитъа 51, 2.

Жомий — ғазал 215, 7; 650, 9; қасида 5, II.

Зол —ғазал 141, 6; 215, 5.

Идрис — мусаддас 1, 6.

Исо (Масих, Раҳуллоҳ) — ғазал 1, 3; 6, 2; 10, 2, 4; 22, 2; 31—3 33, 1, 2; 59, 4; 82, 5; 83, 2; 87, 4; 93, 4; 101, 2; 103, 1, 9 105, 6; 121, 3; 135, 4; 145, 4; 156, 6; 176, 1; 178, 2; 193, 2 196, 2; 203, 3; 227, 3; 234, 5; 235, 3, 4; 250, 1; 258, 3; 276, 3 285, 1; 324, 5; 326, 1; 351, 2; 374, 5; 376, 5; 386, 4; 393, 3, 4 416, 1; 417, 2; 442, 7; 476, 2; 495, 4; 512, 5; 521, 3; 555, 4; 578, 1, 2; 602, 7; 606, 4; 623, 5; 639, 5; 645, 5; мухаммис 1, 3; мусаддас 1, 2; қасида 6,11; қитъа 12, 2; 29, 2.

Лайли (Лайло) — ғазал 9,5; 32, 1; 43,4; 45,6; 67,2; 144,7; 146, 4; 157, 3; 161,9; 176, 2; 177, 5; 184, 5; 213, 5; 257, 5; 275, 1; 305, 4; 337, 5; 344, 1; 415, 4; 444, 2; 463, 8; 493, 4; 601, 3; 640, 3.

Лутфий — мухаммас I, 5; мусаддас 1, 7.

Мажид барлос — қитъа 60, 1.

Мажнун —ғазал 8, 5, 6; 9, 5; 12, 9; 15, 3; 23, 8; 43, 4; 45, 6; 53, 6 56, 4; 64, 1; 67, 2, 11; 73, 3; 79, 4; 83, 1; 86, 10; 89, 2, 5 96, 7; 133, 3; 137, 6; 142, 7; 146, 4; 155, 2; 157, 3; 160, 5 161, 9; 166, 4; 174, 6; 176, 2; 177, 5; 184, 5; 198, 3; 200, 2 211, 6; 213, 5; 220, 3; 231, 5; 235, 4; 239, 2; 243, 7; 247, 5 254, 4; 257, 5; 258, 7; 259, 5; 267, 1; 270, 5; 272, 3; 275, 1 296, 7; 299, 7; 305, 4; 308, 2; 314, 3; 337, 5; 343, 4; 344, 1 382, 3; 415, 4; 428, 1; 440, 2; 442, 4; 444, 2; 451, 2; 452, 1 458, 3; 460, 3; 463, 2, 4, 8; 464, 6; 469, 4; 474, 4; 479, 6 481, 5; 493, 4; 496, 2; 497, 7; 515, 5; 536, 9; 558, 4; 572, 3; 584, 4; 601, 3; 610, 5; 617, 1, 4; 619, 7; 620, 4; 627, 2; 630,

1, 6; 635, 2; 639, 3; 640, 3; 641, 5; чистон 1, 5. Марьям —ғазал 10, 4; 82, 5; 476, 2; қитъа 12, 2; 29,

2. Моний — ғазал 600, 4. Мусаи Умрон — ғазал 4, 4. Муҳаммад — ғазал 393, 1; қитъа 28, 2. Нух — ғазал 132, 7; 452, 5. Нуширвон — ғазал 500, 7. Одам — ғазал 426, 7.

Парвез — ғазал 99, 6; 149, 3; 199, 6; 556, 6. Рустам — ғазал 141, 6; 215, 5; қасида 1, 9; чистон 7, 4. Сайид Жамолиддин — ғазал 91, 7. Скандар — ғазал 69,-1; 95, 1; 132, 8; 183, 1; 316, 6; 396, 6, 7; 447, 1; 470, 4; қитъа 51, 2. Солмон — қасида 5, 11. Сулаймон — ғазал 69, 2; 331, 6. Фарход (Кўҳкан) — ғазал 8,5; 15,3; 23,8; 53,6; 58,4; 64,1;

67, 2; 89, 2; 91, 2; 96, 7; 99, 6; 125, 5; 133, 4; 137, 6; 142, 7; 149, 3; 198, 3; 199, 6; 200, 1, 2; 202, 6; 211, 6; 218, 3; 220, 3; 226, 3; 243, 7; 272, 3; 279, 5; 292, 2; 296, 7; 314, 3; 315, 5; 373, 4; 415, 4; 440, 2; 451, 2; 460, 3; 464, 6; 474, 4; 493, 4; 496, 2; 497, 7; 523, 4; 536, 9; 544, 4; 556, 6; 557, 4; 558, 4; 584, 4; 610, 5; 617, 4; 627, 1; 630, 6;

Халил — мусаддас 1, 1.

Хизр — ғазал 31, 3; 74, 3, 4; 83, 7; 101, 2; 103, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,

8, 9; 105, 8; 108, 5; 183, 1; 250, 1; 338, 6; 421, 2; 470, 4:

509, 4; 522, 4; 527, 3; 537, 5; 547, 7; мухаммас 1, 3; туюғ 12,2. Хотам — қасида 7, 4. Хотиб —

қасида 7, 6. Хусрав — ғазал 215, 7; қасида 5, 11. Ширин — ғазал 67, 2; 91, 2; 125, 5; 315, 5; 415,

4; 493, 4; 544, 4; 556, 6. Юсуф — ғазал 4,3; 19,5; 149,7; 191,2; 256,2; 257,4; 521,8; 644, 9; 647, 3.

Яъқуб — ғазал 79, 7; 644, 9. Қорун — ғазал 69, 3; 296, 6. Ғазнавий (Махмуд) — ғазал 79, 7; 644,

9. Хусайн, султон (Шоҳ Абулғозий Боходирхон, Хусрави Ғозий) — ғазал 134, 9; 205, 13;

мухаммас 2, 7; мусаддас 2, 7; қасида 5, 4; қитъа 24, I; 28, сарлавҳа.

ГЕОГРАФИК НОМЛАР

Адам — ғазал 14, 3; 23, 3; 241, 2.

Ажам — ғазал 613, 11.

Арас — ғазал 356, 7.

Астробод — ғазал 611, 7; 621, 9.

Бадахшон — қасида 5, 1.

Батхо — ғазал 6, 7.

Бағдод — ғазал 99, 7.

Бестун — ғазал 544, 4.

Биржис (Муштарий) — ғазал 69, 5; 295, 2.

Бобил — ғазал 19, 5; 520, 5.

Боғи жаҳон — ғазал 105, 11.

Бухоро — ғазал 6, 7.

Дажла — ғазал 141, 3; 275, 5.

Жайхун — ғазал 141, 3; 275, 5; 617, 7.

Зухал — қасида 9, 2.

Зухро — ғазал 251, 3.

Ироқ — ғазал 364, 7.

Кайвон (Сатурн) — қасида 8, 2.

Канъон — ғазал 201, 1; 231, 1; 644, 9.

Каъба — ғазал 173, 4; 295, 9; 311, 8; 334, 6; 345, 9; 364, 5; 420, 7; 448, 8; 501, 8; 513, 6; 612, 7; 621, 1; 650, 6;

Қитъа — 53, 1.

Кобул — ғазал 230, 7.

Марв — ғазал 484, 1.

Машҳад — ғазал 505, 1.

Миср — ғазал 571, 5.

Ому — ғазал 356, 7.

Сухайл — ғазал 251, 3.

Табриз — ғазал 99, 7.

Уторуд — қасида 1, 6; 4, 1, 2, 6, 7; 5, 3, 9.

Хито — ғазал 204, 5; 249, 6.

Хуросон — ғазал 364, 7; 469, 7; 646, 1.

Хўтан — ғазал 588, 3; 649, 3.

Чин — ғазал 22, 1; 516, 1; 628, 1.

Эрам — ғазал 397, 5; 405, 2; 510, I; 543, 4.

Хайбар — ғазал 57, 3; 204, 5; 295, 7; 337, 1.

Хижоз — ғазал 364, 7; 469, 7; 579, 3; 613, 11.

Хинд (Хиндистон) — ғазал 37, 7; 230, 7; 266, 2.

Хирий (Хирот) — ғазал 295, 9; 593, 7.

ЭТНИК НОМЛАР

Лўли — ғазал 166, 5; 185, 2.

Турк — ғазал 144, 9; 205, 5.

Қиёт — ғазал 73, 9.

Қўнғирот — ғазал 73, 9.

Хабаш — ғазал 249, 6.

Хинду — ғазал 166, 1; 181, 4; 308, 5; 344, 2; 506, 1; 508. 4, 5; қасида 3, 3.